NATIONAL UNION OF ERITREAN YOUTH & STUDENTS

መንእሰይ

መጽሔት ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተመሃሮን ኤርትራ

2023
76
ሰነ

• ነጥበ መቐይሮ ዓለማዊ ስርዓት

• ረድኤትን ዘገርም መዘዙን

- ኢድካ ምሃብ ዝበሃል ነገር የለን”!
- ፍልስፍና፡“ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ”
- ዑደት ንታሪኽ ኣብ ቦታ ታሪኽ!
- ዝኽርና ክብረቶም ግብርና ምሳኦም
- ዝኽረ ሰማእታት እንታይ ትርጉሙ?

ክልተ ወርሓዊት መጽሔት
ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተመሃሮን ኤርትራ

ሰነ 2023 ቁ.76

መሸጢ ዋጋ ኣብ ኤርትራ 10 ናቕፋ

ዋና ኣሰናዳኢ
መሰፍን ገብረሂወት

ደዛይን ሕብራዊ ገበር
ከማል ዲኖ

ስእሊ
ኣርካይቭ ሃማመተኤ
ኣርካይቭ ሚ/ዜና

ናብ መጽሔት መንእሰይ ክትሰዱዎ እትደልዩ ርእይቶ፡ ሓበሬታ፡ ኣበርክቶ፡ መእረምታን ነቐፌታን በዚ ዝስዕብ ኣድራሻ ክትልእኩልና ትኽእሉ፡-

መጽሔት መንእሰይ
ቁ.ሳ.ቶ 1042
ቁ.ስልኪ 291-1-202592
ፋክስ 291-1-125981

መርበብ ሓበሬታ ማሕበር
www.eriyouth.org

ዘርጋሒ መጽሔት
ቁ.ስልኪ 200454

መጽሔት መንእሰይ ብተወሳኺ ኣብ www.shabait.com (menesey magazine) ክትረኽብዋ ትኽእሉ።

ትሕዝቶ

ቃል ኣሰናዳኢ 3

ጉዳያት 4
- ዘኽርና ክብረቶም ግብርና ምሳኦም
- ነጥበ መቐይሮ ዓለማዊ ስርዓት

ደሃይ ማሕበር 10
- ዑደት ንታሪኽ ኣብ ቦታ ታሪኽ!
- 10ይ ፌስቲቫል ትካላት ላዕለዋይ ትምህርቲ

ትውፊት 16
- "... ሊድካ ምሃብ ዘበሃል ነገር የለን"!
- ፍልስፍና "ኣነ ኽሓልፍ ንስኻ ጽናሕ"

ኢሂን ምሂን 24
- ባህልን ክብርታትን ሰማእታትና እንታይ እዩ?
- ካብ ተግባር ሰማእታትና እንታይ ንመሃር?
- ዝኽሪ ሰማእታት እንታይ ትርጉሙ?
- ሕድሪ ሰማእታት እንታይ እዩ?
- መድረኻዊ ሓላፍነት መንእሰያት

ዲያስፖራ 34
- ዳዊት ወረደ

ሓሳባት 37
- ረድኤትን ዘገርም መዘዘን
- ስደትን ጊላነትን እንታይ እዩ ፋይዳኡ?
- ክብርታት ክብረት የምጽኡ?
- ንሕና እዩ ድምጽና

ኣካዳሚ 47
- ንኽትመሃር ምጽዓር፡ መብጽዓ ንሰማእታት
- ሕጂ ኸኣ ኽረምቲም መጺኡ
- ስንቅኹም ናብ ዋርሳይ ይከኣሎ ሳዋ

ሕብረተሰብ 50
- ሻውዓተ መፍትሕ ዓወት

ሳይንስን ተክኖሎጂን 55
- ፍታሕ ተንቀሳቓሲ ተሌፎን

ባህልን ስነ ጥበብን 56
- ሻዕብያን ደክተርን

መለሳ 62
- ዜስደምሙ ሓቕታት

ቃል ኣሰናዳኢ

ታሪኽ ሕብረተሰባዊ ምዕባለ ከምዝምስክሮ፣ ጅግናን ናይ ጅግንነት ባህሊን ዘይብሉ ሕብረተሰብ ከም ሕብረተሰብ ክቐውም ኣዝዩ ኣጸጋሚ እዩ። ዝኾነ ሕብረተሰብ ብጽዓት ጀጋኑኡ እዩ ዝነብር። ባህሊን ክብርታትን ጀጋኑኡ እናወረሰ ድማ'ዩ ህላወኡን ቀጻልነቱን ከረጋግጽ ዝኽእል። ከመይሲ፣ ህላወ ሕብረተሰብ ዝውሰን፣ ህላወ ህዝቢ፣ መሬት፣ መንግስቲ ወይ ሰራዊት ዘይኮነ፣ እቲ መሰረት ሓባራዊ ህይወት ዝኾነ ረቀቕ ረቛሒታት፣ ዝዓበየ ካብኡ፣ እቲ ኣብ ኣእምሮ ሰባት ዝርከብ ባህልን ክብርታትን እዩ። ስለዚ ድማ፣ ልኡላውነት ካብ መሬት ንላዕሊ ኣብ ኣእምሮ ሰባት እዩ ሰፊሩ።

ወዲ ሰብ ክልተ ዓይነት ህይወት ዘለዎ ማሕበራዊ እንስሳ እዩ። ውልቃዊን ኮማዊን ህይወት። ውልቃዊ ህይወት ወዲሰብ ካብ ኮማዊ ህይወት ተፈልዩ ክሰርር ዝኽእል ኣይኮነን። ሰባት ካብ ውልቃዊ ህይወት ንላዕሊ ኣጸቢቖ ኣብ ዝዓዘዘ ኮማዊ ወይ ሕብረተሰብኣዊ ህይወት ክነብሩ ዝኽኣሉ ድማ፣ ብሓባራዊ ስነ-ኣእምሮን ክብርታትን ምስዝጥመሩ እዮም። ከምኡ ስለዝኾነ፣ እቶም ብንቕሓት፣ ልቦናን ትብዓትን ጸብለል ዝበሉ ኣባላት ኮም፣ ካብ ውልቃዊ ህይወት ንላዕሊ ብድሕነት፣ ክብረት፣ ጣዕሚን ምዕባለን ሕብረተሰብ እዮም ዝግደሱ። እዞም ብሉጻት ኣባላት ሓደ ኮም፣ ኩሉ ውልቃዊ ሰባዊ ባህግታቶምን ድሌታቶምን ናብ'ቲ ዝዓበየ ጉዳይ፣ ማለት ናብቲ ሓባራዊ ዕላማ ኣቕኒዖም፣ ኣእምሮኣዊን ጉልበታዊን ጸዓቶም፣ እንሓንሳብ እንተላይ እታ ዘይትትካእ ህይወቶም ንዝሓሸ ህይወት ሕብረተሰብ ክውፍዩ ምርኣይ ልሙድ እዩ።

ሕብረተሰብ ጀጋኑ እናበለ ዝጽውዖም እምበኣር፣ ነዞም ከምዚኦም ዝኣመሰሉ ብሉጻት ዜጋታቱ እዩ። መዘገብ ጅግንነት፣ ነቶም ናይ ዓውደ ውግእ ጀጋኑ ጥራይ ዘይኮነ፣ ኣብ ኩሉ ዓውድታት ብኣርኣያነት ንዝጥቀሱ ኣባላት ሕብረተሰብ ዘጠቓልል እዩ። ምኽንያቱ መሰረት ህላወን ቀጻልነትን ሕብረተሰብ እቲ ኣብ ኩሉ ዓውድታት ህይወት ብጀጋኑ ዝፍጸም ተግባራት እዩ። ምንጪ ባህልን ክብርታትን ናይ ሕብረተሰብ ድማ ኣርኣያነት ናይቶም ጀጋኑ እዩ።

ክንዲ ዝኾነ፡ ሕብረተሰብ ህላወኡ ጥራይ ዘይኮነ፣ ቀጻልነቱ ከረጋግጽ፣ ወትሩ ብባህሊ ጅግንነት ተኹስኪሶም ዝዓበዩ እልፊ ኣእላፍ ዜጋታት ናይ ምፍራይ ብቕዓት ክህልዎ የድሊ። ኣብ ኩሉ ዓውድታት። ኣብ ዓውደ ውግእ፣ ትምህርቲ፣ ስራሕ፣ ስነምግባር ወዘተ። ስለዚ ድማ፣ ዕማም ምውራስ ባህሊ ጅግንነትን ምፍራይ ጀጋኑን ወትሩ ኣብ ቅድሚት ክስራዕ ዝግባእ ዋሕስ ቀጻልነት ሕብረተሰብ እዩ። እቲ ዝውረስ ባህሊ ግን ከመይ ዝኣመሰለ እዩ? ብኸመይ መገዲ'ኸ ይወራረስ። ወርሒ ሰነ፣ ኣብ ኤርትራ ነቶም መሰረት ህላወናን ምንጪ ዘሐብን ክብርታትናን ዝኾኑ ጀጋኑና እንዝክረላ ወርሒ'ያ። እዚ ናይ ዝኽሪ እዋን ግን፣ ዘኹርዕ ታሪኾም እንዝክረሉ ኣጋጣሚ ጥራይ ዘይኮነ፣ ባህሊን ክብርታትን ጀጋኑ ሰማእታትና ንምዕቃብን ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ እናተወራረሰ ከምዝኸይድ ንምግባርን ቃልና እነሐድሰሉ ኣጋጣሚ ክኸውን ይግባእ። ዘበዝሐ ትሕዝቶ ናይ ሎሚ ሕታም መጽሔትና ንዝኽሪ ሓበን ተወፍዩ ኣሎ። ገለ እዋናዊ ዛዕባታትን መሃርን ሓባርን ጽሑፋትን እውን መለሳ ዝኾኑ ተኣንጊዶም ኣለዉ።

ዝኽርና ክብረቶም
ግብርና ሞሳኦም

ወርሒ ሰኔ፡ ህዝቢ ኤርትራ ኑቶም ጸላም መግዛእቲ ጋሊሆም ብርሃን ናጽነት ዘርኣይዎ ናይ እዋን ገድሊ ሰማእታት፣ ኑቶም ኣብ መኸተ ርብዒ ዘመን ድሕሪ ናጽነት፡ ልኡላውነቱ ከይድፈር፡ ኣብ ናጻ ሕርያኡ፡ ብኽብረትን ድሙቕ ዓወትን ቀጻልነቱ ከውሕስ ክቡር ህይወቶም ዝበጀው ጀጋኑ ሰማእታቱ፣ ርዝነት ሞያኦም ብዘድምቕ ክብርን ስርዓትን ዝስብሃላ ወርሒ ረዚን ዝኽሪ እያ።

ህዝቢ ኤርትራ፡ ኣብ መፋርቕ ዝሓለፈ ዘመን፡ ቀጥታዊ መግዛእቲ ኣብ ዘብቅዓሉ እዋን፡ ከም ኩሎም ግዙኣት ህዝብታት መሰል ናጽነት ይግብኦ ነይሩ'ዩ። እንተኾነ ን"ስትራተጂያዊ ረብሓ" ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ ተባሂሉ፡ ናጽነት ከይረክብ ተኸልኪሉ። ነዚ ዓመጽ'ዚ ብምቅዋም፡ ሰብኣዊ ክብረትን መሰልን ህዝቦም ንምርግጋጽ፡ ብልዑል ጅግንነት ዝቃለሱን ዝበጀውን ኣፍቀርቲ ህዝቢን ሃገርን ጀጋኑ እንተ ዘይርከቡ ድማ፡ ብመጠን ዝገጠሞ ከቢድ ተጻብኦን ዓለማዊ ውዲትን፡ ከም ህዝቢን ሃገርን ቀደም ኣብ ካርታ ዓለም ተሓኺኹ፡ ኤርትራዊ መንነት ነበረ ምተባህለ ነይሩ። እዞም ብሉጻት ሰማእታቱ፡ ኩሉ ውልቃዊ ባህግታትን ድሌታትን ሰዊኦም፡ ኣእምሮኣዊን ጉልበታዊን ጸዓቶም ጥራይ ዘይኮነ፡ እንተላይ ዘይትትካእ ህይወቶም ንሰብኣዊ ክብረትን መሰልን ህዝቦም ሳላ ዝወፈዩ ግን፡ ህዝቢ ኤርትራ፡ ከምቲ ዓለም ህላወኡ ኩብቅዕ ዝፈረደሉ፡ ነበረ ኣይተባህለን። እኳ ድኣ ኣብ ባርነት ተገላጊሉ፡ ሰብኣዊ ክብረቱን መሰሉን ኣረጋጊጹ፡ ናጻ ሃገርን ህዝብን ኪኸውን በቒዑ።

ህዝቢ ኤርትራ፡ ከቢድ መስዋእቲ ከፊሉ ናጽነቱ ምስ ኣረጋገጸ እውን፡ ልኡላውነቱ ዘይተዋሕጠሎም ታሪኻውያን ተጻባእቲ ናይ ውክልና ኩናት ብምኽፋት፡ ነዊሕ ተረባሪቦም እዮም። ኣብ ወራር 1998-2000፣ ኣብቲ ዝቐጸለ 20 ዓመታት ኣይ ኩናት ኣይሰላም፣

ከምኡ'ውን ኣብዚ ዝሓለፈ ሰለስተ ናይ ቅባጸት ዕንደራ፡ ልኡላውነቱን ሃገራዊ ክብረቱን ከየድፈረ ብኣንጸባራቒ ዓወት ክወጽእ ዝኸፈሎ ዋጋ ድማ እምብዛ ረዚን እዩ።

ክቡር መስዋእቲ ህዝቢ ኤርትራ ግን፡ ኣብ ዓውደ ውግእ ጥራይ ዝተሓጽረ ኣይኮነን። ከምዝፍለጥ ታሪኽ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ንናጽነት፡ ዓሳን ባሕርን ብማዕረ ግዳይ ዝኾንሉ ታሪኽ'ዩ። ገዛእቲ ኢትዮጵያን እቶም ከሎ ገና ህዝቢ ኤርትራ ሰብኣዊ መሰሉ ከይረክብ ዝዓንቀጹ ደገፍቶምን፡ ሕጋዊ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ንመሰል ርእሰ ውሳነ ንምጭፍላቕ ዝተኸተልዎ ፖሊሲ፡ "ዓሳ ንምጽናት ባሕሪ ምንጻፍ" ዝብል'ዩ ነይሩ። በዚ እኩይ ፖሊሲ'ዚ፡ ኣብ ልዕሊ ሰላማዊ ህዝቢ ብኣልማማ ዝተፈጸመ ቅትለትን ግፍዕን ጸዊኻ ኣይውዳእን። ታሪኽ ገዛእቲ ኢትዮጵያን ዘራያቶምን ኣብ ኤርትራ፡ ታሪኽ ጃምላዊ ቅትለትን ማሕረዲን፡ ታሪኽ ምንዳድን ምዕናውን ዓድታት፡ ታሪኽ ምርሻንን ምሕናቕን መንእሰያት፡ ኑብሶ-ጾር ኣዴታትን ህጻናትን ከይተረፈ ብሳንጃ ናይ ምዝልዛል ታሪኽ ኣረሜንነት እዩ። በዚ ናይ "ሕረድ፡ ዝመት፡ ኣቃጽል" ጭካኔ፡ ህዝቡን ብእኩብ ተረሺኑ፡ ኣባይቱን ተቓጺሉ፡ ንብረቱን ተራሲዩ ዝባደማ ዓድታት ማእለያ የብለንን። ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ንሰብኣዊ መሰልን ክብረትን ንምድቋስ፡ ከምዚ ዓይነት ጃምላዊ ህልቂት፡ ዓመጽ ኣብ ልዕሊ ሰብኣውነትን ሰፊሕ ናይ ኩናት ገበንን ኣብ ዝፍጸመሉ ዝነበረ እዋን፡ ብሰብኣዊ መሰልን ስልጡን መትከላትን ዝመጻደቕ ማሕበረሰብ ዓለምን ትካላቱን፡ ነዚ ቅሉዕ ተግባር ንምኹናን ብጩቕ ዘይምባሎም ከኣ፡ ንሓይልን ርቀትን ናይቲ ህዝቢ ኤርትራ ፈንጢሱዎ ዝወጸ ውዲት ዘመልክት እዩ።

ህዝቢ ኤርትራ ፍትሒን መሰልን ብቃልሲን ጽንዓት ኣብ ዕላማን እምበር ብትኳቦን ድንጋጽን ከምዘይርከብ ኣሚኑ'ዩ ሰብኣዊ መሰሉ ንምርግጋጽ ተጋድሎኡ ዘንቀለ። ቃልሱ ንምጭፍላቕ ኣብ ልዕሊኡ ዝተኻዕወ መጠን ኣልቦ ሓዊን ዓረርን፡ ዝወረዶ ማእለያ ዘይብሉ ግፍዕን በደላትን ብጽንዓት ተጻዊሩ፡ ረዚን መስዋእቲ እናኸፈለ ጸኒዑ ብምቅላስ ድማ፡ ኣብ መወዳእታ ብገዛእ ቅልጽሙ ሰብኣዊ መሰሉን ክብረቱን ጨቢጡ፡ ናጻ ሃገር ክኸውን በቒዑ።

ድሕሪ'ዚ መሪር ተጋድሎ'ዚ፡ ህዝቢ ኤርትራ ካብ ሓሙኹሽቲ ሓርነታዊ ኩናት ተንሲኡ፡ ሃገሩ ክሃንጽ ኣብ ዝተበገሰሉ እውን፡ ቅሳነት ክረክብ ኣይተፈቕደሉን። ጉዕዞ ፖለቲካዊን ቁጠባዊን ህንጸት ሃገሩ ንምዕንቃፍ፡ ብዶብ ኣሳቢቦም ዳግማይ ኩናት ወለዓምሉ። የግዳስ ብሓያል ያታ መኸተኡ ወራራቶም ሓምሺሹ፡ ንኩናት መሳበቢ ዝኾነ ጉዳይ ዶብ ኣብ መጋባእያ ከምዝቐርብ ብምግባር ብዓወት ወጺኡ። ኣብዚ ዳግማይ ኩናት እውን፡ ስርዓት ወያነ ኣሸቀልቱን፡ ሕን-ሕነ ፍሽለቶም ኣብ ልዕሊ ሰላማዊ ህዝቢ ዝፈጸምዎ ግፍዒ መዘና የብሉን። ዓሰርተታት ኣሽሓት ህዝቢ፡ መሬቱ ተኈቢጡ፡ ካብ ዓድታቱን ሕርሻዊ ንጥፈቱን ተፈናቒሉ። ልዕሊ 70 ሺሕ ኣብ ኢትዮጵያ ዝቕመጡ ዝነበሩ ኤርትራውያን፡ ንብረቶም ተዘሪፉ፡ ካብታ ሃገር ብግፍዒ ተሰጒጎም። እቲ ዘገርም፡ ዝኾነ ገበን ዘይብሎም ህጻናት፡ ሸማግለታት፡ ኑብሶ-ጾራት፡ እንተላይ ኣብ ሆስፒታል ተዓቚቦም ዝነበሩ ውጹዓት ሕሙማት ከይተረፉ፡ ካብ ኩሉ ከባቢታት ኢትዮጵያ ተተለቒሞም ኣብ ዝባረርሉ ዝነበሩ እዋን፡ እዛ ብሰብኣዊ መሰል እትመጻደቕ ዓለም፡ ሽዑ እውን ኣፍ ኣውጺኣ ነዚ ቅሉዕ ገበን ዘይምኹናና እዩ።

ታሪኻውያን ተጻባእቲ ህዝቢ ኤርትራ፡ መጠነ ሰፊሕ ኩናት ወሊዖም፡ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ዘይተኣደነ ገበንን ግፍዒታትን ፈጺሞም ክዕወቱ እኳ እንተዘይክኣሉ፡ ድሕሪ'ዚ ተደጋጋሚ ፍሽለት'ዚ እውን ኣይቀሰኑን። ብዋጋ ልኡላዊ መሬት ኤርትራ፡ ብዋጋ ስቅያት ህዝቢ ኤርትራ፡ ብዋጋ ምርግጋእ ዞባና፡ ብዘይሕጋዊን ዘይቅቡልን ተጻብኦን ምትእትታውን ንህዝቢ ኤርትራ ኬሚንቑ ብዙሕ ሃሊኾም። ቀሲኑ ሃገሩ ከየልምዕ ዘይፍትሓዊን ዘይርትዓዊን እገዳ ብምስግዳድ፡ ብዙሕ ዝዓይነቱ ፖለቲካዊ፡ ቁጠባዊን ጸጥታዊን ሸርሒታት ብምፍጻም፡ ስውርን ግሁድን ዲፕሎማሲያዊ ጸቕጢ ብምፍጣር፡ ስምን ምስሊን ናይዚ ረዚን መስዋእቲ ከፊሉ ሰብኣዊ መሰሉ ዘረጋገጸ ህዝቢ ብምጥቃን፡ መርበባት ፍልሰት ኣዋዲዶም ዓቕሚ ሰቡ ብምጽንቃቕ ንምንብርካኹ ዘካየድዎ ፈተነታት እምበለ-መጠን ብዙሕ እዩ። ኣብዚ መወዳእታ ከኣ፡ ነቲ ኣብዚ ቀረባ እዋን ዝረኣናዮ ሰለስተ ዕንደራታት ሃቂኖም፡ ተወሳኺ ዘይተደልየ ዋጋ ኣኽፊሎሞ።

የግዳስ ኣብዚ ቡዳሂ መድረኻት፡ ህዝቢ ኤርትራ

ከምቲ ተጻባእቲ ዝሓለምዎ፡ ብውዲታቶም መሳርዑ ኣይተዘርገን። እኳ ድኣ ውሽጣዊ ሰላሙን ቅሳነቱን ኣውሒሱ፡ ብልዑል ፍናን ኣብ ድርብ መኸተኡ ተጸሚዱ ብዓወት ቦሎኹ ኢሉ። ጥምረቱ ምስ መንግስቱ ኣይላሕለሐን። ኣምሳያኡ፡ ንተጻባእቲ ብዘርዓደ ግብረ-መልሲ ዝያዳ ተሪሩን ሰጢሙን። ጉዕዞ ልምዓቱ ጀሆ ኣይተታሕዘን፡ ብኣንጻሩ ዓጸፋ ስራሑ ብዘሰላሰሎ ዕዮ፡ ንቅልጡፍ ቁጠባዊ ዕብየት ድልዱል መሰረት ኣብ ምንጻፍ ጸኒሑ፡ ናብ ዝሓሸን ዘተኣማምንን መድረኽ ይሰግር ኣሎ። ዲፕሎማሲያዊ ተነጽሎ ፈንጢሱ፡ ሃገራዊ ክብረቱ ዘዕዘዘ ርክባት ናይ ሽርክነት ርክባቱ ኣስፊሑ። ፖለቲካዊ ቅልውላውን ግጭታትን ኣብ ዝሃወጾ ዞባ ቀርኒ ኣፍሪቃ፡ ኤርትራ እታ እንኮ ሰላምን ርግኣትን ዝዓሰላ ሃገር ክትከውን ምብቅዓ ድማ፡ ንፍሽለት ተጻባእታ ኣጉሊሑ ዘርኢ፡ ንሞሳ ሰማእታትና ዘድምቕ እዩ።

ኤርትራውያን፡ ንኹሉ ጽንኩር ኩነታትን ተጻብኦታትን ብዓወት ክንሰግሮ ዘኽኣለና ዘሎ ምስጢር እንታይ'ዩ እንተተባህለ፡ እቲ ብልዑል ተጻዋርነትን ጽንዓትን ዝልለ ባህሊ ብሉጻት ሰማእታትና እዩ። በዚ ምኽንያት ህዝቢ ኤርትራ ኑቶም ብዘይጽዓድ ሕልና ተቓሊሶም፡ ዓለም ትሕቲ መሬት ኩተሰፍሮ ዝሃቀነት፡ ባህግን ምርጫን ህዝቦም ክዉን ዝገበሩ፡ ኣብ ናጻ ሕርያኡ ብርእሰ ተኣማንነት ክምርስ ዘኽኣሉዎ እልፊ ኣእላፍ ብሉጻትን ሕሩያትን ዜጋታቱ ዘለዎ ኣኽብሮትን ምስጋናን መስፈሪ የብሉን። እዞም ተባዓት ዜጋታት ልዕሊ ህላወኦም ህላወን ቀጻልነትን ህዝቦም መሪጾም፡ ፍቕሪ ህዝቦምን ሃገሮምን ብመስዋእቲ ዝገለጹ ኣኽሊልና እዮም። እቲ ንህዝቢ ዘፍቀረ፡ ብህዝቢ ዝያዳ ስለዝፍቀር ከኣ፡ ኣኽብሮትና ንሰማእታት ብኡ መጠን ኣመና ረዚን እዩ። ከመይሲ፡ ህላወ ህዝብን ሃገርን ኤርትራ፡ ኣብ መስዋእቶም ዝተሰረተ እዩ። እምብዛ ዘሐብን ፍሉይን ብርቂን ሃገራዊ ታሪኽና ብሞያኦም ዝተነድቀ እዩ። ሽግ መጻኢ ጉዕዞና እውን እንተኾነ ብደሞም እዩ ዝደምቕ።

ሰማእታትና ህይወቶም ብዘይ ብቒ ክህቡ እንከለዉ፡ ሓደ ዓቢ እምነት ነይሩዎም። እታ ህይወት ከፊሎም ህይወት ዝሰኸዑላን ዘውሓሱዋን ሃገር ንመጻእቲ ወለዶታት እተቕስን፡ ሃገረ ፍትሒን ብልጽግናን ክምእትኸውን ጥርጥር ኣይነበሮምን። እቲ ንሰማእታትና እንኸፍሎ ዝዓበየ ሞሳ እምበኣር፡ እምነቶም ናብ ግብሪ ምልዋጥ እዩ። ክንዲ ዝኾነ ሰማእታትና እንዘክሮም ፍቕርናን ኣኽብሮትናን ንምግላጽ ጥራይ ኣይኮነን። ሞሳኦም ብተግባር ንምኽፋል ዝኣተናዮ መብጽዓ ንምሕዳስ እውን እዩ። ዛጊት፡ ኣብ ኣሰሮም ረጊጽና፡ ልኡላውነት ሃገር ብወረርቲ ከይድፈር ክሳብ'ዛ ሰዓት'ዚኣ ብብቕዓት ተኸላኺልና። ጎኒ ጎኒ መኸተ ብዙሕ መደባት ልምዓት እናሰላሰልና፡ ሕድሮም ኣብ ምፍጻም ብዘርኣናዮ ትግሃት ድማ እሙናት ተቐበልቲ ሕድሪ ምዃንና ኣመስኪርና ኢና። ሕጂ እውን ሰማእታት ዘሰከሙና ሕድሪ፡ ንሓደ ደቒቕ እውን ክዘንጋዕ ኣይግባእን። ሕድሪ ሰማእታትና፡ ኣብ ዕለታዊ ህይወትና እንውክሶ መዘከርብ ኪኸውን የድሊ። ከምቲ ሰማእታትና ዝተመነይዎ፡ ሰላም፡ ፍትሒ፡ ራህዋን ብልጽግናን ዝሰፈና ሃገር ሃኒጽና ሕድሮም ፈጺምና ሞሳኦም ብዓብዪ ክንከፍል እንተኾይና ከኣ፡ እቲ ንሶም ዝልለይሉ ክብርታት ካብና ዘይፍለ ዕጥቂ ክንገብሮ ይግባእ። ረብሓ ህዝብን ሃገርን ምቕዳም፡ ተወፋይነት፡ ጻዕረኛነት፡ ጽንዓት ኣብ ዕላማ፡ ፍትወት ሓቂን ፍትሒን መለለዩ ክብርታት ሰማእታትና እዮም። እዞም ናይ ሕሉፍን መጻኢን ዓወታትና መሰረት ዝኾኑ ሰማእታትና ዘውረሱና ክብርታት ከይብሕጎጉ እምበኣር፡ ወትሩ ከም ብሌን ዓይንና ክንሕልዎምን ክንከናኸናምን መብጽዓና ክነሐድስ ይግባእ! ዝኽርና ክብረቶም - ግብርና ሞሳኦም ስለዝኾነ!

ነጥበ መቐይሮ ዓለማዊ ስርዓት

ዘለናዮ መድረኽ፡ ንቕሓት ህዝብታትን መራሕትን ደቡባዊ ዓለም (Global south) ክብ ኢሉ፡ ኣብ ዕብለላን ግብትናን ዘይኮነ ኣብ ምዕሩይነትን ምክብባርን ዝተመስረተ ዓለማዊ ስርዓት ክፍጠር ዝጠልብሉ ዘለዉ እዋን እዩ።

ሓድሽ ፕረዚደንት ኬንያ ዊልያም ሩቶ፡ ናብ ስልጣን ድሕሪ ምምጻኡ፡ ካብ ሃገሩ ወጻኢ ቀዳማይ ዝተሳተፎ ኣኼባ፡ ዋዕላ ኣመሪካ-ኣፍሪቃ እዩ ነይሩ። ካብ ዋሽንግቶን ድሕሪ ምምላሱ ኣብ ዝሃቦ መግለጺ፡ “52 መራሕቲ ሃገራት ተኣኪቦም ብምኻድ ንሓደ ፕረዚደንት ዝረኽብሉ ምኽንያት ኣይርድኣንን። ነፍሲ ወከፍ መራሒ ክዛረብ ነናይ ሓደን ፈረቓን ደቒቕ ዕድል’ዩ ተዋሂቡዎ። ኣብ ውሽጢ ሓደ ደቒቕን ፈረቓን እንታይ ክትብል ትኽእል? ካብ ምስጋና ዝሓልፍ ካልእ ክትዛረቦ ትኽእል የለን። ከምዚ ዓይነት ኣኼባ፡ ጽቡቕ ፎቶግራፍ ንምልዓል እንተ ዘይኮይኑ፡ ካልእ ፍረ ክርከቦ ኣይክእልን፣ እዚ ብሓቂ ንኽብረት ኣፍሪቃውያን ዝትንክፍ’ዩ። ምስ ኣፍሪቃ ብደረጃ ኣህጉር ርክብ እንተ ተደልዩ ወከልቲ ሕብረት ኣፍሪቃ ዘይንሰደሉ ምኽንያት የለን።” ክብል ምግላጹ ነቲ እናዓበየ ዝመጽእ ዘሎ ምዕሩይነትን ክብረት ህዝብታትን ሃገራትን ዝጠልብ ንቕሓት ህዝብታትን መራሕትን ዘመልክት እዩ።

ብኣንጻር’ዚ ፍጻመ’ዚ፡ ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ፡ ኣብ ክፍላ ግንቦት ከምኡ’ውን ኣብ ቀዳማይ ሰሙን ወርሒ ሰነ 2023 ብዕድመ መራሕቲ ቻይናን ሩስያን፡ ኣብ’ዘን ዓበይትን ጸልወትን ሃገራት ዓለምና ዑደት ኣብ ዝፈጸመሉ እዋን ዝተገብረሉ ኣቀባብላ፡ ንኤርትራን ህዝባን ጥራይ ዘይኮነ ክብረት ንኣፍሪቃውያን እውን እዩ።

ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣብ ዑደቱ፡ ኣብ ክልተኣዊ፡ ዞባውን ዓለማውን ጉዳያት ዓሚቝ ዝርርብ ክካይድ ሰፊሕ ዕድል ረኺቡ። በቲ ኣጋጣሚ’ቲ፡ ምስ ማዕከናት ዜና ቻይናን ሩስያን ኣብ ዘካየዶ ቃለመጠይቓት ዓለምና ናበይ ገጻ ምኻና ወድዓዊ መረዳእታ ሂቡ። ፕረዚደንት ኢሳይያስ፡ ዓለማዊ ስርዓት ኣብ ኣፍደገ ሱርበተኽ ለውጢ ከም ዝርከብ’ዩ ኣብሪሁ። ቻይናን ሩስያን ከኣ ከም ዓበይቲ ሃገራት መጠን፡ ነዚ ዓለማዊ ለውጢ ብእወንታ ኣብ ምቕላስ መሪሕ ተራኣን ክጻወታ ጸዊዑ። ብርግጽ ድማ ዓለማዊ ስርዓት ኣብ ነጥበ-መቐይሮ እዩ ዝርከብ።

ሓደ ካብ ምልክታት ምብቃዕ

ዘጸንሐ ዓለማዊ ስርዓት ኩናት ዩክረይን'ዩ። እዚ ንዩክረይንን ህዝባን ግዳይ ዝገበረ ኩናት'ዚ፡ ምዕራባውያን፡ ድሕሪ ምብቃዕ ዝሑል ኩናት፡ ምዕባለን ተወዳዳርነት ሩስያ ንምድራት ኣብዚ ዝሓለፈ 30 ዓመታት ዘተኸተልዎ ፖሊሲ ኣብ ሓደገኛ ኩነታት ከም እተሸመመ ዘመልክት ናይ ቅባጸት ስጉምቲ እዩ። ዕላማ ናይ'ዚ ካብ ነዊሕ ኣትሒዙ ምቅርራብ ክግበረሉ ጸኒሑ ደይ መደይ ኢልካ ዝተወልዐ ግጭት፡ ንሩስያ ኣብ ዝተናውሐ ኩናት ጸሚድካ ብቐጥባ ምርማስ እዩ ነይሩ።

ምዕራባውያን ሩስያ ብወተሃደራዊ ሓይሊ ቀዳመይቲ መወዳድርትና ዝብሉዋ እኳ እንተ ኾኑ፡ ከም ኣገላልጻ ፕረዚደንት ኢሳይያስ፡ እታ ቀንዲ ስግኣቶም ቻይና እያ። ምኽንያቱ ቻይና ብቑጠባ ኣብ ዓለምና ቀዳማይ ቦታ ንምሓዝ ዝያዳ ኩለን ሃገራት ዓለምና ብናህሪ እትምርሽ ዘላ ሃገር እያ። ፋይናንስያውያን ትካላት ዓለምና፡ እዚ ሓቂ'ዚ ስለ ዘይዋሓጠሎም ብግልጺ ክዛረብሉ ኣይደልዩን እምበር፡ ሎሚ፡ ኣብ ምዕራባዊ ዓለም፡ ሃገር ብሃገር ይኹን ብእኩብ ምስ ቻይና ብቑጠባ ንምውድዳር ዘኽእል ናይ ኣፍራይነት ዓቕምን ብቕዓትን የለን። በዚ ምኽንያት፡ ምዕራባውያን ሩስያ ናይ ምድኻም ዕላማኦም ኣዐዊቶም፡ ቀጺሎም ናብ ቻይና ከምርሑ'ዩ ውጥኖም። ኣብ ደቡባዊ ባሕሪ እስያ ኣብ ዝተፈላለየ ሃገራት ወተሃደራዊ መዓስከራት ብምድኳን ኮነ ንታይዋን መመሳመሲ ብምግባር ግጭት ንምስዋር ዝግበር ሃቐነታት ከኣ ኣካል ናይ'ዚ መንኩርኩር ታሪኽ ብወተሃደራዊ ቅልጽም ንድሕሪት ንምምላስ ዝሃቀነ፡ ፍጹም ክሰምር ዘይክእል ስትራተጂ እዩ።

ኣብ 1989 ምብትታን ፈደራላዊ ጥምረት ሕብረት ሶቭየት ምስ ኣጋጠመ፡ ብዙሓት ልሂቃን ምዕራብ፡ ውድድር ዝሑል ኩናት ብዓወቶም ዝተዛዘመ መሲሉዎም ግጉይ ርድኢት እዮም ሒዞም። ላዕለዋይ ብዓል ስልጣን ሚኒስትሪ ጉዳያት ወጻኢ ኣመሪካ ዝነበረ ጆሰፍ ነይ ዝበሎ ነዚ ግጉይ መረዳእታ'ዚ ዘጉልሕ እዩ። ጆሴፍ ነይ "ድሕሪ እምብራጦርያ ሮማ፡ ኣብ ዓለምና ከምዚ ናይ ሎሚ ገይራ ሓንቲ ሃገር ዝዓበለልትሉ እዋን የለን" ክብል ታሕጓሱ ድሕሪ ምግላጽ፡ "ኣመሪካ ንመላእ ዓለም ኣሳፊሓን ተኣማሚናን ሒዛቶ ኣላ፡ ንንግዲን መራኸቢታትን ዓለም ብሒታቶ እያ፡ ቍጠባኣ ንግዜኡ ኣብ ቅልውላው ዝርከብ እውን እንተ ኾነ፡ መስርሕ ግሎባውነትን ዕዳጋታት ገንዘብን ምስ ትካላት ፋይናንስ ኣመሪካ ጽኑዕ ምትእስሳር ስለ ዘለዎ፡ ብቍጠባ ዝወዳደራ ሓይሊ ኣይክህሉን'ዩ፡ ወተሃደራዊ ሓይላ እውን ድሕሪ ደጊም መዳርግቲ ኣይክርከቦን እዩ" ክብል እዩ ተዛሪቡ።

ነዚ እምብዛ ስሑዕን ህሩፉን ሕልሚ ኣሚኖም፡ ኣመሪካን ሰዓብታን ንፍትሓዊ ረብሓን ምዕባለን ካልኦት ሃገራት ደሪቶም፡ ቅሉዕን ጎነጻዊን ሓይሊ እናተጠቐሙ፡ ንኣህጉራውያን ትካላት ከም መጋበርያ ተቘጻጺሮም፡ ከም ድላዮም ውሳነታት እናሕለፉ፡ ብናቶም ረብሓን ስነ-ሓሳብን ዝምእዘን እንኮ ቀጽራዊ ዓለም ንምፍጣር እዮም ክጓየዩ ጸኒሖም። ሕልምን ክውንነትን ግን በበይኑ እዩ። ዓለም ናታ ዳይናሚዝም ኣለዋ። እቲ ሕልሚ ክበንን ነዊሕ ግዜ ኣይወሰደን። ብርግጽ ድማ ብኽዉንነታዊ ኣተሓሳስባ፡ ኣብ'ዚ ህልው ዓለም፡ ዕብለላ ኣመሪካ ከም እምበራጦርያ ሮማ ንነዊሕ እዋን ክቕጽል ምሕሳብ የዋህነት ጥራይ እዩ ነይሩ። ምኽንያቱ ናይ ሎሚ ዓለም ከም ናይ ቀደም ብዘገምታ ትጓዓዝ፡ ፍልጠት ብውሑዳት ዝተሓዝኣላ ዓለም ኣይኮነትን። ኣብ ኣዝዩ ቅልጡፍ መስርሕ ለውጥን ምቅይያርን እትርከብ ዓለም እያ። እታ ተሳዒራ ዝበሉዋ ሩስያ ማእዝና ኣስተኻኺላ ቀጻልነታ ከም ዓባይን ሓያልን ሃገር ክተውሕስ ነዊሕ ኣይወሰደትን። ዝነዓቑዋ ቻይና ዓርሞሸሽ ቁጠባዊ ሓይሊ ሃኒጻ። ካልኦት ከም ህንዲ፡ ብራዚል፡ ቱርኪ፡ ሱዑዲ ዓረብ፡ ኢራን፡ ሃገራት ወሽመጥ ዓረብ ዝኣመሰላ ኣብ ግምት ዘይኣትዋ ዝበሃላ ሃገራት እውን ቀሊል ዘይኮነ ገስጋስ ኣመዝጊበን።

ልሂቃን ኣመሪካ "ደጊም ዓለም ኣብ ትሕቲ ቍጽጽርና እያ። ብቑጠባ፡ ብቴክኖሎጂ፡

ብወተሃደራዊ ጸብለልትነት ዘወዳደረና ኣይክህሉን'ዩ!" እናበሉ ኣብ ዝተፈላለየ ከባቢታት ዓለም ከካይድዎ ዝጸንሑ ዕንደራታት፡ ከምቲ ባህጎም ሓደ ቁጥባዊ ዓለም ከረጋግጹ ኣይከኣለን። ነታ "ቀዳመይቲ ተወዳዳሪት ክትኮነና ትኽእል'ያ" ዝተባህለት ሩስያ ንምድራት፡ ኔቶ ቀስ ብቐስ ጽልዋታቱ እናስፍሐ ብምኻድ፡ ንሩስያ ኣብ መጸብቦ ንምሓዝ ዘካየዶ ፈተነ፡ ፋይዳ ኣይተረኽቦን ጥራይ ዘይኮነ ኣብ መወዳእታ ነዚ ሕጂ ዘሎ ንምዕራባዊ ዓለም ኣብ ከቢድ ወጥሪ ዝሸመመ ዓለማዊ ስግኣት ፈጢሩ።

ገለ ውሑዳት ገዳይምን ብሱላትን ክኢላታት ፖሊሲ ወጻኢ ዝምድናታት ኣመሪካ፡ ድሕሪ ምብትታን ሕብረት ሶቭየት ኔቶ ዘስፋሕፋሓሉ ምኽንያት ከም ዘየለን ከምኡ ዓይነት ስጉምቲ ሓደገኛ መዘዝ ከምጽእ ከም ዝኽእልን የጠንቅቑ ነይሮም እዮም። ኣብ ግዜ ዝሑል ኩናት ካብ'ቶም ቀንዲ ጸረ-ዴስነት ምንባሩ ዝፍለጥን ክኢላ ፖለቲከኛ ምኳኑ ዝንገረሉን ጆርጅ ኬናን "ድሕሪ ዝሑል ኩናት ኔቶ ዝገብሮ ምስፍሕፋሕ፡ መዳርግቲ ዘይብሉ ሓደገኛ መዘዝ ዘስዕብ ስትራተጅያዊ ጌጋ" ምኳኑ ይገልጽ ምንባሩ ምንጩታት ይሕብሩ። ኣብ 2008፡ ኔቶ ኣባላት ፈደረሽን ሕብረት ሶቭየት ንዝነበራ ጆርጂያን ዩክረይንን ኣባላቱ ክገብረን መደብ ከም ዘለዎ ምስ ተቓልሐ፡ ኣካያዲ ስራሕ ወኪል ስለያ ኣመሪካን (ሲኣይኤ) ኣምባሳደር ኣመሪካ ኣብ ሩስያን ዝነበረ ዊልያም በርንስ፡ ከምዚ ዓይነት ምምጥጣር ሓደገኛ ምኳኑ ገሊጹ ነይሩ። እዚ ሕጂ ተወሊዑ ዘሎ ኩናት ዩክረይን ቅድሚ ምጅማሩ ኣብ ዝነበረ ቅንያት እውን፡ ኣብ ሕብረት ሶቭየት ናይ መወዳእታ ኣምባሳደር ዝነበረ ጃክ ማትሎክ "ኔቶ ከሳፍሕ እንተ ዘይፍትን ነይሩ፡ እዚ ሕጂ ዝረአ ዘሎ ቅልውላው ኣይምተፈጥረን" ክብል ጽሒፉ ነይሩ። እዚ ቅኑዕ ገምጋምን ሓሳብን ግን፡ ምስ'ቲ ህሩፍ ሕልሚ ዛይዳት ልሂቃን እናተራጸመ ሰማዒ ኣይረኸበን።

ወተሃደራዊ ውጥን ዕብለላን ዘጋጠሞ ፍሽለትን ከቢድ ሳዕቤናቱን ርኢና። ኣብ ውጥን ቁጠባዊ ዕብለላ እንተ መጺእና እውን፡ ክኢላታት ቁጠባ ምዕራብ፡ "ቻይናውያን ናይ ምህዞን ፈጠራን ዓቕሚ የብሎምን፡ ጉልበት ግን ኣለዎም፡ በዚ ድማ፡ ንቻይና ከም መመስርሒ ማኪና ቍጠባዊ ዕብለላ ክንጥቀመላ ንኽእል ኢና" ኢሎም ዝሃቀንዎ ጸወታ፣ ድሕሪ 30 ዓመታት ዘተሓፍሶ ውጽኢት ካብ ትጽቢቶም ወጻኢ ኣዝዩ ኣሰንባዲ እዩ ኮይኑዎም። ኣፍራይነትን ዕዳጋን ቻይና ኣበይ ደረጃ በጺሑ ከም ዘሎ ብኣንጻሩ ቁጠባ ምዕራባዊ ዓለም ክሳብ ክንደይ ንቑልቍል ኣንፊቱ ምህላዉ፡ ሚዛን ፍርያትን ውህሉል ዕዳን ኣመሪካን ቻይናን ጉሉሕ መነጻጸሪ እዩ። እቲ ኩነታት ካብዚ ናበይ ገጹ ከምርሕ ከም ዝኽእል ድማ ንምግምጋሙ ኣየጸግምን።

እዚ ዝተጠቕሰ ተርእዮታት፡ ሰብ ፍሉይ-ረብሓ ኣመሪካ ከንግስዎ ናይ ዝሃቀኑ "እንኮ ቍጥባዊ ዓለማዊ ስርዓት" ምልክት ፍሽለትን ውድቀትን እዩ።

ብዞባታትን ክፍለ-ዞባታትን እንተ ተዓዚብና እውን ንዓለም ኣብ ከባቢታት ጽልዋ ጕዛዚና፣ ኣብ ነፍሲ ወከፍ ከባቢ "መልሕቕ" ማለት ወኪላት ሰዪምና፣ ወይ ድማ ከባቢያዊ "ኪዳናት" ኣቑምና፡ ክንቆጻጸራ ንኽእል ኢና ኢሎም ዘካየድዎ ህቀናታት፡ ኣብ ከመይ ዝበለ ኮንት ከም ዝርከብ ንምርኣይ፡ ኣብ ኣፍጋኒስታን፡ ዒራቕ፡ ሊብያ፡ ሶርያ፡ ኢትዮጵያ፡ ሶማል፡ ደቡብ ሱዳን፡ ሱዳን፡ የመን ፈጢሮሞ ዘለዉ ዕልቕልቕ ምዕዛብ ኣኻሊ እዩ።

ውጥን ምስረታ እንኮ ቍጥባዊ ዓለም እምበኣር፡ ፍሽለቱ ብብዙሕ መዳያት ተጋሂዱ ኣሎ። ውድቀት ሃጸያዊ ደምበ ካብ'ቲ ዝተገመቶ ንላዕሊ ይቕልጥፍ ከም ዘሎ ድማ ርኡይ'ዩ። እቲ ዝመጽእ ዓለማዊ ስርዓት ወይ ኣቃውማ ሚዛን ወተሃደራውን ቁጠባውን ሓይሊ እንታይ ክኸውን እዩ፡ ካብ ሕጂ ብልክዕ ምትንባዩ ዘይክኣል ይኹን'ምበር፡ ኣንፈት ናይ'ዚ ነጥበ-መቐይሮ ናብ ብዙሕነት ምኳኑ ዘጠራጥር ኣይኮነን።

ዑደት ናታሪኽ ኣብ ቦታ ታሪኽ!

ተስፋኣለም ገብረስላሴ (ጫረ)

"ብቕዓት፡ ብስለት፡ እኹልነት፡ ምልኣት ብጽሕናን ምስካም ሓላፍነትን ብረቒቕ ረቛሒታት ይስፈር። ምስ ባህልን ያታን ምዕባለን ሕብረተሰባዊ ኣቋውማን ከኣ ነንበይኑ መምዘኒታት ይወሃቦ። ኣብ ኤርትራ'ውን ሓያሎ ያታ ከም መስፈርቲ ብጽሕና ኣገልጊሎም እዮም። ምኽላእ ጸጉሪ ርእሲ ዓሊባ'ባ ሓደ ካብ ዘውቱር ምልክት ጉብዝና ነበረ። ኣብ ሓያሎ ከባቢታት ዞባ ደቡብ ከኣ ብፍላይ ከም መረጋገጺ ምልኣት ዕድመ ኣገልጊሉ። ብነዊሕ መገድን ኣህላኺ ጉዕዞን ተፈቲኑ ዘይሓለፈ ከተቴ፡ ከም እኹል ሰብ ኣይግለጽን፡ ከለልኡ'ውን ብዓሊባበ ኣይቅምቀምን።

"ኣና'ኢላ ሓደ ካብ ክቡራት ያታ ብሄረ ኩናማ እዩ። ምልኣት ዕድመ ወይ ብጽሕና መንእሰይ ንምርግጋጽ ይዝውተር ነበረ። ካብ ኩትትና ዝሓለፉ መንእሰያት ንኽልተ ቕነ ከቢድን ፈታንን መድረኽ ክሓልፉ ይግደዱ። ንዝተዳለወሎም መሰናኽል ከይሓለፉ፡ እኹላት ወይ ብቑዓት ኣይስመዩን። እዚ ሎሚ ኣብ ወተሃደራዊ ስነ ፍልጠት ብፍላይ ከኣ ኣብ ታዕሊም ዝስራዕ መትከላት ምምዕባል ተጻዋርነት እናተባህለ እዩ ዝግለጽ። ኣብ እዋን ብረታዊ ቓልሲ'ውን ተጋዳላይ ብእኡ ይሓልፍ ነበረ። ሓደ ሰብ፡ ኩሉ ግዜ ብቑዕ ምኳኑ ዘረጋግጽ፡ ናይ ምጽዋር ዓቕሚ ምስ ዘጥርይ እዩ። ስልጡን ባህሊ ውጽኢት ሓያል ድስፕሊን እዩ። ድስፕሊን ካብ ኣኽብሮት ግዜ እዩ ዝጅምር። ግዜ ዘይትካእ ባህርያዊ ጸጋ እዩ። ስራሕን ኣኽብሮት ስራሕን፡ እቶም ንወዲ ሰብ ዝገልጽዎ ብሉጻት መስፈርቲ እዮም። ስለዚ፡ ብውሁድ መገዲ ከተካይድዎ ዝቐነኹም ቁምነገርን ዓቢ ትምህርቲ ከም ዘረኸብኹሙሉ ኣይጠራጠርን።" በሎም፡ ሓለቓ ጠቕላሊ ስታፍ ሚኒስትሪ ምክልኻል ጀነራል ፍሊጶስ ወልደዮሃንስ ኑቶም ኣብ መካነ ሰማእታት ሰሓርቲ ማእቶታዊ ስራሕ ምክንኻን መቓብር ሰማእታት ዝተሳተፉ መንእሰያት። ተሳተፍቲ ማእቶት ንዝኣተውዎ ቓል እዮም ተግቢሮሞ። ካብ ቅነ ምስ ታሪኽ፡ ናብ ዑደት ስራሕ ኣብ ቦታ ታሪኽ ተሰጋጊሮም።

እቲ መደብ ሰፊሕን ዓሚቑ ዕላማን ዝሓዘ ውጥን ካብ ኣዳራሽ ዳዕሮ ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተማሃሮን ኤርትራ እዩ ተበጊሱ። ኣዳራሽ ዳዕሮ ከም መቐጸልታ ናይ'ቲ እተካይዶ መኣዲ ዘተን ምብህሃልን ነቲ ፍሉይ መደብ ፍሉይ ክብሪ ሃቡቶ።

27 ሚያዝያ 2023 ልክዕ ሰዓት ኣርባዕተ ኣስተምህሮ ፈሊሙ። ብድምር ንዓሰርተ ሸዱሽተ ሰዓታት ኣስተምህሮ ክወሃብ ተወዲቡ። 131 ካድራት ማእከላይ ቤት ጽሕፈት ሃማመተኤን ስነ ጥበበኛታትን ብፍላይ ከኣ ተዋሳእቲ ማጨሎ ብዕቱብ ተኸታቲሎሞ።

ብኮሎኔል ሰዩም ገብረማርያም ዝተዋህበ ኣስተምህሮ "ኤርትራዊ ታሪኽ ብትርጉም" ካብ

ሓፈሻዊ መእተውን ዝርዝር መግለጽን ተበጊሱ ብኣዛማዲ ትንተናን ዓሚቑ። ሰራሕ ታሪኽ ዝኾነ ሕብረተሰብ ኤርትራ ብታሪኹን መንነቱን ወትሩ ኮሪዑን ተሓቢኑን ክነብር ቅቡልን ቅኑዕን እዩ። ታሪኹ ግን ክፈልጥ ይግብኦ። ሕሉፍ ዘይፈልጥ መጻኢ ክህልዎ ስለ ዘይክእል። ዋጋ ትማሊ ዘየኽብር ክብሪ ናይ ጽባሕ ክግንዘቦን ከስተማቕሮን ስለ ዘይክእል... ኣይኽእልን። ብታሪኽ ምግዳስ ጽቡቕ ተበግሶ እዩ። ብፍልጠትን ርድኢትን ምምርማር ከኣ ዝበለጸ ይኸውን። እቲ ትሕዝቶ ንኣድራትን ስነ ጥበበኛታትን ኣነቓቓሕን ደራኺን እዩ ኔሩ። ካብ ሃብታም ምንጪ ዝፍልፍል ሓቀኛ ሓበሬታ ንምሃዝነትን ፈጠራውነትን እዩ ዘዕብዩ። “ወዲ ሰብ ብታሪኽ ዝተሃንጸ ፍጡር እዩ። ታሪኹ እንተ ድኣ ዓቂቡ ሓያል ኮይኑ ይቕጽል። ታሪኹ ንንፋስ እንተ ድኣ ሂቡ ኸኣ በቲ ህቡብላ ይጠፍእ።” ዝብሃል’ውን ብዘይ ምኽንያትን መረዳእታን ኣይኮነን።

ታሪኽ ምስ ህንጻ ዘመሳስልዎ ተመራመርቲ ማሕበራዊ ስነ ፍልጠት’ውን ውሑዳት ኣይኮኑን። ድልዱል መሰረት ዘሎዎ ህንጻ፡ ብዝኾነ ሓይሊ ክንቕንቕ ኣይክእልን። በንጻሩ ኣብ መገዲ ሩባን ኣብ ሰንኮፍ ዝቖመ ህንጻ ብቐሊል ክዓንውን ክበርስን ይኽእል። ኣብዚ ባህላዊ ዝርገት ናብ ዝለዓለ ጥርዚ ዝበጽሓሉ ዓለማዊ መድረኽ ብፍላይ ከኣ ምስ ጻዕቂን ተደራራብን ዓውለማዊ ሓበሬታ፡ እቲ እንኮ ናይ መንነት ዋልታን ድሕነትን ንቕሓት እዩ። ብፍልጠት ዝተሃንጸ ሕብረተሰብ፡ “መን እዩ? ካበይ መጺኡ? ናበይ እዩ? እንታይ ዋጋታት ከፊሉ? ብኸመይ ክቕጽል እዩ?” ንዝብሉ ሕቶታት ብቑዕን መጓትን መልሲ ንምቕራብ ኣይሽገርን።

ንሸሞንተ መዓልቲ በብኽልተ ሰዓት ዝቐጸለ ኣስተምህሮ ኮሎኔል ሰዩም ገብረማርያም (ግሪፒ)፡ ንተሳተፍቲ ዘነቓቕሕ፡ ዝብድህን ዘብርህን ትሕዝቶ እዩ ኔሩዎ። ካብ መድረኽ 1940ታት ክም ነጠበ መንቀሊ ዘበገሶ ምርምራዊ ትሕዝቶ፡ ሕብረተሰብ ኤርትራ ከም

ህዝቢ እንታይ ቁመናን ስነ ኣእምሮኣዊ ኣቃውማን ከም ዝሃነጸ ብሰፊሕ ኣቕሪብዎ። ብመሰረት ትንታነ ኮሎኔል ሰዩም፡ ሕብረተሰብ ኤርትራ ውጽኢት ቃልስን መኸተን እዩ። ካብ ፖለቲካዊ ሕቶ ናብ ዕጥቃዊ ቃልሲ ብምስጋር ዝሃነጾ ረቂቕ ሰውራዊ ክብርታት፡ ነቲ “ፍጹም ኣይክኣልን እዩ” ዝብሃል ዝነበረ ኣቀናጻቢ ርእይቶ፡ ከም ዝኸውንን ዝክኣልን ብኽቢድ ዋጋ ኣረጋጊጽዎ። ሃገር ኣብ ሳሕል መንግስቲ ኣብ ሜዳ ተኺሉ ኣትዩ።

ድሕሪ ናጽነት፡ ኣብ ምኽባር ልዑላውነት ዝተመስከረ ኤርትራዊ መንነት ምስ ኩሉ ዘጓነፈን ዝቕጽል ዘሎን ተጻብኦታት፡ ሓያል ኮይኑ ክወጽእ ዘኽኣሎ ምስጢር፡ ሓድነትን ስኒትን ስራሕን ብዕላማ ምምራሕን እዩ። ኮሎኔል ሰዩም፡ ንትንታነኡ መድረኻዊ ፍጻሜታት ኣብ ማእከል ኣቐሚጡ፡ ንወተሃደራዊ ግጥማት ብፖለቲካዊ፡ ማሕበራዊ፡ ቁጠባውን ስነኣምሮኣውን ፍልስፍናታት ተንቲንዎ። መሳጢ ኣስተምህሮኡ ናብ ካልእ መደብ መሪሑ፡ ዑደት ናብ ታሪኻዊ ቦታታት።

ሚያዝያ፡ ዋዜማ መበል 32 ዓመት ናጽነት ኤርትራ እያ። ዑደት ናብ ታሪኻዊ ድፍዓት ግንባር ደቀምሓረ ተመርጸ። ግንባር ደቀምሓረ ባብ ዛዛሚ ኩናት እዩ። ካድራት ሃማመተኤ ብኣካል ክዕውዱ ነቒሎም። ናብ ዞባ ደቡብ ኣቕኒዖም። ቤት ጽሕፈት ሓለቓ ጠቕላሊ ስታፍ ሚኒስትሪ ምክልኻል ነቲ መደብ ዝያዳ ክብሪ ሃቦ። ነፍሲ ወከፍ ተጓዓዛይ ወጋሕታ ሰዓት ሓሙሽተ ኣብ መበገሲ ቦታ ተረኺበ። ኣውቶቡሳት ብብሎኮ ጎዳይፍ ናብ ደቀምሓረ ኣምርሓ። ኣብ ዳዕሮ ሓሙሽተ ሰገነይቲ ሓጺር ዕረፍቲ ተወደበ። መሰለት ዛዛሚ ኩናት ብጀነራል ፍሊጶስ ወልደዮሃንስ ሓጺር

መብርሂ ተዋህበ።

ለካቲት 1990፡ ብደምሳሲ ስርሒት ፈንቅል፡ ሓርነት ምጽዋዕ ክዉን ዝገበረ መሪሕነት ህዝባዊ ግንባር፡ ብሰማይ፡ ብባሕርን ብመሬት ብኹሉ ማእዝን እዩ ገጢሙ። ማዕበላዊ ወራርን ምርብራብን ግንባር ጊንዳዕ ኣካየደ። ኣእምሮ ናይ’ቲ ኣብ ብዘሒ ሰብን ኣጽዋርን ዝኣምንን ወተሃደራዊ ስርዓት ኢትዮጵያ ክዘርግ ዝኽእል ስትራተጂ ሓንጺጹ። ህዝባዊ ግንባር ካብ ምብራቕ ናብ ደቡብ ሰጊሩ። ካብ ሰንዓፈ ናብ ሰገነይቲ ኣምሪሑ። ብትብዓት ንዘበገሶ ወፍሪ ደንከል ናብ ቅድሚት ኣምርሖ። ድሕሪ እቲ ንኢህወደግ ብሓፈሻ ንህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ ምንቕ ምባል ኣብዩ ዝነበረ ግንባር ሽሬ ብምፍራስ ካብ ደቡብ ትግራይ ተበገሰ። መሪሕነት ህዝባዊ ግንባር ብኹሉ ኣንፈታት ንእዝን ቁጽጽር ወተሃደራዊ ስርዓት ኢትዮጵያ በታተኖ። ኣብ ዳዕሮ ሓሙሸተ ዝፈለመ ትውፊት ታሪኻዊ ትረኻ ናብ እንዳ ደቆ ቀጸለ። ቀዳማይን ዛዛሚ መጥቃዕትን ግንባር ደቀምሓረ ኸኣ ብሰፊሕ ተተንተነ።

ደቀምሓረ ኣብ ዝተኻየደ ናይ ምሳሕ መደብ፡ ተሳተፍቲ ዑደት ኣብ መካነ መቓብር ሓርበኛታት ሰሓርቲ ዝኸረ ሰማእታት ክገብሩን ነቲ ቀጽሪ ኣድላዪ ጽገናን ጽሬትን ክገብሩን መብጽዓ ኣተዉ። ቃሎም ተግበሩ። ኣርባዕተ ተኸታተልቲ መዓልታት ብምምልላስ ከኣ ነቲ ቅዱስ ማሓድሮ ሰማእታት በጽሕዎ። ናብ መካነ መቓብር ሰማእታት ሰሓርቲ፡ ኣባላት ቤት ጽሕፈት ሓለቓ ጠቕላሊ ስታፍ ሚኒስትሪ ምክልኻል ተጸምበሩዎ። ወጋሕታ ሰዓት ሓሙሸተ ካብ መበገሲ እናነቐሉ፡ ገረብ ሰዉእ ኩስኩሶም፡ ኳና ጸጊኖም፡ ጐዳጉዲ ፍሒሮም፡ ዛላን ኩትርን ኣዳልዮም ዝናብ ኣኸዛ ምስ ሃረመ ኸኣ ፈልሲ ክተኽሉ ሰራሕ ኣጻፊፎም። ኣመሓደርትን ኣካባበርቲ ዓድን ንኡስ ዞባ ጋላ ነፍሒ ናብቲ ማእቶት ተሳቲፎም። ኣብ ራብዓይትን ዛዛሚትን መዓልቲ’ውን ንኹሎም እቶም ብሕልናን ብግብርን ሕድሪ ሰማእታት ንምኽባር ዝሰርሑ መንእሰያት ናይ ምሳሕ እንግዶት ኣቕሪቦም። ካድራትን ስነ ጥበበኛታትን ብዘዳለዉዎ ዝተፈላለየ ግጥሚታት ደማሚቑ። ጸሓይ ኣብ ርእሲ፡ ርሃጽ ኣብ ነብሲ ኣብ ትከዓወሉ ዝነበረ ደቓይቕ ከኣ እቲ ኣብነት ብግብሪ ብምኻን ነቲ ዕዉት መደብ ዝኣለየ ጀነራል ሓንቲ ቓል ወሲኹ፡ “ኤርትራዊ ወትሩ ድሉው። ከምቲ ኣብ ዝሓለፈ እዋን ዝተመስከረ ጅግንነት፡ ሕጂ ኸኣ ኣብ ልምዓት ድሉዋት ክንከውን ይግባእ። ጸላእትና ክድቅሱ ኣይኮኑን። ድሉዋት እንተ ኴንና ኸኣ ኢና ንዕወት” ብምባል ንኹሎም ነቲ ዕዉት መደብ ዝቐለሱ ወደብቲ፡ ምምሕዳር ጋላነፍሕን ተሳተፍትን ኣመስጊኑ።

“ናብ ቦታ ታሪኽ ብምብጻሕና ዓሚቝ ሓበሬታ ቐሲምና። ኣብ ሰፈር ሰማእታት ብምስራሕና ኸኣ ዕግበት ተሰሚዑና። ስነ ጥበበኛ ናብ ቦታ ታሪኽ ብኣካል በጺሑ እንተ ድኣ ኣጽኒዑ፡ ብዙሕ ከበርክት ይኽእል እዩ።” ብምባል ከምዚ ዝኣመሰለ ዑደት ብቐጻሊ ክውደብ ከኣ ተላበዩ።

10ይ ፌስቲቫል ትካላት ላዕለዋይ ትምህርቲ ብዉዕዉዕ መንፈስ ተዛዚሙ

ሃገራዊ ፈስቲቫል ትካላት ላዕለዋይ ትምህርቲ "ፍልጠት ዕጥቅና፡ ልምዓት ዕላማና" ኣብ ትሕቲ ዝብል ቴማ፡ ካብ ዕለት 17-21 ግንቦት፡ ላዕለዎት ሓለፍቲ መንግስትን ግንባርን፡ ሓለፍቲ ኮሌጃትን ፈጻሚ ዳይረክተር ላዕለዋይ ትካላት ትምህርትን፡ ሓለፍቲ ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተማሃሮን ኤርትራ ኣብ ዝተረኽቡሉ ኣጋጣሚ፥ እቲ ናይ መዛዘሚ ስነ-ስርዓት ብውዕዉዕ መንፈስ ተሰላሰለ።

እቲ ንልዕሊ 4 ኣዋርሕ ኣብ ኩለን ኮለጃት ዝተሰላሰለ ፈስቲቫል፡ ኩለን ኮለጃት ቅድም ኣብ ግዜእ ርእሰን እየን ዝተፈላለዩ ውድድራት ኣካይደን። ካብ ዕለት 3-12 ግንቦት 2023 ድማ ኩለን ኮሌጃት ኣብ ሞንጎ ዲፓርትመንታት ውድድራት ብምስራዕ ማሞቂቕን እየን ቀንየን። ኂ ኂ እቲ ዘካየድኦ ናይ ስፖርት፡ ባህሊ፥ ትምህርታዊ ውድድራትን ምርኢት ኤግዚቢሽንን ከም ኣካል ናይቲ ፈስቲቫል ዓብይቲ ናይ ሰሚናር መደባት እውን ተሰላሰሉም እዮም።

ኣብ ኮሌጅ ስነ-ፍልጠት ማይ ነፍሒ ሓላፊ ማዕድናዊ ደህሰሳ ኣብ ኩባንያ ዕደና ቢሻ፡ ኣቶ ዳኒኤል ወልደዮሃንስ "ዕቑር ማዕድናዊ ጸጋታት ኤርትራን ተርኡ ኣብ ምዕባለ ሃገርን"፡ ኣብ ኮሌጅ ምህድስናን ቴክኖሎጅን ማይ ነፍሒ ካብ ቤ/ጽ ሚኒስተር ሚኒስትሪ ዜና ዝመጸ ኣቶ ሰርጸዮናስ ነጋሽ "መራኸቢ ብዙሓንን እወታዊን ኣሉታዊን ጽልዋታቱን" ብዝብል ኣርእስታት ከቕርቡ ከለው፥ ኣብ ኮሌጅ ሕክምናን ስነ-ፍልጠት ጥዕናን ኦሮታ ድማ ኮሎኔል መሓሪ ጺጋይ ኣገዳሲ ኣስተምህሮ ሂቡ እዩ። ኣብ ኮሌጅ ሕርሻ ሓመልማሎ ከምኡ'ውን ኣብ ኮሌጅ ቢዝነስን ማሕበራዊ ስነ-ፍልጠትን ዓዲ ቀይሕ ድማ ደራስን ተመራማሪ ባህልን ኣቶ ሰለሙን ጸሃየ ብዛዕባ ምትእስሳር ሃገርን ያታን ሰፊሕ ሰሚናር ሂቡ።

ሓሙሽቲኤን ኮሌጃት ናብቲ ናይ መዛዘሚ እንግዶት ዝካየደሉ ኮሌጅ ምህንድስናን ቴክኖሎጅን ማይ ነፍሒ ልዑል ምድላዋት ገይረን ከም ዝመጻ በቲ፥ ኣብ መኽፈቲ መደብ ዘንጸባረቕዎ ልዑል ናይ ተወዳዳርነት መንፈስ ክትግንዘብ ይከኣል እዩ። እቲ ኣብ ወግዓዊ ናይ መኽፈቲ ጽንብል ዝቐረቡ ስነ-ጥበባዊ መሰናድኦታት ድማ ዕቑር ዓቕሚ ናይ ኮሌጃት ዘንጸባርቕን ንልዑል ምድላዋት ናይተን ኮሌጃት ብንጹር ዘርእን እውን እዩ ነይሩ።

ኣብ ወግዓዊ መኽፈቲ ናይቲ ፈስቲቫል፥ ሓላፊት ሃማመተኤ ዞባ ሳዋን ትካላት ላዕለዋይ ትምህርቲን ብጾይቲ መንሰራ እስማዒል ኣብ ዘስመዓቶ ቃል፥ "እዚ ብምውህሃድ ሃማመተኤ ዞባ ሳዋን ትካላት ላዕለዋይ ትምህርትን ከምኡ'ውን ኮለጃትን ዝካየድ ፈስቲቫል፥ ኣሽሓት መንእሰያት ዝሳተፍ ዓቢ ኣጋጣሚ እዩ። ንዝሓለፉ ኣርባዕተ ዓመታት ብሰንኪ ለበዳ ኮሮና ቫይረስን ካልእ ምኽንያትን ኣቋሪጹ ድሕሪ ምጽናሕ እንሆ ሎሚ "ፍልጠት ዕጥቅና፡ ልምዓት ዕላማና"! ኣብ ትሕቲ ዝብል ቴማ፡ ን10ይ ግዜኡ ይካየድ ኣሎ።" ብምባል ብዛዕባ 10ይ ፈስቲቫል ሓፈሻዊ መብርሂ ሂባ። ብተወሳኺ 10ይ ፈስቲቫል ኢንተር ኮሌጅ፡ ንጸላእትና ብቐያ ስጡም መሰረትና ኣረብሪብናን ሰዒርናን፡ መበል 32 ዓመት መዓልቲ ናጽነትና ብዓበዪ ፍናንን ሓበንን ንጽምብሎ ኣብ ዘለናሉ እዋን ይካየድ ብምህላዉ ፍሉይ ድምቀት ዝሃበን ረዚን ሓላፍነት ዘሰክምን ኣጋጣሚ ምዃኑ ገሊጻ።

ቀጺላ ብጾይቲ መንሰራ፥ ንኣገዳስነት'ዚ ፈስቲቫል ክትገልጽ እንከላ፥

ክንዮ ኣካዳምያዊ ብቕዓቶም ኣብ ባህሊ፡ ስፖርትን ምህዞን ስነዓን፡ ፈጠራዊ ዓቕሞም ዘዕበን ሲቪካዊ ንቕሓቶም ዘበርኸን ሃገራዊ ሓድነቶም ዘደልድልን ምኳኑ ኣገዚቡ። ኣብ መወዳእታ ብጺዩቲ መንሱራ፡ እዚ ፌስቲቫል ልዕሊ 30 ዓይነት ውድድራት (ትምህርቲ፡ ስፖርት፡ ባህላዊ መሰናድኦታት፡ ትምህርታዊ ውድድራት፡ ምርኢት ኤግዚብሽንን ውድድር ምህዞን ስነዓን) ኣስታት 900 ተመሃሮን ሰራሕተኛታትን ኮሌጃት ብንጡፍ ተሳቲፎ፡ ኣስታት 4000 ተማሃሮ ከኣ ብጽልዋ ከም ዝተዋስእዎ ኣብሪሃ። ብሓፈሻ ግና ንኩሉ ማሕበረሰብ ኮሌጃትን ኣብቲ ፌስቲቫል ብዝተፈላለዩ መልክዖት ዝተሳተፉ ሕብረተሰብን ኣብ ግምት እንተኣትዩ፡ ልዕሊ 12 ሽሕ ከም ዝበጽሕ ኣቦ መንበር 10ይ ሃገራዊ ፌስቲቫል ኮሌጃት ኤርትራ ብጻይ የናስ ኣርኣያ ገሊጹ።

ኣብቲ ናይ መኽፈቲ ስነስርዓት ንኣኣንጋዲት ኮሌጅ ወኪሉ ቃሉ ዘስመዐ ዲን ኮሌጅ ምህንድስናን ቴክኖሎጅን ማይ ነፍሒ ዶ/ር ካሕሳይ ንጉሰ፡ እዛ ኣብ 2004 ካብ ትምስረት ኣትሒዛ ልዕሊ 6 ሽሕ መሃንድሳት ኣፍርያ፡ ኣብ ዕቤትን ህንጻትን ሃገር ከገልግሉ ዘውፈረት ኮሌጅ ነዚ ፌስቲቫል ብጽፉፍ ከተኣንግዶ ተዳልያ ከም ዝነበረት ገሊጹ። ብተወሳኺ ዶ/ር ካሕሳይ፡ ፌስቲቫል ኢንተር ኮሌጅ ተማሃሮ ኣብ ምዕባይ ፈጠራኣዊ ዓቕሞም፡ ምድልዳል ሃገራዊ ሓድነቶምን ከም ኢ'ውን ምብራኽ ኩሉንተናኣዊ ንቕሓቶም ልዑል ተራ ከም ዝጻወት ገሊጹ።

እዚ ዓመታዊ (ብሰንኪ ኮሮናን ካልእ ምኽንያትን ዝቋረጸ ኣርባዕተ ዓመታት ገዲፍካ) ብሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተመሃሮን ኤርትራ ዞባ ሳዋን ትካላት ላዕለዋይ ትምህርትን ምስ ኮሌጃት ብምውህሃድ ዝውደብ ፌስቲቫል ኢንተር-ኮሌጅ ኣሽሓት መንእሰያት ዝሳተፉ ዓቢ ኣጋጣሚ እዩ። ቀንዲ ዕላማ እዚ ኣብ ላዕለዋይ ትካላት ትምህርቲ ዝቶፀዱ ኣካዳምያውን ዘይኣካዳምያውን ንጥፈታት ዘጠቓልል ፌስቲቫል እዚ፡ ኣብ መንጎ ተማሃሮ ኮሌጃት ዝህሉ ሓበራዊ ራኢ፡ ምህናጽ፡ ንሓድነት ዘደልድል መንፈስ ውድድር ምስራጽን ሓበራዊ ተመክሮ ምልውዋጥን እዩ። ኣሽሓት ካብ ከባቢኦም ርሒቖም ክዕበዩ ወይ ክንቀሳቐሱ ዕድል ዘይረኸቡ መንእሰያት፡ ምስ ብዙሓት ዝተፈለየ ድሕረ ባይታን ተመክሮን ዘለዎም መዛንኦም ክላለዩ፡ ብሓንሳብ ክመሃሩ፡ ክዕበዩን ክወሃሃዱን ዕድል ብምፍጣር፡ ኮሌጃት ኣብ ምድልዳል ሃገራዊ ሓድነትን ምጽውዋርን ዘበርክትኦ ግደ እውን ቀሊል ኣይኮነን።

ነዚ ኣብ ግምት ብምእታው እዩ እምበኣር፡ ቤት ጽሕፈት ሃ.ማ.መ.ተ.ኤ ዞባ ሳዋን ትካላት ላዕለዋይ ትምህርትን፡ እቶም መንእሰያት ብዝሓሉት ድሕረ-ባይትኦምን ናይ ነፍሲ ወከፍ ኮሌጅ ፍሉይነትን ከንጸባርቕሉ ዝኽእል መደባት ስፖርት፡ ምህዞን ስነዓን፡ ባህልን ትምህርታዊ ውድድራትን ብምስራዕ ዓመታዊ ፌስቲቫል ክካየድ ዘይተኣደነ ሃልኪ ናይ ገዚቡ፡ ግዜን ጸዓትን ዝዀበር።

ኣብ ኩሉ ዓይነት ውድድራት ዝተራእየ ናይ ምውድዳር መንፈስን ምትህልላኽን ኣዝዩ ልዑል ምንባሩ ኣብቲ ፌስቲቫል ክሳተፉ ዕድል ዝረኸቡ ተሳተፍቲ ይገልጹ። ማዕረ ማዕረ እቲ ዝተራእየ ልዑል ናይ ምውድዳር መንፈስ፡ ኣብ ኩሉ ዓይነት ውድድራት ልዑል ብቕዓትን ፈጠራውነትን ከም ዝተራእየ ኣወሃሃድቲ ናይቲ መደብ ቃሎም ሂቦም እዮም። ኣብቲ ፌስቲቫል ከም ዳኛ ስነ-ጽሑፋዊ ስርሓት ኮይኑ ዝሰርሐ መንእሰይ ዘመንፈስ ሃይለ ብዛዕባ ዓቕምን ፈጠራውነትን ተወዳደርቲ ክዛረብ ከሎ፡ "ኣዝዩ ልዑል ብቕዓት እዩም ኣንጸባሪቖም። ናይ መጻኢ ሓያላት ስነ-ጥበባውያን ክኾኑ ልዑል ዓቕሚ ኣለዎም። ንግሕቶም ዝበቅዕ ስርሓት እውን ኣሰተብሂለ ኣለኹ። ብፍላይ ዓቕሞም ከዕብዩሉ ዝኽእሉ ትምህርታት እንተተዋሂብዎም ብዘይጥርጥር ሓያላት ጸሓፍቲ ክኾኑ ጸገም የብሎምን።" ብምባል ዘለዎ ኣድናቖት ገሊጹ።

ንባህላዊ ብዙሕነት ኮሌጃት ጥራይ ዘይኮነ፡ ወላ ንብዝሓት ሕብረተሰብ ኤርትራን ነቲ ተማሃሮ ዝመጽሉ ድሕረ ባይታን፡ ዝገልጽን ዘጉልሕን መደብ ባህላዊ ውድድራትን ምርኢታትን

እውን ኣካል ፌስቲቫል ትካላት ላዕለዋይ ትምህርቲ እዩ። ኣብዚ ኮለጃት ብዕሜ ናይ ኩለን ብሄራት ዘውክል መቦቀላዊ ባህላዊ ኣከዳድናን ትልሂትን ከቕርባ ባይታ ዝረኽባሉ መድብ እዚ፡ ተማሃሮ ናይ ኩለን ብሄራት ትልሂትን ባህልን ክላለዩ ጥራይ ዘይኮኑ ብዕምቆት ክፈልጡ እውን በቒዕም እዮም።

ንሱ ጥራይ ዘይኮኑ ተማሃሮ ኮሌጅ ኣብ ኩሉ ዓይነት ጥበባዊ ስራሓት ዘለዎም ባህግን ክእለትን ዘንጸባርቑሉ፥ ንግጥምን ዜማን፡ ሓጺር ዛንታን ድራማን ዞትት ውድድር እውን ተሰሪዕሉ'ዎም እዩ። ከም ውጺኢቱ ድማ ብዓሰርተታት ዝቑጸሩ ብሉጻት ገጠምቲ፡ ዜየምቲ፡ ደረስትን ጸሓፍትን ክልለዩ ኪኢሎም ኣለው።

ኣብዚ ናይ ሎሚ ዓመት ፌስቲቫል ካልእ ኣቓልቦ ብዙሓት ተሳተፍቲ ሐዚ ዝሓለፈ መደብ እንተነይሩ፥ ምርኢት ምህዞን ሰንዓን እዩ። ከባቢ 34 ካብ ኩለን ኮሌጃት ዝተመርጸ ፕሮጀክትታት ድማ ንምርኢት ቀሪበን ነይረን። እተን ፕሮጀክትታት ተዘዋዊርካ ምስ እትዕዘበን፡ ንሕቶታት ሕብረተሰብና ክምልሳ ዝፍትና ኮይነን ኢኻ ትረኽበን። ዝተፈላለዩ ጽሑፋት ከም ዝገልጽዎ፡ መሰረታዊ ዕላማ ምህዞን ሰንዓን ንሕቶታት ሕብረተሰብ ዝምልስ፡ ብርትዓዊ ዋጋ ዝቕረብን ሓድሽ ፈጠራውነት ዝረኣየን ፕሮጀክት ምቕራብ እዩ። ብመንጽር እዚ ኣረኣእያ እዚ፡ ነዞም ናይ ሎሚ ዓመት ፕሮጀክትታት ክትርእዮም ከለኻ፡ ዕውታትን ኣብ ሃገራዊ ዕቤት ልዑል ተራ ክጻወቱ ዝኽእሉን እዮም።

ብሓፈሻ እዚ ልዑል ናይ ተወዳዳርነት መንፈስ ዝተንጸባረቖ ፌስቲቫል ዝተፈላለዩ ሓለፍቲ ኣብ ዝተረኽቡሉ ኣጋጣሚ፡ ሰንበት ዕለት 21 ግንቦት ብውዕውዕ መንፈስ ተዛዚሙ። ኣብቲ ናይ መዛዘሚ ስነ-ስርዓት ድማ ብሉጽ ዝኾነ ስነ-ጥበባዊ ስርሓትን ብሉጻት ተወዳደርትን ተራእዮም እዮም። ኣብ ባህላዊ ውድድራት፥ ትምህርታዊ ውድድራት፥ ስፖርታዊ ውድድራት ኮሌጅ ቢዝነስን ማሕበራዊ ስነ-ፍልጠትን ዓዲ ቐይሕ ንበለል ክትከውን ከላ፡ ብምርኢት ኤግዚቢሽን ድማ ኮሌጅ ምህንድስናን ቴክኖሎጅን ማይ-ነፍሒ ንበለል ኮይና። ካብ ዝተፈላለዩ ኮሌጃት ዝመጹ ዕውታት መሃዝቲ ድማ ኣብቲ ኣጋጣሚ ሽልማቶም ካብ ዝተፈላለዩ ሓለፍቲ ተቐቢሎም። ብሓፈሻ ኣብቲ ንልዕሊ 4 ኣዋርሕ ዝቐጸለ ሃገራዊ ፌስቲቫል ኢንተር ኮሌጅ፡ ብወሀሉል ነጥቢ ኮሌጅ ቢዝነስን ማሕበራዊ ስነ-ፍልጠትን ዓዲ ቐይሕ ንበለል ብምኳን ዝተዳለወላ ሽልማት ካብ ኣቦ መንበር ሃማመተኤ ብጻይ ሳልሕ ኣሕመዲን ተቐቢላ።

ሚኪኤል በርሀ

“… ኢድካ ምሃብ ዝበሃል ነገር የለን!”

ኤፍሬም ሃብተጽዮን

“… ኢድካ ምሃብ ዝበሃል ነገር የለን”! እትብል ምልእቲ ሓሳብ ፕረሲደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ ብምኽንያት ራብዓይ ሃገራዊ ፈስቲቫል መንእሰያት ምስ ፍሉይ ሕታም መጽሔት ተዓጠቕ ካብ ዝገበሮ ቃለ-መሕትት ኣብ እዋኑ ብተመስጦ ዘንበብኩዋ'ያ። እቲ ኣበሃህላ ብመንጽር'ቲ ዝተባህለሉ ግዜ፡ ዕድመ፡ ኩነታትን ኩነትን ክርእዮ ምስ ፈተንኩ ድማ'ዩ ዝያዳ ኣብ ሓሳበይ ዝተመላለሰ። ሞት፡ ኣፉ ኸፊታ ክትውሕጠካ፣ ኣጽፋራ ሰዲዳ ክትጥሕረካ ወይ 'ኢድካ ሃብ' ክትብለካ በቲ ሓደ፤ ዝኸበደ ኣማራጺ ሞትን ሕየትን ከኣ በቲ ኻልእ ቀርቂርዎኻ እንከለዉ፡… 'ኢድካ ምሃብ ዝበሃል ነገር የለን!' ኢልካ፡ እሞ ድማ ከተተግብሮ፡ ከም ሰብ ክሳዕ ክንደይ ዝከኣል'ዩ፡ ኢለ ብዙሕ ሓሲበ። እዚ ኣበሃህላ'ዚ ኣብ ከመይ ኩነታት'ዩ ተባሂሉ ክፈልጥ ተሃንጥየ ድማ፡ ንባበይ ቀጸልኩ።

ሓንቲ ኣብ የማናይ ወገና ዝተበስዐት ጁባ ዘላታ ካምቻ ተኸዲኑ ዝተሳእላ ስእሊ'ያ መበገሲት ሕቶ። “እንታይ እዩ በሲዑዋ?” ናይ እትብል ሕቶ መልሲ ቅድሚ ምንባበይ ክግምት ኢለ፡ ኣብ ገሊኡ ስንጭሮታት እሾኹ ወይ ጨንፈር ገረብ ስሒቡዋ ይኸውን፡ ኣንጭዋ በሊዓታ ትኸውን… ኢለ ገመትኩ። ዝመጽኣለይ ዘበለ ግምት ካብ ምግማት ኣየቋረጽኩን። ደሓር ግን፡ 'መልሲ ኣብ ቅድሚ ዓይነይ እንከሎ እንታይ ናብ ግምታት ኣእተወኒ፡' ኢለ ናብ መልሲ'ታ ሕቶ ሰገርኩ።

“ኣብ ሰለድ እዩ። ኣብ ናይ ከበባን ሃድንን ዝነበርናሉ ዓመታት። ኣብ'ቲ እዋን'ቲ ኣዝዩ ጽዑቕ ናይ ሃድንን ከበባን መደባት ነይሩ። ካብቲ ሃድን ከነምልጥ ካብ ሓደ ቦታ ናብ ካልእ ቦታ ክንቅይር ንግደድ። ክንታኾስ ዘይኮነ ግን ነዛ ከነስተንፍስ ዕድል ኣይነበረናን።… ኮፍ ኢልና ንውዕለሉን ንሓድረሉን ፍሉጥ ቦታ ኣይነበረናን።… ብገዚፍ መንቀራቕሮ ኢና ተጻቢብና። እንኮ መዋጽኢ ንሱ ስለ ዝነበረ ካብ ሓደ ቦታ ናብ ካልእ ከባቢ ንንቀሳቐስ። ብዘይ ዕረፍቲ። ኣብ ከምኡ ኩነታት ናብ ዓላ ንመጽእ። ነቲ ቦታ'ውን ንመላለሶን ንነብሮን ነይርና - ዘበነ ህዝባዊ ሓይልታት።

“ኣብቲ እዋን እቲ ብዙሕ ዕላማኻ ክትገድፍ፡ ብግዝያዊ ነገር ክትሰድዕ፡ ኢድካ ናብ ጸላኢ ክትህብ… ብዙሕ ተጻብኦታት ነይሩ።… ኣካቢብና ንቕተሎም ዝዓይነቱ ስጉምቲ ስዒቡ። ኣሰር ኣሰርና ምስዓብ መጺኡ። ኣብ ዝነጠብናዮ ይነጥቡ። በዚ ተራእዮም ኣብ ዝበሃለሉ ናብ'ቲ ዝሓለፍናዮ ከባቢ ይወፍሩ።

“ኣብ ሰለድ ሓዲርና። ካብኡ ንገለ ኣባላትና መሻርፍ ክዕድጉ ናብ ሰገነይቲ ልኢኽናዮም። ቅሩብ ቍራቦ ክልተ-ሰለስተ ኪሎ ሽኮር ክገዝኡ።… እቶም ዝተላእኩ ሰባት ምስ ጸላኢ ይሰርሑ ስለ ዝነበሩ ይኸድዑ። ኣሕሊፎም ክህቡና ይውጥኑ። ንሰራዊት ጸላኢ መሪሖም ኣብታ ዝሓደርናያ ቦታ ይበጽሑ። ተኸቢብና ንሓድር። ጸሓይ በርቂ ብድድ

ንብል። ሃንደበት፤ 'ኢድካ ሃብ... ኢድካ ሃብ!" ዝብል ድምጺ ንሰምዕ። ኢድካ ምሃብ ዝበሃል ነገር የለን። ብግቡእ'ውን ክንታኾስ ኣይከኣልናን። ኣብ ጥቓ እታ በተኾስያን የጻብቡልና። በንጢስና ክንወጽእ ጸባብ ዕድል ንሕዝ። ምስ ናይ ህይወት ብድሆ ንገጥም።...

"እታ ፍጻመ ኣብ ከምዚ ኮነት'ያ ትመጽእ። ካብ'ቲ ከበባ በንጢስና ክንወጽእ ንብገስ። ብጐነይ ሓንቲ ጥይት መጺኣ በሲዓ ትሓልፍ። ልክዕ ንጅባ ካምቻይ ከኣ'ያ ሃሪማ ትሓልፍ። ኣብ ጅባ ካምቻይ ውሑዳት ሰልዲ ነይረን። እታ ጥይት ብኣኣ በሲዓ ትወጽእ። ካብ'ቲ ከበባ ምውጻእና ኣዝዩ ዘደንቕ እዩ። ክትኣምኖ'ውን ኣይትኽእልን። ንእሽተይ ኬንካ ብእኡ ክትሓልፍን ኣብ ከምኡ ዓይነት ተመክሮ ክትኣቱን ቡቲ ኻልእ ወገን ዕድል እዩ ክትብል ትኽእል። ካብ ከምኡ መፈንጠራ ክትወጽእ ቀሊል ነገር'ውን ኣይኮነን።..." ዝብል መልሲ ኣንበብኩ። ምስ'ቲ ክግምቶ ዝጸናሕኩ ኣነጻጺረ፡ ብዝገመትኩዎ ሓፊረ።

ኣብ ሓፈሻዊ ንባብ ታሪኽና፡ ብዙሕ መስገደል እዩ ተሓሊፉ። ንዕኡ ዝበቅዕ መግለጺ'ውን የለን። ኣብዚ ንዛረበሉ ዘለና መድረኽ'ዚ፡ ኣብ ልዕሊ ደለይቲ ለውጢ ሓያል ናይ ቅንጸላ ፈተነታት ብጸላእን ብመሪሕነት ሓይልታት ወገንን ዝተራእየሉ እዩ ነይሩ። ምስ ኣንበብኩ ኣብ ውሽጠይ ብዙሕ ሓሳብ ተመላሊሱ። ሓንሳእ ኣንቢብካ ትሓልፎ ኹይኑ ኸኣ ኣይረኸብኩዎን። ክደጋግሞ ፈቲነ። እዚ ተመኩሮ'ዚን ካልእ ከምኡ ኣብ ልዕሊ ሰውራውያን ተጋደልቲ ዘንበብኩዎን እናኣዋሰብኩ፡ ብዓቕመይ ናይ ዝተኸፍለ ዋጋ ሓደ ስእሊ ክቐርጽ ተጋዲለ። ዕድመ ከም ሓደ መለክዒ ናይቲ ክቐርጾ ዝሓሰብኩ ስእሊ ወሲደ፡ ዕድመ ናይቶም ሰውራውያን ኣብ ኣእምሮይ ሰኣልኩዎ። ደቂ ዕስራታት እዮም ነይሮም።

ታሪኽ ብረታዊ ቓልስና ከም ዘረጋግጾ፡ መሰናኽላት፡ ተጻብኦታትን ብድሆታትን ንጹርን ቅኑዕን መትከል ንዘለዎ ሰብ መስሓሊኡ እዩ። ዝሓለፈን ህልውን ኩነታት ህዝብናን ሃገርናን ድማ ነዚ ሓቂ'ዚ'ዩ ዘረጋግጽ። ኣብ ዓለም ኣሎ ዝበሃል መሰናኽላት ሰጊርካ ሃገር ካብ ምኳን ዝዓቢ ጸጋ የለን። እቲ ፊትካ ዝገጥመካ ጸላኢ ጥራይ ዘይኮነ፡ ነቲ ምስ እልቢ ዘራያቱን ሽርሒታቶምን ዝገጥመካ ክትገጥም፡ እታ መርሖ ደቂ-ሰባት፡ ሰዓሪት ኩሉ ብድሆታት፤ "ኢድካ ምሃብ ዝበሃል ነገር የለን" እትብል ሓያል ሰብኣዊት መትከል ክትሰንቃን ኣብ ውሽጥኻ ክትነድቃን ክትክእል ኣለካ። እዚ ድማ ብቐንዱ ጸኒዕካ፡ ሰብ ከፊልካ፡ ሰብ ብሰቡ ካብ ዋሕዲ ብዝሒ ብሉጻት ብምብጃው ዝረጋገጽ እዩ። እቲ ኣብ ሰውራና ዝተራእየ ክዉንነት ከኣ ናይ'ዚ ምስክር'ዩ።

ኣብ ዓለም ካብ ዝተራእየ ኣገራሚ ፖለቲካውን ወተሃደራውን ተርእዮታት መበል 20 ክፍለ-ዘመን፡ እቲ ኣንጻር ሰውራ ኤርትራ ዝቐመ ተጻባኢ መርገጺታት ክልቲኦን ተጻባእቲ ሓያላን ደንበታት እዩ ነይሩ ክበሃል ይከኣል። ኣብ ኩሉ መድረኻት ከም ዝተራእየ፡ ሓደ ደንበ ንሓንቲ ሃገር ወይ ንሓደ ምንቅስቓስ ክድግፍ ከሎ፡ እቲ ኻልእ ነቲ ኻልእ ክድግፍ'ዩ ዝርአ። ኣብ ታሪኽና ግን እቲ ዛንታ ካልእን በንጻሩን እዩ። ስለምንታይ ዘድልዮ ሕቶ'ውን ኣይኮነን። ምኽንያቱ፡ ህዝብና ኣንጻር እዞም ገዘፍቲ ተጻብኦታትን ተጻባእትን ዝተጓዕዞን ዝኸፍሎ ዋጋን፡ ዝሰገሮ መድረኽን ዝቐሰሞ ተመኩሮን መለክዒ ኣይትረኽበሉን። እቲ ምርጫ ድማ ብዓቢኡ ምርጫ ህዝቢ ስለ ዝነበረን መንእሰያት ድማ ስለ ዝቐለሱዎን ተሪር ተጨባጢ ሓይሊ ኹይኑ፡ ጸረ-ኹሉ መሰናኽላት ቅድመ-ግንባር ዝሰለፍ መንእሰይ ስለ ዝተፈጥረ እዩ እቲ ዘይሰዓር ተሳዒሩ፡ እቲ ዘይከኣል ተኻኢሉ። ይትረፍ ክልተ ዓበይቲ ሓይልታት ዓለምን ልኡኻቶምን ብምሉእ ዓቕሞም ኣንጻርካ ተሰሊፎም፡ ደጊፎምኻ'ውን ኣንጻር ብገዛእ-ርእሱ ኣብ ጸሊም ኣፍሪቃ ዝዓበየ ሓይሊ

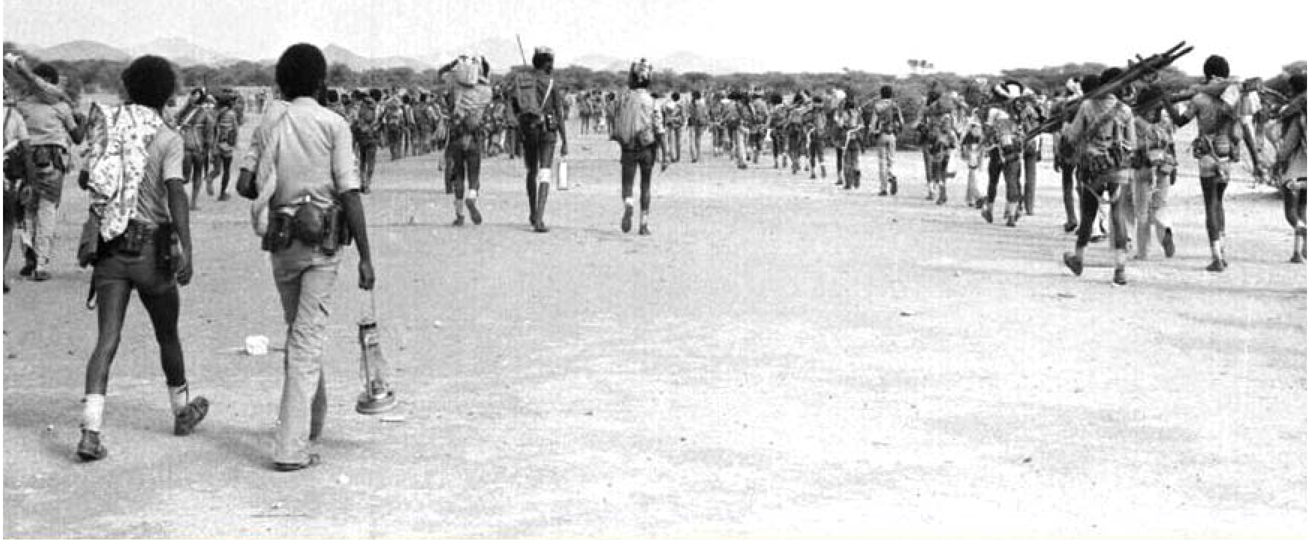

ዝነበሮ ኢትዮጵያ ክትዕወት ቀሊል ኣይምኾነን። ኣብ ኣስተምህሮታት ወተሃደራዊ ግጥማት ብዝሒ ሰብን ዓይነት ኣጽዋርን እቲ ወሳኒ ረቛሒ ኣይኮነን ይበሃል'ዩ። እዚ ኣብ ወተሃደራዊ ክልሰ-ሓሳብ ዓቢ ዛዕባ ዝኾነ መረዳእታ'ዚ፡ ሰውራ ኤርትራ ብተግባር'ዩ ኣረጋጊጹዎ። ኣብ ነፍሱ ኣሚኑ፡ ብሉጻት እናኸፈለ፡ 'ውሑድ'የ፡ ንእሽተይ እየ' ከይበለ፡ 'ዘይከኣል የለን!' እናኣመነ ከቢድ ዋጋ ከፊሉ'ዩ ናብ ምሉእ ዓወት ዝሰገረ። እዚ መትከል'ዚ እንተ ዘይነብሮ፡ ውሉዳቱ ኣብ ሕምብርቲ ጸላኢ ኣትዮም ከም ዕኮት ክስርስሩዎ ዘኽእሎም 'ሓሞት' እንተ ዘይህልዎም፡ እቲ ዛንታ ብርግጽ ካልእ ምኾነ። እቲ ኤርትራዊ ዛንታ ግን ንሱ'ዩ፤ ብሃገርካ ንዝመጽእ 'ዘይከኣል ነገር የለን'። ንንያት፡ ንፈኸራ፡ ንታህዲድ ዝበሃል ዘይኮነ ኸኣ ሰብ እናኸፈልካ ዝተረጋገጸ ጽኑዕ መትከል'ዩ።

ኣብ ታሪኽና ኢድካ ዘይምሃብ ዝወለዶ ሃገራዊ ናጽነት ንወለዶታት መንእሰያት ዘሰክሞም ሓላፍነትን ዘልብሶም ክብርን መዳርግቲ የብሉን። ድሕሪ'ቲ ኩሉ ቅድመ-ናጽነት ዝተሓልፈን ዝተሳዕረን ጸልማት እዋን፡ ኣጀንዳታት ሓያላን ድሕሪ ናጽነት'ውን መሊኡ ኢዱ ኣይሃበን። እኳ ደኣ ሕብሩ ቐይሩ መመሊሱ ተፋሕሰ። እቲ ድሕሪ ናጽነት ዝተኣልመ ውዲትን ካብ ሓራ ሃገራዊ መስመርና ንምውጻእ ዝተገብረ ቐጻሊ ፈተነን ዘፍ ምባሉ፡ ኢድካ ምሃብ ዝበሃል የለን ዝብል መርሖ ኣብ ደም ህዝብና ምስራጹ ዘረጋግጽ'ዩ። ካብ'ቶም ንትማሊ ዝሰዓሩን ንሎሚ ዘርሃዉን ዝተረከብናዮ ዝዓበየ ህያብ ድማ ኣብ ሃገራዊ ጉዳያትናን መትከላትናን ኢድካ ምሃብ ዝበሃል ነገር ከም ዘየለ ጽኑዕ እምነት ምሕዳርና'ዩ።

መንእሰያት ሎሚ፡ ኣንጻር ኩሎም'ቶም ወርቂ ዝተጠምዑ፡ ዘብለጭልጩ ዝመረቱ ሓጻውን መኪቶም ንዝጋዋሕ ድምጺ ኣቓልቦ ከይገበሩ ኣብ ሓራ መስመሮም ስለ ዝጸንዑ፡ ድሕነት ሃገር ዝሓተቶ ክቡር መስዋእቲ ክኸፍሉ ቅድመ-ግንባር ስለ ዝተሰለፉን ዳግማይ ብመስዋእቶም ክብሪ ልኡላውነት ስለ ዝዓቀቡን፡ እንሆት ኤርትራ ኣብ ዝደመቐ ኣንፈት መጻኢ ትርከብ። እቲ ትማሊ ደሞምን ረሃጾምን ዝወሓዞን ዝውሕዞ ዘሎን ቦታታት ሃገርና ኸኣ ራህዋን ጺጋን ይፍልፍል ኣሎ። እዚ ድማ ብዓቢኡ ነቲ ኢድካ ዘይምሃብ ዝብል፡ ብመስዋእቲ ዝረጋገጽ ዋሕስ ህላወ ዝኾነ መትከል ኣድማቒ የርኢ።

ዝዓበየ ደበስ ናይ'ቲ ኣብ ምምጻእ ናጽነትን ምውሓስ ልኡላውነትን ዝተኸፍለ ዋጋ፡ ዋናታት መደባትና ክንከውን ዝተራእየ ተወፋይነት'ዩ። ነቶም ትማሊ ቦምባታት ከም ማይ ኣይሂ እናዘነቦም፡ ነቶም ንሃገራዊ ክብሮም ዕድመ ንእስነቶም፡ መጻኢኦም፡ ዕድላቶም፡ ወዘተ. ዝኸፈሉ ጀጋኑ እንዕደዮ ኸኣ ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ይኹን ኩነታት፡ "ኢድካ ዘይምሃብ" እዩ። እዚ መርሖ'ዚ ዝዓጠቐ መንእሰይ ድማ ንግዕዘይ-ምዕዘይ ብተሎ ኣለልዩ፣ ክንዮ ዓጽሚ ንዘሎ ሓኸሊ ክርኢ የኽእሎ። ዝኾነ ኤርትራዊ መንእሰይ፡ ኣብ ዝሃለወ ይሃሉ፡ ኣንጻር እዚ መትከል'ዚ መርገጺ ከም ዘይብሉ ተመስኪሩ'ዩ። እቲ ዘሎ ህይወቱ ኣይበቐቐን... እቲ ዝኸደ ኣርሒቑ ኣይከደን!

ናይ ረብሓ ዓለምምበር ፍትሓዊ ዓለም ከም ዘየለ በብግዜኡ ተነጺሩ'ዩ። ኣብ'ዚ ዓለም'ዚ ክትነብር ዋና ነፍስኻ ክትከውን ምኽኣል'ዩ ዝዓበየ ብድሆ ብዙሓት ሃገራት። ምኽንያቱ፡ ኣብ ሓደ መዝማዚ ስርዓት ዘለዎ ዓለም ሓራ መስመር ምኽታል ቀሊል ስለ ዘይኮነ። እንተ ኾነ፡ ቀንዲ መፍትሒ ናይ'ዚ ንብዙሓት ሃገራትን ህዝብታትን ኣልሚሱ ዘሎ ሕማም'ዚ ነፍስኻን ክብርኻን፡ ከም ሃገርን ህዝብን፡ ኣሕሊፍካ ዘይምሃብ'ዩ። ቀሊል ብድሆ'ውን ኣይኮነን። ግን ከኣ ዘይከኣል'ውን ኣይኮነን። ኣብቲ ዝጸንከረ መዳዩ በዲህናዮ ኢና፣ ጻማ ዝኸፈልናዮ ዋጋ 'ንሕና' ክንከውን በቒዕና። ናይ ሎሚ መንእሰያት ብመንጽር ዝሓለፉ ወለዶታትና ክንርእዮ እንከለና፡ ዝሓሸ መጻኢን ከቢድ ሓላፍነትን ኢና እንዕደ። ንህላወ ሃገር ህዝብና ዝኸፈሎ ከቢድ ዋጋ መስዋእቲ፡ ሞሳኡ ብልጽግትን ስልጥንትን ኤርትራ ምህናጽ'ዩ።

ብልክዕ፡ ዝተሓልፉ መድረኻት ፈተንቲ፡ ኣስዓዕቲ፡ ከሓድትን ኣደናገርትን በቲ ሓደ፣ መሃርትን ነፈይቲን ከኣ በቲ ኻልእ ነይሮም ክበሃል ይከኣል። ልክዕ ከምቲ ዕምባባ ኣብ ውዑይ ድስቲ ብዘይቲ ምስ ተለሎ ዝበዝሐ ነቲ ዋዒ ጸይሩ ዝዕንብብ፣ ገለ ዝሓርር፣ ገለ ኣይዕምብብ ኣይሓርር፣ ገለ ኸኣ ዝሓርር፡ ወጣሪ መድረኽ ንወዲ-ሰብ ከምኡ'ዩ፣ ፈተነ። ኣብ መወዳእታ እቲ ንዋዒ ጸይሩ ዝወጽአ'ዩ ንትርጉም ምንባር ልዕሊ ማንም ክፈልጦን ከስተማቕሮን ዝኽእል።

ኣብ ታሪኽ ሃገርና ህዝብና ዝጸረ ዋዒ ክትግምቶ ኣይትኽእልን። ከም ወርቂ ብሓዊ ምፍታን ኣብ ልዕሊ ኤርትራውያን ጥራይ'ዩ ተፈቲኑ ክትብል'ውን ዘድፍር'ዩ። ኣብ መወዳእታ ኸኣ ወርቂ ምኳንና ተመስኪሩ - ሰብናን መሬትናን። ናጽነት ዘሰከመና ሓላፍነት ድማ ነዚ ክብሪ'ዚ ምዕቃቡን ምምዕባሉን'ዩ። ሰብኣዊ ክብረትና ከየድፈርና፣ ካብ ዘመናዊ ስልጣነ ረባሕቲ ምኳን ከኣ'ዩ ናጽነት ዝኸፈተልና ዝዓበየ ዕድል። ምዕባለ ካልኦት ክንናፍቕን እና'ምብሃቕና ክንነብርን ዘይኮነ ግን፡ እቲ ናትና እንብሎ ምዕባለ ኣብ ሃገርና ምትካል'ዩ ዘሎና ቐንዲ ምርጫ።

ምዕባለ ዓለም ዝፈጥሮ ብድሆ'ውን ናቱ ጸገማት ኣለዎ። ዘመናውነት በቲ እወታዊ መዳዩ ጥራይ ዘይኮነ፡

በቲ ዝፈጥሮ ግዕዘይ'ውን ክርአ ኣለዎ። ኣብ ምዕባለ እንክለኻ ናይ ዝማዕበሉ ጸብሒ ክትናፍቕ፡ ቤቶም ክትብህግ፡ ብሓደ ለይቲ ከተርክቦም ክትመጣጠር ዝከኣል ኣይኮነን። ኣብ ዘመናውነት፡ ብመንጽር ክትዕቅቦም ዘለካ ክብርታትን ባህሊን ተቓኒኻ ክትከይድ ምኽኣል ዝዓበየ ብድሆ ህዝብታት ሳልሳይ ዓለምዩ። መንእሰይ ውዑይ ሓይሊ ክበሃል ከሎ ኸኣ ዘብለጭልጩ ሓረጋት ዘመናውነት ብቐሊሉ ክምስጥዎ ስለ ዝኽእሉ፡ ግዳይ ኣሉታዊ መዳዮም ከይከውን ክነቕሓሉ ይግባእ። መንነት ዘልብሱና ክብርታት፤ ፍቕሪ ሃገር፡ ሓልዮት ህዝቢ፡ ሓድሕድ ምትሕግጋዝ፡ ሕውነት፡ ሓድነት፡ ክብሪ ስራሕ፡... ከለና ናብ ተጸባይነትን ውልቃውነትን ከይነማዕዱ'ዩ ዝዓበየ ኣብ ዝባንና ዘሎ ጾር ዝተኸፍለ ክቡር ዋጋ። ብመንጽር ታሪኽና ክንርእዮ ከለና፡ ሕጂ'ውን እቲ መርሖ፤ "ኢድካ ምሃብ ዝበሃል ነገር የለን!" እዩ።

ጸሓፊ ህግደፍ፡ ስዉእ ብጻይ ኣልኣሚን መሓመድስዒድ፡ ምስ መርበብ ሓበሬታ ሻዕብያ ኣብ ዝገበሮ ሓደ ቓለ-መጠይቕ ከምዚ ኢሉ ነይሩ፤ "... ካብ መስመርና ንምእላይ፣ መደባትና ንምትዕንቓፍ፣ ሓድነትና ንምዝራግ፣ ጅሆ ክንትሓዝ፣ ናብ ዘይምልከተና ኣንፈት ከነብል... ክግበር ዝጸንሐ ሽርሒ፡ ኣብዚ እዋንዚ ዘፍ ኢሉ'ሎ። ኣብ ልዕሌና ኩሉ'ቲ ዝኸፍኣ ዝበሃል ውዲት ተፈቲኑ ከም ዘይሰምር ከኣ ተረጋጊጹ'ዩ። ብድሕሪ ሕጂ ካብዚ ዝዓቢ መሰናኽል ኣሎ ኢልካ ክትሓስብ ዝከኣል ኣይኮነን። እቲ ኣብ ቅድሚ መንእሰያትና ዘሎ መጻኢ ብሩህ እዩ።" ብጻይ ኣልኣሚን፡ ሓደ ካብቶም እታ መበገሲ ናይዚ ሓሳብ ዝኾነት ጅባ ክትብሳዕ እንከላ ግዳይ ሓያል ሃድን ዝነበሩ ደለይቲ ለውጢ ሰውራውያን ተጋደልቲ እዮ ነይሩ።

ብጻይ ኣልኣሚን ቐንዲ ሓይሊ መንእሰይ ሰውራን ህዝቢ ኤርትራን ክገልጽ እንከሎ፡ እቲ ወሳኒ ረቛሒ ኩሉ ነገር ድሕሪ ሃገር ዝብል ህዝቢ ስለ ምህላዉ ምዃኑ ብምብራህ ነዚ ዝስዕብ ኢሉ፦

"... ኣብ ዝተፈላለዩ ቦታታት፡ ኣብ በርሊን፡ ሞስኮ፡ ዓደን፡ ለንደን፡ ኣቴንስ፡... ምስ ስርዓት ደርግ ርክባት ነይሩ'ዩ። ሕጂ ክትሓስቦ ከለኻ ክሳብ ክንደይ ሓደገኛ ምንባሩ ትርዳእ። ምስ ጸላእትኻ ኮፍ ኢልካ ካብ መግቦም ትበልዕ። ኣብ ኣቴንስ፡ ግሪኽ፡ ንኣብነት፡ ሓንቲ ሰሙናዊ ክልተ ግዜ ካብ ኣቴንስ ናብ ኣዲስ ኣበባ ትመላለስ ነፋሪት ነይራ። ንሕና ንጽበዮ ነገር የለን። ነቶም ኣምሓሩ ግን ቀጻሊ ዝግኒ፡ ጥሕሎ፡ ብርዚ፡... ሒዛትሎም ትመጽእ ነይራ። ንሕና ኸኣ ምስኦም ንበልዕ። ዝግኒ ዝበሃል ካብ ዘይንበልዕ ዓመታት'ዩ። ግን ምስ'ቶም ክሓርዱና ዝደልዩ፡ ጥፍኣትና ዝምነዩ ኣብ ሓንቲ ጣውላ ኮፍ ኢልና ንበልዕ።... ንሳቶም ኣብቲ ዝበለጸን ዝኸበረን ሆቴላት ክድቅሱ ከለዉ፡ ንሕና ዝሓሰረን ኣብ ሓንቲ ክፍሊ ሰለስተ ኣርባዕተ ኴንናን ንድቅስ። ንሳቶም መዓልቲ መዓልቲ ክዳውንቲ ክቕይሩ ከለዉ፡ ንሕና እታ ዘላትና ምሸት-ምሸት ሓጺብና ነስታርራ - ካልእ የለን። ሓንቲ ካራቫታ ክንገዝእ ነውጽኦ የምኪን ናይ ሓንቲ ጋንታ ናይ ሰሙን መሻርፍ'ዩ። ሹብዳዕዳዕ ዝበሃል የለን።

"ኣብ ግዜ ብረታዊ ቓልሲ፡ ኣብ ኣዝዩ ጽንኩር ኩነታት፡ ነፈርቲ እናደብደባና፡ ስራሕና ኣቋሪጽና ኣይንፈልጥን። ኣኼባታት ነካይድ፣ መደባት ንሰርዕ፣... እቲ መንእሰይ ተበግሶ ናይ ምውሳድ፡ ሓላፍነት ናይ ምስካም ባህሊ ስለ ዘጥረየ ንኹሉ መኪቱዎ። ባዕላዊ ተበግሶ ኣብ ንቕሓት መንእሰያት ወሳኒ ተራ'ዩ ዘለዎ።

"ቀደም ካብ ሜዳ ንደገ ክንከይድ ከለና፡ [ኣብ ወጻኢ] ወርሒ እንተ ገይርና ዓቕልና'ዩ ዝጸበና ነይሩ። ኣብኡ 24 ሰዓት ድቃስ ኣብዩካ ቀባሕባሕ ክትብል ትዋረድ፣ ንሜዳ ምስ ተመለስና ግን ነፈርቲ

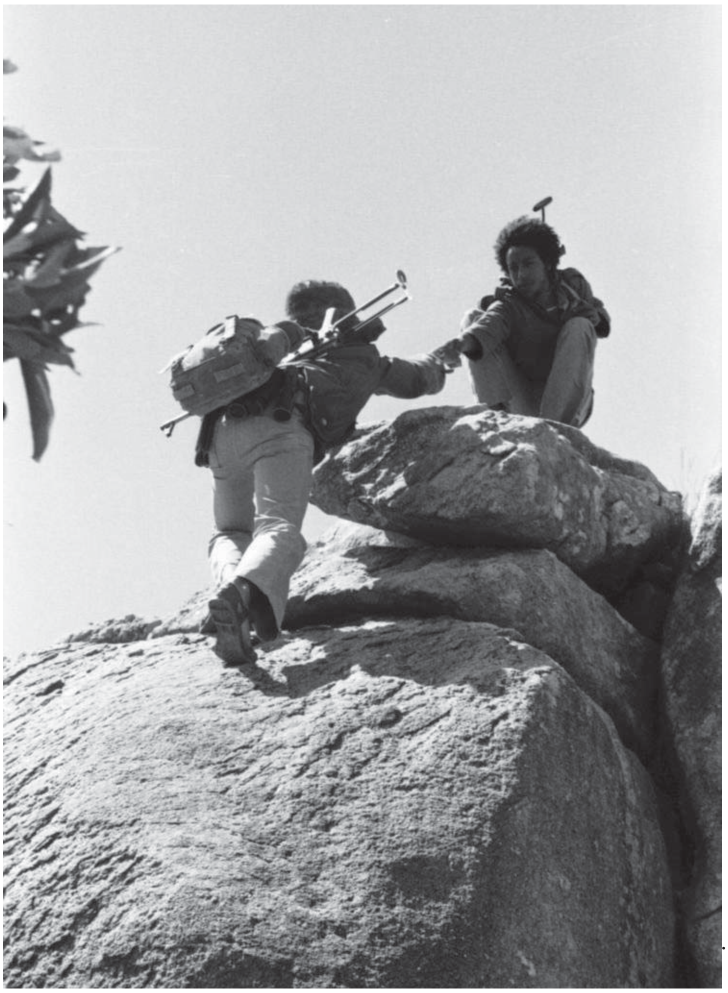

ኣብ ልዕሌኻ እናዘንበያ'ውን ኣይትሰምዐንን... በጥ ትብል! ኣብ ሜዳ ትብልዖ ዘየለ፡ እቲ ተጋዳላይ ክንዲ ገለ ይኸውን ትርእዮ። ካበይ ዝመጸ'ዩ እዚ? ንኣብነት ኣብ እዋን ገድሊ ምስ ናይ ፍልስጤም ተቓለስቲ ተራኺብና ነይርና። ንሳቶም ኣብ ሳንጣኦም ኩሉ ግዜ ዝተጠብሰት ደርሆ ኣላ። በቲ ኻልእ ጽማቕ፣ ብሽኮቲ ኣሎ፣ እሾኹ ከይወግኦም ከኣ ክንዲ ገለ ሳእኒ! ኣራጢጡ ደርሆ ኣውጺኡ ዓጠምጠም ኩብል ትርእዮ። ንሕና ኣብ ታሪኽና ከምኡ ዓይነት ባህሪ ርኢናን ኣርኢናን ኣይንፈልጥን።"

እዚ ተመኩሮ'ዚ ምሉእ ዛንታ ኾይኑ ይስምዓኒ። እቲ ክንድ'ዚ ዋጋ ዘኽፍል ጉዳይ ድማ ጾር ሃገርን ህዝብን ክትስከም ምሉእ ሓላፍነት ንምውሳድ ዝድርኽ እዩ። ብዓል ብጻይ ኣልኣሚን ነዚ ክንድ'ዚ ዝኣክል ሓላፍነት ክስከሙ ከለዉ፡ መንእሰያት እዮም ነይሮም። ሕቶ ሃገርን ህዝብን ተሰኪሞም ድማ ምሉእ ዕድሚኦም ተቓሊሶም። ዓበይቲ ሃገራዊ ጉዳያት ኣልዒሎም መጕቶም፣ ብረት ኣልዒሎም ተቓሊሶም፣ ዓበይቲ ወተሃደራዊ ስርሒታት ድማ ፈጺሞም። ብዓቢኡ፡ ኣሰሮም ዝስዕብ ተቓላሳይ ወለዶ ኸኣ ፈጢሮም። ኣብዚ ቐረባ እዋን ዕንደራ ኣብ ምዕጋስ ዝተራእየ ትብዓትን ጅግንነትን መንእሰያት ኤርትራ፡ ተካኢ ወለዶ ምሉእ ሓላፍነት ከም እተሰከመ ጭቡጥ መረጋገጺ እዩ። ክቡር መስዋእቲ ብምኽፋል ድሕነት ሃገር ዘረጋገጸ ወለዶ።

ኤርትራ ብናይ ወለዶታት መስዋእቲ እያ ከም ሃገር ህላወኣ ከተውሕስን ቀጻልነታ ከተረጋግጽን ዝኸኣለት። ብዘይ'ቲ ሃገር ብቐጻሊ እትሓቶ መስዋእቲ ምኽፋል ዝህሉ ትብዓት ድማ ህላወ ሃገር የለን። ስለዚ፡-

ጥንቅቕ ንበል ደቂ ሕድሪ
ሰማእታት ተነጺፉ'ሎ እዚ ምድሪ፣
ነስተውዕል ደቂ ሙብጽዓ
ብርሃን ተወሊዑ ብርሃን ሽምዓ
ኣንጕዕ ሰማእቲ ዘይጠፍእ ስምዓ
ህድእ ንበል ከይነጥፍኣ።

ሓደ ካብቲ ናጽነት ዘሰከመና ሓላፍነት ናጽነት ዝህበና ጽጋብ ምጻር'ዩ። ጽሑፈይ በዛ ኣብ ግንቦት 2021 ብሃ.ማ.መ.ተ.ኤ. ዝፈረየት "ሰብ'ዩ ሓይሊ" እትብል ሕደማ ክዛዝም። ሰብ ማእከል ኩሉ ሓይሊ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ እዩ። ኣብ ኩሉ መድረኻት ታሪኽና ወሳኒ ተራ ዝጻወት ድማ ሰብ'ዩ!

ሰብ'ዩ ሓይሊ

ሰብ ኣሎ ዘይክማህ፡ ቃንዛ ዘየሕምሞ
ሰብ ኣሎ ነዊሕ ዝምርሽ፡ ንድኻም ዝጽመሞ
ሰብ ኣሎ ናይ ሰብ ሰብ ዘይጸዓድ፤
ንሽኻ'ምበር መን ደኣ'ሞ፧
ንዓኻ'ወ ንመን ደኣ'ሞ፧

ጸገም ክደራረብ፡ ጸላኢ ክተኣኻኸብ
ውዲት ክፈሓስ፡ ክጥጃእ ጥፍኣት
ንጉስ ዓቕሊ፡ ንጉስ ርግኣት፤
ንሽኻ'ምበር መን ደኣ'ሞ፧
ንዓኻ'ወ ንመን ደኣ'ሞ፧

ክንዮ ሎሚ ንጽባሕ ዝጥምት
ስግር ኩርኳሕ ሰጣሕ ዘቋምት
እንተ ጸንከረ ሃገራዊ ጉዕዞ
ብዓቕሊን ልዝብን ጽምዶ
ሽሕ ይርሓቕ ደረት ዝኸዶ
ጽኑዕ-ሰብ ጠማቲ ማዕዶ፤
ሰብ ፈርያ እዛ ዓዲ ሽግር ዘይጽዕዶ
ጾር ሃገር ፍጹም ዘይኸብዶ።
ጽላል 'ዛ ዓዲ - ዋሕስ እዛ ሃገር
በርሀ ጸልሙተ ከቶ ዘይደናገር።

ሰብ'ዩ መትከል፡ ሰብ'ዩ ሓቂ
ክንዮ ሓጺን፡ ክንዮ ዘመናዊ ዕጥቂ
ሰብ'ዩ ዋልታ፡ ሰብ'ዩ ዕጥቂ
ሰብ'ዩ ጽንዓት፡ ሰብ'ዩ ሓይሊ
ሕላገት 'ዛ ሃገር ሰብ'ዩ ገድሊ።

ጸዋር ሰብ፡ ረዚን መንነት
ሓይሊ ናይ ሰብ ኣብ ዘይፍታሕ ቅናት
ሓይሉ ኣብ መኸተ ኣብ ዘይምናዕ ምናት
ሓይሉ ኣብ መንፈሱ ኣብ ዘይዓርብ ንያት።

ሰብ ማለት - ፍቱን ከም ወርቂ
ሰብ ማለት - ወትሩ ኣብ መስመር ሓቂ
ሰብ ማለት - 'ኩሉ የለን' ሰዓሪ
ሰብ ማለት - 'ኩሉ ኣሎ' ፈጣሪ።

ግጥሚ፤ ኤፍረም ሃብተጽዮን
ዜማ፤ ኣቶብርሃን
ድምጻዊ፤ መርሃዊ ተወልደ

ፍልስፍና “ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ”

ስምኦን ወልደሚካኤል

ህግሓኤ፡ ኣስመራ ካብ ዝቈጻጸር ወርሒ ኣብ 26 መዓልቱ፡ ኣብ 19 ሰነ 1991 ዘውጽኣ ቀዳማይቲ ኣዋጁ፡ “20 ሰነ መዓልቲ ስዉኣት ኤርትራ እዩ። እዚ ዕለት’ዚ ካብ ሎሚ ዘበን ጀሚሩ ዓመት ዓመት ከም መግለጺ ናይ’ቲ ንስዉኣትና ዘለና ዘይሃስስ ፍቕርን ኣኽብሮትን ክዝከርን ክኽበርን እዩ” ይብል። ቀጺሉ እቲ ዝወጸ ኣዋጅ 20 ሰነ መዓልቲ ስዉኣት ኤርትራ ዝኾነሉ ቀንዲ ምኽንያት ክገልጽ እንከሎ፡ “እዚ ዕለት’ዚ መኽተምታ ናይ’ቲ ዝለዓለ ብዝሒ ስዉኣት ዝኸፈልናሉ 6ይ ወራር ብምዃኑ’ዩ” ይብል።

ሕብረተሰብ ኤርትራ ንስዉኣቱ የኽብር ጥራይ ዘይኮነ፡ ንመስዋእቲ ከም ዝለዓለ ክብሪ ጠሚቱ ሞቱ ሞት ሰማእታት ክኾነሉ ይብህግ። ካብ መራሕቲ ኤርትራ ንኤርትራውያን ዝነበሩ ግራዝማች ሰዩም መዓሾ ንሞትን ኣማውታን ሸኽ ዓብደልቃድር ከቢረ ኣመልኪቶም ኣብ 1949 “ሞትን ኣማውታን ሸኽ ዓብደልቃድር ከቢረ፡ ዘቕንእ እዩ። ነዚ ስለ ህዝብኻን ሃገርካን ኢልካ ሰማዕትነት እዚሞ መን ይረኽቦ?” ኢሎም ገሊጾሞ። ኣብ ግዜ ብረታዊ ቃልሲ ኮነ ኣብ ግዜ ወራር ወያነ ዝተራእየ ቅድድም ንመስዋእቲ ካብዚ ንሰማእትነት ልዑል ክብሪ ዝህብ ባህሊ ሕብረተሰብ ኤርትራ ዝመንጨወ’ዩ ክበሃል ይከኣል። ሰማእታት ኤርትራ፡ “ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ” እናበሉ ንሰማእትነት ተቐዳዲሞምሉ እዮም ሓሊፎም። ስዉኣት ኤርትራ ዘግሃንዎ ፍልስፍና “ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ” ግን ካበይ እዩ ቦቑሉ?

ኣነን ንዓይን ምባል ኣብ ባህሊ ህዝቢ ኤርትራ ዝሕዞኦ ቦታ ኣዝዩ ውሑድ እዩ። ካልእ’ሲ ይትረፍ ኣብ መገዲ’ኳ ቅድሚ’ቲ ካልእ ክሓልፍ ስለ ዘይብርሆ ደው ኢሉ ከሕልፍ ውሽጡ ይእዝዞ። ኣብ መገዲ እቲ

ካልእ ንቕድም ክሓልፍ ተጸጊዑ ዝሕልፍ ህዝቢ ናብ መቓብር ግን “ንዓይ ንቕድም ኣሕልፈኒ” ክብል ዝደረኾ ምስጢር ክፍለጥ ኣለዎ።

ሕብረተሰብ ብኣዴታት ዝመሃር ተመሃራይ እዩ። መሰረት ናይ ስነ-ፍልጠት፡ ስነ-ስርዓት፡ ስነ-ጥበብ፡ ስነ-ቁጠባ፡ ስነ-ኣእምሮ፡ ፍልስፍና፡ ስነ-ምግባር፡ ምሕደራ፡ ውዳበ፡ ወዘተ ብደቂ ኣንስትዮ ከም ዝተነጸፈ ንምርዳእ ንምርኣይ ዓሚቕ ምስትብሃል ጥራይ’ዩ ዘሓትት። መሰረት ናይ’ቲ “ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ” ዝብል ፍልስፍና፡ ካብቲ ኣዴታትና “ቅድሚኻ ይስጥሓኒ” እናበላ ዘዕበያና ዝመንጨወ ደኾን ይኸውን?

ኣብ 1991 ናጽነት ምስ ኮነ፡ ብሂወት ምትራፎም ዘሕፈሮም ተጋደልቲ ምንባሮም ይዝረብ’ዩ። እዚ ስምዒት’ዚ ሳልሳይ ወራር ተወዲኡ ኩነታት ዝግ ምስ በለ ኣብ ብዙሓት ኣባላት ሃገራዊ ኣገልግሎት’ውን ተደጊሙ። ሰውራ ኤርትራ ንመስዋእቲ ከም ዝበለጸ ብሱብ ክፍጸም ዝኽእል ተግባር ቆጺሮም፡ ንመስዋእቲ ዝቃጸጹ ተጋደልቲ ሳላ ዝሃነጸ ኑቲ ‘ክኸውን ኣይኽእልን እዩ’ ዝተባህለ ናጽነት ኤርትራ ዝኾነ ሰውራ’ዩ። እቲ ንትዕቢት ሓያላት ዘንፈሰ ወተሃደራዊ ብቕዓት ኤርትራ ካብ ሓይሊ ሓሳብ፡ ሓይሊ እምነትን ተወፋይነትን ዝነቐለ እዩ።

መስዋእቲ ድሕሪ ሞት ንዘሎ ሂወት ንኽትርኢ ኢልካ እትኸዶ መገዲ ኣይኮነን። ከም ሓደጋ ሃንደበት ዝወድቐካ ዕጫ ሞት’ውን ኣይኮነን። ስዉኣት ንማዕጾ ሞት ባዕሎም ዝኹሕኩሑ ተባዓት እዮም። ድፍረትን ትብዓትን በበይኑ እዩ። ድፍረት ብዛዕባ ዘወርደካ ሓደጋ ከይመርመርካ ናብ ሓደጋ ምእታው ክኸውን እንከሎ፡ ትብዓት ግን ነቲ ሓደጋ ኣጸቢቕኻ እናፈለጥካ ምግጣም’ዩ። ተባዓት እቲ ሓደጋ ኣብ ኑብሶም ምስ ዓለበ ኣይኮኑን

ዝቕበልዎ። እቲ ኣብ ኑብሶም ዝዓልብ ሓደጋ ከይዓለበ ከም ዝዓልብ ፈሊጦም ኣቐዲሞም ዝቕበሉ ስለ ዝኾኑ ንድፍረቶም ንቕሓት ዝሓወሰ ኮይኑ ንረኽቦ።

ፍልስፍና ተበጃውነት ሰማእታት ኤርትራ ነቲ ክሳብ ሕጂ ተኾሚሩ ዝጸንሐ ጨርሒ ፍልስፍና ብግብሪ ኣፍሪስዎ'ዩ። ቶማስ ሆብስ ዝተባህለ ዓቢ ፈላስፋ ሓርነትካ ንምዕቃብን ዕብለላ ኣብ ልዕሊ ካልኦት ንምርግጋጽን ኩሉ ዝሳተፎ ኩናት ኣንጻር ኩሉ ሰብ፡ ንሂወትን ባህርን ሰብ ሓጺር፡ ጨካንን ዓቐን ከም ዝገበሮ ይገልጽ። ኩናት ንሰብ የዐሽዎ፡ የጨክኖ ዕምሩ ኸኣ የሕጽረሉ ዝብል ፍልስፍና ሆብስ ምስ'ቲ ኤርትራውያን ዘካየድናዮ ኩናት ቅድወት የብሉን። ኩሎም ደኣ ኣንጻርና ኩናት ከፊቶም እምበር ንሕና ኣንጻር ኩሎም ኩናት ኣይኣወጅናን። ሂወት ኤርትራውያን ሞት ምስ ኮነ፡ ካብዚ ሞት'ዚ ሂወት ክሰርዑ ዝሞቱ ኣሽሓት ዕምሮም ከሕጽሩ ተጊሆም። ተሰፋየ ገብረኣብ፡ ኣዴታት ኤርትራ ንደቀን "ሂወትካ ሞት ካብ ዝኸውን፡ ሞትካ ሂወት ይኹን" ኢለን ብምምራቕ ንበረኻ ከም ዝሰደዳ ኣብ መጽሓፉ ኣስፊርዎ ኣሎ። ዝምርቓን ምርቓ ሰኒቖም በተግ ኢሎም ዕምሮም ንኸሕጽሩ ንበረኻን ሳዋን ዝወጹ ኣሽሓት ሳላ ዝተረኽቡ'ዩ፡ ሎሚ ዕምሪ ሚልዮናት ነዊሑ ዘሎ።

ኩናት ንሰብ ዓቕ ወይ ነውራም'ዩ ዝገብሮ ዝብል ፈላስፋ ሆብስ ኣብ'ቶም ኣብ ኩናት ተወሊዶም ብኹናት ተጠሚቖም ኣብ ኩናት ዝተፋነዉ ሰማእታት ኤርትራ ኣይተራእየን። ሰማእታትና ብፍልስፍና ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ እናተመርሑ ስለ ዝተዋግኡ ኣብ ኩናት ዝውርዝዩ፡ ዝልብሙ፡ ልዕሊ ሰብ ሰብ ዝኾኑ እዮም። ኩናት ኣፋ ኸፊቱ ሂወት ሰብ መንጢሉ ክዕንገል፡ ከህነፍንፍ እንከሎ ሂወት ብጸዮም ከድሕኑ በጃ ሓሊፎም። ኩናት ብባህሪኡ መጽበቢ ዓቕሊ'ዩ። ሰብ ከኣ ሙብዛሕትኡ ግዜ ዘይግቡር ገይሩ ዝንውር ዓቕሉ ምስ ጸበቦ'ዩ። ሰማእታትና፡ መሬት ብኩናት ተደሲቓ ክንዲ ዕንቚ ክትከውን እንከላ፡ ዓቕሎም ከየጽበበ፡ እምነቶም'ውን ከይለወጡ ምስ ጥቕሉል እምነቶም ብነጻላ ተጠቕሊሎም።

ስዉኣት ኤርትራ ኣብ ማእከል ኩናት ኮይኖም ዘርኣይዎ ሓልዮት መግለጺ የብሉን። ሕመረት ፍልስፍና 'ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ' ብቐንዱ ሓልዮት'ዩ። ምእንቲ 'ካልእ' ሂወትካ ሰሊዕካ ክትህብ ምኽኣል መርኣያ መዳርግቲ ኣልቦ ሓልዮት'ዩ። ንኻልእ ዝተሓሰበት ዓረር መንጢሎም ዝወሰዱ ሰማእታት ኤርትራ ሓልዮት ክምህሩ ካብ ሰማይ ዝወረዱ እምበር ከም ሰቦም ዝተፈጥሩ ሰባት ክትብሎም ዘዐግብ ኣይኮነን።

ፍልስፍና 'ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ' ኣብ ዓውደ ኩናትን ንቡር ሂወትን ዓለምና ሓድሽ'ዩ። እቲ ዝዓበየ ነውሪ ግን ከኣ ዓለምና ከም ንቡር ዝተቐበለቶ ሕጊ እቲ ንእንጀራ 'ኣነ ንቕድም' ንመከራ ኸኣ 'ንስኻ ንቕድም' ዝብል መምርሒ'ዩ። ሰማእታት ኤርትራ ነዚ ነውሪ'ዚ ናብ ክብሪ ንምልዋጡ ንመከራ 'ኣነ ንቕድም' ንእንጀራ ከኣ 'ንስኻ ንቕድም' ተበሃሂሎም ሓድሽ ፍልስፍና ተኸሊሎም ሓሊፎም። እዚ 'ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ' ዝብል ፍልስፍና ነቲ ብዘይመቓጽጽቲ ኣብ ኣተሓሳስባ ሰባት ፈሊሱ ዝጸንሐ 'ኣነ ንቕድም'፡ 'ኣመሪካ ንቕድም' ካልእ ብዙሕ ዓይነት 'ንቕድም' እንተላይ 'ኢትዮጵያ ትቕደም' ኣብ ባይታ ኣውዲቑ ኣንጸጽይዎ'ዩ። ፍልስፍና 'ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ' ን 'ኣነ ንቕድም' ዝሰዕር ሓያል ክታብ'ዩ።

ሰብ ብባህሪኡ ስሱዕ ምዃኑ ይግለጽ'ዩ። ንስስዐ ጽልእቲ ዝገብራ ግን ኣብ እንጀራ ጥራይ ምስ እትኸውን'ዩ። ንመከራ፡ ንሞት፡ ንስንክልና፡ ንቓንዛ 'ኣነ ንቕድም' ዝብሉ ስሱዓት ስስዕቶም ምኽንያት መጽረፊኦም ኣይከውንን'ዩ። ኣብ ዓንኬል 'ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ' ዘላ ስስዐ ብዘይካ ስዉኣትና ካልእ ኣይሰሰዓን። እታ እንጀራ ክትምንጥል ትደፍእ ስስዐን መከራ ንኽትቕበል ትደፍእ ስስዐን መናቱ ኣይኮናን። ፍልስፍና 'ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ' ክብሪ፡ ማዕርግ፡ ስም ... ከይተጸበኻ ሂወትካ ንምሃብ ምቕዳዳም'ዩ። ሳላ'ቶም ካብ መሰዋእቲ ዘምለጡ ተረፍቲ ዘይሓመቑ ኣስማትን ስእልን ስዉኣትና ፈሊጥና እምበር ንሶምሲ ብዛዕባ ስሞም ምጽዋዕን ግብሮም ምዝካርን ኣይሓሰብሉን።

ህዝቢ ኤርትራ ንሰማእታቱ ብህዝባዊ ግንባር'ዩ ተፋሊጥዎም። ህዝቢ ኤርትራ፡ ኣብ 1991 ካብ ህዝባዊ ግንባር ዝተቐበለን ሰለስተ ዓበይቲ ህያባት ናጽነት፡ 65 ሽሕ ስዉኣት፡ 10 ሽሕ ስንኩላት እየን ነይረን። ኤርትራውያን፡ 'ናጻ ኤርትራ ህያብ ስዉኣትና እያ' ክንብል እንከለና ኤርትራ ብዓባያ ሓወልቲ ዝኽሪ ስዉኣትና ምዃና ስለ እንኣምን'ዩ። ኤርትራ ክንብል እንከለና ግን እቲ ጅኦግራፍ ናይ ኤርትራ ዘይኮነስ ብዛዕባ'ቲ ስምረታ፡ ሓድነታ፡ ሃገራውነታ፡ መትከላታ፡ መንነታ፡ መለለዩ ሕላገታታ ማለትና'ዩ። ስዉኣትና ኩሎም ዜጋታታ ሃገረይ ዝብልዋ፡ ሂወቶም ውን ዘይበቁላ፡ ኣብ ኣእምሮ ዜጋታታ እትነብር ሃገር ፈጢሮም እዮም ሓሊፎም።

ፍልስፍና ‘ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ’ ናይ ምግራም ስምዒት ብዙሓት ወጻእተኛታት ከም ዝሓኽኽ ርጉጽ’ዩ። ሓደ Herbert M’Cleod ዝተባህለ ንኣብነት “ነዚ ህዝቢ ምስ ዝተረፈ ኣፍሪቃ ከተወዳድሮ እንከለኻ ዓቢ ፍልልይ ኣለዎ። እቲ ህዝቢ ኣብ ሃገሩ ዘለዎ ተገዳስነት ልዕሊ ነብሱ’ዩ። ኩሎም መስዋእቲ ክፈሉም’ዮም” ብምባል ዝተዓዘቦ ገሊጹ። ‘ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ’ ነቲ ጊኒ ዝጸንሐ ‘ኣነ ንቕድም’ ዝብል ፍልስፍና ሰዒርዎ ኩብቅዕ ኣብ ዓውዲ ፍልስፍና ፈላሚ ሓድሽ ጅር ስለ ዝኾነ ጥራይ ዝርድኦ ሰብ ውሑድ’ዩ።

ሰባት ሕብረተሰብ ንኸቘሙ ምእካብ ጥራይ ኣይኮነን ዘድልዮም። ልዕሊ ምእካብ ሚዛን ዝወሃቦ ምጥባኞ’ዩ። ዘይተጣበቑ፡ ንሓድሕዶም ዘይተኣሳሰሩ ሰባት ዝገብርዎ ቁምነገር ብርኩት ኣይኮነን። ሓይሊ ኣብ ጻዕቂ፡ ሙቐት ከኣ ኣብ ምቅርራብን ምትሕቝቛፍን እዩ ዝርከብ። ንፋስ ነቲ ስሕው ዝበለ’ዩ ዝኣትዎ። እቶም ውሑዳት ሓያላት ዝኾኑሉ እንኮ ብልሓት ስጥመት እዩ። ኤርትራውያን ‘ሰባት’ ምኳን ገዲፎም ህዝቢ ኤርትራ ንኽኾኑ ኣብ ዘካየድዎ ቃልሲ ኣብ መንጎኦም ዝነበረ ነቓዕ ዝሓተሙሉ ጭቃ ብደም ሰማእታት ዝተቐምጥዐ ተኣምራታዊ ጭቃ’ዩ።

መስዋእቲ እንታይ እዩ? ስዉእ ዝበሃል ኣብ መወዳእታ ሕልፈት ትንፋስ ብዝገብሮ ግብሪ ድዩ ብዓይኒ ተረፍቲ ተራእዩ ዝወሃብ ስም እዩ? መስዋእቲ ኣድማሳዊ መዐቀኒ ኣለዎ ድዩ ወይስ ብዓይኒ ጠማቲኡ ተራእዩ ዝወሃብ ትርጉም እዩ? ደቂ ሰብ ብባህሪኦም ንመስዋእቲ ብቑዓት ድዮም ወይስ ኣይፋሉን? ሰባት ስለምንታይ እዮም መስዋእቲ ዝፍጽሙ- ንዓስቢ? ንዕግበት? እናተዘከሩ ክነብሩ? ኣምላኽ ክቕበሎም? ግድን ኮይንዎም? ንስለ ጽቡቕ ካልእ? ዓሚቕ ትርጉም መስዋእቲ ስዉኣት ጥራይ እዮም ዝገልጽዎ። ስዉኣትና ኣብ ውሽጦም ብዙሕ ነገር ሒዞም ኩብቅዑ ብዘይካ ዓወት ንሓፋሽ ካልእ ኣየድመጹን። ብዝኾነ፡ ስዉኣት ፍጹማት ስለ ዝኾኑ፡ ስቕታ ኮነ ዓውታ፡ እምነት ኮነ ክሕደት ናይዞም ዘለና ንፍጥረቶም ዘውሰኾን ዘጉድሎን የብሉን። ንሶም ዝሰረትዎ ፈንቃሊ የብሉን፡ ንሶም ዝሃነጽዎ ዘፍርሶ የብሉን፡ ንሶም ዝጸሓፍዎ ዝድምስሶ የብሉን። ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ ኢሎም ዝሓለፉ ስዉኣት ምስ ዘልኣለማውነት ውህደት ፈጢሮም እዮም።

‘ፍልስፍና ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ’ ኣብ ኤርትራ ጥራይ ዘጋጥም ተርእዮ ብምኳኑ ሓቒ ካብ ምኳን ዝዕንቅጾ የብሉን። ነዚ ፍልስፍና’ዚ ብዓለም ክፍለጥ ብዝተፈላለየ ቛንቛታት እንተገልጽናዮ ንብዙሓት ብ ‘ንዓይ ንቕድም’ ዝተረመሱ ሕብረተሰባት ምጠቐመ። ‘ፍልስፍና ኣነ ክሓልፍ ንስኻ ጽናሕ’ ነቲ ዓለም ዝተሃነጸትሉ መሰረት ዘነቓንቕ ብምኳኑ ግን ዋናታት ናይዛ ዓለም ስቕ ኢሎም ከም ዘይዕዘቡ ክዝንጋዕ የብሉን።

ወርሒ ሰነ፡ ኣብ ኤርትራ ነቶም መሰረት ህላወናን ምንጪ ዘሐብን ክብርታትናን ዝኾኑ ጀጋኑና እንዝክረላ ወርሒ’ያ። እዚ ናይ ዝኽሪ እዋን ግን፣ ዘኹርዕ ታሪኾም እንዝክረሉ ኣጋጣሚ ጥራይ ዘይኮነ፣ ባህሊን ክብርታትን ጀጋኑ ሰማእታትና ንምዕቃብን ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ እናተወራረሰ ከምዝኸይድ ንምግባርን ቃልና እነሐድሰሉ ኣጋጣሚ እውን’ዩ።

ዕማም ምስግጋር ባህልን ክብርታትን ጅግንነትን ምፍራይ ጀጋኑን ወትሩ ኣብ ቅድሚት ክስራዕ ዝግባእ ዋሕስ ቀጻልነት ሕብረተሰብ እዩ። ባህልን ክብርታትን ጀጋኑ ሰማእታትና፣ ኣብ ሓደ ሓጺር ጽሑፍ ኣጠቓሊልካ ክግለጽ ኣጸጋሚ’ዩ። ነፍሲወከፍ ሰብ ነናቱ መግለጺታትን ሓሳባትን ክህልዎ ከም ዝኽእል ፍሉጥ’ዩ።

መጽሔት መንእሰይ፡ ሰማእታትና ዝልለይሉ ባህልን ክብርታትን እንታይ እዩ? ካብ ባህልን ክብርታትን ወይ ተግባር ሰማእታትና እንታይ ንመሃር? ዝኽረ ሰማእታት እንታይ ትርጉሙ? ስለምንታይ ኢና ዝኽረ ሰማእታት ንገብር? ሕድሪ ሰማእታት እንታይ እዩ? ብኸመይ ኢና ነቲ ሕድሪ እነኽብሮ? ብመንጽር ዝሓለፈ ወለዶታት፡ መድረኻዊ ሓላፍነት ናይ ሎሚ መንእሰይ ወለዶ እንታይ እዩ? ኣብ ዝብሉ ሕቶታት ብኽፉት ክዝትዩ፡ ኣብ ነንበይኑ ዓውድታት ስራሕ ተዋፊሮም ንዘለዉ መንእሰያት ሰራሕተኛታት ዓዲማቶም ኣላ።

ባህልን ክብርታትን ሰማእታትና እንታይ እዩ?

ግርማይ ኣብርሃም
(ማእከላይ ቤት ጽሕፈት ሃኮሰኤ)

ውሻጣዊ ድርኺት ዝመንቀሊኡ ሕሉፍ ብጻይነት - ኣነ ኺሓልፍ ንስኻ ጽናሕ ምባል። እናተበጀኻ ስለ ኻልኦት ምሕሳብን ክብሪ ገዛእ ርእስኻ ጉሲኻ ንኻልኦት ክብሪ ምሃብን። ስራሕካ ዘይምትዕበባይ። እንክ’ምበር ሃቡ ዘይምባል። ኩነታት ብዘየገድስ ግዙኡ ዘይምኳን እኳ ደኣ ተመሊስካ ጉይታ ኩነታትካ ምኳንን ናብ ረብሓኻ ምልዋጥን። ምስኡ ኸኣ ዘይምዕዝምዛም። ኣብቲ ዘይምዕዝምዛም ከኣ ንዘተፈላለየ ተርእዮታት ፍታሕ ምንዳይን ምምጻእን። ኑቲ ዘይትርእዮ መጻኢ (ናጽነት) ብእምነት ምጭባጥን ከም ዝኸውን ምእማንን። እኹሊ ጥራይ ዘይኮኑ፡ ሱበ’ውን ከም ዝዘራእ፡ ተመሊሱ ምስ መትከሉን ተወፋይነቱን ብኻልእ ከም ዝውለድን ከም ዝቕጽልን ምእማን። ኣብ ክንዲ ኣብ ደቀቕቲ

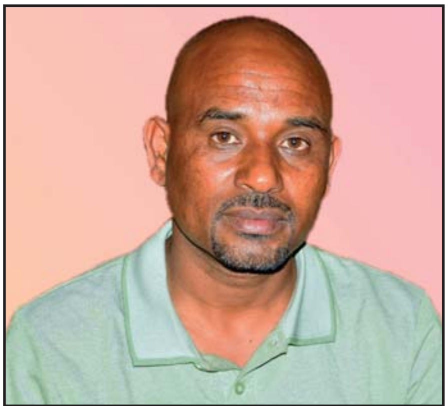
ግርማይ ኣብርሃም
(ማእከላይ ቤት ጽሕፈት ሃኮሰኤ)

ነገራት ተሸሚምካ ደው ምባል ናብ ዕቢይ ዝበለ ስእሊ ምጥማትን ምኻድን።

ፌዮሪ ተስፉ
(ኣብ ማእከላይ ቤት ጽሕፈት ሃማመተኤ)

ሱብ ከለዉ ንሱብ ዝሓልፉ፣ ስነምግባር ዝውንኑ፣ ኣብ ናይ ውልቂ ሓባራዊ ራእዩ ዘቐድሙ፣ ልዕሊ ምንባር ዕላማ ዘሰርዑ፣ ናጻን ሓራን ዝኾነት ሃገር ንምህናጽ ብጅግንነት ተዋጊኦም፡ በጃ ሓሊፎም፡ ንመጻኢ ወለዶ ዘረከቡ፣ ንሓፋሽ ዝኩበሩ፣ ንኽብረት፡ ንናጽነት፡ ንሓድነት፡ ንንቕሓት፡ ንጭውነት ቀዳምነት ዝህቡ፣ ንዘይንቡር ኩነታት ከም ተራ ነገር ርእዮም ናብ ዕላማኦም ዝጥምቱ፣ ራኢኦም ክዐውቱ ንኹሉ ባህርያዊ ስምዒታቶም ጉቲኦም ዝገዓዙ ወዘተ. እዮም ስዉኣትና። መለለዩኦም እውን ንሱ’ዩ።

ሰማእታትና፡ ናጽነትና ከም ‘ትመጽእ እምበር ንሕና ንናጽነት ክንርእያ ኢና ዝበል ትጽቢት ኣይነበሮምን። ንራህዋ ሓፋሽ ክቡሉ እታ ዘይትትካእ ህይወቶም ክቡጅዉ ድምብርጽ ዘይብሎም እዮም። ካልኦት፡ ጻማ ጻዕርና ሓቢርና ክንቋደሶ ምእንቲ ኣብ ትሕቲ ዝበል ፍልስፍና እዮም ዝቃለሱ። ኣብ ሰማእታትና ከምኡ ኣይኮነን፤ ኣነ

ፊዮሪ ተስፋ
(ማእከላይ ቤት ጽሕፈት ሃማመተኤ)

ኹሓልፍ ንስኻ ጽናሕ'ዩ። ኩሉ ንስለ ሓፋሽ፡ ንስለ ሃገር እዩ። ሰማእታትና፡ ከኖ'ቲ "ንብጻይካ ከም ነፍስኻ ኣፍቅሮ" ዝብል ቅዱስ መምርሒ'የም ኺይዶም።

መምህር ኪዳን ሽሞንዲ
(ቤት ትምህርቲ ዋርሳይ ይከኣሎ)

ሰማእታትና፡ እቶም ንዓወት ሓፋሽ፡ ዓወት ንሓፋሽ እናበሉ እታ እንኮ ህይወቶም በጃ ዝሃፈሉ ጀጋኑ'የም። ትንፋሶም ኣብ ኣካሎም ሞሊቓ ንፋስ ናጽነት፡ ቅሳነትን ሰላምን ብምፍጣር እቶም ዝተረፍና ክነተማቕሮ ኣሎና። ሰማእታት ከም ሽምዓ እናመኸኹ፡ ንጸላም መግዛእቲ ዘባርር ብርሃን ናጽነት ወሊዶም ሓሊፎም። ንቕሓት ዝደፍአ ተወፋይነት ሰዉኣት፡ ኑቲ ዘይከኣል ከም ዝከኣል፡ ኑቲ ዘይከውን ዝተባህለሉ ናጽነት ኤርትራ ኸኣ ከም ዝኸውን ዝገበረ ሓይሊ'ዩ። ብፍቕሪ ሃገር ተሳዊሩ ዝተወልዐ ሰውራ፡ ሽግ ሃገራውነት ኣብሪሁ ንኹሉ ደላዩ ናጽነት መገዲ ኣርእዩ እዩ። ሰውራውን ሃገራውን ባህልን ክብርን ኮስኪሶም ሳላ ዝሓለፉ ሰማእታትና ብተግባሮምን ሓድነቶምን ኣብ ቅድሚ ነፍሲወከፍ ዝመጽእ ወለዶ ኤርትራ ወትሩ ዝኩራት እዮም።

ወትሩ እንዝምልኩዎ ባህልን ክብርታትን ሰማእታትና፡ ኣብቲ ክቡር ባህልን ክብርታትን ህዝቢ ኤርትራ ዝመንጨወን ተመሊሱ ብምኹላዕ ዝማዕበለን እዩ። ባህሊ ስራሕ፡ ተወፋይነት፡ ጅግንነት፡ ጽንዓት፡ ሓድሕዳዊ ምኽባር፡ ፈጠራውነት፡ ሃገራውነት፡ ሓልዮት፡ ብጻይነት፡ መትከላውነትን ወዘተ. ኣብቶም ሰማእታትና ዝሃነጽዎም ባህልን ክብርታትን ክንጠቕስ ንኽእል። ህዝቢ ኤርትራ ህላወኡ ንምርግጋጽ፡ ንዘመናት ክኸስከሶምን ክወራረስሎምን ዝጸንሑ ኣርማ ኤርትራዊ መንነት'የም። "ንስኻ ጽናሕ ኣነ ክሓልፍ" እናተበሃሃሉ ብግብሪ ዝለገስዎ ምህሮ ግዜ ኩብልዮ ኣይክእልን እዩ።

አሚራ ሰናይ
(ሚኒስትሪ ትምህርቲ፡ ኣማኻሪት ስነልቦና)

ናጽነት ኣዝዩ ከቢድ ዋጋ ተኸፊልዎ'ዩ መጺኡ። ህይወትካ ምኽፋል ብዓቢኡ ኣሎ። ኣካላትካ፡ ማህጸንካ፡ ዕድልካን መጻኢኻን ምውፋይ'ውን ኣብ መስዋእቲ ፈሊኻ ዝረአ ኣይኮነን። ተወፋይነት፤ ንዕላማኻ፡ ሃገርካን ህዝብኻን ወፋይ ምዃን፤ ኣብ ንዓይ ንብጻየይ ይጥዓመ፤ ከኖ ውልቕኻ ብዛዕባ ሓባራዊ ዕላማ ምሕሳብ፤ ወጽዓን በደልን ዘይምቕባል፤ ንስለ ፍትሒ ምስያፍ ወዘተ. መለለዩ ባህልን ክብርታትን ሰማእታትና እዮም።

ሚከኤል እያሱ
(ሚኒስትሪ ምክልኻል፡ ጎስጓስን ሓበሬታን ሜካ 74)

ቅድም ቀዳድም ሃገር፡ እቲ ቀንድን ሓባራውን መለለዩ ባህሊ ሰማእታትና እዩ። እታ ሃገር ትብሃል ናይ ሓባር ጠርናፊት እንተ ዘየላ፡ ኩሉ ትነብሮ ሂወት ክብረት ኣልቦን ከንቱን ምዃኑ ብኣጋኡ ዝተረድኡ እዮም - ሰማእታትና። ኣብ ኣሜሪካ ይኹን ደብርታት ህይወቶም ክውፍዩ ወፊሮም። ከምቲ ጀነራል ስቡሓት ኤፍሬም ኣብ ገለ ኢጋጥሚ ዝበሎ፡ ቕኑዕ ይኹን ጌጋ፡ "ሃገረይ"፡ እዩ ጭርሖኦም። ነዚ ኣብኡ ዝኾነና ኣብ መጽሓፍ ህያው ደብሪ፡ ኣብ'ታ ህያው ደብሪ እትብል ግጥሚ፡ ናይ ሓደ ካብ ደብሪ ወሪዱ ዝተሰውአ ታሪኽ ዝገልጽ ግጥሚ ኣሎ። ኣብቲ መወዳእታ ክፋል ናይ'ቲ ግጥሚ ከምዚ ዚስዕብ ትሕዝቶ ኣለዋ፦

"ኣቲ ጉዲም ጉዳም....
እቲ መጥቕዕ ናይ ደወልኪ
ግደፍዮ፡ ግደፍዮ ይራጸም፡ ይርሰን፡
ደርጊ ጸናጽልኪ
ከበሮኺ'ውን ይራዕራዕ፡ ይፈጋእ
ነጋሪትኪ ይህመም፡ ይተርጋእ
ዝመሮሮ ኣዳም
ዝከደረት ጉዳም
ቃልሲና' እዚ በላዕ ሱብ' እዚ ደማዊ
እኳ፡ ህዝባዊ
መካኑስ'ኳ ዝኾነሉ ተብጃዊ

ፊልማዊት መዓሾ
(ሚኒስትሪ ሕርሻ)

ኣብ ክንዲ ብጾት፡ ህዝቢ፡ ሃገር በጃ ምሕላፍ፤ ኣነ ክጥዕመኒ፡ ክወጽኣ፡ ክርአ ኪይብልካ ንሃገርካን ህዝብኻን ዝለዓለ

ኹበሪ ምሃብ፤ ንዕላማኻ መስዋእቲ ምኽፋል፤ ሃገራውነት፣ ተወፋይነት፣ ርእሰ-ተኣማንነት፣ ሚስጥራውነት፣ ተጻዋርነት ወዘተ. እቶም ቀንዲ መለለዪ ባህልን ክብርታትን ሰማእታትና እዮም።

ፎኣድ መሓመድ

(ኣባል ሚኒስትሪ ጉዳያት ወጻኢ)

ንኣዝዩ ቕዱስ ሃገራዊ ዕላማ እታ ኣዝያ ክብርትን መተካእታ ዘይብላን ህይወትካ ምብጃው፤ ዋሕስን መድሕንን ሃገር ምዃን፤ ጸዓትካን ጉልበትካን ኣብ መኹተን ልምዓትን ሃገር ከም ዝቐንዐ ምግባር፤ ሃገርን ሃገራውነትን ምዕባይ፤ ንሃገራዊ ዕላማ ወትሩ ድሉው ምዃን፤ ምዕቡልትን ብልጽግትን ሃገር ምህናጽ ወዘተ. እዮም። ሕጽር ብዝበለ ድማ ሕሉፍ ተወፋይነትን ተበጃውነትን፤ ሕሉፍ ጽንዓትን ተጻዋርነትን፤ ሕሉፍ ለውሃትን ብጻይነትን ኢሉ ምገለጽክዎ።

እቲ ህይወቱ ዘኽፈለ፣ ዝተሰውአ ጥራሕ ዘይኮነ፣ እቲ ኩሉ ጉዳያቱ ንድሕሪት ሓዲጉ፣ ንስለ ሓፋሽን ሃገርን ክብል ነታ ዘይትትካእ ህይወቱ ክውፊ ናብ በረኻ ዝወጸ፣ ምስ ጸላኢ ዝተረጋረጸ፣ ዝሰንከለ፣ ዝሓንገረ እውን ክብርን ሞገስን ይግበኦ ምዃኑ ምስትውዓል የድልዮ እዩ።

ሃብቶም ጉብረሂወት

(ሃማመተኤ ዞባ ሳዋን ትካላት ላዕለዋይ ትምህርትን)

ተወፋይነት ኣብ ኩሉ መዳይ፤ ጥሜት፣ ዕርቃን፣ ሕሰም መነባብሮ፣ ክሊማን ሓያል ተጻብኦ ናይ ጸላኢ ሓይሊን ተጻዊርካ ኣብ መትከልካን ዕላማኻን ገጥ ምባል፤ ጽንዓት ኣብ መትከል፤ ሓያል ብጻይነት፤ ሓድሕድ ምኽባርን ምጽውዋርን፤ ድስፕሊንን ኑበሰ ግትኣትን፤ ኣብ ትካላዊ ኣሰራርሓ ዕቱብ ምዃን፤ እምነት ኣብ መሪሕነት፤ ንራህዋ ሓፋሽ ምስራሕ ወዘተ.

ካብ ተግባር ሰማእታትና እንታይ ንመሃር?

ኣሚራ ሰናይ

ቅድም ቀዳድም ንቕሓት። ንኹሉ ዝኣለም ውዲታትን ሽርሒታትን ብንቕሓት ኢኻ ትስዕሮ። ሰማእታትና፣ ናይ ግዜኦ ርእሶም መለለዩ ባህልን ክብርታትን ክሃንጹ ዝኸኣሉ፣ ነቲ ቓልሲ ዘዐውት ንቕሓት ስለዝማዕበሉ እዮ። እንተ ነቒሕካ፣ ንኹሉ ተጻብኦታት ገጢምካ ክትስዕር ኣይትጽገምን ኢኻ።

ብመንነትካ ምሕባን፣ ንስለ ህዝብን ሃገርን ምብጃው፤ ሓለፉ ኪይተጸበኻ ንሓድሕድካ ኪይተገዳዳዕካ ብልዑል ተወፋይነት ድርብራብ ዕማማት ምዕማም፤ ንጽገማት ምሕጋዝ፤ ዝባዊን ኣህጉራዊን ሰላም ምስራሕ፣ ዝናር ልምዓትን መኹተን ዓጢቕካ ማስተርሆት ክትፈጥር ምግዳል ካብ ተግባር ሰማእታትና ተማሂርና ብንቕሓት ክንሰርሓሉ ከድልየና እዩ።

መምህር ኪዳነ ሽሞንዲ

ሰማእታትና ብዘይ ሃገር ክብረት

መምህር ኪዳነ ሽሞንዲ

(ቤት ትምህርቲ ዋርሳይ ይከኣሎ)

ከምዝዩለ ብዮጉብሪ ክምህሩ ጫፍ ሃገራውነት ተሰቒሎም መስዋእቲ ሂወት ዝኸፈልሉ ዕላማ እቲ ዝኸበረን ዝኸቤደን ሓደራ እዩ። ባህልን ክብርታትን ሰማእታትና ካብ ሓፋሽ ነቒሉ ዕላማ ሓፋሽ ንምጭባጥ ከኣ ዓቢ ኣገልግሎት ዝሃበ ረቛሕ ሓይሊ እዩ። ሰማእታት ኤርትራ፣ ዓወትን ሂወትን ውልቀ-ሱብ ብዘይ ዓወትን ሞገስን ሓፋሽ ትርጉም ከም ዘይብሉ፣ ብዘለካ ዝከኣለካ ምግባር፣ ኣርሒቕካን ኣስፊሕካን ምሕሳብ፣ ንዕላማኻ ክሳብ መስዋእቲ ምኽፋል ምቕራብ ምሂሮም። ሰላምን ልምዓትን ብስራሕን ኣብ መስርሕን ከም ዝርከብ እምበር፣ ከም ማና ካብ ሰማይ ከም ዘይነጥብ ምዃኑ ምሂሮምና እዮም።

ፈልማዊት ፍትዊ

ኩሉ'ቲ መለለዪ ባህልን ክብርታትን ሰማእታትና ኢልና ክንገልጾ ዝጸናሕና፣ ክንመሃረሉ፣ ክንትግብሮን ንውሉድ ወለዶ ከነሰጋግሮን ዝግባእ እዩ። እዞም ናይ ሕጂ ወለዶ፣ ተማሂርናሉ ብዮጉብሪ ነመስክሮ ኣሎና። ካብ ባህልን ክብርታትን ቀዳምት ሰማእታትና ተማሂርና ኔርና እንተ ዘይንኸውን፣ ነዚ ቕድሚ ኣዋርሕ ኣጋጢሙ ዝነበረ ከቢድ ፈተነ ብተዓጻጻፊ ዓወት ክንሰግሮ ክሳዕ ክንደይ ምጸገመና ንምግማት ዘጸግም ኣይኮነን። ስለዚ እቲ ንሃገር ወፋይ ምዃን፣ ምጽማም፣ ዕላማኻን ራኢኻን ንምዕዋትን ከቢድ ዋጋ ምኽፋል፣ ሓድሕዳዊ ምኽባር፣

ፈልማዊት መዓሾ
(ህዝባዊ ርክባት ሚኒስትሪ ሕርሻ)

ከፋፋሊ ኣተሓሳስባታት እናተቓለስካ ንሓድነታዊ ስሒትን ስጥመትን ምስራሕ ወዘተ. ግብራዊ ተመኩሮ ሰማእታትና እናዘከርናን እናሐደስናን ብዘዋግእ ክንሰርሓሎምን ናብ ዝመጽእ ወለዶ ከነሰጋግሮምን ከድልየና እዩ።

ፍዮሪ ተስፉ

ኩሉ ኣብዚ ዓለም ዘሎ ሓላፋይ እዩ። ግዳ ክልተ ዓይነት ምሕላፍ እዩ ዘሎ፤ እቲ ሓደ ሞት፡ እቲ ሓደ መስዋእቲ። ክልቲኡ ሞት ምስ ናይ ገዛእ ወጻኢታት ክነዛምዶ ንኽእል። ዝኾነ ሰብ ገዛእ ወጻኢ ክገብር ከሎ፡ ቡቲ ወጻኢ ዝገብሮ ዝኸስብሉ ነገር ኣሎ። እንተ ዘይከሲብሉ ግን ከሲሩ ይብሃል ብዓይኒ ምሕደራ ገንዘብ። እቲ ካልኣይ ወጻኢ ኸኣ ዕዳኡ ኸፊሉ መኽሰብ ክረኽብሉ እንክሎ'ዩ።

ናይ ሰማእታትና እምበኣር ኣብ ወለዶኦምን መድረኾምን ዝተሓተትዎ ዕዳ ከፊሎም ምስ መኽሰቡ ሃገር ኣረኪቦም ዝኸዱ እዮም። ንሕና ከም መንእሰያትካ ወለዶናን መድረኽናን ዝሓተና ሕቶ ንምልሰዶ ኣለና ንዘብል ሞንት፡ ካብ ተግባር ስውእ ኤርትራዊ መልሲን ትምህርትን ንረኽበሉ። ውትሩ ንሃገርካን ህዝብኻን ድሉው ኴንካ ሃገርካ ትሓተካ ምፍጻምን ክሳብ መስዋእቲ ድሉው ምዃንን።

ፎኣድ መሓመድ

ቡቲ መለለዪኦም ዝኾነ ባህልን ክብርታትና ናጽነት ኣረኪቦምናን ሉኡላውነታ ኣውሒሶምልናን እዮም። እቲ ካብ ተግባር ሰማእታትና እንመሃሮ፡ ናብቲ ህዝቦና ዝበሀገ ራእዩን ዕላማታትን ክንበጽሕ ብተወፋይነትን ምስራሕ፤ ኣብ ዝሃለና ንሃለ፡ ሃምናን ቀልብናን ምስ ሃገርና ክኸውንን ፍሉይነትና ክነመስክር፤ ባህልን ክብርታትን ሰውኣትና ብምልኣት ክንትግብር፤ ኣብ መኸተን ልምዓትን ሃገር ኩሉ ካብና ዝጥለብ ክነበርክት።

ሃብቶም ገብረሂወት

እቲ ቐዳማይ ክብሪ ነቲ ዝቖምካሉ ወይ ከኣ ዝኣመንካሉ ዕላማ ክሳብ ናይ ህይወት ዋጋ ክትከፍል ድልውነትካ ምርግጋጽን ኣብ ዓወት ክሳብ ዝበጽሕ ምጽዓትን፤ ኣብ ኩሉ ዘጋጥም መሰናኽልን ዕንቅፋታትን ድማ ትስዑው ኴንካ ክንጾ ዝርኣዩ ጸገማትን ብድሆታትን እተማዕድወሉ ናይ ዓወት ስነ-ኣእምሮ ምህናጽ፤ ወልቃውነት ወጊድ ኢልካ ስለ ሃገርን ህዝብን ምብጃው፤ ረብሓኻን ራህዋኻን

ሃብቶም ገብረሂወት
(ሃማመተኤ ዞባ ሳዋን ትካላት ላዕለዋይ ትምህርትን)

ኣብ ሓባር ከም ዝምስረት ምእማን፤ ንኹሉ እትኸዶ ጉዕዞ ብመደብን ብህድኣትን ኣነጻጺርካ ምጥማት፤ ጸገማት ኣብ ዘጋጥም እዋን ድማ ብዓቕልን ትዕግስትን ረጊእካ ብምሕሳብ ምውሳን፡ ንምፍትሒ ምቅላስን፣ ልዕሊ ኹሉ ድማ ብዘይ ሃገር ክብረት ከም ዘየለ ምግንዛብ።

ሚከኤል እያሱ

እቲ ካብ ሰማእታትና ከም ባህሊ ክሰርጾ ዝግብኣና፡ ልዕሊ ኹሉ ሃገር ከም ዝኾነትን ብዘይ ሃገር ክብረት ከም ዘየለን እዩ። ሃገር እንተ ዘየላ ህላውነትና ዘስግእን ምንባርና ትርጉም ከም ዘይብሉን ክንርድእ ይግባእ። ብጺይነት፡ ትግሃት ስራሕ፡ ጻውዒት ሃገር ምቕባልን ክሳዕ ህይወትካ ክትከፍል ድሉው ምዃንን ካብ'ቶም ካብ ሰማእታትና ክንወርሶም ዝግብኣና ክብርታት እዮም።

ዝኽሪ ሰማእታት እንታይ እዩ ትርጉሙ? ስለ ምንታይ ኢና ዝኽሪ ሰማእታት ንገብር?

ሃብቶም ገብረሂወት

ትርጉም ዝኽረ ሰማእታት ክንዮ ንሓደ ደቒቕ ርእሰኻ ንታሕቲ ኣቐኒዕካ ምጥማት፡ ኑቶም ምእንታና ኩብሉ እታ ዘይትትካእ ህይወቶም ዝበጀዉ ሓርበኛታት፡ መስዋእቶኹም ንሽንኩ ኣይኮነን ሃገር ኣረኪብኩምና ሓሊፍኩም ኢኹም፡ ዝተኸልኩማ ፍረ ቦቒላ ኣብ ዕምባባን ፍረን በጺሓ'ያ እሞ ቅሰኑ፡ እቲ ንስኻትኩም ዝተሰዋእኹምሉ ዕላማ ድማ ክዉን ኮይኑ፡ ንምቕጻሉን ኣብ'ቲ መዕረፊኡ ንኽበጽሕን ከኣ ካባና ዝሕተት ዘበለ ብዘይ ግብዝናን ተጉላባትን ወህደትና ወህደት ሓውን ሓጺንን፡ ምትሕውዋስና ማይን ጸባን ኮይኑ ኢደይ ኢድካ ኢልና ሃገርና ክንሃንጽ ወትሩ መብጽዓና እንሕድሰሉ ኢጋጥሚ'ዩ።

ሚክኤል እያሱ

ዝኽረ ሰማእታት ኑበሰ ሕቶ'ዩ። እቲ ሕቶ ድማ “እንታይ ኢኻ ትገብረላ ዘለኻ ነዛ ሃገር?” እዩ ዝብል፡ ግን ካብ መን ዝመጸ ሕቶ'ዩ? ካብቶም ትንፋሶም ሂቦም ትንፋስ ዝሃቡኻ ሰማእታት ዝመጽአ ሕቶ'ዩ። ብትንፋስና እናስተንፈስካ ነዛ ሃገር እንታይ ትገብረላ ኣለኻ እናበሉ ደጋጊሞም ኣብ ዝኽረ ሰማእታት ይሓቱ። ትሃንጻ ዲኻ ተፍርሳ፡ ትሰርቃ'ዶ ትምልኣላ፡ ትድውናዶ ተድምቓ፡ እናበሉ ደጋጊሞም ኣብ ውሽጥና ኾይኖም ንውሽጥና ዝሓቱሉ ኩነት'ዩ። ስለዚ ዝኽረ-ሰማእታት ብሕልናዊ መገሻ ምስ ሰማእታትና ተራኺብና እንምዝከሉ መድረኽ'ዩ። ሕልና ዘይብሉ ሱብ ምስ ሰማእታት ክራኸበሉ ዝኽእል

ሚክኤል እያሱ
(ሚኒስትሪ ምክልኻል፡ ጎስጓስን ሓበሬታን ሜካ 74)

ዕድል የብሉን። ንሰማእታቱ ዘየኽብር ሱብ ከኣ ዓዲ የብሉን፡ ምኽንያቱ ሃገር መሬት'ያ፡ መሬት ክኣ ብስጋ ሰማእታት እያ እትቐውም። ህዝባ ኸኣ ብዘለገስሉ ትንፋስ የስተንፍስ። ስለዚ ኢና ኸኣ መዓልቲ ናጽነት ሃገርና ሓመድ እናሓፈስና ኑበዕላ ዝዝበርና፤ ምኽንያቱ ሓመድ ኤርትራ ብደምን ስጋን ሰማእታት ዝቆመ'ዩ። ንሕና ኸኣ ብትንፋሶም ነስተንፍስ።

መብዝሕትኡ ኣብ ሃገራዊ በዓላትን ህዝባዊ ኣኼባታት ይኹን ካልእ ኢጋጥሚታትን ኢና ዝክረ ሰማእታት ንገብር። እዚ ዝኽሪ እዚ ዝኽሪ ሓበንን ጽንዓትን፡ ዝኽሪ ሕድርን እዩ። ሰማእታትና ስለ ሃገርን ህዝብን በጃ ስለዝሓለፉ ኢና ኸኣ ኣብ ህዝባውን ሃገራውን ምትእኽኻብ ንዝክሮም። ስለዚ ዝኽረ ሰማእታት ማለት ሰማእታትና ንዘልኣለም ኣብ ልብና ምህላዎምን

ሕድሮም ንምትግባር ከኣ ኣብ ኣሰሮም ከምዝለናን መብጽዓና ንምሕዳስ'ዩ።

ኣሚራ ሰናይ

ኪንዮ ሰማእታትና ምዝካር ዝሽይድ ሰፊሕ ትርጉም እዩ ዘለዎ። እዚ እታ ኩልና ኣብ ነፍሲ-ወከፍ መመልከቲ ወረቐት ጽሒፍና ምስ ዛዘምና እኑቕምጣ፡ ሰማእታትና ክብጀዉ እንክለዉ በታ ትልኽ ትብል ናይ መውዳእታ ትንፋሶም እናተጻዕሩ፡ ብዓቢ ኒሕ ግን ከኣ ብትሑት ልሳኖም ዘድምጹዋ፣ እሞ ንሕና'ውን ዝኽረ ሰማእታትና ገደርና ምስ ወዳእና ብዓውታ እነድምጻ ሓረግና ክንርድኦ ንኽእል - ዓወት ንሓፋሽ! ሓፋሽ ክዕወት ስለ ዝተደልየ እዮም እቶም ሰማእታትና ተበጅዮም። ንሕና'ውን ሓፋሽ ክዕወት ስለ እንደሊ ኢና ዝኽረ ሰማእታት እንገብር። እዚኣ እያ እታ ምስጢር፣ እዚኣ እያ እታ ሕድሮ።

ብኻልእ ሸነኹ፡ ሰማእታትና ክዝከሩ ስለ ዘለዎም ጥራይ ዘይኮነ ኣብ ኩሉ ንገብሮ ንጥፈታት ኣካልና ንሳቶም ምዃኖም ንምርግጋጽን ንምርኣይን እውን ኢና ዝኽረ ሰማእታት እንገብር። ንሳቶም በስመኣብና፡ ንሳቶም በሰሚላህና። ተባሪኽናን ተቐዲሶናን ንኽንውዕል ኢና እንገብሮ። ዝኽረ ሰማእታት'ዩ ናብ ሓደ ዝጠምረና። ንሳቶም እዮም ሓድነትና። ንሳቶም እዮም ኣኩበትና። ኣብ ዕላማና

ቀጥ ኢልና ከም ዘለናን ትንፋሶም ንሻላ ከም ዘይጠፍኣን ንምርግጋጽ ኢና ንገብር። ኣካልናን ወትሩ ኣብ ልብናን ከም ዘለዉን ንምስትንታንን ኢና ዝኸን እንብል። ዘኪርና ክንሓዝዞን ዘይኮነ ኑብስና ንፍትሽሉን ዕላማና ነሐድሰሉን ኣጋጣሚ'ዩ።

ፍዮሪ ተስፋ

ኩሉ እንገብሮ ስርሓት ብቐንዕናን ልቦናን ንምፍጻም፤ ዝዋም ፍሉያት ፍጥረት ዝኾኑ፡ ብመስዋእቶም ዝረኸብናያ ሃገር፣ መንነት፣ ሰላም፣ ቁጠባዊ ዕቤት፣ ትምህርቲ፣ እነንብሮ ምዝንጋዕ፣ እንሰርሖ ዘሎና ስራሕ፣ መስራትናዮ ዘሎና ስድራ፣ ወኒንናዮ ዘሎና ቤት፣ ኣብ ግዛውትና እንትግብሮ ንግደት ወዘተ. ክዉን ክኾውን ህይወቶም ንዘኸፈሉልና ምዝኻርን፡ ውዕሎቶም፡ ባህሎምን ክብርታቶምን ንምውራስን ዝግበር መሰርሕ እዩ ንዓይ።

ብሕልናና ወትሩ ንምዝኻሮምን ዘወደቕሉ ዕላማ ብምስትንታን ንምትግባርን ዝኽሪ ሰማእታት ንገብር።

ግርማይ ኣብርሃም

ዝክረ ሰማእታት ናይ ሓንቲ ደቒቕ ዝኽሪ ሰማእታት'ዩ። ኣብ ካልእ ሃገራት ርግጸኛ ኣይኮንኩን፡ ኣባና ግና ኣብ ነፍስወከፍ እንገብሮ ኣኼባ ወይ ምትእኽኻብ ዝኽረ ሰማእታት ከይገበርካ ዝሕለፍ ኣይኮነን። እቲ ኣብኡ ዝፍጠር ጸጥታ ናብ ጥልቀት ውሽጥኻ ሒዙካ ዝዕዝር'ዩ። ዕምቈት ከኣ ኣለዎ። ጸጥታ ክነሱ፡ ዓቢ ደወል ምንቕቓሕን ክምለስ ዘለዎ ሕቶ ኣብ ቅድሚኻ ዝውርመልካ ህሞትን'ዩ። ኣብ ዝሃለኻ ሃሉ፡ ዝሃለወ ዓቕሚ ይሃልኻ፡ ሓላፍነትካ ትዋጽእ ኣሎኻን ኣየሎኻን፣ ተግባርካ፡ ሓሳብካን ኣንደበትካን ሰማእታት ሕመረት ዝገበረ ድዩ ኣይኮነን ዝሓትት ህሞት'ዩ።

መምህር ኪዳን ሽሞንዲ

ዝኽረ-ሰማእታት ሓደ ካብ'ቶም ንኽብሪ ሰማእታና ንምግላጽ ዘማዕበልናዮ ባህሊ እዩ። ህዝቢ ኤርትራ፣ ኣሳእል ሰማእታቱ ኣብ ቤቱ ብምስቓል፡ ንውሉዳቱ ብስም ሰማእታቱ ብምጽዋዕ፡ ኣብ መኽፈትን መዕጸውን ኩሉ ንጥፈታቱ ከም ጸሎት ርእሱ ንመሬት ኣድኒኑ ብመንፈስ ምስ ሰማእታቱ ብምትእስሳር፣ ንሰማእታቱ ይዝክር። ከምቲ ሱር ዘይብላ ገረብ ሂወት ዘይብላ፣ ምስ ባህልን ክብርታትን ሰማእታቱ ብዝኽርን ግብራዊ ስራሕን ዘይተኣሳሰር ሓፋሽ መጸኢ የብሉን። ዝክረ ሰማእታት፣ ንመሳርዕ ሓፋሽ ሓድነት ዝፈጥር ፍሉይ ባህሊ'ዩ። ትርጉሙ፡ ኣለና ኣብ ሕድርኩም ቅሰኑ ሰማእታትና'ዩ!። ነቲ በጃ ዝሓለፍሉ ዕላማ ብምዝካር፣ ጉዕዞ ሓፋሽ ብመንጽር ሕድሮም ብምምእዛን፣ ሕድሮም ክዉን ንምግባር ብዘለና ዓቕሚ ከም ንሰርሕ፣ ብደሞምን ዓጽሞምን ምምሓል'ዩ።

ዝክረ ሰማእታት ካብ ምርሳዕን ምዝንጋዕን ዘድሕነና ጥበብ እዩ። ዝኽረ-ሰማእታት ምስ ሰማእታትና ብመንፈስ እነውግዓሉ ኣተኣሳሳሪ ገመድ እዩ።

ፎኣድ መሓመድ

ተግባራቶምን ውዕለቶምን ብምዝካር፡ ወትሩ ኣብ ልብናን ቀልብናን ኣለኹም ማለት'ዩ። ብእኩብ ደው ኢልና ናይ ሓደ ደቒቕ ዝኽረ ሰማእታት ክንገብር ከሎና፡ ኣብኣቶም ዘሎና ኣኽብሮት ንምግላጽን፡ ንሳቶም ዘሰከሙና ሓደራን ሓላፍነትን ክንትግብር ምዃንና ቃል ንምእታውን እዩ።

ፊልማዊት ፍትዊ

ንሰማእታትና፡ ኩሉ ሳዕ ኣብ ልብና፣ ናብራና እንገብሮ ንጥፈታት ኮታስ ኩሉ ህይወትና ንዓኣቶም ንምዝካር ኣይረሳዕናኩምን፡ ውዕለትኩም ኣይተረስዐን እንብለሉ እዩ። በቲ ኻልእ ድማ እቲ ንሳቶም ዘሰከሙና ወይ ዘሕለፉልና ሕድሪ ንገዛእ ርእስና ኩሉ ግዜ ንምዝኽኻር እዩ ትርጉሙ። ስለዚ እዩ ኸኣ ኣብ ዝኾነ ሓቢርና ወይ ተኣኪብና እነካይዶም ንጥፈታት ብዝክረ ሰማእታት እንጅምር። ብተወሳኺ ኤርትራ እትበሃል ሃገር ሰቕ ኢላ ከም ዘይመጸት፡ ብዙሓት ጀጋኑ ህይወቶም ዝሓለፉላ፡ ጌና'ውን ሉኡላውነታ ከይድፈር ሂወቶም ዝኸፍሉላ ዘለዉ ሃገር ምዃና ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ ታሪኽ እነሰጋግረሉ መንገዲ እዩ። 20 ሰነ ዋላኳ ሓንቲ መዓልቲ ኣብ ዓመት ንዝኽሪ ሰማእታት ተባሂላ ብሃገር ደረጃ እንተ ተወሰነት፡ በዛ ዝክረ ሰማእታት ጌርና ወትሩ ብሓሳብናን ሕልናን እንዝክረላ ኣጋጣሚ እዩ።

ሕድሪ ሰማእታት እንታይ እዩ? ብኸመይ ኢና ነቲ ሕድሪ እነኽብሮ?

ግርማይ ኣብርሃም

እትዓዮ ዕዮ መምስ መድረኹ ክፈላለይን ክቀያየርን ይኽእል'ዩ። ክብርታት ግና ኣይቅየርን'ዩ። እኳ ደኣ ይጸንዕን መትከላዊ ናብ ምዃን ይዓብን። እቲ ኣብ ላዕሊ ተጠቒሱ ዘሎ ክብርታት ሰማእታትና መርኣያ ሱብ ምዃንን ስለ ሱብ ምቛምን'ዩ። በዚ 'ክብርታት'ዚ ተማእኪልካ፡ እዞን እትን ዘይብሉ ኣብቲ ዘሎኻዮ ቡቲ ዘሎካ ብዘይ ተጉላባኑት ምግልጋል ከኣ ሕድሪ ሰማእታት ምትግባር'ዩ።

ፈዮሪ ተስፉ

ኣሰሮም ምኽታል፣ ንዘወደቕሉ ዕላማ ምቕጻልን ሓንቲ ብልጽግቲ፡ ምዕብልትን ፍትሓዊትን ሃገር ምህናጽ፤ መትከላቶም ምስራጽ፤ ባህሎምን ክብርታቶምን ምልባስ፤ ብሃገርን መሰል ርእሰ-ውሳነን ዋጋ ዕዳጋ ዘይምግባር፤ ኤርትራ እምበር ኣነ ዝብል ኣተሓሳስባ ምጥፋእ፤ ንቐጥታውን ዘይቀጥታውን ጊላነት እምቢ ምባል፤ ዋጋ ዝተኸፍሎ ሓድነት ምዕቃብ፤ ሃገራዊ ፍትወት ካብ ውልቃዊ ፍትወት ምቕዳም፤ ህይወቶም ንዝኸፈሉላ ሃገር ምዕቃብን ምምዕባልን፤ ኩሉ ድሑር ኣተሓሳስባ ምውጋድ፤ ንሃገርን ህዝብን እሙንን ውፉይን ምዃን፤ ብታሪኹን መንነቱን ሕቡን ዜጋ ምኽስካስ።

ፎኣድ መሓመድ

ነታ ብዋጋ መስዋእቶም ዝመጸት ሃገር፡ ምዕቃብን ምልማዕን፤ ንሶም ንሳቶም ብህይወት እንተ ዝነብሩ ዝናብይዎምን ዝኣልይዎምን ደቆምን ወለዶምን ምሕብሓብን ከም ዘይዝኽትሙ ምግባርን፤ እቲ

ፎኣድ መሓመድ
(ኣባል ሚኒስትሪ ጉዳያት ወጻኢ)

ንሳቶም ዝወደቑሉ ዕላማ ምቕጻልን ብመስዋእቶም ዝተረጋገጸ ዓወት ውሑስ ምግባርን፤ ብልጽግትን ስልጥንትን ሃገር ምህናጽ፤ ብታሪኹ፡ ባህሉ፡ ክብርታቱን መንነቱን ዝሕበን ወለዶ ምኽስኳስ ወዘተ.።

መምህር ኪዳነ ሽሞንዲ

ብባህሎምን ክብርታቶምን ተማእዚንና ሰላም ዝሰፈና፡ ዜጋታታ ጸጋታታ ብማዕረ ዝካፈሉላ፡ ብቑዕ ተክኖሎጅን ፍልጠትን ዝዓጠቐት፡ ልኡላውነታ ዝተኸበረ፡ ክብርትን ብልጽግትን ኤርትራ ክውንቲ ምግባር፤ ንወለዶም፡ ውሉዳቶምን ስድራኦምን ፍቕሪ ምሃብ፤ ምስ ባህሎምን ክብርታቶምን ዘሎና ምትእስሳር ብምዕማቑን ብእኡ ብምምእዛንን፡ ፍልጠትን ተክኖሎጅን ዓጢቕና፡ ንምልምዓን ምብልጻጋን ብትግሃት ምስራሕ፤ ታሪኾም፡ ባህሎምን ክብርታቶምን ምስግጋር።

ኣሚራ ሰናይ

ሕድሪ ሰማእታትና ዓወት ንሓፋሽ እዩ። ሓፋሽ ንኽዕወት ድማ ብውልቂ ዘይኮነስ ኣሕፈሽካ ምሕሳብ የድልየና። ናጽነት ምምጻእ ቀዳማይ መድረኽ እዩ ነይሩ። መጀመርታ እምበር መወዳእታ ናይ'ቲ ዕላማ ስለ ዘይኮነ ድማ ንምዕቃቡን ብልጽግትን ምዕብልትን ኤርትራ ንምፍጣርን ድማ ናትና ሓላፍነት ይኸውን። ነዚ ሕድሪ እዚ ብተደጋጋሚ ታሪኽና ብምውካስን ሰማእታትና ብምዝካርን ከነኽብሮን ኣብ ደምና ክነስርጾን ዘሸግር ኣይኮነን።

ሚካኤል እያሱ

ኤርትራ ልኡላዊት ኮይና፡ ከምተቁርመመትን ከይዘይተደፍረትን ተሓፊራን ተኸቢራን ንውሉድ ወለዶ ክትነብር፤ ህዝባ ብኽብረት ኣብ ሃገሩ ይነብር ክነብር፤ ውሑስ ቁጠባዊ ሓርነት ክንሃንጽ፤ ኩሉመዳያዊ ጠለባት ሓፋሽ ክነማልእ፤ ማሕበራዊ ፍትሒ ክነንግስ ወዘተ

ሕድሪ ሰማእታት ለበዋ ዘየድልዮ ንኤርትራ ዘዘተወልደላ ዝትግብሮ እዩ። ብኻፍሲ ወከፍ ወለዶ ኸኣ ይትግበር ኣሎ። ኣብ ኣሰሮም - ዕላምኦምን መኽትኦምን ብምስዓብ። ሰማእታትና ብዋጋ ክትመን ዘይክእል ሂወት እዮም ንኤርትራ ሸሊሞማ። ንሕና ኸኣ ንዳግመ ሕውየት ኤርትራ ክንጽዕርን፡ ብልጽግትን ዘይትድፈርን ሃገር ክንሰርሕ ሕድሪ ሰማእታት'ዩ።

ፊልማዊት ፍትዊ

ሰማእታት ካብቲ ዝተሰውእሉ

ምኽንያት፡ ናጻ ሉኣላዊትን ብልጽግትን ኤርትራ ንኽትህሉ እዩ። ዜጋታታ ኣብ መግዛእትን ሹቕረራን ወጺኦም ብሰላም፡ ፍቕሪ ብልጽግናን ምዕባለን ከምቲ ዝደልይዎ ከመሓድርዋን ክሃንጽዋን መታን እዩ። ነዚ ዝጠቕስክዎ ምኽንያት ወይ ዕላማ'ዚ ንምትግባር ድማ ናይ ኩልና ሓላፍነት እዩ። እዚ እቲ ሰማእታትና ክጉብርዎ ዝደለዩ ግና ሂወቶም ብምኽፋል ዘምጽእዎ ድማ ንዓና ኑቶም ተቐቢልቲ ሃገር ዝሓደጉልና ወይ ዘሕለፉልና ሕድሪ ወይ ዕላማ እዩ። ሕድሪ ዝቕበል እሙን ዝኾነ ሰብ እዩ፡ ሰማእታትና ኑቲ ዝተረፈ ወይ ንዓና ኣሚኖም ዝሃቡና ሕድሪ ድማ ኑቲ ንሳቶም ዝተሰውኡን ዝሓለፍሉን ዕላማ ናብ ግብሪ ብምቕያር፡ ብዘለዓለ ተወፋይነትን ትግሃትን ክዉን ክንገብሮ ምስ እንኽእል ድማ ሕድሮም ነኽብር።

ሃብቶም ገብረሂወት

ሰማእታትና ከቢድ ዋጋ ከፊሎም'ዮም ሃገር ኣምጺኦም። ድሒሩ ኣብ ዝሰዓበ ወራራትን ዕንደራታትን እውን ተመሳሳሊ ዋጋ ብምኽፋል ልኡላውነታ ከም ዝኸበር ገይሮም። ንሕና ድማ ክንናብያ፡ ክንሃንጻ፡ ክነብልጽጋን ድርዒ ኼንና ክንከላኸለላ፤ በቡቲ ሒዝናዮ ዘሎና ሞያን ሓላፍነትን ጽዓትናን ጉልበትናን ከይብቐቕና ኩሉ ዓቕምና ብምውህሃድ ክንሰርሕን ክንጽዕርን፣ ንጹር ራእዩን ዕላማን ኣቐሚጥና ምስ ትሕቴና፡ ልዕለናን ማዕረናን ዘለዉ መሳርሕትና ናይ ምትሕብባርን ምውህሃድን መንፈስ ኣዕቢና ተጨባጥን ተዓቃኒን ዓይነታዊ ስራሕ ክንዓዪ እንክለና'ዩ፡ ሕድሪ ሰማእታት ኣኽቢርና ኢልና ክንዛረብ እንኽእል።

መድረኻዊ ሓላፍነት መንእሰይ ወለዶ እንታይ እዩ?

ኣሚራ ሰናይ
(ሚኒስትሪ ትምህርቲ፡ ኣማኻሪት ስነልቦና)

ፊዮሪ ተስፉ

ዓለምና ብተክኖሎጂ ትሕምብብ ኣብ ዘላትሉ መድረኽ ኢና ዘሎና። እቲ ብሉይ መግዛእቲ ሓሊፉ ሓድሽ መግዛእቲ ኣብ ዝተኣተወሉ ዘሎ መድረኽ ኢና ዘሎና። ስለዚ ኣብ ኩሉ ዓውዲ ኣብ ከም ትምህርቲ፡ ባህሊ፡ ስነ-ጥበብን ካልእን ከይተረድኣና ኣብ ስዉር መግዛእቲ ከይንህሉ ምስትብሃል፤ ኣብ ተክኖሎጂ ዘለና ኣፍልጦ ምዕባይ፤ በሊሕ እሾኽ እንተ ወጊእካ ብበሊሕ እሾኽ ኢኻ ተኣልዮ፡ ነዛ ብኸለንትናኣ በሊሓ ዘላ ዓለም፡ ንሕና'ውን ብበልሒ ክንሰዕራ ከየባተኽና ምስራሕ፤ ምዕቃብን ምምዕባል ሃገርን ከም ቀዳምነት ወሲድና፡ ንዕኡ ክንትግብር ከኣ መድረኽ 21 ክ/ዘመን ዝሓተና ኩሉመዳያዊ ብቕዓት ክህልወና ምጽዓር፤ ባህልን ክብርታትን ሰማእታትና ለቢስና፡ ናብ ናይ መድረኽና ቋንቋ ለዊጥና ክንጥቀምሉ፤ ልክዕ ከምቲ ስዉኣትና ንመጻኢት ናጽነት ኤርትራ ዝተሰዉኡ፡ ንናይ መጻኢት ብልጽግቲ ሕፍርቲ ኤርትራ ኣብ ሕጂ ኼንና ከነበርኩት ግዴታዊ ሓላፍነትና ምኻኑ ምግንዛብን ንትግባረኡ ብተወፋይነት ምስራሕ፤ ጻዕረኛታት፡ ትስፉዋት፡ ሓቦኛታት፡ መሃዝትን ተበላሓትትን ክንከውን ምጽዓር፤ ንሎምን ጽባሕን ዘየተሓማምኢ፡ ተመሊስና ንሓድሕድና ከም ዘይንወቃቐስ ዝገብርን ትካላዊ ኣሰራርሓ ኣብ ምህናጽ እጅምና ክነበርክት መድረኽ ዝጠልቦ ሓላፍነት መንእሰያት'ዩ።

ኣሚራ ሰናይ

ሃገራውነት ሕመረት ናይ'ቶም ኩሎም ንንዮተሎም ባህላውን ፖለቲካውን ክብርታትና ስለ ዝኾነ፡ ተወዳዳርን ብሉጽን ዕዮ ክንዩ፡ ዓቕምና ምምዕባልን ኣበርክቶቲ ምኻንን፤ ኣብ ተጠማቲን ዘይርጉእን ዞባ ስለ ዘሎና፡ ንድሕነትናን ሰላምናን ወትሩ ድሉዋት ክንከውን፤ "እንታይ ገደሰኒ" ኣወጊድና "ኣካል ናይዚ ህዝቢ እየ፡" "ይምልከተኒ እዩ፡" "ንምፍትሒ እጃመይ ከበርክት ኣሎኒ" ክንብል፤ ቡቲ ዘሎና ዓቕምን ሞያን ብተወፋይነት ኣበርቲዕና ክንሰርሕ፤ ክቡር ዋጋ ዝተኸፍለልና ምኻንና ተረዲእና፡ ሓላፍነታዊ ስራሕ ክንዓምም።

ፍልማዊት ፍትዊ

ረኺብናዮ ዘሎና ሰላም ውሑስን ዘላቒን ክኸውን ወትሩ ድሉውነትና ከነረጋግጽ፤ ድሕነት ሃገር ቀዳምነት ሂብና ወትሩ ንቕሓትና ክነዕቢ፤ ከምቲ ኣብ መኸተ ኣብ መደባት ልምዓት'ውን ኣማእዚና ተራና

ክንጻወትን ተጊህና ክንሰርሕን፤ ቀለሰቲ መጻኢና ክንከውን፤ ማዕርማዕረ'ቲ ኣብ ዓለም ቡበእዋኑ ዝብጻሕ ዘሎ ተክኖሎጂያዊ ምዕባለታት ክንስጉም፤ ዝመጸ ተጻብኦ እንተ መጸ ሕልናና ከየዕረብና ከም ወትሩ መኪትና ክንሰዕር፤ ውልቃዊ ኣተሓሳስባን ኣመለኻኽታን ወጊድ ኢልና ኣሰር ስዉኣትና ተኸቲልና ንሓባራዊ ዕላማ ተጊህና ክንሰርሕ፤ ገዛእ ርእስና ብትምህርትን ተክኖሎጂን ኣማዕቢልና፡ ፍልጠትና ዓቕምናን ኣራቢሕና ሃገርና ክኣልምዕን ከነበልጽግን፤ ኣብ ሕብረሰብን ሃገርን ለውጥን ዕቤትን ዘምጽእ ኣበርክቶ ክንገብር፤ ፈጸምትን ኣተግበርትን ክንከውን።

ሚካኤል እያሱ

መድረኽ ዘሰክመና ሓላፍነት ብግቡእ ምትግባር፤ መንእሰይ ማለት ዓንድ ሕቖ ሃገር ስለ ዝኾነ፡ መምስ ዝቀያየር ህሉው ኩነታት ክንተዓጻጸፍ፤ ስትራተጂያዊ ኣገዳስነት ሃገርና ኣብ ግምት ብምእታውን ሕልሚ ወረርትና ብምዝኻርን ምውሓስ ሰላምን ልኡላውነትን ከየቋረጸ ዝውሕዘ ሓለዋና ክኸውን፤ ቁጠባና ብምዕባለ ክህነጽ ንስራሕ ክንጽዕት፤ ማሕበራዊ ፍትሒ ክቐጽልን ሓድነትን ስኒትን ብሄራትና ክጥጥዕን ንዘሎ ክብርታትን ጸጋታትን ሕብረተሰብና ብግቡእ ክንዕቅቦም፤ ኣብ ዝሃለና ሃሊና ቅኑዕ ይኹን ሕማቕ ብዘየገድስ "ሃገረይ" ክንብል፤ "ኣዴኻ ኣይከም ዘለኣኹትካን ዕዳጋ ከም ዘጸንሓካ" ከም ዝበሃል፡ ዝተለምናዮም ውልቃውን ሃገራውን መደባት ከይተተግበሩ ክተርፉን ግዜ ክመጡን ከምዝኽእሉ ኣብ ግምት ምእታው፣ ዘዘመጸ ድንኩል ምኣላይን ሃገር ዝጠለቡቶ ዕዮ ምዕያይን መድረኽ ዘሰክሞና ሓላፍነት'ዩ።

ፎኣድ መሓመድ

መንእሰይ ወለዶ፡ ነታ ብመስዋእቲ ጀጋኑና ዝመጸት ሃገር፡ ሕጂ'ውን ንኹሉ መዳያዊ መስዋእቲ ድሉዋት ብምዃን ክንዕቅባን ከነማዕብላን ከነበልጽጋን፤ ታሪኽ ሰንሰለታዊ ስለዝኾነን ድልዳለ ሰንሰለት ከኣ ብድምር ድልዳለ ኩለን ቀለቤታቱ ስለዝዕቀን፣ ናይ ሎሚ መንእሰይ ወለዶ እታ ቀዳሞት ክቡር ዋጋ ከፊሎም ዘረከቡና ናጽነት፣ ኩሉ ዓይነት ብድሆ እትጻወር ክንገብራ እዋናዊ ሓላፍነት ኣሎና። ሰረት ህላወ ናጽነትና ግብሪ ስለዝኾነ፣ ቀጻልነት ነባርነቱ'ውን ብግብሪ ኢና እንረጋግጾ።

ግርማይ ኣብርሃም

መድረኻዊ ሓላፍነት መንእሰይ ሕሉፉ ኸይዘንግዐ፡ ህሉው ኩነታቱ ኣብ ግምት እናእተወ ሓታቲ፡ ፈታሽን ተግባርን ምዃን'ዩ። ከምቲ ልዕል ኢሉ ዝተገልጸ፡ ሰማእታትና ኣብ ነናቶም መድረኻት ነናቶም ናይ ገዛእርሶም መለለይታት ኣለዎም።ናይ ኣርብዓታት፡ ናይ ሱሳታት፡ ሱብዓታትን ተስዓታትን እናበልና ምስ እንፍትሽ ሰማእታትና መድረኻዊ ሕቶታት እዋን ንእስነቶም እናመለሱ'ዮም ኣብዚ ኣብጺሖምና። እዚ ወትሩ ኽነዘክር ዘለዎ ድርኺት መጻኢና'ዩ። ናይ ሎሚ መንእሰያት ከኣ ኣብ ሳይንስን ቴክኖሎጅን ጥራይ ዘይኮነ፡ ኣብ ማሕበራዊ፡ ቍጠባውን ፖለቲካውን መዳያት ሃገርናን ዓለምን ፍልጠቶም ዘዕምቑሉን ተዋሳእነቶም ዘረጋግጹሉን መድረኽ'ዩ። ኮታስ ናይ እንታይ ገይረን ኽህይወት ብዓይኒ ኣበርክቶ ክትርኢያ ናይ ምድላይን መድረኽ እዩ ምስኣም ዘሎ እብል።

መምህር ኪዳነ ሽሞንዲ

ሕድሪ ካብ ምጽናዕ ዝዓቢ መድረኻዊ ሓላፍነት የለን። ኣብ ታሪኽና ዘሎና ፍልጠት ኣዕቢና፣ ንደቅና በስማት ሰማእታትና እናሰየምና፣ ንስድራ-ቤትን ዉሉዳትን ሰማእታትና ፍቕርን ኣኽብሮትን እናሃብና፣ ባህሎምን ክብርታቶምን ክንወርሰን ክነውርስን፣ ሞያን ቴክኖሎጅን ዓጢቕና ሕድሮም ክዉን ንምግባር ብትግሃት ክንሰርሕን መድረኻዊ ሓላፍነትና'ዩ። ከም ውጽኢቱ፡ መኣዝንና ይንጸር፡ ጉዕዞና ይሰልጥ፡ ብጸላእትና ንዝፍጠሩ ኩናት ኣንጻር ክብርታትና'ውን ንምክት።

ሃብቶም ገብረሂወት

ኣብ'ዚ ሕጂ እዋን ሃገርና ናጻን ልኡላውነታ ዝተኸብረን ሃገርን እኳ እንተ ኾነት፡ ኣብ ደረጃ ምዕባለን ቁጠባዊ ሓርነትን ግን ኣይበጽሐትን። በዚ መሰረት ድማ ዜጋታታ ብፍላይ ከኣ መንእሰይ ወለዶ ልክዕ ከምቲ ንምምጻኣን ንምዕቃባንን ህይወትን ክቡር ዋጋን ዝሓተተ፡ ንምልምዓን ንምብልጻጋን ድማ ተመሳሳሊ ዕዳ ክህልወና እዩ። መንእሰያት ድማ ድርብ ሓላፍነት ክንስከም መድረኽ ዝጠልቦ ኩነት እዩ። ኣብ ልምዓት ብዘይ ተጉላባነት በቲ ሒዝናዮ ዘሎና ሞያን ናይ ስራሕ ሓላፍነትን፡ ሃገርና ማዕረ'ተን ምዕቡላትን ሓያላት ሃገራት ንምግባራ ውልቃዊ ረብሓና ንድሕሪት ገዲፍና ሃገራዊ ረብሓ ኣቐዲምና፡ ግዜ ዝጠልቦ ኣወዳድባን መስርዕን ኣሒይልና፡ ኣብ ስነ-ፍልጠትን ቴክኖሎጂን ኣተኩርና ፍልጠትናን ዓቕምናን ንሕብረተሰብና ካብ ሓደ ደረጃ ናብ ዝለዓለ መታን ከስግር፡ መሃዝቲ፡ ተመራመርቲን ተበላሓትትን ክንከውን መድረኻዊ ሓላፍነትና'ዩ። ሃገርና ካብ ከጋጥማ ዝኽእል ብድሆን መሰናኽልን ከም ወትሩ ዕውትቲ ኮይና መታን ክትወጽእ ድማ ንቑሓት፡ ውዱባት፡ ዕጡቓትን ትስፉዋትን ክንከውን'ውን ካልእ ተወሳኺ መድረኻዊ ሓላፍነትና ኾይኑ ይስመዓኒ።

መስፍን ገብረሂወት

ሰነ 2023

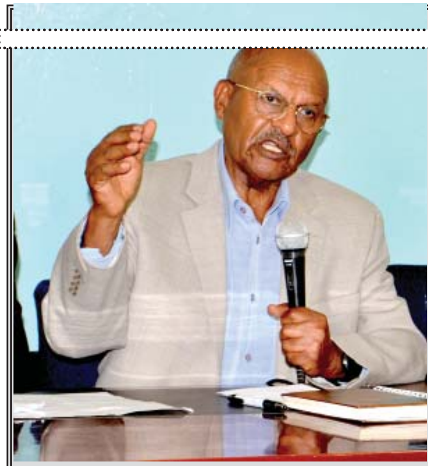

“መንእሰይ ሰሪሑ መጻኢኡ በርሃው ዘብለሉን ዝሓሸ መዋእል ዝፈጥረሉን ግዜ መጺኡሉ ኣሎ”

ንልምዓት ኣገደስቲ ረቛሕቲ ክበሃል እንከሎ፡ ማል ኮነ ጥረ-ነገር ንጠቅስ ኢና። ሎሚ ብተሞኩሮና እንተ ረኣናዮ ግን “ሰላም” ቀዳመይቲ ረቛሒት`ያ። ብዘይ ሰላም ሕርሻ የለን፡ ኢንዳስትሪ የለን፡ ዝኾነ ዓይነት ንጥፈት`ውን ውጽኢት ክህልዎ ኣይክእልን’ዩ። ስለዚ እዛ መጺኣ ዘላ ሰላም ዓባይ ጸጋና እያ። ዘቤታዊ ኮነ ዓለማዊ ቱሪዝም ክንገብር ዓብዪ ዕድል ኣለና። ኣብ ሕርሻ፡ ጸዓትን ዕደናን ዕድል ይኸፈት ኣሎ። ዓብዪ ዕቑር ማዕድናት ኣብ ዘሎዎ ጅኦግራፍያዊ ኣቀማምጣ ኢና ዘለና። ዛጊት ወርቂ፡ ብሩር፡ ንሓስ ክንዕድን ጸኒሕና ኢና። ሕጂ ድማ ኣስታት ንኽልተ ሚእቲ ዓመት ክኸይድ ዝኽእል ፖታሽ ንምዕዳን ንቀራረብ ኣለና። ሃብቲ ባሕርና ገና ክንድህስሶን ረብሓ ክንኻዕብተሉን ኢና። ካብ ዘለና ባህርያዊ ጽሓይን ንፋስን`ኳ ጽዓት ኣመንጪና ኢንዳስትሪ ክንድርኽ ዓብዪ ተኽእሎ`ዩ ዘለና። ነዚ ኲሉ ንምግባር ኣገዳሲን ቀንዲን ዓቕሚ ጸጋ ሰብ`ዩ። ህዝብና ንፉዕ፡ ቁራጽ፡ ኣብ ነብሱ ዝኣምን ህዝቢ ስለ ዝኾነ ድማ መጻኢና ብሩህ`ዩ።

ነዚ ተፈጢሩ ዘሎ ዕድላት ናብ ረብሓ ንምውዓል ተራ መንእሰይ እንታይ’ዩ ኢና ክንብል። ተፈጢሩ ዘሎ ሰላም ንኹላትና ብፍላይ ከኣ ንመንእሰይ ኣገዳሲ`ዩ። ኣብ ድፋዕ ኣትዩ ንሃገሩ ዝከላኸል፡ ዝምክት፡ ዝጓየ፡ ዝሃንጽ መንእሰይ`ዩ። መንእሰይና ቀዲሙ ኣገደስቲ ቅድመ-ኲነት ቁጠባዊ ልምዓት ማለት፡ ትሕተ-ቅርጺ፡ መጓዓዝያ፡ ኤለክትሪሲቲ፡ ቀረብ ማይ ኣንጺፉ`ዩ። ሕጂ ድማ ሰላም ተኸሲታ ኣላ። እዚ ማለት መንእሰይ ሰሪሑ መጻኢኡ በርሃው ዘብለሉን ዝሓሸ መዋእል ዝፈጥረሉን ግዜ መጺኡ`ሎ። ዜርና ብዙሕ ዝረኣና ስለ ዘለና፡ ክብሪ፡ ቅሳነትን፡ ሰላምን ረኺብካ ክትሕጎሰሉ እትኽእል ዓይነታዊ መነባብሮ ክርከበሉ ዝኽእል ኣብ ሃገርካ ጥራይ`ዩ። መንእሰይ ነዚ ተረዲኡ መጺኡ ንዘሎ ዕድል ክጥቀመሉን፡ ከም ቀደሙ ብጽንዓት ሃገሩ ክሃንጽን ይግባእ።

ንድሕሪት ተመሊስና እንተ ርኢናዮ፡ ኤርትራ ዝወሰደቶ ፖለቲካውን ዲፕሎማስያውን ስጉምቲ ቅኑዕ ከም ዝነበረ እዚ መድረኽ ኣርእዩና`ዩ። እዚ ድማ ብጽንዓትና ዝመጸ`ዩ። ሎሚ ጎረባብትና እዚ ስለ ዝተረድኦም`ዮም ናብ ሃገርና እናተመላለሱ ክሻረኹን ተሞኩሮ ክቕስሙን ዝጓየዩ ዘለዉ። ዝሓለፈ ክሳራታትና ክንድብስ እንተ ኼንና እምበኣር ዝያዳ ክንጽዕር፡ ክንሰርሕ ኣለና። መንእሰይ ነዚ ኣሚኑ ክቕረብ ኣለዎ።

ኣማኻሪ ቁጠባ ኣብ ሚኒስትሪ ሃገራዊ ልምዓት

ፕሮፌ. ኣብርሃም ኪዳነ

"ሰማእታት ክብረተይ እዮም!"

ዳዊት ወረደ

እንጅ. ሚከኤል በርሀ

ኤርትራውያን ኣብ ዝሃለዉ ይሃልዉ፡ ኣብ ልዕሊ ሃገሮም ዘለዎም ዓሚቑ ፍቕርን ተገዳስነትን ብግዜን ኩነታትን ዝድረት ኣይኮነን። ናይ'ዚ መርኣያ ድማ ዝተኸፍለ መስዋእትን ዝተሓልፈ መስገደልን ከም ኣብነት ከነቕርብ ይከኣል እዩ። እቶም ኣብ ደገ ዝነብሩ ኤርትራውያን ንሃገሮም ዘበርከትዎ ተራ ኣቕሊልካ ዝረአ ኣይኮነን። ከም ኩሉ ኤርትራዊ ንሳቶም እውን ኩልንትንኦም ንሃገሮም ካብ ምብርካት ድሕር ኣይብሉን እዮም። ኣብዚ ዝተሓልፈ ኣጸጋሚ እዋን፡ ንኤርትራ ብቑጠባዊ ሓገዝ ከም ትሰርር፡ ብሰልፍታቶምን ዝብርብርዎ ሓቅታትን ድምጻ ከም እተሰምዕ ገይሮም እዮም። ንሎሚ እምበኣር፡ ኣካል ናይ'ዚ ዓብዩ መኸተ ብምዃን ምስ ብጾቱ ንሃገሩ ብዙሕ ዘበርከተ ኣብ ካናዳ ዝቕመጥ መንእሰይ ዝተኻየደ ዕላል ቀጺሉ ይስዕብ፦

◆ ብሌላ ክንጅምር

ስመይ ዳዊት ወረደ ይበሃል። ኣብ ኢትዮጵያ ተወሊደ፡ ኣብኡ ድማ ዓብየ። ኣብ 1998 ምስ'ቶም ግዳይ ስርዓት ወያነ ኾይኖም ዝተሰጉ ኤርትራውያን ኣካሎም ብምዃን፡ ተሰጉገ መጺአ። ኣብ 1999 ድማ ሃገራዊ ጉቡኣይ ንምፍጻም ምስ 11 ዙርያ ሃገራዊ ኣገልግሎት ናብ ታዕሊም ወሪደ። ኣብ 3ይ ወራር ወያኔ ኣብ ምክልኻል ሃገር እጃመይ ኣበርኪተ። ኣብዚ ሕጂ እዋን ድማ ኣብ ከተማ ካልጋሪ ካናዳ ይቕመጥ ኣለኹ።

◆ ካብ ኢትዮጵያ ክትስጎግ ከለኻ ወዲ ክንደይ ዓመት ኔርካ፧

ወዲ 20 ዓመት።

◆ ነቲ ዝነበረ ናይ ምስጓግ ኩነታት፡ ጽቡቕ ገይርካ ትዝክሮ ኢኻ ማለት እዩ፧

ብርግጽ እምበር!

◆ ሕጂ ምልስ ኢልካ ነቲ እዋን እስከ ዘክሮ። ከመይ ነይሩ እቲ ኩነታት፧

ነቲ ዝነበረ ኩነታት ክዝክሮ ኣይደልን እየ። ግና ኣካል ታሪኽይ ስለ ዝኾነ ዝገብሮ ነገር የለን። ከምቲ ዓይነት ፍጻመ ክሳብ ሕጂ ኣብ ታሪኽ ናይ ዝኾነ ሃገር ገጢሙኒ ኣይፈልጥን እዩ። ኤርትራውያን ስለ ዝኾንና ጥራይ ዝወረደና ኣደራዕ እዚ ኢልካ ክጽብጸብ ኣይከኣልን እዩ። ልዕሊ 95% ናይ'ቶም ጸገም ዝወረዶም ሰባት ንጹሃን፡ ቆልዓ ሰበይቲ ኮታ ፍጹም ዓቕሚ ዝጎደሎምን ጥዕና ዘይብሎምን ሰባት እዮም ነይሮም። ንምንታይ ኢልካ እንተ ሓቲትካ፡ መልሲ የብሉን።

ብዛዕባ ምስጓግ ኤርትራውያን ከተዕልል ከለኻ፡ ብዙሕ ዘደንጹ ሓቅታት ኢኻ ትሰምዕ። ሓንቲ ሰብ ኣብ ሓደ ኣጋጣሚ ቃለ-ምስክርነታ ሂባትኒ ነይራ። ሓደ ሰብኣይ ናይ ሽኮር መጥባሕቲ ገይሩ፡ እግሩ ከይሰፈይሉ ምስ ደሙ ኤርትራዊ ስለ ዝኾነ ጥራይ ሰጉጎሞ። እኳ ሓኪሞም፡ ደሙ ኣንቂጾም፡ ዝተቖርጸ እግሩ ጀኒኖም ከይሰጉዎ። ብዙሕ ዘደንጹ ዕላላት ኢኻ ትሰምዕ። እዚ ኪኖ እቲ ዝወረደ ሕልናዊ ሃስያ እየ ዝዛረብ ዘለኹ። ዶብ ኤርትራ ምስ ረገጽና ብዝተገብረልና ኣቀባብላ ግና፡ ናይ ብሓቂ ኤርትራዊ ብምዃነይ ተሓቢነ እየ።

◆ ንኤርትራ ሽዑ ንመጀመርታ ግዜ ዲኻ ትረግጻ ነይርካ፧ ምቅይያር ናይ ቦታን ናይ ናብራን ከመይ ክኢልክሞ፧

ኖእ፡ ኣብ 1997 ንማእቶት ኢለ መጺአ ነይረ። ቅድሚኡ ምስ 7ይ ዙርያ ሃገራዊ ኣገልግሎት እውን ክወርድ ሓሲበ ነይረ። እንተ ኾነ ኣደይ ክትሰደኒ ኣይከኣለትን። ኣቦይ ብንእሽተና ከለና እዩ ብሓደጋ መኪና ሞይቱ። ኣነ ድማ ቦኽሪ ስለ ዝነበርኩ፡ ዳርጋ እቲ ሓላፍነት ናይ ስድራ ምስ ኣደይ ኮይንና ኢና ሒዝናዮ። ኣደይ ድማ እቲ ናብራ ከይብርትዓ ክሕግዛ ብምባል እያ ካብ 7ይ ዙርያ ከም ዝተርፍ ገይራትኒ። ብሓፈሻ ንዓይ ናብራ ኤርትራ ሓድሽ

ኣይነበረን። ንኣደይን ነቶም ንኣሽቱ ኣሕዋተይን ግና ኣብ'ቲ መጀመርታ ቁሩብ በዲህዎም እዩ። ድሕሪ ዓመት ናይ ምስዳግና፡ ስድራ ምስ ተረጋግኡ፡ ምስ መበል 11 ዙርያ ሃገራዊ ኣገልግሎት፡ ሃገራዊ ግቡኣይ ንምፍጻም ናብ ሳዋ ወሪደ።

◆ ኣብ እዋን ወራራት ብፍሉይ ትዝክሮ ኣጋጣሚ እንታይ ኣሎ፧

ኣብ እዋን 3ይ ወራር ብ1999፡ ካብ ባረንቱ ንዓዲ ቐይሕ ንኸይድ ኣብ ዝነበርናሉ ግዜ ዘጋጠመትኒ ፍልይቲ ተዘክሮ ኣላ። እታ መዓልቲ 24 ግንቦት እያ ነይራ። ኣብ ባሕቲ መስከረም በዓል ናጽነት ዘብዕል ህዝቢ ተኣኪቡ ከሎ፡ ንዓዲ ቐይሕ ብባሕቲ መስከረም ሓሊፍና። እቲ ህዝቢ ድማ ካብ ኮፍ መበሊኡ ተንሲኡ ብዕልልታን ጣቕዒትን ብድሙቕ ኣገባብ እዩ ተቐቢሉ ኣፋንዩና። እቲ ሽዑ ዝነበረ ስምዒት ሕጂ ክዝክሮ ኣመና ከቢድ እዩ። ኣነ ንባዕለይ ክቆጻጸሮ ዘይክእል ስምዒት እዩ ተሰሚዑኒ። ብሓቂ እታ ህሞት ክሳብ ሕጂ ካብ ኣእምሮይ ተኣልያ ኣይትፈልጥን እያ።

◆ ናብ ካናዳ መዓስ ኢኻ ኣቲኻ፧

2007

◆ እሞ ብድሆ ናይ ናብራ ከመይ ገጢምካዮ፧

ኣብ መጀመርታ ክብድ ይብል እዩ። ካብ ስድራቤትና ንመጀመርታ ግዜ ዝኣተኹ ኣነ ስለ ዝነበርኩ፡ ኣብ መጀመርታ ንብድሆታት ናይ'ቲ ዓዲ በይነይ ክገጥሞ ተገዲደ እየ። እሞ ድማ ሓላፍነት ናይ'ቶም ኣብ ኤርትራ ዝነበሩ ስድራይ ኣብ ዝባነይ ጸይረ። እቲ ጽቡቕ ነገሩ፡ ቀዲመ ኣብ ህይወተይ ብዙሕ ነገራት ሓሊፈ ብምንባረይ ብዙሕ ኣይተጸገምኩን። ሃገራዊ ኣገልግሎት ምንባረይ፡ ብኾለንትናዊ መዳይ ንዝመጻኒ ብድሆ ብዘይ ጸገም ክገጥም ኣኽኢሉኒ እዩ።

◆ ኣብ ዩትዩብ 'ቀንደል ሜድያ' እትብል ብዙሓት ሰዓብቲ ዘለዋ ማዕከን ሓበሬታ ከም ዘላትካ ሰሚዐ ኣለኹ። ናይዛ ቻነል ኣመሰራርታን ዕላማን ከመይ እዩ ነይሩ፧

ኣብ ደገ ብዛዕባ ኤርትራ ዝዝረብን ዝበሃልን ዘረባታት እንተ ትሰምዕ ምገረመካ ነይሩ። እዚ ሓበሬታታት ብውዱብ ኣገባብን ካብ ርድኢት ዝረሓቐ ናይ ገለ ዝተደናገሩ ሰባትን ዝብገስ እዩ። ነዚ ምስሊ ዝድውን ሓበሬታታት ንምቅላስ ድማ ምስ ቢንያም ሰመረኣብ (ቫይናክ) ዝበሃል ካለኣየይ፡ በታ ዘላትና ዓቕሚ ክንቃለስ ወሲና። መጀመርታ ኣብ ፈይስቡክ ጀሚርና። ደሓር ድማ ናብ ዩትዩብ ኣማዕቢልናያ። ቀንዲ ዕላማና፡ እቲ ሓቀኛ ምስሊ ኤርትራ ምንጽብራቕ፡ ንሕና ኤርትራውያን ኣብ ልዕሊ ኢትዮጵያውያን ዘለና ሓቀኛ መረዳእታ ንምግላጽ እዩ።

◆ ቢንያም ሰመረኣብ (ቫይናክ) መን እዩ፧

ቢንያም ኣብ ፖለቲካ ዕሙቕ ዝበለ ኣፍልጦ ዘለዎ ሰብ እዩ። ቅድሚ ሕጂ ኣብ ማሕበራዊ ሜድያታት ኢትዮጵያ ከም ኢትዮጵያዊ ብምምሳል ንምስሊ ኤርትራ ብዝተፈላለዩ መንገድታት ከረድእን ከስርጽን ዝፍትን ዝነበረ እውን እዩ። ብዙሓት ኤርትራውያን እዚ ሰብ እዚ ከመይ ኢሉ እዩ ብዛዕባ ኤርትራ ክሳብ ክንድ'ዚ ብዕምቆት ዝፈልጥ ብምባል ይግረሙ ነይሮም። ደሓር ወያነ ካብ ኣዲስ ኣበባ ምስ ተኣልየ፡ ቫይናክ እውን ብወግዒ ካብቲ ማሕበራዊ መራኸቢታት ኢትዮጵያ መንነቱ ብምግላጽ ተኣልዩ እዩ።

◆ እዛ ሜድያኹም ብመንጽር ተዓዘብቲ ከመይ ትግምገማ፧ ዝመጸኩም ርእይቶታትከ ከመይ ትገልጾ፧

ኣዝዩ ጽቡቕ እዩ። ብመንጽር እቲ ዝወሃበና ርእይቶታት ክንጥምታ እንተ ኾይንና፡ ኣብ ጽቡቕ ደረጃ ኣለና ዝብል እምነት እዩ ዘለኒ። ብዓቢኡ ድማ ኩሉ ግዜ ናብ ቀጥታዊ ፈነወ ኣብ ንኣትወሉ ኣጋጣሚ፡ ኩሉ ኣታዊታት ናይ'ዛ ቻነል ንደቂ ስወኣት ምዃኑ ስለንሕብር ብዙሓት ደገፍትን ሰዓብትን እዮም ዘለዉና።

◆ 'ኣታዊታት ናይ'ዛ ቻነል ንደቂ ስዉኣት እዩ ዝውዕል' ክትብል ከለኻ እንታይ ማለትካ እዩ፧

ንሕና ሰሪሕና ንኣቱ ሰባት ኢና። ኣምላኽ ይመስገን ወፊርና ድራር እለትና ሒዝና ስለንኣቱ፡ ንቢንያም ኣታዊታት ናይዛ ቻነል መጠወሪ ደቂ ስወኣት እንተኾነት እንታይ ርእይቶ ኣለካ ምስ በልክዎ፡ ደጊፉኒ። በዚ ድማ ካብዛ ቻነል ዝርከብ ኩሉ ኣታዊ ንደቂ ስወኣት ኢና ንውፍዮ። ክሳብ ሕጂ 12 ሽሕ ዶላር ካብዛ ቻነል ዝተረኽበ ኣታዊ ንደቂ ስዉኣት ወፊናዮ ኣለና። መጀመርያ ንኢምባሲ ኤርትራ ኣብ ካናዳ 5 ሽሕ ዶላር ካናዳ ሂብናዮም።

ሕጂ ድማ ናብ ኤርትራ 7 ሽሕ ዶላር ካናዳ ሒዘ መጽየ፡ ናብ ቁጽሪ ሕሳብ ማዕከን ሕድሪ ሰማእታት ኣእተዮ ኣለኹ።

◆ ምስ'ቲ ኩሉ ናይ ስደት ሃለኽለኽ፡ ከምዚ ዓይነት መደብ ክትሓስቡን ክትሰርዑን ምኽኣልኩም ዝነኣድ እዩ። ስለ ምንታይ ኢኹም ንደቂ ስዉኣት ክኸውን ወሲንኩም፧

ናብዚ ምስ መጻእኩ፡ ዝወለድክዎም ክልተ ቆልዑ ኣለዉኒ። ንድሌታት ናይ'ዞም ቆልዑ ንከማልእ ለይትን መዓልትን እየ ዝጽዕር። እሞ ድማ እናኣቀባጠርኩ፡ እንታይ ይሕሸኩም እናበልኩ። ደቁ ነቲ ኣብ ወራራት ኣብ ጎነይ ኮይኑ ሃገር ዘድሓነ ጅግና ስዉእከ መን እዩ ክኣልዮም፧ መን እዩ እንታይ ይሕሸኩም ክብሎም፧ ኣነ ህሉው ስለ ዝኾንኩ፡ ንደቀይ እንታይ ይሕሸኩም ይብሎም ኣለኹ። ደቁ ነቲ ስዉእከ፧ እዚ ሓላፍነት ኩላትና ኤርትራውያን ክንዋጽኦ ዘለና ሓላፍነት እዩ። ኣነን መሳርሕተይን ድማ ነዚ ሕቶ እዚ ኢና ብዓቕምና ክንምልስ ፈቲና።

◆ ሰማእታት ነዓኻ እንታይ እዮም፧

ኣዝዩ ከቢድ ሕቶ እዩ። ሰማእታት ነዛ ዝነብራ ዘለኹ ህይወት ዘውሓሱለይ ኣካላት እዮም። ኣብ ህይወተይ ድማ ዋንነት ኣለዎም። ብሓጺሩ ሰማእታት ንዓይ ክብረተይ እዮም።

◆ ካልእ ንስፖርት ዝውዕል ሓገዝ ከም ዝገበርኩም እውን ሰሚዐ ኣለኹ። ብዛዕባ እዚ እስከ ኣዕልለኒ።

እቲ ሓሳብ ምስ ሓደ ጃፓን ዝበሃል ብጻይ ኢና ኣበጊስናዮ። እዞም ኣብዚ ከተማ ማለት ካልጋሪ ዘለና፡ ንስፖርታዊ ዕጥቂ ዝኸውን ንእሽተይ ሓገዝ ዘይንገብር ብምባል ሓሳብ ኣንቂልና። እዚ ሓሳብ ድማ ኣብቲ ከተማ ንዝርከቡ ኤርትራውያን ኣካፊልናዮም። ሓሳብና ብምድጋፍ ኣጀኹም ምስ በሉና ድማ ከነዋጽእ ጀሚርና። ብዝኾነ ከምቲ ዝተጸበናዮ ገንዘብ እኳ ክንእክብ እንተዘይከኣልና፡ እቲ ዘዋጻእናዮ 3 ሽሕ ዶላር ካናዳ ግና ሒዘዮ መጽየ ኣለኹ። ኣብዚ ቀረባ ግዜ ድማ ንዝምልከቶ ኣካል ከረክቦ እየ።

◆ ብዛዕባ ናይ መጻኢ መደባትካ ከተዕልለና፧

ሓደ ሜድያ ከተካይድ ብዙሕ ወጻኢታት ኢኻ ትገብር። ብዘይካ እትገብሮ ውልቃዊ ጻዕሪ ማለተይ እየ። ናይ ሶፍትዌር፡ ኤዲቲን፡ ኢንተርነት ወዘተ. ዝግበር ወጻኢታት ብዙሕ እዩ። ነዚታት ንምሽፋንን ነቶም ናይ ትግርኛ ተኸታተልትና ድሌት ንምርዋይን ሓንቲ "ቡያ" ትብል ቻነል ኣውጺእና ኣለና። ኣዝዩ ብዙሕ መደባት ሒዛ ድማ ትብገስ ኣላ። ካብታ ቀንዴል ዋላ ሳንቲም እውን ትኹን ክንወስድ የብልናን ኣብ ዝብል መትከል ኢና ዘለና። በዚ ምኽንያት ድማ ኢና ነዛ ሓዳሽ ቻነል ከነውጽእ ወሲና።

◆ ከተመስግን ዕድል ክህበካ።

ቀንዴል ከምዚ ገይራ ዓምቢባ ክትምዕብል ዝሓገዙና ኩሎም ተኸታተልትና፡ ብፍላይ ድማ ነቶም ብተፈላለዩ ኣገባባት ገንዘባዊ ሓገዝ ዘበርከቱልና ከመስግኖም ደስ ይብለኒ። ተወሳኺ ካብ ዝተፈላለዩ ቦታታት ብምኧን ሞያዊ ትንተንኦም ኣብ ቻነልና ንዝቕረቡልና ዕዱማትና የመስግን። ብዓቢኡ ድማ ነቲ ካብ ምጅማር ናይ'ዛ ቻነል ካብ ጎነይ ዘይተፈልየ ቢንያም ሰመረኣብ (ቫይናክ) ብልቢ የመስግኖ።

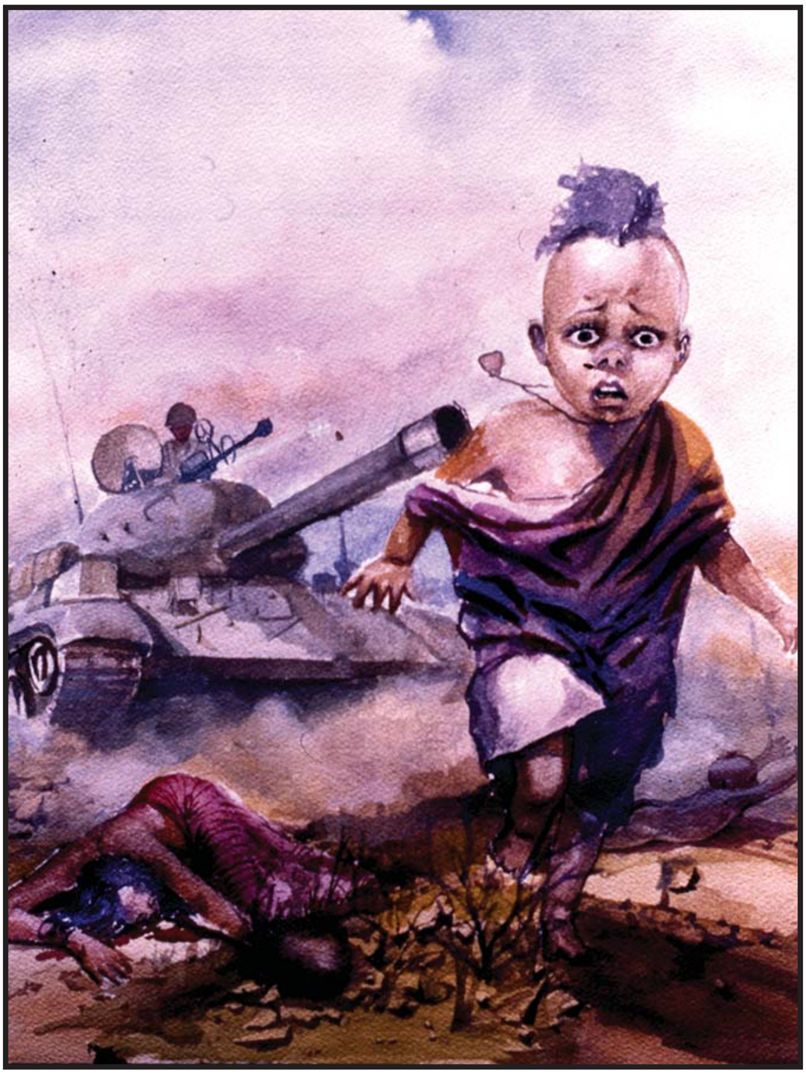

ረድኤትን ዘገርም መዘዙን

ኣሴር ሰለሙን

መሰል ግብረ-ሰዶማውያን ንሃገራት ምዕራብን ኣብ ምምዕባል ዝርከባ ሃገራትን ዘሰሓሕብ ዓቢ ዛዕባ ኾይኑ ኣሎ። ምዕራባውያን ብስም ሰብኣዊ መሰል ነፍሲ.ወከፍ ሃገር 'ግብረ-ሰዶም' ከም ቅቡል ተግባር ክትርዕም ጥራይ ዘይኮነ፡ ኣብ ሃገራዊ ሕግታታ ከም መሰል ከተሰፍሮ ሓያል ጸቕጢ ኣብ ምግባር ይርከቡ።

ገለ ሃገራት ምዕራብ ካብ 2011 ጀሚረን፡ ጽግዕተኛነት ሃገራት ኣፍሪቃ ብምምዝማዝ፡ መሰል ግብረ-ሰዶማውያን ዘየኽብራ ሃገራት፡ ባጀታዊ ደገፍ ኮነ ልምዓታዊ ሓገዝ ክኽልከላ ምዃነን ብምግላጽ ከጉባዕብዓ ጸንሐን እየን። እንተ ኾነ ሓያሎ ሃገራት ኣፍሪቃ፡ "ባህልናን እምነትናን ኣየፍቅዶን'ዩ" ብዝብል ሃገራት ምዕራብ፡ ብስም ረድኤትን ሓገዝን መበቆላዊ ባህሊ.ን እምነትን ሕብረተሰባት ንምፍራስ ዝገብርኦ ዘለዋ ጸቕጢ.ን ምስግዳድን ግጉይ ምዃኑ ብምግላጽ፡ ኣበርቲዐን ይቃወማኦ ኣለዋ - ውሑዳት ግን ንቑጠባዊ ሓገዝን ረድኤትን ኢለን ክመሳሰላ ዝፍትና ኣይተሳእናን። ረድኤት ዘምጽኦ መዘዝ!

ኣብዚ ቀረባ እዋን፡ ኡጋንዳ ንግብረ-ሶዶማውያን ኣኽቢዱ ዝቐጽዕ ሕጊ ስለ ዘጽደቐት፡ እቲ ጉዳይ ኣቓልቦ ሃገራት ምዕራብን ተጣበቕቲ ሰብኣዊ መሰል ኢና ዝብላ ትካላትን ስሒቡ፡ ርሱን ዛዕባ ኾይኑ ቀንዩ። ሓያሎ ለገስቲ ማሕበራት፡ ተቓውሞአን ንምግላጽ ካብታ ሃገር ክንወጽእ ኢና ክብላ እንከለዋ፡ ባንክ ዓለም ነታ ሃገር ክህቦ ዝመደበ 90 ሚልዮን ዶላር ልቓሕ ክእግዶ ምዃኑ ኣጠንቂቑ ምንባሩ ይዝከር። እቲ ሕጊ ቀቅድሚ ምጽዳቑ፡ ኣመሪካ ምስ ኡጋንዳ ዝህልዋ ልምዓታዊ ምትሕብባር "እታ ሃገር ነዚ መሰል'ዚ ኣብ ምቕባል እትወስዶ ስጉምቲ ዝውሰኖ'ዩ" ክትብል ኣፈራሪሓ። ምስናይ ኩሉ ጸቕጢ.ን ምፍርራሕን ግን ኡጋንዳውያን "ንረድኤት ኢልና ዘይባህልና ኣይንርዕምን፣ ረድኤትኩም ይትረፈና" ክብሉ ብትሪ ተቓዊሞም፡ እቲ ዝደለዩዎ ሕጊ ኣጽዲቖም።

እዚ ንትርኽ'ዚ ንብዙሓት ኣገሪሙ'ዩ። "ምዕራባውያን ክሳብ ክንዲ'ዚ ጸቕጢ.ን ምስግዳድን ዝገብራ ንምንታይ እየን? ሓልዮት ሰባት ድዩ ወይስ ንኻልእ ዕላማ?" ይብሉ ኣለዉ። ብዙሕ ትንታነታት እውን ይወሃቦ ኣሎ።

ንታሪኽ ተመሊስካ ምርኣይ፡ ነዚ ዘሎ ኩነታት ንምርዳእ ሓጋዚ እዩ። ቀዳማይ ፕረዚደንት ኬንያ ዝነበረ ጆሞ ኬንያታ፡ ብስእላዊ ኣገላልጻ ንኣመጻጽኣ መግዛእቲ ኣብ ኣፍሪቃ ኣመልኪቱ ዝተዛረቦ ቃላት ብዙሓት ናይ ታሪኽ ጸሓፍቲ ደጋጊሞም ይጠቕስዎ እዮም።

"ሚሰዮናውያን ፈለማ ክመጹና ከለዉ ንሕና መሬት ነይሩና፡ ንሳቶም መጽሓፍ ቅዱስ ነይሩዎም። ዓይንና ዓሚትና ከመይ ገይርና ከም እንጽሊ ምሂሮሙና። ዓይንና ምስ ከፍተና ግን፡ ንሳቶም መሬትና ሒዞሞ ንሕና ድማ መጽሓፍ ቅዱስ ሒዝና ተሪፍና።"

ብርግጽ ድማ ኤውሮጳውያን፡ ኣህጉር ኣፍሪቃ ንምግዛእ ኣብ ዘንቀድሉ፡ ሃይማኖታዊ ስብከት ተቓውሞ ሕብረተሰባት ንምልዛብ ተጠቒሞምሉ እዮም። ግዝኣቶም ንምርጋእ ካብ ዝሃንደስዎ ሜላታት እቲ ዝዓበየ ኸኣ፡

ንግዙኣት ህዝብታት ባህሎምን እምነቶምን ሰሪዞካ፡ ባህሊ ገዛእቶም ከም ዘድንቑን ከም ዝርዕሙን ብምግባር፡ መንነቶም መሃነኑ ከምዘጥፍእ ምግባር እዩ ነይሩ። በዚ ሜላ'ዚ ኣብ ኣፍሪቃ ብዙሕ ቋንቋታትን ባህልታትን ከም ዝጸነተ ይፍለጥ።

ድሕሪ ምዝርዛር መግዛእቲን ምእዋጅ ናጽነት ሃገራት ኣፍሪቃን እውን እንተ ኾነ፡ ምዕራባውያን ብሜላ ሓድሽ መግዛእቲ ምዝመዛኦም ንምውሓስ፡ መበቆላዊ ባህልን እምነታትን ህዝብታት ናይ ምዕናው ተግባራት ቀጺሎሞ እዮም። ብሰም መሰል እምነት፡ ሓደስቲ እምነታት ብምጭምጫሕ ኣብ መበቆላዊ እምነትን ባህልን ህዝብታት ዘውረድዎ ዕንወት ቀሊል ኣይኮነን። ሚልዮናት ሰባት ብመሳጢ ዝመስል ስብከት ሰዲያም፡ ዘዕበዮም ሃይማኖት ወለዶም ገዲፎም፡ ነዚን ኣብ መፋርቕ ዝሓለፈ ዘመን ዝተፈጥራ ሓደስቲ ሃይማኖታት ከም እተቐበሉ ይፍለጥ።

እዚ ክበሃል እንከሎ ግን፡ ምዕራባውያን፡ ምዝመዛ ንምውሓስን ተቓውሞ ንምልማስን፡ ንግዙኣት ህዝብታት ጥራይ ኣይኰኑን ዒላማ ገይሮሞ። ባህልን ክብርታትን ገዛእ ህዝቦም እውን ኣዕንዮሞ እዮም። ሎሚ ኣብ ምዕራባዊ ዓለም ብሰም ሰብኣዊ መሰልን ውልቃውነትን፡ ስድራቤታዊ ጥምረት ፈሪሱ፡ ሰባት ባህሊን ክብርታትን ኣጥፊኦም ናብ ደረጃ እንስሳነት ዝወረደ ባህርያት ይሕዙ ኣለዉ። ብሰንኪ ምፍራስ ስድራቤታትን ምስፍሕፋሕ ግብረ-ሰዶምን መጠን ወሊድ ኣብ ገለ ሃገራት ኤውሮጳ ትሕቲ 1% ኣብ ገለ ሃገራት ድማ ናብ ባዶ ዝወረደሉ ኩነት እዩ ዘሎ።

እዚ ምዝመዛ ንምውሓስ ተባሂሉ ስልጣነ ኣምሲልካ ዝተኣታተወ ዕንወት፡ ኣብ ልዚቃን ሃገራት ምዕራብ ተሰልቢጡ ከቢድ ስግኣት ምፍጣሩ ኣይተረፈን። ምኽንያቱ ሕብረተሰብኣዊ ጥምረት ካብ ዝፈጥሩ ኣዕኑድ ረቛሒታት ብዝለዓለ ደረጃ ዝሰራዕ ባህሊ'ዩ። ብዘይ ባህሊ፡ ዝፍጠርን ዝቐውምን ሰብኣዊ ጥርናፈ ወይ ማሕበራዊ ህይወት የለን። ባህሊ መሰረት ህላወ ጥራይ ዘይኮነ፡ ዋሕስ ቀጻልነትን ምዕባለን እውን እዩ።

ናይ'ዚ እዋን'ዚ ቀንዲ ዓቕሊ ጽበት ምዕራባውያን እምበኣር፡ ባህላዊ ዝርገት ህዝቦም ብመንጽር ጥምረት ካልኦት ሕብረተሰባት ከምጽኦ ዝኽእል ዘይተርፍ ጽንተት'ዩ። ምዕራባዊ ዓለም ባህሉ ኣዕንዩ፡ ካልኦት ሕብረተሰባት ባህሎም ዓቂቦም እንተ ቐጺሎም፡ ዕብለላኦም ከብቅዕ ጥራይ ዘይኮነ፡ ብዓቢኡ'ውን ቀጻልነቶም ኣብ ሓደጋ ክወድቕ እዩ። ዓለም ናይ'ቶም ጥሙራትን ባህሎም ዝዓቀቡን ህዝብታት ክትከውን ግድን እዩ። በዚ ምኽንያት ድማ እዮም፡ "ኩልና ንዕና" ብዝዓይነቱ እከይ ኣተሓሳስባ፡ ብሰም ሰብኣዊ መሰልን ውልቃውነትን መበቆላዊ ባህልን እምነትን ካልኦት ሕብረተሰባት ንምዕናው ዝጓየዩን ሓያል ጸቕጢ ዝገብሩን ዘለዉ።

ኣብ ከምዚ ዓይነት ኩነት-ዓለም እምበኣር፡ እቲ ዝዓበየ ብድሆ ናይ ህዝብታት፡ ቁጠባዊ ምዕባለ ምርግጋጽ ዘይኮነ፡ ባህልን መንነትን ምዕቃብ ኮይኑ ኣሎ። ምኽንያቱ ሕብረተሰብ ብቑጠባ ማዕቢሉ ከብቅዕ፡ ከምዚ ናይ ምዕራባውያን ባህሉን መንነቱን እንተ ድኣ ኣጥፊኡ፣ ህልውናኡን ቀጻልነቱን ኣብ ሓደጋ እዩ። ነዚ ሓቂ'ዚ ብምግንዛብ፡ ኣብ ምምዕባል ሃገራት ዝርከቡ መንእሰያት፡ ነቲ ብሰም ሰብኣዊ መሰል፡ ደሞክራሲን ካልእ ጥዑም ዝመስል ቃላትን ዝንዛሕ ስብከታት ምዕራባዊ ዓለም ክነቕሕሉ፡ ባህልን ክብርታትን ናይ ምዕቃብ ስራሕ ዓቢ ትኹረት ክህብዎ ዝግባእ እዩ። ኣብዚ ዘለናዮ ዘመን ባህልን ክብርታትን ምዕቃብ ቀንዲ ረቛሒ ናይ ቀጻልነትን ብልጽግናን ስለ ዝኾነ ማዕረ ፖለቲካውን ቁጠባውን ህንጸት ሃገር ብልዑል ተገዳስነት ክስርሓሉ ዘለዎ እዩ። ሕብረተሰብ ቀጻልነቱን ምዕባለኡን ከውሕስ፡ ተካእቲ ቀልዑ ምውላድ ጥራይ ኣይኮነን ዘድልዮ። ባህሉን ክብርታቱን ብዝግባእ እንተ ዘይዕቂቦምዎ ንዕንወት ፍሩድ እዩ። ምዕቃብን ምኹስኳስ መበቆላዊ ባህልን ክብርታትን እምበኣር ዝዓበየ ዕማም ሕብረተሰብ ክኸውን ይግባእ።

ስደትን ጊላነትን
እንታይ'ዩ ፋይዳኡ?

ኣብዚ ዝሓለፈ ርብዒ ዘመን፡ ኣብ ዓለምና፡ ሓደ ካብቶም ብዓቕንን ስፍሓትን እናዓበዩ ክመጹ ዝጸንሑ ገበናት፡ ዘይሕጋዊ ምስግጋር ሰባት እዩ። ኣብዚ ሕጂ እዋን፡ ድሕሪ ንግዲ ዕጸ ፋርስ፡ ምስ ዘይሕጋዊ ንግዲ ኣጽዋር ኣብ ካልኣይ ደረጃ ተሰሪዑ ይርከብ።

መጽናዕቲታት ከምዘሕብርዎ፡ ኣብ ዝተፈላለየ ከባቢታት ዓለም ብገምጋም ዓመታዊ ካብ 800 ክሳብ 900 ሺሕ ሰባት፡ ሙብዛሕትኦም ደቀንስትዮ ቆልዑን መንእሰያትን ካብ መበቆል ሃገሮም ተማሒዮም፡ ብኣሰጋገርቲ ናብ ዝተፈላለየ ከባቢታት ዓለምና ይስገሩ ኣለዉ። ኣብ ዝሓለፈ 25 ዓመታት 12 ሚልዮን ሰብ ምሉእ ጉልበት መንእሰያት፡ ካብ ሃገራት ማእከላይ፡ ደቡብ፡ ምዕራብን ምብራቕን ኣፍሪቃ፡ ናብቲ "ምድረ-ገነት" ኢሎም ዝሓልምዎ፡ ምድረ ኤውሮጳን ኣመሪካን ንምስጋር፡ ዘይተኣደነ ገንዘብ ንኣሰጋገርቲ እናኸፈሉ፡ ናብ ዝተፈላለየ ማእዝናት ዓለም ፋሕ ከምዝበሉ ጸብጻባት የመልክቱ። ኣብ ነፍሲ ወከፍ ዓመት፡ ልዕሊ 100,000 መንእሰያት ኣብ ትሕቲ ኣዝዩ ሓደገኛ ኩነታት ማእከላይ ባሕሪ እናሰንጠቑ፡ ናብ ኤውሮጳ ከኣትው ምጽንሖም እውን ጸብጻባት የመልክቱ። ጸብጻብ ላዕለዋይ ኮምሽን ስደተኛታት ውድብ ሕቡራት ሃገራት ከምዘመልክቶ፡ ኣብ መላእ ዓለም ኣስታት 22 ሚልዮን መረበቶም ዝለቐቑ መንእሰያት ብስደት ኣብ ዝተፈላለያ ሃገራት ወረቐት ንምርካብ ቀንፈዘው ይብሉ ኣለው።

እዚ ፍልሰት'ዚ፡ ኣዝዩ ብዙሕን እምብዛ ዘሕዝንን ናይ ህልቂት ታሪኽ ዝሓቘፈ እዩ። ኣብ ልዕሊ ደቂ-ኣዳም፡ ብዝያዳ ድማ፡ ኣብ ልዕሊ መንእሰያት ዘውርዶ ዘሎ መከራ፡ ጭንቅን መቕዘፍቲን ጸዊኻ ኣይውዳእን። "ኣማኢት ዘይሕጋውያን ስደተኛታት ዝጸዓነት መርከብ ጥሒላ፣ ክንዲ'ዚ ዝኣኽሉ መንእሰያት ኣብ ኣጻምእ ምድረበዳ ሞይቶም ተረኺቦም፣ ክንዲ'ዚ ዝኣኽሉ ብኣሰጋገርቲ ጀሆ ተታሒዞም፣ ክንዲ'ዚ ገንዘብ እንተዘይከፊልኩም ክንቀትለኩም ኢና ተባሂሎም" ዝብል ወረ ዳርጋ ዕለታዊ እንሰምዖ እዩ። ጸብጻባት ከምዘመልክትዎ፡ ካብቶም ብዘይሕጋዊ መገዲ፡ ብኣሰጋገርቲ ዝሳገሙ መንእሰያት ኣስታት 40% ብዝተፈላለየ ሓደጋታት ህይወቶም ይስእኑ። ነዚ ኹሉ ጸገማት ሰጊሮም ብህይወቶም ናብቲ ምድረ ገነት ዝተባህለ ቦታ ዝኣተዉ ከኣ፡ ከምቲ ዝሓሰብዎ ኮይኑ ስለዘይጸንሖም፡ ካብ ማክዶናልን ጂንስን ዝሓልፍ ሓንቲ ረብሓ ከምዘይብሉ ተሰዊጥዎም፡ ብኸቢድ ጭንቀት ክሳብ ነብሰ ቅትለት ናብ ምፍጻም ዝበጽሑ ውሑዳት ኣይኮኑን። ብወድዓውነት ምስ ዝርአ እውን፡ ካብቶም ብዙሕ ገንዘብ ከፊሎም ንስደት ዘምርሑ፡ ርቡሕ ናብራ፡ ክብረት ዘለዎ ጥዑም ህይወት ዝረኸቡ ክንደይ ኮን ይኾኑ?

ስደትን ፍልሰትን ህዝቢታት፡ ኣብ ኩሉ ከባቢታት ዓለም፡ እንተላይ ኣብቲ ምዕቡል ዓለም እውን ዘሎ እዩ። ኣብ ኣፍሪቃን ቅልውላዋት ኣብ ዘዕንዎ ዘሎ ካልእ ከባቢታት ዓለምናን ግን፡ ኣብ ኣዝዩ ኣሰካፊ ደረጃ በጺሑ ይርከብ። ነዚ ምቹእ ባይታ'ዚ ብምምዝማዝ ዝተኸስተ፡ ዝተራቐቐን ውዱብን ኣህጉራዊ ገበን ምስግጋር ሰባት ዘውርዶ ዘሎ መከራ፡ ጭንቅን መቕዘፍቲን ድማ መግለጺ ኣይርከቦን። እዚ ገበን'ዚ፡ ኢንዱስትሪ መሸጣ ቆልዑን ምንዝርናን ኣስፋሒፉዎ፡ ኣሽሓት ህጻናት ብዘይኣሰር ዚሽረብሉ ኩነት ፈጢሩ፡ ኣብ ታሪኽ መዘና ዘይብሉ ባርነት ኣስፊኑ፡ ክሳብ ግዳያት እናቐተልካ፡ ኣካላት ደቂ ሰብ ናይ ምሻጥ ዕዳጋ ኣዕቢዩ፡ ዘስካሕክሕ ህልቂትን ውርደትን ኣንጊሱ እዩ።

ሓቂ እዩ፡ ስደትን ፍልሰትን ዝተፈላለዩ ደረኽቲን ሰሓብቲን ጠንቅታት ኣለውዎ። ቀዳማይን መሰረታዊ ጠንቂ ድኽነት፡ ግጭትን ዘይምርግጋእን ከምዝኾነ ኣየካትዕን። እዚ ድማ ውጽኢት ናይቲ ኣብ ዓለምና ሰፊኑ ዝጸንሐ መዝማዚን ገባቲን ቁጠባዊ ፖሊሲታትን ንዕኡ ንምውሓስ ዝግበር ምስዋር ቅልውላዋትን እዩ። ቀንዲ ዕላማኡ ከኣ ኣብ ልዕሊ'ተን ኣብ ምምዕባል ዝርከባ ሃገራት ዝካየድ ምዝመዛ ባህርያዊ ጸጋታት ብቐጻልነት ምውሓስ፡ እዘን ሃገራት ካብ ጥረ ምህርቲ ጥራይ ዘቕርብ መባእታዊ ቁጠባ ከይወጻ ምስንኻል እዩ። በዚ ከኣ እቲ ምሁር፡ ሞያዊ፡ ክኢላዊን ዓቕመን ብምዝቋቕ፡ ትምህርቲን ሞያን ዘይብሉ ድማ ምንጪ ሕሱር ዕዮ ከምዝኸውን ንምግባር፡ ደይ መደይ ኢልካ ይስርሓሉ ኣሎ። ስግንጢርነት ናይዚ ጉዳይ'ዚ፡ እቶም ብድሕሪት ኮይኖም ነዚ ሽርሒ'ዚ ዝመርሕዑን ዘወሃህዱን ኣካላት፡ ተሰልቢጦም ሓለይቲን ተደናገጽቲን መሲሎም ብስም ሰብኣዊ መሰላት ክመጺደቑን ንካልኦት ክጥቅኑን ዝሰምዑ ምኻኖም እዩ።

ኩነተ-ህላወ ምዕራባዊ ዓለም ነቲ ጉዳይ ኣስፊሕካ ንምርኣይ ሓጋዚ

እዩ። ደሞግራፊያዊ ብድሆታት ሃገራት ምዕራብ ኣብ ኣተሓሳሳቢ ደረጃ'ዩ በጺሑ ዘሎ። ብመንጽር ናይቲ እናንቈልቈለ ትሕቲ ባዶ ሚእታዊት (0%) ዝወርድ ዘሎ መጠን ብዝሒ ህዝቢ (Population growth) ኣብ መጻኢ 10 ወይ 20 ዓመታት ክህሉ ዝኽእል ሲናርዮታት ኣሰንባዲ እዩ። ኣርካናት ምዕራብ እዚ ሓደጋዚ ከቢድ ራዕዲ ፈጢሩሎም ኣሎ። በዚ ድማ'ዮም ናብቲ ሕሱር ዓያዩ ጉልበት ኮነ ዝርካቡ ምያዊን ክኢላዊን ጸጋታት ሰብ ኣፍሪቃ ከቋምቱ ዝረኣዩ። ንፍልሰት ከም መቃለሊ መጻኢ ቁጠባዊን ማሕበራዊን ባህላዊን ብድሆታት እዮም ዝጥምትዎ ዘለዉ። ቀንዲ ዒላማ ድማ እቶም ስደተኛታት ዝወልድዎም ካብ መበቆሎም ዝተበትኑ ንኣሽቱ ቆልዑ እዮም። ካናዳ፡ 'ጉጅለ 5' ብዝብሃል ሜላ መንእሰያት ካብ ዝተፈላለየ ሃገራት እትጓርት ዘላ ሃገር ኮይና፡ ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ ድማ ኣብ ርእሲ ዲቪ፡ ናይ ካናዳ ሜላ እውን ክትርዕም ተደሪኻ ኣላ። እዚ ዝተጠቕሰ ብጋህዲ ዘይዝረበሉ ፖለቲካዊ ዛዕባን ድሌን እምበኣር እዩ፡ ምስ ነጋዶ ፍልሰት ዘይቅዱስ ኪዳን መስሪቱ፡ ሓደ ካብ ሰሓብቲ ረቛሒታት ፍልሰትን ስደትን ኮይኑ ዝርከብ።

እዚ ብዝተፈላለየ ደራኺን ሰሓቢን ጠንቅታት ከምኡ'ውን ንዕኡ ዘሳሲ ዘሎ ፖለቲካዊ ዛዕባ ኣብ ዝለዓለ ጥርዙ በጺሑ ዝርከብ ኣህጉራዊ ገበን ኣንጻር ደቂ-ሰብ፡ ማሕበረሰብ ዓለም ክብረት ወዲ-ሰብ፡ ቅሳነትን ርግኣትን ህዝቢታት ንምርግጋጽ፡ ብተናጸል ዘይኮነ ብእኩብ ህጹጽ ፍታሕ ኪረኽበሉ ዘለዎ፡ ዓለማዊ ግድል እዩ።

ኣብ መወዳእታ ግን እቲ ወሳኒ ብቐንዱ ንቕሓት ናይቶም ግዳይ ስደትን ጊላነትን ዝኾኑ ዘለው ሰባትን ሃገራቶምን እዩ። ሰባት ኣብ ሃገሮም፡ ምስ ቤተሰቦም፡ ምስ ስድራኦም ምንባር እቲ ዝበለጸን ባህታ ዝህብን ህይወት ምዃኑ፡ ስደት እንትርፎ ጥፍኣትን ጽንተትን ፍታሕ ከምዘይኮነ፡ ቁራስ እንጌራ በሊዕካ ኣብ ሃገርካ ምንባርን ሃገርካ ምህናጽን መተካእታ ዘይብሉ ምርጫ ምዃኑ ክግንዘቡ የድሊ። ሃገራትን መንግስታትን ከኣ፡ ጠንቂ ስደት ዝኾውን ዘሎ ቁጠባዊ ድሕረትን ሽቕለተ ኣልቦነትን ንምውጋድ ኣበርቲዖን ብምስራሕ፡ ፍልሰት ዜጋታተን መግትኢ ክገብራሉ ምጉያይ ዘድልዮ እዋን እዩ። ሱዳን ብዙሓት ስደተኛታት ኣዕቁባ ዝጸንሐት ሃገር'ያ። ኣብታ ሃገር ግጭት ምስ ተላዕለ ኑቶም ስደተኛታት ዝገጠሞም ጭንቂ፡ መለበሚ ክኸውን ይግባእ። ናብ ዓዲ ጓና ብምጉያይ ክመጽእ ዝኽእል ሃብቲን ክብረትን የለን። ክንደይ ከቢሮም ሃብቲሞምን ኢልካ ብወድዓውነት ምምዛን ዘድልዮ። ገንዘብ ጭንቂ ሃብቲ ክኸውን ኣይክእልን'ዩ። ሃብቲ ማለት ዋላ ብውሑድ ገንዘብ ሕጉስን ቅሱንን ህይወት ምንባር ማለት እዩ። እዚ ድማ ኣብ ዓድኻን መረበትካን ጥራይ'ዩ ዝርከብ። ሆላንዳውያን፡ ኣብቲ ቀደም እዋን ናብ ምድረ ኣመሪካን ኣፍሪቃን ብብዝሒ ዝስደዱ ዝነበሩ እዮም። ካብቲ ዝገጥሞም ጭንቂ ዝተበገሰ "ኣብ ዓድኻ ነቢርካ ምማት ዝመስልዎ ጺጋ የለን" ዝብል ምስላ ኣለዎም።

ለባማት ኣቦታት ክምስሉ ከለዉ፡ ምስ ሰብካ መዓት ዳርጋ ግዓት፡ ምስ ሰብካ ጸበባ ዳርጋ ጻባ ይብሉ። ካብ ሰብካ በሊጽካ ምርካብ ዝፈጥሮ ባህታ ከምዘየለ ንምግላጽ እውን ካብ ብጾታ ዝነውሐት መሸላ ወይ ንዑፍ ወይ ንወንጭፍ ይበሃል'ዩ። ዘለናዮ ዓለማዊ ኩነት ከኣ፡ ካብ ሃምበርገር ዓዲ ጓና ብወርደት፡ ንቕጽቲ ቅጫ ዓድኻ ብኽብረት' ዝብል ዘመናዊ ምስላ ተኸቲልካ፡ ንግዝያዊ ሽግራት ተጻሚምካ ኣብ መረበትካ ንምንባርን ምምዕባልን ትብዓትን ልቦናን ዘድልዮ እዋን እዩ።

© Mission Lifeline/dpa/picture alliance

ክብርታት
ክብሪት የምጽኡ

ኤርምያስ ሰሎሞን

ራእዩ

ኤርትራዊ መንእሰይ ራእይኡ ብኸመይ ኩተግብር ከም ዘዋጉብኦ ንኽፈልጥ ብዙሕ ሃልኪ ኣየድልየን እዩ። ሰብት ኣለዉዎ ዘንበቡ፣ ታሪኽ ኣሎዎ ምግንጻል ጥራይ ዝጸበ፣ ቦታታት ኣለዉዎ ምብጻሕ ጥራይ ዝደልዩ።

ኣብ ንኣስ ዕድመኡ ቁጽይ ዝበለ፣ ብሸዊቱ ዝሰንከለ፣ ዕድል ገይሩ ዓዲ ዝኣተወ ሱብ ኣሎዋ እዛ ሃገር። ጠሚትካዮም ጥራይ ታሪኹ-ታሪኽ ዝሸትቱ ሰብት ኣለዉና ኣቱም ...፣ ምስ በጻሕካዮም ቅያታት ዝሕብሩ ቦታታት ኣለዉና... ኣቱም መንእሰያት!

“ገለ ቁንጣሮ ፈጠርቲ ሸገር... ጣንዴራናዶ ናጽነትና ይብሉ ኣለዉ’ሞ... ኬድኩም እስከ ቅጽዕ... ቅጽዕ ኣብሉዎም” እኳ’የም ኢሎሞም ኢቶም ጸላእቲ። ዘይሰስኑ መሲሉዎም፣ ፈቐዶ ጎቦታት ደድሕረኦም ብምኻድ ኣሰሮም ከጥፍኡ ሓኺሽ ኩብሉ ኸለዉስ፣ እንታይ ዓይነት ራእዩ ስለ ዝሐበሮም እዩም ተሰፋ ዘይቁረጹ?

“ናጽነት”፣ ዝብል ራእዩ ቀሊል ራእዩ ኣይኮነን። ራእዩ ውልቀ-ሱብ ድማ ኣይኮነን። ራእዩ ሕብረተሰብ ጸይርካ፣ ብቑንጣሮ ዓቕሚ ብጎስ ምባል ተኣምር’ዩ። እቲ ገድሊ፣ ከም ስሙ ገድሊ እዩ፤ ግናይ ገጽ ሂወት። ትንፋስ ዘይህብ ሃልኪ፤ ኣብዚ መውጋእቲ፣ ኣብቲ መስዋእቲ። እቲ ዕላማ፣ ናጽነት ንምምጻእን ጸላኢ ካብ መሬትካ ንምሕግሓግን ስለ ዝነበረ፣ “ከቢድ’ዩ ነይሩ” ጥራይ ምባል፣ ንኹብደቱ ዘፍኽሶ’ዩ። እቲ ምንታይ፣ እቲ ቓልሲ ኪንዮ ሃልኩ፣ ኪንዮ ገልታዕታዑ፣ ልዕሊ ምረቱ፣ ልዕሊ ኽብደቱ፣ ዋጋኡ ሂወት’ዩ ነይሩ። ብዓይንኻ ዝይትርእዮ፣ ግና ኸኣ ብዓይነ-ልብኻ ንእትሰእሎ’ሞ፣ ንስኻ ዘይኩነ ድማ መጻኢ ወለዶኻ ዘስተማቕርዎ ሓርነት ንምምጻእ ዝዕላማኡ ተኣምራታዊ ዕማም። ስካ እቲ ምስጢር ኣብኡ እዩ ነይሩ። ስካ እቲ ቓልሲ ሓቂ’ዩ ክዕወት። ሂወት በጃ ክኾኖ ዝተቐረበሉ ዕላማ ደኣ ንኽይዕወት እንታይ ክዓግቶ ይኽእል?

እቲ ዛንታ- ዛንታ ፍርቂ ዘመን’ዩ። እቲ ሕልሚ ድማ ሕልሚ ሽዑ! ስካ እዛ ሃገር ውጽኢት ሕልሞም እያ። ኣብ ጉዳጉዲ ሰፊሮም እናተታኸሱ፣ ኣብ እዋን መስዋእቶም፣

“ዓወት ንሓፋሽ!” ኩብሉ ከለዉ፣ ስካ እዛ ናይ ሎሚ ሃገር እያ ተራእያቶም።

ራእዩ እምበኣር፣ ሓደ ካብቲ ዝዓበየ ክብሪ ወዲ ሱብ ምኳኑ፣ ምህሮ ካብ ግዳም ኣየድልየናን እዩ። ራእዩ ጥራይ ዘይኩኑ ምሂሮምና፣ ንባዕሎም ራእዩ እዮም ነይሮም። እንተኾነ፣ ራእይኦም ሃገር ምምጻእ ጥራይ ኣይነበረን። ብቐንዱ ነታ ዝመጸት ሃገር ምብልጻጋ፤ ምምዕራጋ፤ ሰባ ክሓልፈሉ፣ መሬታ ብኽብረቱ ክኑበር ኣካል እቲ ግዚፍ ራእዩ እዩ ነይሩ።

ግዜ!... ጸዋሪ ራእዩ

ግዜ፣ ንዓና ዝኸውን ግዜ የብሉን፤ ወትሩ ይሕምብብ። ሱብ ኣብ ግዜ እዩ ዝነብር፤ ብግዜ ድማ ይነብር። ጸሓይ ክትበርቕ ከላ ምድሪ ትብርህ፤ ክትዓርብ ከላ ድማ ትጽልምት። ሱብ ከኣ ባህሪ ስለ ዝገድዶ፣ መንብሮኡ ብመንጽር’ዚ ይኸውን። ምብራቕን ምዕራብን ጸሓይ ግና ንሱብ እምበር ንግዜ ኣየገድሶን እዩ። ግዜ፣ ጸሓይ በሪቓ ኢሉ ኣይጉይይን እዩ፤ ጸሓይ ዓሪባ ኢሉ’ውን ኣይድቅስን እዩ፤ ይኸይድ ጥራይ። እቲ ትማል ምሳና ዝነበረ ግዜ፣ ሎሚ ቅድሜና ሓሊፉ ኣሎ። ጽባሕ ድሕሪ ጽባሕ ድማ ምልሓይ ክሳዕ እንሽእና ካብና እናረሓቐን እናደቐቐን ይኸይድ። ንቕድሚት እምበር፣ ብዝዕባ ድሕሪኡ ዝገደፎ ስለ ዘይግደስ ድማ ቀሊሕ ኢሉ’ውን ኣይርእየናን እዩ። ግዜ፣ ዓይኒ የብሉን፤ ኣይርእይን እዩ። ንገለ ብእንቅዓ ንገለ ድማ ብካዕቦ እናበለ ደቓይቕ ወይ ካልኢታት ዝዕድል ኣምር ኣይኮነን። ግዜ፣ ሻራ ዘይብሉ ጸጋ እዩ። ንኽትምዕብል ዝጉብረካ ግዜ እዩ፤ ጭራ እንተ ተረፍካ’ውን ፈጺሙ ዝዓጦ ኣይኮነን።

ግዜ፣ ዋላ’ኳ ንኹልና ብሓደ ዝበጽሓና እንተኾነ፣ ብሓደ ዓይነት ኣገባብ ክንጥቀመሉ ይግባእ ማለት ኣይኮነን። ኣለቃሓይ ደቂሱ ስለ ዝሓደረ፣ ተለቃሓይ’ውን ከምኡ በጥ ኢሉ ክሓድር ኣይክእልን እዩ። ምኽንያቱ፣ ንኽልቲኦም ሓደ ዓይነት መዓልቲ ኣይኮነን ዝጸበዮም። እቲ ዝጠዝሐ ናይ ህይወት ሕቶታትና ብርግጽ ብግዜ እዩ ዝምለስ፤ ግና ኸኣ ንሕና ብኸፍና፣ ግዜ ባዕሉ ዘይኩነ ዝምልሶ፣ ንሕና ኣብ ግዜ

ተወጢሕና እንተ ጋሊብና ኢና እንምልሶ።

ንሕና፣ ጠንቂ ብዘጽገድስ ገና ኢና ዘለና። ፍልጡት ይጕድለና፣ እንጌራ ድማ ይውሕደና። ግና ኸኣ ንኸምኡ እተፈጠርና ወይ ብዕምጊና እተረታዕና ኣይኮንናን። ሕሉፍና፣ ግዜ ሰሪቑና እዩ። ግና ኸኣ ምሂሩና እዩ፤ ማእለያ ዘይብሉ ምህሮ! እተሰርቀ ግዜ፣ ብዘይዳ ጻዕሪ እዩ 'ዝትካእ'። ስለዝኾነ ድማ ኢና ሕልፊ ሰብና ጻዕሪ፣ ልዕሊ ዓለምና ሃልኪ ንሕተት ዘለና። እዚ ኸኣ ብቐንዱ ኣብ ግዜ ብዘሎና ኣምር እዩ ዝምእዘን። ሰብ፣ እዚ ወዲ ሰብ፣ ሓጺን ዝለበሰ ፍጡር ስለ ዘይኮነ ዕረፍቲ የድልዮ። ግና ኸኣ ሰብ፣ 'ምሉእ ሰብ' ንክኸውን ካብ ዕረፍቱ እንተ ቑርመመ ነብር እንድኣሉ። ምኽንያቱ፣ ግዜ ዝኣወድ ሰብ፣ ግዜ እንተ ኣጥፊኡ፣ መሊሱ እዩ ዝዕደ። ጽባሕ ብጻዕርና ምስ ረሃወና፣ ጽባሕ ፍልጡት ደሊብና ምስ ተርናዕና፣ እቲ ሰብ ዘዕርፎ ዕረፍቲ ኣብኡ ክጸንሓና እዩ። ክሳዕ ሽዑ ግና ክንቃለስ ኣለና ምስ ግዜ፤ ምስዚ ሽባዕባዕ።

እዚ ናይ ሎሚ ሰብ ከምቲ ናይ ቀደም ስለ ዘይኮነ፣ እዛ ናይ ሎሚ ዓለም'ውን ከምታ ናይ ቀደም ኣይኮነትን። ትሰድር ኣላ እናበልካ ትሰጉም፤ ትሰጉም ዘላ ይመስለካ'ሞ ትገዩ፤ ጉያኣ ኣሻብ ናብ ሕምባበ ከም ዝቐየር ድማ ኣይርድኣካን። ከምኡ ስለ ዝኾነት፣ ኣሰር-ኣሰራ ክትሰዕብ እንተዘይክኢልካ፣ ካብኣ ትተርፍ ጥራይ ዘይኮነ፣ ካብኣ ክትጠፍእ እውን ትኽእል ኢኻ። ኣብኣ ዘለኻ ይመስለካ'ሞ፣ ግና ኸኣ ስለ ዘይትርድኣካ ሱቕ ኢልካ ንስለ ምንባር ትነብር። ምስጢር ምዕባለኣ ኾነ ምስጢር እቲ ዘውንጭፋ ዘሎ ሓይሊ ግና ብቐንዱ ግዜ እዩ። ኣብ ምዕባለ ዝውዕል ዘሎ ግዜ ይበዝሕ ኣሎ፤ ኣብ ቀንጡመንጢ ዝጠፍእ ግዜ ይውሕድ ኣሎ። ዘይሩ ዘይሩ ነዚ ዝቈጻጸሮ ፍጡር፣ ሰብ'ዩ፤ ሰብ እዚ ኾምና።

ብዝኾነ፣ ግዜ ድሮ'ኳ ብዞዕባኡ ክንዛረብ ይሓልፈና ኣሎ። ግና ኸኣ ዘረባና ንኸንቱ ምእንቲ ኸይከውን፣ እቲ እንዛረቦ ቀም-ነገር፣ እቲ እንሰርሖ ዓቢ ነገር፣ እቲ ብዓዚ ክንሰርሖ እንሓስብ ዕዮ ድማ ኸምኡ ግዚፍን ጸላውን ክኸውን ይግባእ።

ዕዮ... ፈጻሚ ራእዩ!

"ሃጋይ ሰብ ዕድለኛ ኣይኮነን" ዝብል ምስላ ዓረብ ኣሎ። ዕድል ኣብ ምንቅስቓስን ኣብ ምፍታሽን እዩ ዝርከብ። እቲ ሓድሽ ነገር ዘፍትን ሰብ፣ ሓድሽ ነገር ክረክብ ዘሎ ተኽእሎ ንእሽቶ ኣይኮነን። እቲ፣ ለውጢ ንዘኡ ኳሕኩሖ ክመጾ ዝጽበ ሰብ፣ ክርመስን ንድሕሪት ክጉተትን ዘሎዎ ተኽእሎ'ውን ንእሽቶ ኣይኮነን። ትህኪት ሓደ ካብ ዓበይቲ ጠንቅታት ውድቀት ሓደ ሰብ እዩ። ትህኪት፣ ካብ ንመሓውርና ንላዕሊ፣ ንኣእምሮና እዩ ዘልምሶ።

ኮሊን ተርነር፣ ኣብታ "ቦርን ቱ ሳክሰድ" እትብል መጽሓፉ፣ "ትህኪት፣ ልምዲ ናይ ኪይደኸምካ ምዕራፍ እዩ" ብምባል ይገልጾ። እቲ ዝኸፍኣ ገጽ ናይ ትህኪት፣ ሓንሳእ ከም ኣመል እንተ ሰሪጹ፣ ክትኣልዮ ኣዝዩ ከቢድ ምኳኑ እዩ።

ትህኪት ከም ኣምር፣ ብዙሕ ገጻት ኣሎዎ። እቲ ሓደገኛ ጫፉ፣ ክሳዕ ኪይሰራሕካ ወይ ኪይረሃጽካ ክትነብር ምድላይ ዝኸይድ እዩ። እቲ ኣብ ብዙሓት ሰባት ዝርአ ናይ ትህኪት ገጽ ግና፣ "ንጽባሕ" ምባል እዩ። ሎሚ ክትገብሮ ንእትኽእልን ክትገብሮ ዝግባእካን ነገር፣ ናብ ጽባሕ ምስግጋር ግናይ ኣመል እዩ። እዚ ብዋዛ ዋዛ ዝጅመር ሕማም እዩ። ቀስ ብቐስ ግና ናብ ሕዱር ልምዲ ይቕየር።

"ደሓን ጽባሕ ክሰርሖ እየ" ዝብል ምኽኒት፣ ንስራሕ ይሃሲ ይኸውን። ንመሳርሕትኻ'ውን የግድዕ ይኸውን። ብቐንዱ ግና ንዓኻን ንዕድልካን እዩ ዝሃስ። ንስኻ ንስራሕካ ን"ጽባሕ" ብምባል ከተሰጋግሮ ከለኻ፣ ገለ ሰባት ከኣ መዓልቲ ሓጺርዎም ለይቲ ወሲኾም ይሰርሑ። እዚኣቶም ጽባሕ ንግሆ ካጥኻ በሊጾም እንተ ተረኺቦ፣ ብፍጹም ክትግረም ኣይግባእን። ከተመኽኒ እውን መሰል የብልካን። ንፉዕ እንተ ኾንካ፣ ካብ ጌጋኻ ቀልጢፍካ ተማሂርካ ከምኦም ክትከውን ጻዓር። እንተዘይኮይኑ ግና ጽባሕ፣ "እዚኣቶም'ኮ ትማል ምሳይ'ዮም ነይሮም" ኢልካ ሓደው ብቐንኢ ክትሓምዮም ኢኻ፣ ሓደው ከኣ ክትሓፍር ኢኻ። ፈቲኻ ጸሊእካ ግና ማዕሪኦም ኣይክትከውንን ኢኻ፤ ማዕሪኦም ስለ ዘይሰራሕካ።

ኩሉ'ዚ ሎሚ ተወዲኡ ንርእዮ ዘለና ነገራት፣ ሓደ ግዜ ስለ ዝተጀመረን ብድሕሪኡ ኸኣ ስለ ዝተቐጸለን ጥራይ እዩ። ዋላ ሓንቲ ኻልእ ምስጢር የብሉን። ዓወትን ዝተዛዘመ ቤትን ብዙሕ ግዜ ብሓደ ይምሰሉ እዮም። ገዛ ክንዲ ዝወሰደ ግዜ ይወሰድ፣ ሓደ ሕጡብ ኣብ ርእሲ ኻልእ ሕጡብ፣ ሓደ እምኒ ኣብ ርእሲ ካልእ እምኒ ስለ ዝተደራረበ እዩ ኣብ መወዳእታ ገዛ ኾይኑ። ወይ'ውን ሓደ ሓጺን ምስ ካልእ ሓጺን ስለ ዝተላገበ እያ ቅርጺ ገዛ ሒዙ። ስለዚ ሎሚ ገለ ነገር ግበር። ጽባሕ ከኣ ካልእ ነገር። እዞም ተግባራት ተደራሪቦም ዘርእዩኻ ተኣምር ኣሎምም። ምስጢር ናይ ዝበዝሑ ዕዉታት ሰባት እዚ'ዩ።

ሓቂ'ዩ ሂወት ኩሉ እዩ ዘድልያ። ክትሰርሕ ኣለዋ፣ ክትዘናጋዕ ኣለዋ፣ ክትፈልጥ'ውን ኣለዋ። እቲ ሓደ ካብቲ ኻልእ ዝያዳ የገድስ ንምባል ኣይኮነን። እቲ ሓደ ካብቲ ኻልእ ዝያዳ ግዜ ከም ዘድልዮ ግና ዘጣትዕ ኣይኮነን። ምኽንያቱ፣ ኣብ መወዳእታ ዓለም ውድድር እያ። እቲ ኣብ ዓለም ዝግበር ውድድር ቀሊል ስለ ዘይኮነ ኸኣ ዝያዳ

ክትሰርሕ ከም ዝግባእ ፍሉጥ እዩ። እቲ ምርጫ ናትካ እዩ። እቲ ዕጫ ግና ኣብ ኢድካ ኣይኮነን ዘሎ። ሃሰው ኢልካ ኢኻ ክትረኽቦ። ሃሰው ምባል ከኣ ስራሕ እዩ። ካብ ሕጂ ክጅመር ዝግብኦ ስራሕ። "ንጽባሕ" ምባል ዘየድልዮ ስራሕ።

* ብዙሕ'ሞ ሃሰው በል፣ ገለ ኣይክትስእንን ኢኻ። ኩሉ ሳዕ'ሞ ሃሰው በል፣ ሓደ መዓልቲ ብርግጽ ክትረክብ ኢኻ።

መንኩት... ቅዱስ ቀይዲ!

ሰድራናን ኣከባቢናን ንሕና ክንኮኖ ዝበሃግዎ ኣሎምም። ንሕና ድማ ክንኮኖ እንደልዮ ነገር ኣለና። ዓለም ድማ በቲ ዘሎዋ ማእለያ ዘይብሉ መርበብት ገደራ፣ ኣብ ገለኡ ብፍላጥ ኣብ ገለኡ ድማ ብዘይፍላጥ ከመይ ክንከውን ከም ዝግብኣና ትሕብረና።

እዚ ኹሉ ጽልዋታት ብዘየገድስ ግና ንሕና ኣብ ሓደ ክፋል ናይ ምድሪ፣ ምስ ገለ ወሰናት ኣባላት ናይዛ ምድሪ ኢና እንነብር። እቲ ሓቂ እዚ ክንሱ፣ እናሓንሳእ ኣብ ምሉእ ዓለም ንነብር ዘለና ይመስለና'ሞ፣ ኣብ ሓጺር እዋን ድማ ኩሉ ነገር ክንውንንን ክንከውንን ንህንጦ።

ሓቂ'ዩ ዓለም ብዝተፈላለዩ ምዕባለታት "ናብ ቀኈብ ትቕየር ኣላ" ኢና ንብል። እዚ ግና ዓለም ብምሉኣ ትምዕበል ኣላ፤ ህዝቢ ዓለም ድማ ብማዕረ ይርህዎ ኣሎ ማለት ከም ዘይኮነ ብሩህ እዩ። ገለ ካብ ምዕባለታት ዓለም ኩልና ብሓባር ክትመቓቐሮ ኣለና። ኣብ ገለኡ ግና ንዕዘቦ ወይ ነድንቖ ጥራይ እምበር ኣብኡ ንኽንበጽሕ ግዜን ጻዕርን ከም ዘሓትተናስ ንርስዖ። ወዲ ሰብ ብባህርኡ ደላዩ ጽቡቕ ስለ ዝኾነ፣ ኑቲ ገና ንሱ ዘይበጽሖ ምዕባለ እዩ ዝምነ። ከምኡ ምምናይ ድማ ሕማቕ ነገር ኣይኮነን። እንተኾነ፣ እቲ ብትርኢት ዓይንን ብስርታ እዝንን እትሓልሞ ዓለም ባዕሉ ጎፍ ዝበለካ ኣይኮነን።

ሕመረት ዕላልና፣ ባህግና ብመንጽር ዓለምናን ህሉው ኩነታትናን ምስ እነገናዝቦ፣ ኑበስና ብግቡእ ንኽንፈልጥ ስለ ዝሕግዘ፣ ጸዓትናን ግዜናን እውን ብኸመይ ክነመሓድሮ ከም ዝግብኣና ኣይክጠፍኣናን እዩ ንምባል እዩ። እዚ ማለት ግና ሕልምና ክነንእስ ወይ ባህግና ክንድርት ይግብኣና ማለት ኣይኮነን። እንታይ ደኣ መበገሲናን መዕለቢናን ብግቡእ ነለሊ ማለት እዩ። ምኽንያቱ፣ ክቱር ህንጡይነት ኣብ ዘይዓለምካ ኣቐሚጡ ከህውትተካ ይኽእል እዩ። እቲ ሕማቕ ነገሩ ድማ ዘማዕበልካ ዘይምኳኑ እዩ። ምኽንያቱ፣ ምህውታትን ቅኑዕ ባህጊ ምህላውን ሓደ ኣይኮነን።

እዝም ኣብ 'ዓለምና' ንኽይንነብር ዝገብሩ ባእታታት ግና ኣየኖት እዮም? ብርግጽ ኣዝዮም ብዙሓት እዮም። እቶም ልዕሊ ኹሉ ዝሰርዑ ግና እተፈላለዩ ማዕከናት ዜናን ማእለያ ዘይብሎም ስነ-ጥበባዊ ፍርያትን እዮም። ገለ ካብዞም ማዕከናት ኮነ ኢሎም ዘታልሉና ክኾኑ እንከለዉ፣ ገሊኦም ግና ንእግረ መገዶም ዝልክሙና እዮም።

ኢደ-እግሪ ጥራይ ዘይኮነ ኣእምሮ'ውን ግዜኡ ሓልዩ እዩ ዝበስልን ዝምዕብልን። እዞም ማዕከናት እምበኣር ነዚ መስርሕ'ዚ እዮም ዘዙብዕዎ። ብንእሹቶኻ መጠጦም ከዕብዩኻ ይህቅኑ፣ ንዘይትውንኖ ነገር ብቐልጡፍ ክትጭብጦ ከም እትኽእል፣ ኣረ እናሓንሳእ'ውን ከም ዝጨበጥካዮም ገይሮም የርእዩኻ። በዚ ድማ ቅድም ካብ ኣከባቢኻ፣ ጸኒሖም ድማ ካብ ውሽጥኻ ካብቲ ኑበስኻ የርሕቑኻ።

እታ ዝዓበየት ጥንቃቐ እምበኣር ኣብዚኣ ኢያ እተድሊ፤ ገና ከም ዘለኻ ምፍላጥ፣ ንኹሉ ክትበጽሖ ግዜን ዓቕምን ከም ዘድልየካ ምግንዛብ። ከምዚ ምግባር የርግእ ጥራይ ኣይኮነን። ብቐንዱ፣ ርትዓዊ ኣተሓሳስባ ብምምዕባል፣ ኑበስኻ ፈሊጥካ ዓቕምኻ ንኽትዕቢ፣ ኣበርክቶኻ ንኽተዕዝዝ፣ ብቐንዱ ድማ ካብ ምህውታት ወጺእካ ዓበይቲ ሓሳባት ንኽትሓስብ ዝሕግዝ እዩ።

ምኽንያቱ፣ ዓለም በቶም ዘብለጭልጩን ጠል-ጠል ዘብሉን ነገራት ዘይኮነት፣ በቶም ለውጢ ዘምጽኡ ኣዝዮም ጠቀምቲ ነገራት ኢያ እትልወጥ። ብመንጽር ናይዚ ድማ እቶም ኣዛ ምድሪ ዝቕይሩ ዘለዉ፣ እቶም ደድሕሪ ዘብለጭልጭ ነገራት ዝኸዱ ዘይኮኑስ፣ እቶም ንዓለሞም ብግቡእ ኣንቢቦም ንሳቶም ኣበየናይ ከድምዖ ከም ዝኽእሉ ኣጽኒዖም፣ እታ ዓለም'ውን ኣበየናይ ሽነኻ ክትፍወሰን ክትምዕበልን ከም ዝግብኣ ተገንዚቦም ዝጽዕሩ ዘለዉ እዮም። እምበር ሆሆ! እናበለ ዝመጽእን ሆሆ! እናበለ ዝኸይድን ደኣ ብዙሕ ቀም-ነገርዶ ይገብር ኮይኑ።

ስለዚ ዋላ'ኳ ከቢድ እንተኾነ፣ ብዙተኻእለና መጠን ንኑበስና ካብ ዘይተጸንዐን ካብ ዘይተረጋገጸን ሓበሬታን ኣጉል ሕልምን ሓራ ንግበሮ። ኣብዛ ብእልቢ ዘይብሎም ሓበሬታታት እትናወጽን እተናውጽን ዘላ ዓለም ብኣሉታ ከይተጸለኻ ምትራፍ ቀሊል ዘይምኳኑ ርዱእ እዩ። ግና ኽኣ ብዝተኻእለካ መጠን፣ ኑቲ ሓቀኛን ብርግጽ ድማ ክጠቕመካ ምኳኑ ዝኣመንካሉን ነገራት እናሰዓብካ፣ ኑቲ ንሓቀኛ ኩነታትካ ከየገናዘበ ብዛውሪ ዝመጽኣካ ስምዒትካ ሓዋዊሱ ድማ ናብ ዘይመደብካን ዘይትፈልጦ መጻእን ዘእትወካ መህውተቲ ሓበሬታታት ድማ ክትጎቕሓሉ ይግባእ። ምኽንያቱ፣ ጽባሕ እታ'ኳ ባዕልኻ ሓላፍነት ወሳንካ እትስከመላ ግዜ ምስ መጸት፣ እቲ ምኽንያታት ወይ እቲ ደፋኢ ረቛሒታት ዘይኮነ ዘገድሳ፣ እቲ ሽዑ እትህልዎ ሓቂ ወይ ኩነታት እዩ ዝዓጢ።

ስለዚ እዚ ናይ ሕጂ ንስኻ፣ ውጽኢት ሕሉፍ ተግባራትካ

ምኽንኻ እናዘከርካ፣ ጽባሕ ድማ ወጽኢት ናይዚ ሎሚ እትገብሮ ዘለኻ ንጥፈታትን ውሳነታትን ክትከውን ስለ ዝኾንካ፣ ረጊእካ ብዘተኻእለካ መጠን ድማ ካብ እተፈላለዩ ጽልዋታት ሓራ ኴንካ መደብትካ ስራሕ፣ ሕልምታትካ ርአ፣ መዚቃ ወሸጥኻ ስማዕ፣ ኮታ ንነብስኻን ንኹነታትካን ምሰል፡፡

ካብዚ ህበይ ይገብር... ኣይፋል ንጽግዕተኛነት!

ኣብታ ብሮበርት ኣንቶኒ እተጻሕፈት “The ultimate secrete of total self-confidence” እትብል መጽሓፍ ተጠቒሱ ከም ዘሎ፣ ሓደ ካብቲ ሰባት ዓቕሞም ብግቡእ ንኸይምዝምዙን ኑብሰ-ምትእምማን ከየሕድሩን ዝዓግቶም ነገራት ‘ጽግዕተኛነት’ እዩ፡፡ ኣብ ግዜእ ኑብስኻ ንኸይትምርኩስ ካብ ዝዓግቱኻ ባእታታት ድማ እቲ ንነብስኻ ኣነኣኢስካ፣ ‘ካልኦት ካብይ ደብልጹ፣ ካብይ ደብልሑ፣ ካብይ ይልብሙ...” ዝብል ኣገዞ ግጉይ ርድኢት ኣብ ቅድሚት ይስራዕ፡፡ ‘በዚ ድማ ሓገሰካን ብልጽግናኻን ኣብ ክንዲ ካብ ውሽጥኻ ካብኦም ትደልዮ፡፡’ ትብል እታ መጽሓፍ፡፡

ጉረቤትካ፣ ዓርክኻ ዋላ’ውን ሓውኻ፣ ሽሕ ግዜ ካባኻ ይለብሶም፣ ሽሕ ግዜ ካባኻ ይፍለጥ፣ ኣብ ቤትካ መጺኡ ከመሓድረካ ትደሊ ዲኻ? ከማኽረካን ካብ ጸቡቕ ተመኩሮኡ ክትወክሰን ግና ሰናይ ነገር’ዩ፡፡ ወዲ-ሰብ ድማ ብተፈጥሮኡ፣ ኑብሱ እንተ ኸኢሉ ፍሉይ ዕግበት’ዩ ዝስምዖ፡፡ ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ኩነታት ድማ ካብቲ ምስ ተሓገዘ ወይ ምስ ተደገፈ ዝረኸቦ ባህታ፣ እቲ ብጽፍሩ ዘምጽኦ እዩ ዝያዳ ርወየት ዝፈጥረሉ፡፡

ኣብ ግዜእ ርእስኻ ምምርኳስ ግና ኪንዮ ዕግበት ዝኸይድ ቀዋም-ነገር እዩ ዘሎዎ፡፡ ንሱ ኸኣ ውሽጣዊ ዓቕምኻ ንኽትፍትሸን ንኽተብራብርን ዝሕግዝ ዓቢ ሓይሊ ስለ ዝኾነ እዩ፡፡ ‘ሂወተይ ባዕለይ እየ ከመሓይሻ ዝግበኣኒ’ ዝብል ልባዊ ውሳነ እንተ ኣሕሊፍካ፣ ንነብስኻ ብኹሉ መዳያ ንኽትፍትሻ እዩ ዘኽእለካ፡፡ ምኽንያቱ፣ ድሮ ‘ንነብሰይ ልዕለይ ዝግደሰላ ሰብ የለን’ ኢልካ ስለ ዘለኻ፣ ምሉእ ሓላፍነት ኑብስኻ ክትስከም ትቕሰብ ኢኻ፡፡ እዚ ሓላፍነት’ዚ ቀሊል ስለ ዘይኮነ ድማ፣ ኑብስኻ ብኹለንተናኣ ብቕዕትን ተወዳዳሪትን ክትከውን ከም ዘሎዋ ክትኣምን ኢኻ፡፡ ከምኡ ንኽትከውን ድማ፣ ኩለንተናዊ ለውጢ ክተምጽእ ክትግደድ ኢያ፡፡ ምኽንያቱ፣ ሽግር እንተ መጺ ክትብደሆ ዘሎዋ ንሳ እታ ኑብስኻ ኢያ፡፡ ራህዋ ትምኒ እንተ’ላ’ውን ካብኣን ናብኣን እዩ፡፡

ኣብ መውዳእታ እምበኣር፣ እዚ ኹሉ ክንብሎ ዘጸናሕና ንኹሉ ሰብ ዘገድስ እኳ እንተኾነ፣ ንመንእሰይ ግና ሕልፊ ኹሉ የድልዮ፡፡ ካብኡ ናብኡ ኸኣ ንኸምዚ ኾማና ብዙሕ ዝጽበዩና ዘሎ መንእሰያት!... ከቢድ ጾር ኣብ እንግድዓና ዘሎ መንእሰያት!

“ንሕና” እዩ ድምጽና!

መምህር ኪዳን ሽሞንዲ

“ንሕና”፡ ኮቲ “ንሕና ኤርትራውያን” ዝብል ድምጺ ህዝቢ ኤርትራ ትውክል። ብዓንዲ ሓቂ፡ ጽንዓት፡ ሓድነት፡ ማዕርነትን ምጽውዋርን ተቐዊማ። ብሰራውር ጽንዓት፡ ወለዶታት ሓቐፋ ክብርታት ተወርሰ። ንኽብርታት ኣብ ቀጐራዕ ብምብሳል ሃገራውነት ትምግብ። ህላወ ብምውሓስ መጻኢ ትመርሕ። ብጽሓይ ሓቂ ንጸላም ሓሶት ትቕንጥጥ።

‘ንሕና” ኣብ ልቢ’ዩ ሰፊራ። ካብ ብቓል ብዝተግባር ትልለ። ንጸገማት ከም ጸጋ’ያ ትርእየ፡ ከሕይልዋ እንተ ዘይኮይናም ስለ ዘዳኽምዋ። ተስፋ ፈጢራ፡ ንመጻኢ ትሰርሓሉ እምበር ኣይትኸርመየሉን። ራኢኣ ንጹር፡ ጉዕዞኣን ዕምራን ነዊሕ፡ ከም ውጺኢቱ ዓወት ትግዝዞም።

ከምቲ ኣፍሪቃዊ ቢሂል ዝገልጾ “ቀልጢፍካ ክትከይድ እንተ ደሊኻ በይንኻ (ኣነ)፡ ኣርሒቕካ ክትከይድ እንተ ደሊኻ ብሓንሳብ (ንሕና)” እዩ ነገሩ። “ኣነ” ታህዋኽን ስስዐን ዝመልኦ መንፈስ’ያ። ንዘድምጻ ይኹን ንዝሰምዓ ትልግሶ ናይ ሓጎስ በረኸት የብላን። “ኣነ” ዕንወት’ያ፡ ብዋዘያዊ ዓወታት ኣታሊላ ናብ ዕንወት ትመርሓካ። ስሉ-ሓሳብ ‘ኣነ” ጸልማት’ዩ ውጽኢቱ ጸቢብ ስለ ዝኾነ መጠገሲኡ። “ኣነ” ጃህራ፡ ትዕቢት፡ ስስዐ’ዩ ሽታኣ። ብውሽጣ ጽምዋ፡ ቁጥዐ፡ ኑብሱምትሓት፡ ቕዛዘት ክሕምሳ ኸሎ፡ ደገ’ኣ ፍሽኽታ ይመልኣ። ዕድሚኣ ሓጺር’ዩ፡ ክትጉበጥ፡ ክትግዛእ፡ ክትራሰ፡ ክትዕምጽ ስለ ትጽዕር ዝዘይናታ።

ኤክሃርት ቶል ዝተባህለ እንግሊዛዊ መምህር ን“ኣነ”ብኸምዚ ይገልጻ፡ “ኣነ” ትብል ቃል ሓንቲ ካብ’ተን ብቑጻሊ እዝወትረን ቃላት ጥራይ ዘይኮነት፡ እንተላይ ካብተን ብቑጻሊ ዘጋግያ ወይ ሓቐኛ መንነትና ዘስሕታ ቃል ምዃናን የብርህ”። ቐጺሉ ኤክሃርት፡ “ኣነ” ዝብል ኣምር ከም ዘይሰርርን፡ ዝኾነ ሰብ ንኡብሱ ኣብ “ንሕና” ከእትዋ እንተ ዘይክኢሉ ክኡብር ከም ዘይኽእልን የረድእ (Eckhart Tolle፡ 2005)።

“ንሕና” ሰራሕን መሰርሕን እምበር ተኣምራት (Miracle) ኣይትኣምንን። ንጸቡቢ ክፉእ ዝመለኣም ሓሳባት፡ ብንቕሓት በሪ ትኸፍተሎም። ንዘሕቕሖ ብምውዳብ፡ ካብ ጸቢብ ኣእምሮ ዝተፍኣም ተጻብኦታት ትከላኸለሎም። ንዝተወደበ ተዕጥቕ ፍልጠት፡ ሞያ፡ ቴክኖሎጂ፡ ከውሕሱ ዝሓሸ መንበሮ። በዚ’ዩ ድማ “ንሕና” ንንቓሕ፡ ንወደብ፡ ንዕጠቕ ዝብል መዘሙራ።

“ንሕና” ዝዓምጽ ህዝቢ ጥዕንኡ ምሉእ’ዩ። መንእሰያት ምስ ዝዓምጽዋ

ድማ ኣዝዩ ውሑስ ይጉብሮ። ምኽንያቱ፡ መንእሰይ ስለ ዝኾነ ወናኒ'ቲ ልዑል ጸዓት ናይ ለውጢ። መንእሰያት ን"ንሕና" ምስ ዙዳምጹ ስሩ-ምግባር ይህልዎም፡ ኣፍራይነቶም የዕብዩ፡ መጻኢኦም'ውን የጸናሩ። ከምቲ ዶ/ር ጆን ሳንትሮክ ዝተባህለ ምሁር ዝገለጾ "መንእሰያት ሕቶ መንነቶም ብዋዝቱእ ምስ ዝምለሰሎም፡ ሓድሽን ብሩህን መንፈስ የማዕብሉ። እቶም ኑቲ መንነታዊ ሕቶ ዘይተመለሰሎም ድማ ይደናገሩን የድሓርሕሩን ካብ መሳትኦምን ስድራቤቶምን ድማ ይንጸሉ"፡ ክብል ንኣገዳስነት "ንሕና" ኣብ ጥዕና መንእሰያት የብርህ።

ኣብ "ንሕና" ጥቡብ ደርኩብ፡ ጥቡብ ምስ ዝህሉ ጸንዓት ይፍጠር፡ ዓወት ድማ ይሰዕብ። ኣብ "ኣነ" ጥቡብ ዘይኮነ ቀጠፍጠፍ'ዩ ዘሎ። ካቡቲ ጸገማትካ ምስ ሓፋሽ ክትፈትሕ ብዘይምኽኣልካ ዝኸሰት ሕማም። ተስፋ መንጠሉ ባርነት ኣሰኪሙ ቅብጸት ይፈጥረልካ። ናብ "ንሕና" ምስ ዘይትምለስ ነብሱ-ቕትለት'ዩ ሳዕቤኑ።

ኣብ "ንሕና" ሰማእትነት ደርኩብ። ሰማእትነት፡ ንእንቢታ መጕዘኢቲ "ኣንነት" ዝኸፈል ትንፋስ'ዩ። ኣብ ትንፋስ ሓፋሽ የንሳፍፍ፡ "ሕድሪ" "ሕድሪ" ድማ ይሸትት። ንትንፋሳት ጽልእን ቕርሕንትን ጸሪጉ፡ ትንፋስ ፍቕርን ሰላምን የንግስ። ኣብ "ኣነ" ሰማእትነት ዘይኮነ "ነብሰ ቕትለት'ዩ" ዝርከብ። ነብሱ-ቕትለት፡ ብሰዚኢ ድቕድቕ ጸላም "ኣንነት" ዝፍጠር ቅብጸት'ዩ። መድሕን የብሉ ሕድሩ ብርሃን የብሉ መጻኢ፡ ብዘይካ ጥፍኣት ምስ ቅርሕንቲ።

ዓወት "ንሕና"፡ ዓወት ሓፋሽ'ዩ። ሓፋሽ ምስ ዝዕወት፡ እቶም ኣብ ሓፋሽ ዝውከሉ ውልቐ-ሰባት ይዕወቱ። ውልቐ-ሰባት ዝዕወቱ ንዓወት ናይ ሓፋሽ ምስ ዝጽዕዱ ጥራይ'ዩ። ንውልቓዊ ዓውቶም ምስ ዝሰርሑ ንዓወት "ኣነ" ስለዝሰርሑ፡ ይድስቱ እንበር ኣይሕጎሱን ይቕምስሉ እንበር ኣየጕላዕልዑን። እዚ ዝኾነሉ ምኽንያት፡ ብጀካ ምስ ሓፋሽ ውልቐ-ሰብ ንበይኑ ክሰርር ስለዘይክእል'ዩ።

"ንሕና"፡ ሱጡት ጥራይ ዘይኮነ ትንፋስን መሬትን ውን'ዩ። መሬት ምስ ዝትንከፍ፡ ትንፋስ ትትንከፍ፡ ትንፋስ ምስ እትትንከፍ ሱጡት ይትንከፍ። እዚ ማለት፡ ሱጡት፡ ትንፋስ፡ መሬት ሰለስቲ'ኦ እንተኾኑ፡ ተደሚሮም ግን ሓንቲ "ንሕና" ይኾኑ ማለት'ዩ። በዚ'ዩ ድማ "ኣይተቐመጡ፡ ናብዛ መሬተይ፡ ባሕራ ምስ ምድራ ናተይ'ያ ናተይ" ክብል ዝተደርፈ። ነዚ ዝዘንግዑ ጊላታት "ኣንነት"፡ "ኤርትራ መሬታ እምበር ህዝባ ኣየድልየናን እዩ"፡ "ዓሳ ንምሓዝ ባሕሪ ምንጻፍ" እንዳበሉ ጉድጓዶም ዝፋሓሩ።

ኣብ "ንሕና" ናተይ፡ ንዓይ ዝብሃል የለን፡ እንተርፎ ናይ ህዝበይ። ካብዚ ተበጊሱ'ዩ ሓርበኛ ሓምድ እድሪስ ዓዋተ ነታ ምጅማር ብረታዊ ቓልሲ ዘበሰረት ብረቱ "እዛ ብረት ናይ እንዳ ዓዋተ ኣይኮነትን። ንህዝቢ ኤርትራ ኣረክብያ'የ" ክብል ዝተዛረበ (ሃይለስላሰ ወልዱ፡ 462)።

ንሕና ኤርትራውያን ንቛንቋ "ንሕና" ብንኡስና ክንመሃራ ንጅምር። ንዘሃንጠሰ ይምሓርካ፡ ንዘተዓንቀፈ "ሓወይ" ደሓን ዲኻ ወይ'ውን "ሓፍተይ"ደሓን ዲኺ! እንዳበልና ንደናገጽ ካብ ልብና። ሰከም ዝኸበደም እንዳብረና፡ ንዘሰኣኑ ካብታ ዘላትና እናሃብና፡ ንዘተጸለኦም ጥዕና እናተመነና፡ ንሕማቕ ዝረኸበ ተስፋ እናሰንቕና፡ ንዘይስምምዓራዊ ጠባይ ዓጉብ እናበልና፡ ይቕረ ንብል ንዘበደሉና፡ ካሕሳ ዘይንቕበል ፍቕሪ ክወልደልና..ወዘተ፡ ገለ ካብ ቋንቋታት "ንሕና" እዮም። እዚ ባህሊ ድምጺ "ንሕና'ዩ"፡ ነዊሕ ዝሰረቱ ጥንታዊ ክብሩ፡ ምስጢር ዓወት ሰውራን ተስፋ መጻኢ ህዝቢ ኤርትራን'ዩ ውን።

ህዝቢ ኤርትራ ብድምጺ ንሕና፡ ንኣኡ ናተይ ዝድምጾም ጸላእቲ ንምጥፋእ'ዩ ሰውራ ዝፈጠረ። መሰዋእቲ ከፊሉ'ውን ድምጺ ናጽነት ንዓለም ዘጋውሐ፡ ልእላውነቱ'ውን ዘውሓሰ። እዚ ድምጺ'ዩ ንህዝቢ ኤርትራ ፍሉይ ዝጉብሮ።

ዘመናዊት ሃገረ ኤርትራ ዋላ'ኳ ውጽኢት ኤውሮፓዊ መግዛእቲ እንተኾነት። ህዝቢ ኤርትራ፡ ወራራት መሳፍንቲ ትግራይን ኣቢሲንያን ንምጽናዕ ፈሪደሞ ከለዉ፡ መንነቱን ውዳብኡን ኣየጥፍኣን። ብወረርቲ ተመሊኩ'ውን ኣይተገዝአን። "ከም ውጽኢቱ ድማ ቅድሚ መግዛእቲ'ውን እንተኾነ፡ ካብ ኣቢሲንያ ዝፈሊ ፍሉጥ ጂኦግራፍያዊ ወሰናስን ዝነበሮ፡ ባህርያዊ ዶባት ፈጢሩ እዩ ጸኒሑ። ናብዚ ብስም መረብ ምላሽ ዝጽዋዕ ዝነበረ ከባቢ፡ ካብ ካልእ ቦታ ክኣቱ ዝመጽእ ሓይሊ ድማ ከም ወራሪ ተወሲዱ ብኹሎም ህዝብታት መረብ ምላሽ ይምከት ነበረ" (ካብ ማህደር ተጋዳላይ፡ 2011፡ 61)።

መንግስቲ እንግሊዝ ኑቲ "ንሕና" ዘመንጨዎ ሓድነት ህዝቢ ኤርትራ ክዘርግ ንሃይማኖት ከም መሳርሒ'ኳ እንተፈተኖ ትምህርቲ ኮይኑ'ዩ ሓሊፉ (ኣለምሰገድ ተስፋይ፡ 2007፡438)። ከም ዝመደቦ ዘይከደሉ ምኽንያት፡ "….. ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ሃገሩ ዘለዎ ተገዳስነት ልዑል ነብሱ ስለዝኾነ'ዩ"(Herbert M'Cleod)።

"ንሕና" ዝድምጹ ህዝቢ ዘራይ የብሉን። ህዝቢ ኤርትራ ኑቲ ብወራራት ትግራይን ኣቢሲናን ዝጀመረ ናይ ምብርካኹ ውዲት፡ ሓያላት ሃገራት ዓለም ውን እንተተጸንበርኦ ክዉን ክኸውን ኣይከኣለን። ንጸላኢ ብበረቱን ብጥይቱን እንዳተዋግኦ፡ "…..ብዘይ ዝኾነ ዝጥቀስ ሓገዝ" (David pool; 1993፡ 391) "ንኣንነት" ሓያላት ብምስዓር ናጽነቱ ጨቢጡ'ዩ። ህዝቢ ኤርትራ ዋላ'ኳ ዝኸፈል ከፊሉ ናጽነቱ እንተምጸኦ፡ ልእላውነቱ ውን እንተውሓሰ፡ ተጻብኦ "ኣንነት" ግን ገና ካብ ኣሰር እግሩ ኣይተፈልየን፡ ዝፍለዮ ውን ኣይመስልን። ክሱብ ኣብ ድምጺ "ንሕና" ዙዳመጸ ግን ወትሩ ዓወት'ዩ ሸልማቱ።

ሱራፌል ተ.

ንኽትመሃር ምጽዓር፡ መብጽዓ ንሰማእታት

ናይ ቅነ ናጽነት ፈንጠዝያን ተድላን መቸም ዓመት-ዓመት ተዘካሪ እዩ። ናጽነትና ሕልፊ ኵለን በዓላትናን ረዛንን ምኳና ወትሩ እተዘኻኽረና ካልእ ዝረዘነት በዓል ድሕሪኣ ኣላ። እቲ ዝቐነናዮ ፈንጠዝያን ተድላን ምስ ተሃኑ እንክሎ ኢና፡ ብኸመይ ከም ዝመጽአ ዘዘኽኻኽረና፣ መብጽዓና እናሓደስና ምስ ጆጋኑና ንተሓሳሰበላ ዕለት፣ 20 ሰነ። እዛ ዕለት ነቶም ምእንቲ ናጽነት፡ ልኡላውነት፡ ሓርነት፡ ብልጽግናን ልምዓትን እተሰውኡ ሓርበኛታት እንዝክረላ ዕለት እያ። ዓመት መጽአ እተፈላለዩ መደባት ብምስራዕ ድማ ብዓቢ ሓበን ንዝክራ። እግሪ ጕዕዞ፡ ምትካል ገረብ ሰውእ፡ ምጽርራይ መቓብር ሰማእታት፡ ምብጻሕን ምዝካርን ስድራ ስውኣት፡ መደብ ዋርሳን ካልእን፣ ኣብ ድሮ እዛ ዕለት ከኣ ሽምዓና ሒዝና ስውኣትና ኣብ ሰፈሮም ንበጽሓላ መዓልቲ ኣላ።

ሃገርና ንዘመናት ኣብ ተበራረዩ መግዛእቲ ጸኒሓ። ካብቲ ዘየዕርፍ ወራርን ራሰያን ግዜ መሳፍንቲ ጀሚሩ፡ በብግዜኡ ኵናት፡ መከራ፡ ግፍዕን መስዋእትን ኣሕሊፋ። ኣብ እዋኑ እቲ ዝሓየለ ዝነበረ ናይ ቱርኪ ኤብራጦርያ (ኦቶማን ኢምፓየር) ንሃገርና ወሪሩ ብቐጥታን ብተዘዋወርን ንዘመናት ገዚኡ። እዚ ኦቶማን ኤምብራጦርያ ምስ ወደቐ፡ ኣፍሪቃ ብሃገራት ኤውሮጳ ተፈሊጣ ከም ሕምባሻ ኣብ ዝተማስሑላ ግዜ ኸኣ ኢጣልያውያን ኣብ ትሕቲ ግዝኣቶም ኣእተውዋ። ኣብ ርእሲ'ቲ ዝነበረ ከቢድ ናይ ተፈጥሮ ተጻብኦን ዘየዕርፍ ወራራት መሳፍንቲ ናይ ሕጂ ኢትዮጵያን፡ ኢጣልያውያን ዝሓሸ ናይ ምስፍሕፋሕ ዕድል ረኺቡ። እዚ ወራር ኢጣልያ'ውን ህይወት ብዙሓት ሓርበኛታት ሃገራውያን ሓቲቱ። ውድቀት ፋሺሽቲ ምስ በጽሐ ኸኣ ኣብ መኸተምታ ካልኣይ ኵናት ዓለም እንግሊዝ ንኢጣልያ ተኪኡ ንሃገርና ገዚኡ። ኢንግሊዝ ኣብ ሃገርና እቲ ዝዓበየ ዕንወት ዘውረደ፡ ዝዘረፈን ህውከት ዝዘርአን ግዝኣት ነበረ። ድሕሪ እንግሊዝ ብፌደረሽን ምስ ኢትዮጵያ ብዘይ ድሌት ህዝብና ምስ ተቖረንና፡ ናብቲ ዝኸፈኣን ዝዓበየ ዋጋ ዝኸፈልናሉን ግዝኣት ኢትዮጵያ ኣቲና። ከምቲ ኣብ ታሪኽ እንፈልጦ ኸኣ ህዝቢ ኤርትራ፡ ኣበየ ዓዱ፡ ቆላኡ ኸበሳኡ፡ ንምእማኑ ዘጸገም ግፍዕን መቕዘፍትን ወሪዱዎ። ንኸባቢ 20 ዓመት ዝካየዶ ስለማዊ ቃልሲ ክቐንየ ኣይከኣለን። ንሰላሳ ዓመት ኣብ ዝወሰደ ብረታዊ ቃልሲ ኸኣ ናይ ልዕሊ ሱሳን ሓሙሽተን ሽሕ ስውኣት መሪር ዋጋ ከፊሉ ናጽነት ኤርትራ ተጐናጺፉ። ህዝቢ ኤርትራ ገና ካብ ጥንቲ ኣትሒዙ ማእከል ስሕበት'ዩ ዝነበረ። ድሕሪ ምርግጋጽ ናጽነትና ብረፈረንደም'ውን ብዙሕ ምትኽታኻት፡ እቲ ገለኡ ኸኣ ቀያሕቲ ዝሓትት ነበረ። የመን፡ ሱዳን፡ ድሒሩ ኸኣ ብኢትዮጵያ ምትኽታኻትን ወራርን ተኻይዱ። ካብ 1998 ክሳዕ 2000 ብኢትዮጵያ ሰለስተ ዓበይቲ ወራራት መኪቱ፣ እዚ'ውን ብግደኡ ኣስታት ዓሰርተው ትሽዓተ ሽሕ መስዋእቲ ሓቲቱ። ድሕሪኡ ኣብ ዝቐጸለ ዘየዕርፍ መኸተን ምውሓስ ሉኣላውነትን ናይ ልምዓት ወፈራን ብመስዋእቲ ዝሓለፉን ዝሓልፉ ዘለውን ጆጋኑ'ውን፡ ኣብ ርእሲ እቲ ዝተኸፍለ መሪር መስዋእቲ፡ ነቲ ረዚን ዝኽሪ መሊሶም የርዙንዎ ኣለው። እቲ ወትሩ ኣብዛ ዕለት እንገብሮ ዝኽሪ ሓበን እምበኣር ነዚ እናዘከርና ነብስና ንፍትሸሉን ዋጋ ናይቲ እንነብሮ ዘለና እንዕቅነሉን እዩ።

ድሮ እዛ ረዛን ዕለት ዘላ ምሸት ሽምዓ ወይ ጥዋፍ ኣብሪህና ኣብ ዝኽሪ ሓበን እነምስየሉ ምሸት እዩ። እቲ ኣብ ኢድና እነብርሆ ሽምዓ (ጥዋፍ) ትርጉሙ ማንም ዘስሕቶ ኣይኰነን። ሽምዓ እናመኸኸት እያ ብርሃን እትህብ። ሰማእታትና ኸኣ ምእንቲ ንዓና ክበርሃና ንሳቶም መኺኾም።

ኵሉ ግዜ ደጋጊምና እንሰምዖ ሓቂ ኣሎ። ሓደ ውልቀሰብ ኣብ ጕዕዞኡ ክዕወት እንተ ኾይኑ ክጽዕር

ኣለዎ። ከይጸዓረ ኣይዕወትን። ጽቡቕ ንኽረክብ ዱልዱል ዋጋ ይሓቶ። ሓደ ሕብረተሰብ'ውን ብግደኡ ክዕወት እንተ ኼይኑ ጻዕራም ውልቀሰብ የድልዮ። ጽቡቕ ንኽነብር ከኣ ክብድ ዝበለ ዋጋ ይሓቶ። ሕብረተሰብና ነዚ ብግብሪ ዘረጋገጸ ሕብረተሰብ እዩ። ንሕና ተመሃሮ'ውን ኣካል እዚ ሕብረተሰብ ከም ምዃንና መጠን፡ ናትና ውልቃዊ ጻዕሪ ኣብ ሕብረትሰብና ዘርአ ፍልልይ ከም ዘምጽእ ምግንዛብ የድልየና። ኣቦታትና ኼነ ኣያትትና ዋጋ ከቢድ ጻዕሮምን መስዋእቶምን እንታይ ከም ዝረኸቡ፡ ኣብቲ መዓልታዊ እነስተንፍሶ ኣየር ንረኽቦ ኣለና።

ናይቶም ዝሓለፉ ጀጋኑ ሕድሪ እቲ ካብ ማእገር ማንም ሰብ ዘይወርድ ጾር እዩ። ዝቐደሙ፡ ዘለውን ዝመጽኡን ወለዶታት ኤርትራ ወትሩ ይጸሩዎ። ነዚ ሕድሪ ንምትግባር ድማ ወትሩ ይጽዕሩ። ንሕና ተመሃሮ ሕድሪ ሰማእታትና ገና ካብ ቍልዕነትና ኣትሒዝና ኢና ንምትግባሩ እንነቅል። ሓንቲ ጃሎን ማይ ሒዝና ኣብ ቤት ትምህርትና ንእንተኽሎ ገረብ ሰውእ ማይ ከነስቲ ኢልና ምሕሳብ ካብ እንጅምር ኣትሒዝና ምስ ተጋህና ኢና። እቲ ኣብ ትምህርትና እንገብሮ ጻዕሪ'ውን ኣካል ደበስ ሰውኣትና ምዃኑ ድማ ኣይንርስዕን። ቀዳሞት፡ ዳሕረዎት ንኽጥዕሞም ብምባል ሓሊፎም ኣለው። እቲ ኣብዚ እዋን፡ ግዜና ዝጠልቦ ቃልሲ ኸኣ እቲ መዓልታዊ ከም ንቡር ህይወትና ወሲድና ንመላለሶ ዘለና ትምህርቲ እዩ። ብትምህርቲ ኣብ ዝድለ ደረጃ በጺሕና ንህዝብና ኣዘሚንና ከነገልግሎ ስለ ዘለና ኢና እንምሃር። መጻኢት ሃገርና ብትምህርቲ፡ ሞያን ንቕሓትን ዝሃብተመ ሰብ ከም ዘድልያ ምንጋር ዘድልዮ ኣይኮነን። እቲ ንሕና ተመሃሮ እንዓሞ ሕድሪ ኸኣ እዚ'ዩ። ሓደ ተመሃራይ ህይወቱ ንምልዋጥ ዘኽእሎ ጻዕሪ ይገብር እንተ ደኣ ኣሎ፡ በታ ዓቕሙ ጾር ሕድሪ ሰማእታትና የጉድል ኣሎ ምዃኑ ምርዳእ የድልየና። እቲ ዓመት ዓመት እንስለፎ ሰልፊ ሽምዓ ድማ ነዚታት እናሓሰብናን እና'ስተንተንና መብጽዓና ነሐድሰሉ።

ቋንቋ ጥቕሲ

"ንሕና ውጽኢት ኣተሓሳስባና ኢና። ዘረባና ካልኣዊ'ዩ፣ ሓሳባትና ይነብር፡ ርሑቕ ከኣ ይጓዓዝ።"

– ስዋሚ ቪቨካናንዳ

በለ ...

ስዋሚ ቪቨካናንዳ፡

"ንሕና ውጽኢት ኣተሓሳስባና ኢና፣ ዘረባና ካልኣዊ'ዩ። ሓሳባት ይነብር'ዩ፣ ርሑቕ ከኣ ይጓዓዝ።"

ሰለስተ ሰብ ከም ኣብነት ውሲድና ጽሑፍና ክንጅምር፣ ቢላል፡ ሰናይን ዳናይን ኣለው። ቢላል ንሰናይን ዳናይን በዲሉዎም ኣሎ። ሰናይን ዳናይን ከኣ ክልተ ዝተፈላለየ ግብረ-መልሲ ኣርእዮም ኣለው። ዳናይ፡ "ቢላልሲ ከምዚ ክገብረኒ፡" ኢሉ ብምሕንሓን ሕነኡ ንኽፈዲ ንቢላል ዘጥቅዓሉ ኣገባብ ክሓስብ ይውዕልን ይሓድርን ኣሎ። ሰናይ ከኣ "ቢላል ስለምንታይ'ዩ ከምዚ ገይሩ?" ኢሉ ንቢላል ኣዕሚቑ ከንብቦን ክርድኦን ድሕሪ ምፍታን፡ "ክላእ በቃ ቢላል ዓቕሙ'ዩ ኣርእዩኒ፡" ብምባል ንተግባር ቢላል ብምንዓቕ ካብ ሓሳቡ ኣውጽኦ።

ካልኣይ ኣብነት ክንርኢ፤ ቢላል ኣብ ትምህርቱ ኣዝዩ ውጽኢታዊ፡ ኵሉ ግዜ ንፉዕ'ዩ፣ ኵሉ ግዜ ተመሃራይ'ዩ፣ ኵሉ ግዜ ኸኣ ብዓል ዓቢ ሓሳብን ዕላማን እዩ። ሰናይን ዳናይን ግን ክልተ ኣይግዳዱ ነበሩ። ንመንፍዓት ብጻዮም ከኣ ብኽልተ ዝተፈላለየ መገዲ ርእየሞ ኣለው። ዳናይ፡ "ቢላል ሕልበትሲ ጠቕያ ተባሂሉለይሲ ክትብጥረም ጀሚራ? ብሓደ ንኸይድን ንመጽእን ዝነበርና ናይ'ዛ ትምህርቲ ዝነፍዓታ ድያ?" ኢሉ ብምሕሳብ ንቢላል ኣብ ዝረኸቦ ከነኣእሶ፡ ብዛዕባኡ ከክፉኡ ከዕልል፡ ኣብ ዝኾነ ኣጋጣሚታት ኣንጻር ቢላል ደው ይብል ነበረ። ሰናይ ከኣ "ቢላል ከመይ ኢሉ'ዩ ኵሉ ግዜ ንፉዕን ግዱሱን ዝኸውን? ኣይስልክዮን ድዩ?" ብምባል ንቢላል ቀሪቡ ከንብቦን ክርድኦን ፈቲኑ። ንጕዕዞን ንጥፈታትን ቢላል ድሕሪ ምዕዛብ፡ "ኣነ ኸኣ ንህይወተይ እንታይ'የ ዝገብረሉ ዘለኹ? ናተይ ዓቢ ሓሳብን ዕላማን ከ እንታይ'ዩ?" እናበለ ይሓስብ። ንቢላልን ተግባሩን ከኣ ብእወታ ጠሚቱ ከኽብሮ ጀሚሩ። ንነብሱ ብኸመይ ከም ዘዕብያ ኸኣ ንእሸተይ ትምህርቲ ረቢሑ።

ኣብ ቀዳማይ ካልኣይን ኣብነት ብምርኣይ፡ ንናይ መኖም ኣተሓሳስባ ኣድኒቕኩም? ስለምንታይ? ንኸሎም በቲ ዝሓሰቡዎ መዚንኩሞምዶ? እሞ እዞም ሰባት በቲ ዝሓሰቡዎ ተፈላልዮምዶ? ኣተሓሰስባኦም ብምዝማድ ንመኖም ንመስል? ወዮ ስዋሚ ቪቨካናንዳ ዝበሎኸ ሓቂ ድዩ?

ተግባር ኵሉ ግዜ ውጽኢት ኣተሓሳስባ፡ ፍልጠት፡ ንቕሓትን ተመኵሮን እዩ። እቲ ኣብ ዝበዝሐ ጕዕዞና እንህቦ ግብረ-መልሲ ውጽኢት ናይ ዘለና ኣተሓሳስባ፡ ፍልጠት፡ ንቕሓትን ተመኵሮን እዩ። እታ ዝደቐቐትን ዝዓበየትን መሰረት ናይ ሓደ ተግባር ሓሳባት እያ። ኵሉና ኸኣ በዛ መሰረትን ኣተገባብራኣን ኢና እንፈላለ። ስለዝኾነ ኸኣ ስዋሚ ቪቨካናንዳ "ንሕና ውጽኢት ኣተሓሳስባና ኢና፡" ዝበለ።

ሕጂ ኸኣ እንሆ ኽረምቲ መጺኡ

ተመሃሮ ኣብ ግዜ ክራማት ብዙሕ ግዜ ስለ ዝህልዎም፡ ድላዮም ብናጽነት ክገብሩ ዕድል ይረኽቡ። ክራማት ብጸወታ ዝሕለፍ ጥራይ ዝመስሎም ተመሃሮ ኣይሰኣኑን፣ ብኣንጻሩ ኸኣ ኣብ ክረምቲ ዕረፍቲ ከይረኸቡ ምጅማር ዓመተ ትምህርቲ ዘርክቦም ተመሃሮ ኣለዉ። እቲ ኹይኑ እቲ ግን ክረምቲ ናይ ዕረፍቲ እዋን ብምዃኑ፡ ግዜኦም እናተዛነዩ ከሕልፍዎ ጽቡቕ እዩ። ዕረፍትን ምዝንጋዕን ብመደብን እንታይ ትገብር ኣለኻ እናፈለጥካን ዝግበር እንተ ኾይኑ ድማ ኣርባሒ ይኸውን። ዝበዝሐ እዋን ግዜኦም ብግቡእ ክጥቀሙ ዝደልዩ ተመሃሮ ነዞም ዝስዕቡ ንጥፈታት ክገብሩ ይረኣዩ፤

- ኣብ ግዜ ትምህርቲ ከማዕብልዎ ዘይክኣሉ ሞያ የማዕብሉ፣ ኣብ ትምህርቲ ኣብ ዝነበርናሉ እዋን፡ እቲ ኣብ ቤት ትምህርቲ እነሕልፎ ግዜ ጥራይ ዘይኮነ፡ ካብኡ ምስ ወጻእና'ውን ብእኡ ካብ ምሕሳብን ናይ ትምህርትና ነገራት ካብ ምግባርን ስለ ዘይንፍለ ግዜና ኣመና ቀዩድ እዩ። ኣብ ከምኡ ግዜ ኸኣ እቶም ብመደብ ዝኸዱ ክዕወትሉ ዝኽእሉ ሞያ'ኳ ከጥርዩ ዝኽእሉ እንተ ኾኑ፡ እቶም ግዜና ዝያዳ ንትምህርቲ ክንህብ ዝጸናሕና ተመሃሮ ግን ኣብ ክራማት ኢና እቲ ክንመልኮ እንብህጎ ሞያ ከነጥሪ ወይ ክንመሃር ዕድል እንረክብ። ኣብ ክራማት ዕረፍቶም ምስ ምዝንጋዕ ኣሰንዮም ግዜኦም ንቑምነገር ክጥቀምሉ ዝደልዩ ተመሃሮ ዝደለዩዎ ስልጥና ብምውሳድ ሞያ ከጥርዩ ይረኣዩ።

- ኣብ ግዜ ትምህርቲ ከማዕብልዎ ዘይክኣሉ ተወህቦኦም ይሰርሕሉ፣ ከምዚ ኣቐዲሙ ዝተጠቕሰ ኣብቲ ቀዩድ ግዜ ትምህርቲ፡ መደብ ሰሪዖም ንዝኸዱ ተመሃሮ ብመጠኑ ንተውህቦኦም ግዜ ክህብዎ ይረኣዩ። ነቶም ተውህቦና ንምስሳይ ብሰንኪ ትምህርቲ ዕድል ዘይረኸብና ክረምቲ ዝሓሸ ግዜ እዩ። ኣብዚ እዋን ተመሃሮ ንተውህቦኦም ዝሕግዝ ስልጠና ክወስዱን ምስ ከምኦም ዝኣመሰሉ ክእለቶም ከንጸባርቑን ይረኣዩ።

- ንደረት ኣተሓሳስብኦም ዘግፍሕ ሓደሽቲ ንጥፈታት የካይዱ፣ ትምህርቲ፡ ዓለም ብዝገፍሐ ዓይኒ ክንርእያ ይሕግዘ። ናይ ህይወት ትምህርቲ ግን ቤት ትምህርቲ ጥራይ ኣይኮነትን እትርከብ። ኣብ ቤት ትምህርቲ ዕዉት ንምዃን ዝሓሸ ናይ ምርዳእ ዓቕሚ ምምዕባል የድሊ። ነዚ ናይ ምርዳእ ዓቕሚ ንምዕባይ ከኣ ዝተፈላለየ ንጥፈታት ምክታት የድሊ። ገለ ካብኡ ኸኣ፤ ንደረት ኣተሓሳስባኻ ዘግፍሕ ገይርካዮ ዘይትፈልጥ ንጥፈታት ምግባር፣ ኬድካዮ ዘይትፈልጥ ቦታ ዑደት ብምግባር ሓድሽ ነገር ምምሃር፣ ከተርክበሎም ዘይከኣልካ ካብ ትምህርቲ ወጻኢ ዝኾኑ ዝተፈላላየ መጽሓፍቲ ምንባብ፣ ኣብ ከባቢኻ ዘሎ ታሪኽ ምጽናዕ ወይ ቤት መዘክር ብምኻድ ዝሓሸ ናይ ታሪኽ ፍልጠት ምህላው፣ ወዘተ.

- ነቲ ጽባሕ ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ትምህርቲ ክምሃርዎ ዝደልዩ ዓውዲ ዘላሊ. ጽሑፋት ይምእርሩ፣ ድሕሪ ካልኣይ ደረጃን ዋርሳይ ይካኣሎን ምስ ሰገሩ፡ ክምሃሩዎ ዝደልዩ ዓውዲ ከይፈለጡ ናብ ኮለጅ ዝጽምበሩ ኣለው። ኣብቲ ዝመርጽሉ ግዜ እንታይ ከም ዝመርጹ ይሕርብቶም። ገለ ተመሃሮ፡ ነተን ኣብ ኩለን ኮለጃት ዘለዋ ዓውድታት ትምህርቲ ክፈልጥዎ ንኽጽዕሩ ክረምቲ ዝሓሸ ዕድል ይጥቀምሉ። ነቶም ኣብ ከባቢኦም ዘለው ተመሃሮ ኮለጅ እናሓተቱ ኸኣ ሓፈሻዊ መረዳእታ የጥርዩ።

- ንሃገራዊ መልቀቒ ፈተና ዝኸውን ምድላዋት ይገብሩ፣ እናተመሃርካ ንማትሪክ ምድላው ይከኣል እዩ፣ ኣውራ ነቶም ግዜ ዘለና። እቲ ናብ 11 ክፍሊ ዝተገምገመ ተመሃራይ ግን ብዛዕባ ማትሪክ እናሓሰበ ትምህርቱ ከካትት ይምዓድ። ገለ ተመሃሮ ንኽረምታዊ ዕረፍቲ ከም ጽቡቕ ዕድል ብምሕሳብ ክጥቀምሉ ይረኣዩ። ንስኻ ኸ ክረምታዊ ዕረፍቲ ኣበይ ኢኻ ክተሕልፎ እትሓስብ?

ስንቆኹም ናብ ዋርሳይ ይካኣሎ ሳዋ

1. እወታዊ ኣተሓሳስባ ምምዕባል
2. ዕላማኻ ምንጻርን ምዝካርን
3. ሜላ ኣጸናንዓ ምፍላይን ምጥዕዓምን
4. ጽልዋ መዛኑ ናብ ረብሓኻ ብዝውዕል መገዲ ምጥቃም
5. ተስፋ ዘይምቕራጽ፣ ክሳዕ መወዳእታ ሰዓት
6. ነብስኻ ምእላይ፡ ሰዓታት መግብን ድቃስን ብግቡእ ምክትታል፣ ጽሬት ነብስኻ፡ ክዳውንትኻን እትምገበሉ መሳለጥያ ምሕላው
7. መደብካ ምስ መደብ እቲ ቦታ ምጥዕዓም
8. ዝከኣለካ ግበር፣ ሽዑ ኣይትጨነቕ።

ኣፍ ሽኽታ

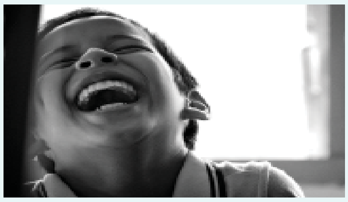

“እዚ ዳይረክተር ቤት ትምህርትና ሓደ መገሰም'ዩ ምሽ!” ሓተተ ተመሃራይ።

“እእእ! ኣነ መን ምዃነይ ትፈልጠኒ ዲኻ?” ሓተተት ኣብ ጐድኑ ዝነበረት ተመሃሪት።

“ኣይፈልጥኩኽን፡” መለሰ።

“ጓል ዳይረክተር እየ።”

“ኣነ መን ምዃነይ ከ ትፈልጥኒዶ?” ሓተተ ተመሃራይ።

“ኣይፈለጥኩኻን፡” መለሰት።

“ኡፍፍፍ ተመስገን ኣምላኸ!” ጠንጢኑዋ ተሰወረ።

7 መፍትሕ ዓወት

ፍትሓዊ እስቲፋኖስ

ኩልና ደቂ ሰባት ከም መግቢ፣ ማይ፣ መጽለሊ፣ ውሕስነት(ድሕነት)፣ ፍቕሪ፣ ክብረት፣ ነብሰ-ምትእምማን ዝኣመሰሉ መሰረታውያን ናይ ሓባር ድሌታት ኣለዉና። ኩላትና ቓንዛ ናብ ሓጎስ ናይ ምኻድ ዝኽእል ውሽጣዊ ዝምባለ ኣለና። እዚ ዝምባለ'ዚ ካብ ሕማቕ ናብ ጽቡቕ ምርጫታት ክመርሓና ይኽእል። መብዛሕትና ነዞም መሰረታውያን ድሌታት ንምምላእ ደኣ እምበር ኪንዮኦም ሓሊፍና ህይወትና እንታይ ክትከውን ከምእትኽእል ኣይንሓስብን።

ቀስ ብቐስ ውሽጣውያን ተስፋታትና፣ ሕልምታትና፣ ባህግታትና ክንርዳእ ምስእንጅምር ግን ኣዚና ክንግረም ንጅምር። ስለዚ ከኣ ምስጢር ምንባርና፣ ዕላማና ንዓኣቶም ክዉን ንምግባር ምኳኑ ከም ጸሓይ ቀትሪ ክበርሃልና ይኽእል። ዕላማታትናን ባህግታትናን ኣነጺርና ንምፍላጥ ግን ናብ ውሽጥና ቁሊሕ ምባል ከድልየና እዩ። እዚ ድሕሪ ምግባርና ጉዕዞ ህይወትና ናበይ ምኳኑ ይንጸረልና እሞ፣ ኩሉ ጸዓትና፣ ክእለትና፣ ናብኡ ነወፍዮ።

ስለዚ ንስኻ'ውን ተንስእ ተበራበር። ንህይወት ካብቲ ቕድሚ ሕጂ ዝነበረካ ኣጠማምታ ብዝተፈልየ ንኽትርእያ ተበገስ። እቲ ግዜ ሕጂ እዩ። ዝኾነ ይኹን ብዘየገድስ ሕልምኻ እትጭብጠሉ እዋን ሕጂ እዩ። ኣብዛ ዓለም ኪንዮ ሕልምታትካ ምጭባጥ ንምንባርካ ትርጉም ዝህብ የለን። ዕላማታትካ ብግቡእ ምንጻርን ንዕኦም ብምትግባርን ኢኻ ህይወት ብምልኣት እትነብራ።

ከማኻን ንኽም ናትካ ዕላማን ተባሂሉ ናብዛ ዓለም እዚኣ ዝመጸ ኩቶ የለን። ንስኻ ፍሉይ ዕላማ ዘለካ ፍሉይ ሰብ ምኳንካ ንንነብስኻ ንገራ። ምኽንያቱ እቲ ሓቂ ንሱ ስለዝኾነ።

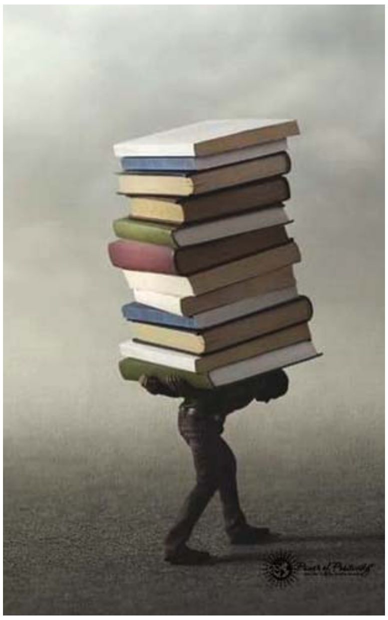

1) መብጸዓ (እቶት-ቃል)

ምስ ነብስኻ ናብ ሓደ ንጹር ዝኾነ ዕላማ ብኣእምሮን ስምዒትን ክትውፊ መብጽዓ እቶ። ኣብዚ እዋን'ዚ እንታይ ትገብር ወይ ኣብ ከመይ ዝበለ ኹነት ኣለኻ? ሕልምታትካ ኣብ ምትግባር ዲኻ ዘለኻ? ወይስ ካብ ሓደ ናብቲ ካልኣይ ሰሙን ዘሰጋግሩኻ ዝሓሹ ትብሎም ነገራት ኢኻ እትዓዪ ዘለኻ? ብኻልእ ኣበሃህላ ንስለ ምህላው ዲኻ ዘለኻ ወይስ ብሓቂ ትነብር ኣለኻ? ኣብ ሕልምታትካ ትነብር እንተደኣ ሃሊኻ ግርም። ኣብ መንገዲ ዓወት ኣለኻ። ብኣንጻሩ እንተደኣ ሃሊኻ፣ ማለት ሕልምታትካ ኣብ ምትግባር እንተዘይ ሃሊኻ ወይ ሕልምታትካ እንተዘይ ነጺሮምልካ'ውን ዘጨንቕን ዘጉህን የብልካን። ካብ ሕጂ ብሓድሽ መንፈስን ሓይልን ተበጊስካ ዓበይቲ ዓወታት ክትጭብጥ ከም እትኽእል እመን። ናይ ብሓቂ ዕዉት ህይወት ንኽተሕልፍ መጀመርያ ክትበጽሖ እትደሊ ሕልሚ ምስ ዝህልወካን ኩተነጽሮን ምስ እትኽእልን እዩ። ኩሉ ነገር ውጺኢት ሓሳባት ስለዝኾነ ኣተሓሳስባኻ ኣዕቢ። ሓደ ነገር ፈለማ ኣብ ሓንጎል ምስ ተፈጥረ እዩ ናብ ክውንነት ዝመጽእ።

ናይ ብሓቂ ክትዕወት እንተደሊኻ ቅድም ቀዳድም ሕልምኻ/ራኢኻ ኩተነጽርን ንዕኡ ክትውፈን ንሓንጎልካ ክተእምኖ ኣለካ። ዓወትካ ኣብ ግዝፊ ሕልምኻ ከምዝምርኮስ ውን ኣይትዘንግዕ። ማለት ንእሽቶ ሕልሚ እናሓለምካ ዓቢ ዓወት ክትጭብጥ ኣይትጸበ። ኩሉ ነገር ውጺኢት ሓሳብ ስለዝኾነ ዓበይቲ ሓሳባት እሞ ሕሰብ ዓበይቲ ዓወታት ክትጓናጸፍ ኢኻ። ኣብዚ ክትዝንግዖ ዘይብልካ ነገር ኣሎ። ንሱ ከኣ ንስኻ ዝደለኻዮ ክትገብር፣ ዝደለኻዮ ክትከውን እልኡ ዝተርፍ ዓቕሚ ከምዘለካ ምፍላጥ እዩ። ሕልምኻ ኣነጽር፣ ንዑኡ

ንምጭባጥ ተወፊኻ ስርሓሉ፡ ተኽእሎታት እምበር ዘይተኽእሎታት እንሓሰብካ ኣይትጎዓዝ። እመን እንተኣሚምካ ክትዕወት ኢኻ።

ዕላማኻ ክውን ንምግባር ኩሉ ተግባራትካን ሓሳብካን ናብኡ ግበሮ። መዓልታዊ ንጥፈታትካ ምስ ዕላማታትካ ዝቃደዉ ክኾኑ ኣለዎም። መጀመርያ ግን እቶም ሕልምታት ናትካ ምዃኖም ኣረጋግጽ። ሰባት ዝመሰሎም ዝሓይሽ መሲሉ ዝተራእዮም ከማኻሩኻ ይኽእሉ እዮም። ነቲ ዝበልኹ ክይመመኻ ትቕበሎ እንተኾይንካ ግን ክትጸድፍ ኢኻ። ስለዚ ብርግጽ እቶም ናትይ እትብሎም ሕልምታት ከተነጽሮም ኣለካ። ብድሕሪኡ ዝሰዕብ ነቶም ናይ በሓቂ ህልምታትካ ተወፊኻ ምስራሕ እዩ።

2) ክፉት ኣእምሮ ምውናን

ኣብ ህይወት ከምዘለዎ ኮይኑ ዝቕጽል ነገራት ዳርጋ የለን ምባል ይከኣል። ሂወት ኣድማስ ከኣ ብዓቢኡ ምስ ግዜን ኩነትን ለውጢ የሪኢ እዩ። ክትዓቢ እንተኾይንካ ኣድላዪ ኣብ ዝኾነሉ ኣብ ኣተሓሳስባኻን ኣካይዳኻን ለውጢ ንምግባር ኣእምሮኻ ክፉት ግበሮ። እዚ ክትሓስቦ ከለኻ ቀሊል መሲሉ ክረኣየካ ይኽእል'ዩ። እቲ ሓቂ ግና ኸምኡ ኣይኮነን። እቲ ዓቢ ሊቕ ፊዚክስ ይስሓቕ ንዊተን ኣብ ሕግታት ምንቅስቓስ ኣብ ዝበል ክልሰሓሳባቱ “ሓደ ነገር ኣብ ምንቅስቓስ እንተደኣ ሃልዩ ሰቕ ኢሉ ጉዕዞኡ ክቕጽል እምበር ደው ክብል ኣይደልን። ደው ከብሎ ንዘፈተነ ባእታ/ ሓይሊ ተቓውሞ የሪኢ። ጠጠው ኢሉ እንተደሃልዩ ከኣ ኣብ ዘለዎ ክኸውን ስለዝደሊ ዝኾነ ክንቀሳቐሶ ንዝደሊ/ ዝፈተነ ሓይሊ ተቓውሞ የሪኢ።” ክብል ገሊጽዎ ኣሎ። ንሱ ከም ኣብነት ዝጠቐሶ ከኣ ክትከይድ ዝጸንሐት ኣውቶቡስ ሃንደበት ጠጠው ምስ እትብል ንሕና(ነብስና) ንቕድሚት ነቕ ንብል። ነቲ ደው ክንብል ዝገበረ ሓይሊ ልጓም ንቃወሞ ኣለና ማለት እዩ። ጠጠው ኢላ ዝጸንሐት ኣውቶቡስ ብግስ ክትብል ከላ ንድሕሪት ናዕ እንብለሉ ምኽንያት ከኣ ኣብታ ዝጸናሕናያ ኮፍ ኢልና ክንቕጽል ስለ እንደሊ ኢና፡ ነቲ ክንብገስ ዝገበረ ሓይሊ ሞቶር እንቃወሞ። እዚ ባህርያዊ ነገር እዩ። ብተመሳሳሊ ኣእምሮና'ውን ሓደስቲ ነገራት ኣብ ምቕባል ዘየዕጠጢ ኣይኮነን። ነዚ ናይ ምዕጥይጣይ ባህሪ ብምእላይ ዝደለናዮ ለውጢ ክምዝቕበል ማለት ክፉት ክምዝኸውን ምግባሩ እምበኣር ዕዉታት ኣብ ምዃንና ኣዝዩ ሓጋዚ እዩ። ሰብ ዝሓለሞ እዩ ዝኸውን ዝበል ኣበሃህላ ቦኽሪ እዝንኻ ኣይኮነን ዝኸውን። እቲ እትደልዮ እሞ ሕለም ክትረኽቦ ኢኻ።

ብሕልምኻ እሞ ንበር ኩሎም እቶም እትደልዮም ነገራት ናባኻ ክመጹ ክትሪኢ ኢኻ። ኣይትገረም እዚ ብሕጊ ስሕበት ናይ ግድን ክኸውን እዩ። ኣብዚ ኣድማስ ንዓኻን ከማኻን ዝመስሉ ባእታታት ኣለዉ ስለዚ ሕልምኻ እሞ ኣነጽር ናብኣቶም ገጽካ ክትጎዓዝ ኣብ ዝጀመርካሉ ክትሕገዝን ክትሕጎስን ኢኻ። ምስቶም ከማኻ ዝመስሉ እምበር ምስቶም ዘይመስሉኻ እንተሃሊኻ ክትዕወት ኣይትኽእልን ኢኻ። ምኽንያቱ ምስቶም ዝመስሉኻ እምበር ምስቶም ዘይመስሉኻ ክትወሃሃድ ኣይትኽእልን ኢኻ። ነዚ ዝገልጽ ሓሳብ ኣብ ኬምስትሪ ኣሎ። እቶም ሓደ ዓይነት ከሚካላት(ባእታታ) ይወሃሃዱ(Like dissolves like) ከኣ ይብል።

እንተደኣ ብሓቂ ኣብ ሕልምታትካ ትነብር ኣለኻ፡ ብዙሓት ሰባት ባኣኻ ክምሰጡን ክሕግዙኻን እዮም። እዚ ከኣ ንዓወትካ ሓጋዝን ኣቃላጣፍን ምዃኑ ኩቶ ኣይትጠራጠር። እንተደኣ ብሓቂ ኣብ ሕልምታትካ ትነብር ኣለኻ ኩሉ እትረኽቦ ዘበለ ናይ ኣጋጣሚ ዘይኮነ ብሕጊ ስሕበት ዝፍጸም ከምዝኾነ ክርደኣካ እዩ። ይኹን እምበር ንዝጎንፉኻ ሓደስቲ ክስተታት ብኽፉት ኣእሙሮ ክትቅበሎም እንተዘይ ኪኢልካ ኣይክዕወትን ኢኻ። ስለዚ ብርግጽ ኣብ ሕልምታትካ ትነብር ከምዘለኻ እንተደኣ ኣሚንካ ኣይትጠራጠር ኩሉ እትደልዮ ብሕጊ ስሕበት ክትረኽቦ ኢኻ። ኣእምሮኻ ጥራይ ንሓድሽ ለውጢ ክፉት ግበሮ።

3) ዘይምሕላል/ ምጽናዕ

ዕላማኻ ኣነጺርካ ንዝገጥሙኻ ለውጥታት ብኽፉት ኣእሙሮ ምምርማርን ኣገደስቲ ስንቅታት ዓወት ምዃኖም ዝከሓድ ኣይኮነን። ይኹን እምበር ንሶም ጥራይ ዘይምዃኖም ክንግንዘብ ኣገዳሲ እዩ። ከምሰብ ኣብ መንገድኻ ብዙሕ ትጽቢት ዘይገበርካሎም ነገራት ክጎንፉኻን ክትደክምን ትኽእል ኢኻ። የግዳስ እቲ እንኮ ምርጫኻ ክይተሓለልካ ኣብ ዕላማኻ ጸኒዕካ ምቕጻል ምዃኑ እንተኣሚንካ ጥራይ ኢኻ ክትዕወት እትኽእል። ዘቋርጹ ኣይዕወቱን ዝዕወቱ ከኣ ኣየቋርጹን ዝበል ሓሳብ ቅናትካ ገይርካዮ ክትጎዓዝ ኣለካ። እንተዘይ ተሓሊልካ ጥራይ ኢኻ ዓወት እትረኽቦ። እንተጸኒዕካ ጥራይ ኢኻ ካብ ሓደ ደረጃ ናብ ዝለዓለ ደረጃ ክትድይብ እትኽእል።

ሓደ ግዜ ሓደ ሰብኣይ ናብ ሓደ ፍሉጥን ህቡብን

መምህር መንገዲ ዓወት በየን ምኳና ክሓቶ ከደ። እቲ ካባ ዘተኽድነ ጨሓም መምህር ዝኾነ ቃል ከየምሎቐ ናብ ሓደ ርሑቕ ቦታ ኣመልከተ። እቲ ሰብኣይ ከኣ ብህንጥዩነት ናብቲ ዝተባህሎ ኣንፈት ተዓዘረ። ሃንደበት ግን ብዓውታ ዝጽዉዕ ድምጺ ሰምዐ። ስለዚ ከኣ ደኺምዎ፣ ጽርውርዉ እናበሎ ዝተባህሎ ተገግዩ እንተኾይኑ ብኣግርሞት እናሓሰበ ተመልሰ። ምስ ተመልሰ ከኣ ነቲ ከም እንደገና እታ ሕቶ ሓተቶ። እቲ መምህር ውን ደጊሙ ናብታ ኣቐዲሙ ዘመልከታ ኣንፈት ኣመልከተ።

እቲ ሰብኣይ ከኣ መሊሱ ኸደ። ሕጂ ግን እቲ ጻዊዒት ብርቱዕን ኣእዛን ዘጽምምን እዩ ዝነበረ እሞ ወዮ ሰብኣይ ኣዝዩ ደኺሙ፣ እናደመየን ምሒር ተሰላቺዩን እናንጸርጸረን "ዓወት ኣበይ ከምእትርከብ ሓቲተካ በቲ ዝበልካኒ ከኣ ኸይደ። ብዘይካ ድኻም ግን ወላ ሓንቲ ፍረ ኣይረኸብኩን። ሕጂ ብኢድካ ምምልካት ገዲፍካ ተዛረብ" በሎ። ሽዑ እቲ መምህር "ቅሩብ ጥራይ ቀጽል" ኢሉ መለሰሉ።

ሕልምታትካ ንምጭባጥ ተግባራውያን ዝኾኑ መደባት ኣውጽእ። መዓልታዊ ናብ ሸቶኻ ከብጽሑኻ ዝኽእሉ ስጉምትታት ውሰድ። ኣብ መወዳእታ ከኣ ኽትዕወት ኢኻ። ዕላማታትካ ወላ ኣዝዮም ዓበይቲ ይኹኑ፣ እቲ ኣብ መወዳእታ ክትጭብጦ እትደሊ ኣብ ሓንጎልካ ስኢልካዮ እንተተበጊስካን ብቐጻሊ ናብኡ ከብጽሑኻ ዝኽእሉ ስጉምታትን ትወስድ እንተኾይንካ ክትዕወት ግድን እዩ።

ኣብ ጉዕዞ ህይወት መሰናኽላት ከጓንፉ ንቡር እዩ። ናይ ተጻዋርነት ዓቕምኻ ኣብዚ እዩ ዝምዘን። ተጻዋርነትካ ትሑት እንተኾይኑ ኢድካ ክትህብን ከተቋርጽን ኢኻ። ልዑል እንተኾይኑ ግን ክሳዕ እትዕወት ከይተሓለልካ ጻዕርኻ ትቕጽል።

4) ተዓጻጻፍነት

ተዓጻጽፍነት ሸቶኻ ኣብ ምውቃዕ ዝዕንቅጹኻ ነገራት ኣሊኻ ወይ መንገዲ ቀይርካ ዕላማታትካ ንኸተትግብር ይሕግዝ። ከምቲ ኹሉ ግዜ እትሰርሖ ትሰርሕ እንተደኣ ኮይንካ ከምቲ ኩሉ ግዜ እረኽቦ ውጺት ኢኻ እትረክብ ዝብል ብሂል እስከ መርምሮ።

ኣሰርራርሓኻን ኣመለኻክታኻን ከይቀየርካ፣ ሓድሽ መንገዲ ከይተኸተልካን ሓድሽ ውጽኢት ዘይምርካብካ ከገርመካ የብሉን እዩ ዝብለካ ዘሎ። እዚ ከኣ ኣድማሳዊ ሕጊ ጠንቅን ሳዕቤንን ክሳዕ ክንደይ ድንቂ ምኳኑ የርኢ። እዚ ሕጂ ዘለኻዮ ደረጃ ውጺኢት ሕሉፍ ተግባራትካ እዩ። ስለዚ ኣብ መጻኢ ዓበይትን ሓደስትን ነገራት ክህልዉኻ እንተደሊኻ፣ ሎሚ ንያኦም ከጨብጠካ ዝኽእል ስጉምታት ውሰድ።

ተጻዋርነትን ዘይምሕላልን ኣገደስቲ ባእታት ንዓወት ደኣ ይኹኑ እምበር ብዘይተዓጻጻፍነት ዋጋ የብሎምን። ብዘይተዓጻጻፍነት ምጉዓዝ ማለት ከኣ መዋእልካ ንሓደ ክንቀሳቐስ ዘይክእል ነገር ከተንቀሳቕስ ሕጊግ ከም ምባል ክቖጽር ይከኣል። ስለዚ ዘዐውቱኻን ዘየዐውቱኻን ሜላታት ኣነጺርካ ምፍላጥ ከገድሰካ እዩ። ሸቶኻ እትወቕዓሎም ካልኦት ኣማራጺታት ሃሰው ኳብ ምባል ውን ዓዲ ክትዉዕል የብልካን። እንተደኣ ንዓወት ናይ ብሓቂ ትሃርፋ ኣለኻ ክትረኽባ ትኽእል ኢኻ። ሓደ ክትፈልጦ ዘለካ ነገር ግን ኣሎ። ዝግባእ ጻዕሪ ክትገብርን ንሳ እትጠልቦ ዋጋ ክትከፍልን ድሉው ምኳን!! ሓንሳብ ክልተሳብ ፈቲንካ እንተዘይተዓዊትካ፣ ክሳዕ እትዕወት ሜላታት እናቐያየርካ ጻዕርኻ ቀጽል።

5) ጽኑዕ እምነት

ካብ ፈተውትኻ፣ መትዓብይትኻ፣ ኣሕዋትካ፣ መሳርሕትኻ ሕልምታትካ ክትጭብጥ ከቢድ ወረ ፈጺሙ ከምዘይከኣል ምስናይ ኣብነታዊ ተመኩሮኦም ክገልጹልካ ይኽእሉ እዮም። ምናልባት ከም ናትካ ዝመስል ሕልምታት ዘለዎም ብብቐዓትን ተመኩሮን ከኣ ካባኻ ዝበልጹ መሲሎም'ውን ክረኣዩኻ ይኽእሉ። እዚ ግን ከርዕደካ የብሉን። ልክዕ'ዩ ንዘረባታቶም ዕሽሽ ክትብሎ የብልካን። ክትምኮረሉ ደኣ እምበር ንዕኡ ሰሚዕካ ኢድካ ኽትህብ ግና ኣይግባእን።

ብዙሓት ሰባት ብኻልኦት ተደፋፊኦም ወይ ብገዛእ ተበግሶኦም ሓደ ዕላማ ንምጭባጥ ይብገሱ እሞ ድሕሪ ግዜ ግና ተስፋ ቈሪጾም ከቋርጹ ይረኣዩ እዮም። እዚኦም ሓንጎሎም ኣብ ክንዲ ብተኽእሎታት ብዘይተኽእሎታት፣ ኣብ

ክንዲ ድሕሪ ምዕዋትካ ዘሎ ሓጎስ ድሕሪ ፍሽለት ዘሎ ሓዘን ስለዝቓንይዎ እዮም ዘይዕወቱ። ዓይነት ስራሕ ብዘየገድስ ክትዕወት ትኽእል ኢኻ። እቲ ሕቶ ሕቶ እምነት እዩ። እትሰርሖ ስራሕ ሰባት የብልዕ ኣሎ ስለዝበሉኻ ወይ ንግዚያዊ ረብሓ ኢልካ እትሰረሖ ክኸውን የብሉን። ብኸምዚ እትጅምሮ ስራሕ ኣብ መዓልብኡ ከተብጽሖ ዘለካ ተኽእሎ ጸቢብ እዩ። ምናልባት ኣብ ሓደ መዓልቦ እንተ ኣብጻሕካዮ ከኣ ዕግበት ኣይትረኽበሉን። ሕሰቦ እሞ እዚ ኹሉ ሃሊኽካስ ንዘይዕግበት። ካብ ልብኻ ኣሚንካ ዘሰራሕካዮ ስራሕ እትደልዮ ውጺኢት ይህበካ። ከይኣመንካ ዝሰርሕካዮ ግን ዘይትደልዮ ውጽኢት ይህበካ። ብዙሓት ሰባት ዘይዕወትሉ ምኽንያት ወለዶም እዝን እዝን ኢና ካባኻ ንጽበ እሞ ከምዚ ግበር፡ ይብልዎም። መማሃራኖም ኣነ'ውን ከምዚ ናትካ ዓይነት ሕልሚ ነይሩኒ ግና ትምህርትን ህይወትን ነንበይኑ እዩ። እዚ ኣብ ከምዚ ዘለኻዮ ናይ ተማሃራይ ደረጃ ኮይንካ ዘይክስቀረካ ይኽእል። ዳሕራይ ግና እንታይ ይብል ነይሩ ክትብል ኢኻ ብምባል ተመኩሮኦም የዕልልዎም። ኣዕሩኽቶም ነዳቓይ ኩን፡ ሸቐጥ እሞ ንጀምር ክንድዚ መበገሲ ኣለኒ። ኣጆኻ ተሓጋጊዝና . . . እልቢ ዘይብሉ መብጸዓታትን ምኽርታትን የስዕብሎም። ብኸምዚኦምን ካሎኦትን ዝመሰሉ ኹነታት ካብ ቀንዲ ድሌታቶምን ሕልምታቶምን ናብትን ናብትን ክብሉ ግዚኦም የሕልፉ። ወይ ኣብ ሓደ ነዊሕ ተጓዒዞም ብጽቡቕ'ውን እናኣሰላሰሉ ጸኒሖም ሃንደበት ይርጥርጥዎ። ናይዚ ምኽንያት ኣሚኖም ስለዘይተበገሱ እዩ። ኣብ ጉዕዞኻ ውድቀት ከጋጥመካ ይኽእል እዩ። ኣብዚ ነቲ ዕላማ ኣሚንካ እንተተበጊስካሉ ሸውዓተ ግዜ ወዲቕካ ሸሞንተ ግዜ ክትትስእ ትኽእል ኢኻ። ክንድተን ዝወደቕካየን እንተተሲእካ ናብ እተብሎ የብልካ። ሓንቲ ስጉምቲ እንተወሲኽካላ ግን ኣብ ጎደና ዓወት ኣለኻ ማለት እዩ። ኣብ ዕላማኻ እምነት እንተሃልዩካ ተሲእኻ ክትቅጽል ኢኻ። ምኽንያቱ እምነትካ፡ እቲ ውሽጣዊ ሓይልኻ እዩ ዝደፋካዘ ሎ።

6) ኣመስጋኒ ምኳን

ኣመለኻኽታና ኣብ መዓልታዊ ህይወትና ዘለዎ ጽልዋ ቀሊል ኣይኮነን። ነጋዶ እወታዊ ኣመለኻኽታ ክህልዎም እዮም ዝመዓዱ። ምኽንያቱ እወታውነት ወይ ኣሉታውነት ብቐጠታ ንዕዳጋኦም ስለዝጸልዎ። ስፖርታውያን ክዕወተ'የ ዝብል መንፈስ ሒዞም ናብ ግጥም ክኣትዉ ይንገሮም። ምኽንያቱ ብቐጠታ ምስ ብቕዓቶም ስለዝተሓሓዝ። ሕግታት ዓወት እወታዊ ኣመለኻኽታ ክህልወና እዮም ዝገልጹ። ስለምንታይ ግን ኣመስጋኒ ምኳን? እዚኣ ሃንደፍ ኢልካ እትምለስ ሕቶ ኣይኮነትን። ኣመስጋኒ ምኳንን ዘይምኳንን ን ኣእምሮና ብእወታ ወይ ብኣሉታ ምቕናይ ማለት ክበሃል ይከኣል። ኣመስጋኒ ልቢ ክፍኣት ኣይሓስብን እዩ። ኣብ ስራሕካ ካብ ውልቃዊ ጥቕምን ስስዐን ተበጊሶም ዝጻብኡኻ ሰባት ክጓንፉኻ ይኽእሉ ወይ ንኻሎኦት ከምኡ ዝገብሩ ሪኢኻ ትኸውን። እዚኦም ንኻሎኦት እናጸለሙ ኽነብሩ ዝሓሰቡ እዮም። ከምዚ ዝገብሩ ንኽዕወቱ እዮም። እዚ ግና ሳዕቤኑ ይኸፍእ። ምኽንያቱ መጥበውቲ ጥራይ ዘይኮኑ ወላ ሓሳባት ውን ንየኦምን ከምኦምን ዝመስል እናወለዱ እዮም ዝቕጽሉ። ብዋጋ ሰባት ክትነብር ትሓስብ እንተኾይንካ ቀናእ ኢኻ። ቀናእ እንተኮይንካ ደገኻ ብዘየገድስ፡ ሰባት ከመይ ይርእዩኻ ብዘየገድስ ውሽጣዊ ሰላም የብልካን። ብኣንጻሩ ኣመስጋኒ ልቢ እንተደኣ ሃልዩካ ብዘለካ ቅሱን ኢኻ። ቅሱን እንተኾይንካ ቀናእ ኣይኮንካን። ቀናእ እንተዘይኮይካ ውሽጣዊ ሰላም ኣለካ። ንዓለም ከኣ ብተሰፋን ሓጎስ ትነብራ። ኣብ ሂወትካ ካብ ሕዙን ፡መማረሪ ፡ ተስፋ ኣልቦ ምኳን ፡ ሕጉስን ትስፍዉን ክትከውን ከም እትደሊ ፍሉጥ እዩ። ስለዚ ከኣ ነዞም ነገራት ንምውናን ኣመስጋኒ ኹን። ብዘለካ ዘይተመስግን እንተኾይንካ፡ ኣእምሮኻ ብጎዲሎምኻ ዘልው ነገራት ይምላእ። ስለዚ ከኣ ናይ የብለይን፡ ሲኢነ ዝብሉ መረረታት ወልፊ ይሕዘካ። ወላ ብዙሕ ካብ ድሌታትካ ረኺብካዮ እንከለኻ ቅሳነት የብልካን። ኣብ ህይወት ካብዚ ዝኸፍእ እሞ እንታይ ኣሎ? ስለዚ እምበኣር እወታዊ ኣመለኻኽታ ህይወት ክህልወካ ጽዓር። እቲ ጉዕዞ ሕጂ ጀምሮ። እስኪ ንሓደ ወርሒ ዝኣክል መዓልታዊ ይዕበዩ ይንኣሱ ንዘጋጥሙኻ ጸጽቡቓቶም መዝግቦም። ድሕሪ ወርሒ እቲ ውጺኢት ከገርመካ እዩ።

እስከ ማኮላህን ኣሞንስን ዝተባህሉ ክልተ ኪኢላታት ስነ ልቦና ኣመስጋኒ ምኳን ኣብ ሂወትና ዘለዎ ጽልዋ ንዝካየድዎ መጽናዕቲ ንተዓዘብ። እዞም ክልተ ተመራመርቲ ስነ ልቦና ሰለስተ ጉጅለ ሰባት እዮም ኣብ ምርምሮም ኣቕሪቦም። እቶም ሓደ ጉጅለ ኩሉ (ጽቡቕን ሕማቕን) መዓልታዊ ዘጋጥሞም ኣብ ዲያርታትቶም ዘስፍሩ፡ እቶም ኻላኣይቲ ጉጅለ ከክፋኡ ዝምዝግቡ፡ እቶም ሳልሰይቲ ከኣ ጸጽብቒ ዝምዝግቡ እዮም።

እቲ ውጺኢት እቶም ጸጽቡቒ ጥራይ ዝምዝግቡ ዝነበሩ ዝለዓለ ትኩርነት፡ ውዕውዕ ስምዒት፡ ቆራጽነት፡

ትስፍዉነት፡ ህርኩትነት ኣመዘጊቦም። ካብቲ መጽናዕቲ

1) ኣመስገንቲ ስሱዓት፡ ቀነኣት ክኾኑ ከምዘይክእሉ

2) ኣመስጋኒ ምኻን ንግዳማውን ውሽጣውን ትሪኢትካ ግሩም ከምዝገብሮ

3) ኣመስጋኒ ምኻን ሕጊ ስሕበት ብልክዕ ከምዝሰርሓልካ ከምዝገብር ማለት ጸጽብቑ ከም ዘስሕበልካ ክረጋገጽ ተኻኢሉ። ብዘይካ'ዚ እቶም ኣብ መጽናዕቲ ዝቐረቡ እወታውያን ጉጅለ ውሑድ ጽቕጢ ዝግጥሞምን ንኻልኦት ክሕግዙ ብቕዓት ዘለዎምን ምኻኖም'ውን ተረጋጊጹ። ብዘይካ'ዚ ንጥፈታቶም ብስሩዕ ከተግብሩን ኣብ ዕላማኦም ጽቡቕ ገስጋስ ከመዝግቡ ከምዝኽኣሉን እውን ተረጋጊጹ። ንስኻ'ውን መዓልታዊ ጸጽብቑ እሞ መዝግብ ጸጽብቑ ክትረክብ ኢኻ። ስለዚ ኣመስጋኒ ምኻን።

7) ተምሳጥ

እንታይ እዩ ልዕሊ ኹሉ ዝምስጠካ፡ ኣብ መዓሙቕ ልብኻ ደስ ዝብሉኻ፡ ኣዚኻ እትሃርፎምን እትብህጎምን ኮታ ተምሳጥ ዝፈጥሩልካ ነገራት ወይ ሕልምታት ኣለዉኻዶ፧ ብልክዕ እዝን እትን እናበልኩ ክዝርዝረካ እኳ ክብድ ዝበለ እንተኾነ፡ እዚኣቶም እቶም ሓጎስ፡ ዕግበት፡ ቅሳነት ዝፈጥሩልካ ምኻኖም ግን እፈልጥ። ምኽንያቱ ንወዲ ሰብ እቶም ኣብ ውሽጡ ዘለዉ ክጭብጦም ዝብህግ እዮም ሓለፋ ኩሉ ተምሳጥ ዝፈጥረሉ ።

ከም ሰብ ዝደለኻዮ ክትረክብ፡ ናብ ዝደለኻዮ ክትጎዓዝ፡ ከምቲ እትምነዮ ዓይነት ህይወት ክትመርሕ ትኽእል ኢኻ። እዚ ምናባት ከቢድ ክመስል ይኽእል። ግን ከኣ ኮዉን ሓቂ እዩ። ብዙሓት ሰባት ከምቲ እንደልዮ ከይንነብርን ዓወታት ከይንጓናጸፍን ዝኽልክለና ኣብ ሕሉፍናን ሕጽረታትናን ስለ እንነብር እዩ። ወለድና ምናልባት መባእታዊ ድሌታት ኣብ ምምላእ ወይ ካብ ኣፍ ናብ ኢድ ይነብሩ ነይሮም ክኾኑ ይኽእሉ። ኣብዚ ሎሚ እዋን ግን ምስ ምዕባለን ትምህርትን ዝሓሸ ዕድላት ስለዘሎ ኪንዮ መባእታውያን ድሌታት ክንሰጉምን ዓወታት ክንጭብጥን ንኽእል ኢና። እቲ ቀንድን ኣገዳስን ነጥቢ ግን ድሌታትካ ኣብ ምርካብን ዘይምርካብን ኣይኮነን። ገለ ሰባት ሓደ ነገር ክሰርሑ ተበጊሶም ይረኽብዎ ከኣ። እዚ ኮይኑ ኩብቅዕ ግን ሓጎስ ኣይረኽቡን። ዕግበት ክስምዖም ዘይምኻሉ ወላ ንዕኦም ስለዘገርሞም ህይወት ማለት እንታይ ድያ፧ ብምባል ይግረሙ። ኣብ ስራሕ ደረጃ ሓላፍነት ወሲኽካ፡ ምዉኞ ሓዳርን ውላድን ሃልዩካ ከተብቅዕ ሕጉስ ዘይትኾነሉ ምኽንያት እንታይ ኣሎ? ነዞም ነገራት እዚኣቶም መፈንጠራታት ዓወት ክብል ስቴቭን ኮቪ ይገልጾም። ምኽንያቱ እዞም ውጺኢት ናይ መስርሕ እዮም። ዕዉት ንምኻን ከኣ መስርሕ ኢኻ ክትቆጻጸር ዘለካ። እዚ ምስ እትገብር እትደልዮ ውጺኢት ክትረክብ ትኽእል ኢኻ። መስርሕ ከይተቖጻጸርካ፡ ኣብ ውጺኢት ጥራይ ምትኳር ግን ትርጉም የብሉን። ኮቪ ንኸምዚ ዝበል ኩነት ምስ ምድያብ ኣስካላ የነጻጽሮ። ውጺኢት ጥራይ ዝገድሰካ እንተኾይኑ ኣስካላ ስለዝረኸብካ ጥራይ ንላዕሊ ገጽካ ከም ድላይካ ክትጎዓዝ ትኽእል ኢኻ። ኣብ ዝባን ዚንጎ ምስ ተሰቐልካ እታ ኣስካላ ናብታ ዝደለኻያ ዘይኮነት ናብ ዘይደለኻያ ገዛ ከም ዘደየበትካ ክትዕዘብ ኢኻ። መስርሕ ክትቆጻጸር ትደሊ እንተኾይንካ ግን ኣቐዲምካ ናይታ ኣስካላ ድልዳለ፡ ናብ ኣየናይ መንደቕ ናብቲ ዝደለኻዮ ወላ ዘይደለኻዮ ተጸጊዓ ከምዘላ ከተስተባህል ኢኻ። ስለዚ ከኣ ብኸመይ ናብ ዝባን እታ ዝደለኻያ ገዛ ክትበጽሕ ትኽእል ከሎ ጌና ክትፈልጥ ትኽእል። እዚ ንምግባር፡ ብዕምቀት ክትሓስብ የድልየካ። ኣብ ህይወት ዕዉት ንኽትከውን ዘድልየካ መሰረታዊ ነገር ንገዛእ ርእስኻ ብግቡእ ክትፈልጥ ምኽኣል እዩ። ንገዛእ ነብስኻ ኣብ ምንዳይ ምስ ተዓወትካ፡ ረኺበኪ ናበይ ገጽኪ ኢኺ በላ። እቲ ንሳ እትህበካ መልሲ ከተተግብሮ ብዝጀመርካ ብዘይጥርጥር ኣብ ውሽጥኻ ተምሳጥን ውዕዉዕ ስምዒትን ክፍጠር ክትዕዘብ ኢኻ። ነዚ ኢኻ ከኣ ክትጭብጦ ክትቃለስ ዘለኻ። ወድሓንኩም ንስኻ/ኺ ንዓወትን ዕግበትን ኢኹም ተሰሪሕኩም!!

ፍታሕ ተንቀሳቓሲ ተሌፎን
Mobile Solution

ሃብተገርግስ ተስፋማርያም (ጠዊል)

መሃዚ ተንቀሳቓሲ ስልኪ ማርቲን ኩፐር ካብ ንእስነቱ፡ ኣደ ምህዞ ንገዝኣ ዓዲማ ዘምጽኣቶ ፍጡር እዩ። ተፈጥሮ ዝሃብትኒ ጸጋ ኢሉ ግን ኣይተዘናግዐን። ፍጥሪ ክብል፡ ዝረኸቦ ነገራት ፈታቲሑ ብምፍታሽን ብምግጣምን፡ መጻኢ ዕድሉ ኣቐዲሙ ዝርኣየ ብዓል ጥሙሕ ኣእምሮ እዩ። ሓደ መዓልቲ ኢንጂነር ከም ዝኸውን ይፈልጥ ነይረ ዝብል ኩፐር፡ ከም ትምኒቱ ብዝረኸቦ ነገራት እናተመራመረ፡ ኣብ 1970 ምስ ትካል “ሞቶሮላ” (Motorola Solution’s) ብምጽንባር፡ ኣቦ ፈጠራ ተንቀሳቓሲ ስልኪ ዘስመዮ ኩርሲ ኣዋዲዱ፡ ኣብ 1973 “ዳይና ታክ” ዝተባህለት ፈላሚት ተንቀሳቓሲት ስልኪ ብምቕራብ፡ ስሙ ኣብ ክብሪ መዝገብ ከስፍር ዝኸኣለ እዩ።

እዛ ሓደ ንሓደ ናይ ጻውዒት ኣገልግሎት ምሃብ ጥራይ ዝነበረ ዓቕማ፡ እቲ ቀዳማይ ዘረብኡ ምስ ወድአ እዩ እቲ ካልኣዩ ዝምልስ። ብሓፈሻ ናይ ኩፐር ተንቀሳቓሲት ስልኪ ጀማሪት ብምዃና ደኣ’ያ ትድነቕ እምበር፡ ምስ’ዘን ናይዚ ዘበን ስማርት ሞባይላት ንምውድዳር ትበቅዕ ኣይኮነትን። ንምስግጋር ቴክኖሎጂ ተንቀሳቓሲ ስልክን ንመሃዝቲ ዘመናውያን ሞባይላትን፡ ከምኡ’ውን ነዚ ካብ ጫፍ ንጫፍ ዓለምና ዘራኽብ ዘሎ ኣገልግሎት ዋይፋይ (WiFi) ዘበጋገሰት፡ ናይ’ቲ እዋን ብልጽቲ ምህዞ ምዃና ግን ዘይከሓድ እዩ።

እታ ናይ መጀመርታ ንኢድ ምስ ኣፍን እዝንን ዘራኸበት፡ ቀዋሚት ናይ ገዛ ስልኪ ግን እታ ብኣሌክሳንደር ግርሃም ቤል ዝተማህዘት እያ። እዛ ብቐጢን ስልኪ መልእኽቲ ድምጺ ተመሓላልፍ ቴለፎን፡ ኣብ ወርሒ ለካቲት 1876 ተፈላጥነት ምስ ረኸበት፡ ኣሌክሳንደር ናብ ተሓጋጋዚኡ ደዊሉ ብቐጥታ ዘመሓላለፎ ናይ ድምጺ መልእኽቲ “Watson came her I want see you” (ዋትሰን ደሌካ ኣለኹ ምጻኒ) ዝብል፡ ኣብ ናይ ስልኪ ታሪኽ ፈላሚ መልእኽቲ ተባሂሉ ተመዝጊቡ ይርከብ። እዚ ብ1847 ኣብ ስኮትላንድ ተወሊዱ ናይ እንግሊዝን ኣሜሪካን ዜግነት ዝነበሮ ሳይንቲስትን መሃንዲስን፡ ሙብዛሕትኡ ፈጠራዊ ስራሓቱ ምስ ድምጺ ዝተተሓዘ ምዃኖምን ኣብ ናይ ምምህርና ስርሑ እውን

ንብዙሓት ጸገም ናይ ምስማዕ ዝነበሮም ይሕግዝ ከም ዝነበረን፡ ብዝያዳ ኣብ ድምጺ ሳይንስ ዝተገደሰሉ ምኽንያት ከኣ፡ ኣዲኡን ብዓልቲ ቤቱን ጸማማት ብምንባረን ምዃኑ እዩ መዛግብቲ ታሪኽ ዝሕብር።`

እቲ ብቐዋሚ ስልኪ ጀሚሩ ናብ ተንቀሳቓሲ ስልኪ ናይ ኩፐር ዝተሰጋገረ ምህዞ ቴለፎን፡ በሪ ከፊቲ ነዘን ዕዳጋ ዓለም ብሒተን ታችን ስማርትን ሞባይላት ዘፍርያ ዘለዋ - ኣፕል፡ ሳምሶም፡ ሃዋይ፡ ተስላ፡. . . ምዃኑ እዩ ዝምስከር። ኣብዚ ዲጅታል ዕድጊ ኣብ ዘጉልዓሉ ዘሎ እዋን፡ ኣፕልን ሳምሶንግን ናይ ዕዳጋ ምርቓተን ንምዕቃብን ዓማዊለን ብሓባር እናተለቓቐሑ ክሰርሑ ንምትብባዕን፡ ዝጥቀማሉ ኦፐረቲን ሲስተም ISOን ኣንድሮይድን ንኣዳለውቲ ፕሮግራማትን ኣፕን . . .፡ ክፈጥረሎም ዝጸንሐ ዕንቅፋታት ብምጽባብ፡ ዘመናውያን ተዓጻፊ ከምኡ'ውን ዝጥቐለልን ዝዝርጋሕን እስክሪን ዘለወን ስማርት ሞባይላት ንመሸጣ የቕርባ ኣለዋ። እታ ብሚልዮነር ኤለን ማስክ እትውነን ተስላ እውን፡ ምስ'ቲ ቱሪዝም ኣብ ህዋን ምስፍሕፋሕን ሰፈራታት ኣብታ ካልኣይቲ መሬት ምዃና ዝንገረላ ማርስን ዝግበር ዘሎ ወፍርን ኣብ ግምት ዘእተወ፡ ካብ መሬት ምስ ህዋ ተራኺብ፡ ከምኡ'ውን ዲጂታል ዕድግን ናይ ገንዘብ ትውጊትን ምስ ኣብ መሬት ዘለው ትካላት ከተሳልጥ ተስፋ ተነቢሩላ ዘሎ፡ ዝተደራርዐ እስክሪን ዘለዋ ዘመናዊት ስማርት ስልኪ ምሂዞም ኣለው። ብሓፈሻ እዘን ኣፍረይቲ ትካላት፡ በብግዚኡ እንዳስፋሕፈሐ ዝመጽእ ዘሎ፡ ሰማያዊ ውቅያኖስ (blue Ocean) – “ንግዲ ብዘይ ዶብ” “ዓማዊል ምዕጋብ፡ ሓደስቲ ዓማዊል ከኣ ብሓዲሽ ሓሳብ ምቅራብ” ዝብል ዘበናዊ ፍልስፍና ቢዝነስ ተኸቲለን፡ ዝገብረኦ ዘለዋ ምዝማናት ኣብ ወሰንቲ ኣካላት ሞባይል ንምግንዛብን፡ ዝቀርብ ዘሎ ፍታሓት ንተንቀሳቓሲ ስልኪ (Mobaile Solution) ኣለሊኻ ግቡእ ኣተገባብራ ንምዝውታርን፡ ሓፈሻዊ ስእሊ ክትህብ ትኽእል እያ ብምባል ምስ ዝመረጽናያ፡ ኣብ ኤክስፖ ዱባይ 2023 ተወዳዲራ ልዑል ኣድናቆት ዘትረፈት፡ ፍርያት ኣፕል ከነላልየኩም።

ኣይፎን 13 - ፕሮን ፕሮ ማክስን - ዝበሃላ ፍርያት ኣፕል፡ ነቲ ካብ ብ1ይ ደረጃ ኣብ ምዕባለ ሞባይል ዝጥመት፡ ዝለዓለ ዓቕሚ ዘለዎ ባትሪ ኣካቲተን፡ ነቲ ብ2ይ ደረጃ ኣብ ምስ ምዝማን ተንቀሳቓሲ ስልክታት ዝጥቀስ ዝድነቅ ቪድዮ ካሜራታት ሓቊፈን፡ ከምኡ'ውን እቲ ብ3ይ ተርታ ዝስራዕ ሃይ ደፊንሽን ዲስፕለይ እስክሪን ኣዘሚነን እየን፡ ምስታ ናይዚ ዓመት ፍርያት ሳምሶም ጋላክሲ S23፡ ኣብ 2023 ጥራይ ብተመጣጣኒ ዋጋ 270 ሚልዮን ንዕዳጋ ምቕራባ ዝንገረላ ሞባይል ንምርኢትን ንዕዳጋን ቀሪበን ዘለዋ።

ኣይፎን 13 ዕብይ ዝበለ ባተሪ ሒዛ ቀሪባ ስለዘላ፡ ካብተን ኣቀዲመን ዝነበራ ዓይነት ሞባይላት ፍርያት ኣፕል ብዓቐን ግዝፍ ዝበለት ኮይና፡ እቲ ብኣይፎን 12 ዝነበረ ናይ ሄቪ ከይ4 ቪድዮ ናይ ምርኣይን ምስኣልን ዓቅሚ፡ ናብ 2 ሰዓትን ፈረቓን ኣበሪኻቶ ኣላ፡፡ ማለት ሓደ ግዜ ባትሪ ምስ መልኦት፡ ብተገጢሙላ ዘሎ ስጋብ 120 ፒክሰል ፈይስ ሪኮግኒሽን ዘለዎ ዘበናዊ ቪድዮ ካሜራ፡ ብርቱዕ ብርሃንን ጸልማትን ኣብ ዘለወሉ ከባቢ፡ ድሩቅን ተንቀሳቓስን ስእሊ እንዳ ኣልዓልካ፡ ስጋብ 12 ሰዓት ከተጻንሕ ትኽእል። በዚ ዓቕሚ ባተሪ ናይዛ ዘመናውቲ ሞባይል እውን፡ እቲ ብ3ይ ደረጃ ምዕባለ

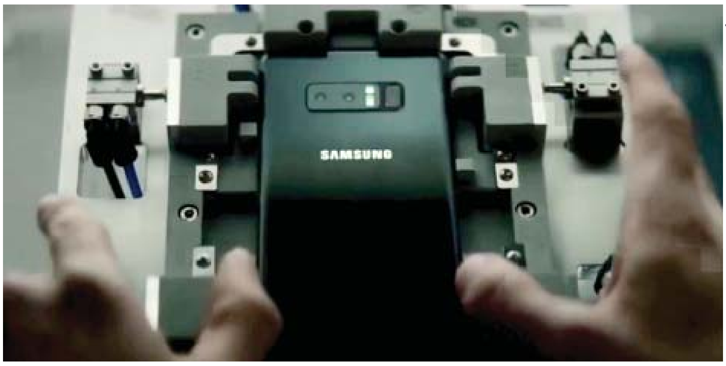

ሞባይላት ዝግለጽ፡ ሃይ ደፊንሽን ዲስፕለይ ማለት መስርሕ ምብርባር (refreshment) እስክሪን፡ ብዘይ ምቁራጽን ብዘተኣማምን መንገዲ ይሳልጥ። ሓንቲ ሞባይል ወይ ላብቶብ ፓወራ ከየጥፈኣት ብዙሕ ግዜ ትበራበር ወይ ሪፍረሽ ትገብር እንተኾይና፡ ምስ ሓንጎልና ማዕረ ትስጉም ምህላዋ ዘመላኽት እዩ። ነዚ ኣብ ግምት ብምእታው እዩ ከኣ፡ ሪፍረሽመንት ናይ ሞባይላት ሓደ ካብ ኣገደስቲ ረቛሒ ውሽጣዊ ስርሓት ሞባይል ምዃኑ ዝሕበር። ኣቀዲማ ዝነበረት ኢይፎን ኣብ ሰከንድ 60 ግዜ ሪፍረሽ ከምትገብር ዲዛይን ተገይራ እያ ተሰሪሓ። ኣይፎን 13 ግን፡ ነታ ኣብዚ ቀረባ እዋን ንዕዳጋ ቀሪባ ዘላ ዘመናዊት ፕሪፈስ ላብቶብ ስቱድዮ ትበሃል ኮምፒተር ብዝዳረግ፡ 120 ግዜ እያ ኣብ ሰከንድ ሪፍረሽ ትገብር።

እቲ ካልእ ከም መምዘኒ ብቅዓት ሞባይላት ዝቖጸር ናይ ምዕቃብ (Storge) ዓቕሚ እዩ፡፡ እዘን ዘመናውያን ሞባይላት ኣይፎን 13 - ፕሮን ፕሮ ማክስን - ከኣ፡ ካብ 128Gb ዝብገስ፡ 256Gbን 512Gbን ከምኡ'ውን ስጋብ 1 ቴራፓይት መዐቐቢ (ሃርድ ዲስክ) ሒዘን እየን ቀሪበን ዘለዋ። ክብደተን ናብ ዝተሓተ ደረጃ ንምውራድ ብዝተኻየደ ጻዕሪ'ውን፡ ፕሮ ስጋብ 204 ግራም ክትምዘን ከላ፡ ስፍሓት እስክሪና ማለት ዲስፕለይ ከኣ 6.1 ኢንች እዩ። ፕሮማክስ ከኣ 240 ግራም ክብደትን 6.7 ኢንች ስፍሓት እስክሪንን፡ ዝትሕዝትኡ ቅሞና ሒዘን እየን ተዳልየን ዘለዋ። እዘን ሞባይላት ልዑል ናይ ምጽዋር ርስሓትን ዶሮናን ብቅዓት ዘለወን ኮይነን፡ ስጋብ 6 ሜትሮ ዕምቆት ኣብ ዘለዎ ማይ ጠሊቀን፡ ን30 ደቂቅ ብዘይ ዝኾነ ይኹን ዕንወት ክጸንሓ ከምዝኽእላ'ውን ተፈሊጡ'ሎ፡ ፡ ነቲ ኣብዚ እዋን ዝበዝሓ ሃገራት ዝግልገላሉ ዘለዋ፡ ስጋብ ሓደ ሽሕ ኤልክትሮኒካዊ መሳርሒታት ጥራይ ዘራኽብ ዘሎ 4G መራኽቢታት ኔትዎርክ ተኪኡ፡ ናብ ሓደ ሚልዮን ቅልጣፈ ብምብራኽ ብስፍሓት ንኽዝርጋሕ ዝተኣታቶ ዘሎ 5G ተጠቂምካ፡ ብልዑል ቅልጣፈ (speed) ኣይፎን 13፡ ካብ 13 ስጋብ 20 Gb ኣብ ሰከንድ ከተዕልለላ ከም ትኽእል እውን እዩ ዝንገር። እዚ ሕጂ ሞባይል ተጠቂምካ ፊሊም ካብ ኢንተርነት ንምውራድ (download) ስጋብ 4 ሰዓት ዝወስድ ዘሎ እውን፡ በዛ ፍርያት እፕል ኣብ ውሽጢ ስከንድ ክሳለጥ እዩ።

ዋጋ እዛ ተነቓፊት፡ ብዙሕ ምቅብጣርን ኣፍልጦን እትሓትት ሞባይል፡ ልዕሊ ሓደ ሽሕ ዶላር ምስ ምዃኑ፡ ኣብ ሓጺር ግዜ ኣብ ጁባ ኩሎም ተመነይታ ክትበጽሕ እያ ኢላካ ዝሕሰብ ኣይኮነን። ብመሰረቱ እውን ኤለክቶኒካዊ መሳርሒታት ቅድሚ ምግዛእካ፡ ንምንታይ ክትግልገሉ ምዃንካ ምርጫኻ ከተነጽርን ከኢላታት ከተማኽርን እዩ ዝመዓድ። ንምጽሓፍ ደብዳቤታት ተገልግል ላብቶብ ic3 እንከላትካ፡ ic7 ትምነ እንተኾንካ፡ ገንዘብን ንብረትን ኣብዘይ መዓልኡ ተውዕሎ ስለዘለኻ ድርብ ክሳራ እዩ። ከምኡ'ውን ካብ ትሕቲ 4G መራኽቢታት ኔትዎርክ ኣብ ዘለዎ ኣከባቢ ኮንካ፡ ንብድምጽን ጽሑፍን ዝግበር ምልውዋጥ መልእኽታትን ምስኣልን ጥራይ ክትግልገለላን መጋየጺ ክጥቀመላን ብናይ ወጻኢ ሽርፌ ኣይፎን 13 ትመርጽ እንተኾንካ፡ ንካዝናኻን ንቁጠባ ሃገርን ዓቢ ክሳራ እዩ። ስለዚ እዩ ከኣ ኣብ ምውናን ኣጠቓቕማን ኤለክቶኒካዊ መሳርሒታት ልዑል ጥንቃቐ ክዝውተር ዝምከር።

ምስጢር ምምላእ ባተሪ

ሞባይል ንክትውላዕን ሓቂፋቶም ዘላ መሳለጥያታት ብግቡእ ንክሰርሑን፡ ካብ ተገጢሙሉ ዘሎ ባትሪ እያ ሓይሊ ትረክብ። ስለዚ እዩ ከኣ፡ ባትሪ ደም ሱር ሞባይላት ተባሂሉ ዝግለጽ። እታ ብዛዕባ ባትሪ ተንቀሳቓሲ ስልኪ ብምርማር እትፍለጥ ዶ/ር ኣንዴራ ኒኮላ ከም ትገልጾ፡ ሓደ ተንቀሳቓሲ ስልኪ ብግቡእ ክትሰርሕ ካብ 15 ስጋብ 20 ሽሕ ዶልስ (መለክዒ ሓይሊ) ትደሊ፡፡ ስለኪ ምስ ኢንተርነት ምርኻብ ጥራይ ስጋብ 12 ዶልስ ይወስድ። እዚ ነቲ ኣብ ምእካብ ሓበሬታ ዝጠፍእ ጉልበት ከይሓውስካ እዩ። ንኣብነት ናይ ቢቢሲ ማዕከን ሓበሬታ ንምኽፋት 3 ዶልስ ሓይሊ የድልይ። ዊኪ ፒድያም ንምኽፋት'ውን ስጋብ 34 ዶልስ ይሓትት። ነዚታት ኣብ ግምት ብምእታው እዛ ዶክተርን ብጾታን፡ ጥዕና ናይ ኦርጅናል ሞባይላት ኣብ ተጻርየሉ እዋን፡ እቲ ብመጀመርያ ከተረጋግጾ ዘለካ ባተሪ ቻርድ ላይፍ ሳይክል ምዃኑ'ዮም ዝሕብሩ። እዚ ከኣ፡ ባትሪ ናይ ምድኻም ባህሪ ከየርኣየ ንኽንደይ ይጸንሕ እዩ ዘብርሆ። ባተሪ ምስ ተወደአ ካብ 0 ናብ 100 ምስ ትመልኡ፡ እንደገና ናብ 0 ክወርድ ዘሎ መስርሕ ናይ ምምላእን ምወራድን ማለት ቻርጅን ዲስ ቻርጅን ከኣ እዩ ባትሪ ላይፍ ሳይክል ተባሂሉ ዝጽዋዕ። ብሕጽር ዝበለ ኣገላልጻ ንኽንደይ ግዜ ኢዩ ዓቕሚ ናይ ሓንቲ ሞባይል ከይተዳኸም ብኸምዚ ዝቅጽል እዩ እቲ መስፈርቲ።

መብዛሕትኦም ባተሪታ ናይ ሞባይል (LTMI) 18650 ዝብሃል፡ ዝቃጸል ዓይነት ፈሳሲ ኣብ ውሽጦም ኣለዎም። እዚ ዓይነት ባተሪ ከኣ፡ ናይ ምድኻም ባህሪ ከየርኣየ፡ ካብ 300 ስጋብ 500 መዓልታት ማለት ካብ ዓመት ስጋብ ዓመትን ፈረቓን ቻርጅ ዲስቻርጅ ክገብር ይኽእል። ብድሕር'ዚ ምድኻም ናይዚ ፈሳሲ ይኽሰት፡ ምምላእ ኣብ ዘይቅበለሉ

ደረጃ ይብጻሕን ባተሪ ምቅያር የገድድን። እዚ እቲ ባትሪ ዘፍሪ ትካል ዲዛይን ዝገብሮ ክኸውን ከሎ፡ ብውሕሉል ኣገባብ እጠቃቕማ ግን ዕድመ ባተሪታት ምንዋሕ ይከኣል እዩ። ማለት ብጥበብ ምስጢር ኣመላልኣ ባትሪ ስጋብ 1000 መዓልቲ ከገልግለሉ ዝኽእል ኣገባባት ከምዘለዎ'ዩ ዝግለጽ። እዚ ከኣ፡ ነቲ ባትሪ ስጋብ ዝጽንቀቕ ማለት ስጋብ 0 ዝበጽሕ ከይተጸበኻን፡ ክመልእ ወይ ቻርጅ ክገብር ከሎ'ውን ስጋብ 100 ከየብጻሕካን፡ ኣብ 20 ምስ በጽሐ ክመልእ ኣብ ኤለትሪክ ትሶኹዖ። 80 ምስ በጽሐ ከኣ ተውጽኦ። ብናይ ሰብ ሞያ ኣገላልጻ 80% ቻርጅ 20% ዲስ ቻርጅ እንዳገበርካ ዕድመ ባተሪ ምንዋሕ እዩ። በዚ ኣገባብ ኣመላልኣ ኦሪጅናላ ባትሪ ከኣ፡ ንተገልገልቲ ብዙሕ ሰዓታት(heave users) ስጋብ 3 ዓመት ከጻንሖም ከም ዝኽእል እዩ ዝሕበር።

ምስጢር ናይ ኣገባብ ኣመላልኣ ባትሪ ሞባይል ዘቃልዑ ሰብ ሞያ ከብርሁ ከለው፡ ዝኾነ ባትሪ ዘፍሪ እካል 100% ናይ ባተሪ ዓቕሚ ክትጥቐም ከምዘየፍቕድ፡ 80% ጥራይ ቻርጅ ከም ዝገብር ኮይኑ ዲዛይ ከም ዝተገበረ እዮም ዝሕብሩ። እዚ ዘመላኸተና ከኣ፡ ስጋዕ 100% ክንመልእ ዘይፍቐድ ክነሱ፡ ምሉእ ለይቲ ሞባይልና ኣብ ኤለትሪክ ሰኺዕናያ እንተሓዲርና 80% ሓሊፉ 100% ትመልእ። ካብ 100% ንላዕሊ ከኣ ኦቨር ቻርጅ ስለ ትገብር፡ ሞባይል ትረስን ብኡ መጠን ከኣ ዕድመ ባትሪ ይንኪ። እቲ ብተደጋጋሚ ዝስማዕ ባትሪ ተነፊሑ፡ ተተኩሱ ዝብል መረረታ እውን፡ ውጽኢት ናይ ኦቨር ቻርጅ እዩ። እዚ ከኣ፡ ባተሪ ካብ 80% ንላዕሊ ብተደጋጋሚ ምስ ትመልኦ፡ እቲ ኣብ ውሽጡ ዘሎ ተቓጻሊ ፈሳሲ ናይ ዝፈጥሮ ግብረመልሲ (reaction) ውጽኢት እዩ። ስለዚ ብሓፈሻ ክንግንዘቦ ዘለና ሞባይል፡ ላብቶብን ኣይፓድን ብሓፈሻ ብባትሪ ዝሰርሑ ኤልክቶኒካዊ መሳርሒታት፡ ንኽመልእ ምሉእ ለይቲ ተሶኺዑ ዝሓድር እንተ ኾይኑ፡ እቲ ባትሪ ዋላ ኣብ ምትካስ ደረጃ ኣይብጻሕ፡ ብውሽጢ ቻርጅ ዲስቻርጅ እንዳገበረ ዕድመ ባተሪ'ዩ ዘሕጽር። ማለት 100% ቻርጅ ምስ ገበረ ናብቲ ቦርድ ስለ ዝጽጋዕ ቁሩብ ዲስ ቻርጅ ይገብር፡ እንደገና ከኣ ናብ 100% ቻርጅ ብምግባር ይመልእ። እዚ ዑደት ናይ ጸዓት ትሪክል ቻርጂንግ ተባሂሉ ዝጽዋዕ እዩ ከኣ፡ ቴክ ኤንድ ቻርጅ እንዳገበረ ነቲ ዓቅሚ ናይቲ ባተሪ ዘዳኽም። እቲ ኣብ ውሽጡ ዘሎ ፈሳሲ ብብቅሩብ እንዳ ተቓጸለ ከኣ፡ ዕድመ ኣገልግሎት ባተሪ ይሓጽርን ግዚኡ ከይኣኸለ ካብ ስራሕ ወጻኢ ይኸውንን፡፡ ስለዚ ስልክና ምሉእ ለይቲ ክመልእ (charge) ካብ ምስካዕ ተቆጢብና፡ ምጥቃም ስጋብ ናብ 20% ዝወርድ፡ ክንመልኦ ከኣ ስጋብ 80% ጥራይ ክኸውን'ዩ ምስጢር ኣመላልኣ ባትሪ ዘረድኣና።

ስለዚ እዘን ናይ ዘመና ሞባይላት ብዙሕ ምቅብጣር ዝሓታ ምስ ምኺነን፡ ምሉእ ለይቲ ኣብ ኤለትሪክ ሰሹካየን ዘይምሕዳር። ኣብ ቻርጅ ከላ ዘይምግልጋልን ንንውሕ ዝበለ ግዜን መዓልታትን ዘይምጥፋእን። ጥዕና ዘለዎ ባትሪ ዝበሃል ከኣ፡ ኣብ ሓጺር ግዜ ዝመልእን (charge) ቀስ ብቀስ እንዳወረደ (discharge) ንነዊሕ ሰዓታት ዘገልግልንን እዩ። ስለዚ እዚ ዝቀርብ ዘሎ ፍትሓት ተንቀሳቓሲ ስለኪ (Mobil Solution) ብሓያል ምርምራዊ ስራሓት ዝተበጽሐ ምስ ምኻኑ፡ እንገዝኦ ባትሪ ኦርጅና ክኸውንን ንኣገባባት ምስጢራዊ ኣመላልኣ ባትሪ ኣብ ግምት ዘእቱን ክኸውን እዩ ዝምከር። እዚ ኣገባባት ኣመላልኣ ባተሪ፡ ምስታ ፈላሚት ተንቀሳቓሲ ስልኪ ናይ ኩፐር ምትግባሩ ፍጹም ዘይሕሰብ ኢዩ ነይሩ። እታ ፈላሚት ተነቀሳቓሲት ስልኪ ካብ 30 ደቂቓ ንላዕሊ ከተዕልል ዕድል ዘይትህብን፡ ባተሪ ምስ ወድኣት ን10 ሰዓት ኣብ ኤለትሪክ ሰኺዑኒ'ያ ትብል ዝነበረት። ናይዚ እዋን ስማርት ሞባይላት ግን፡ ዝነውሐ ናይ ዕድመ ኣገልግሎት ዘለዎ ባትሪ ተዓጥቐን፡ ነዊሕ ሰዓታትን ዓመታትን ኣብ ልምዓታዊ ስራሓት ከገልግላ ድልዋት ኮይነ ቀሪብ ከም ዘለዋ፡ ብግቡእ ኣብ መዓልታዊ ስራሕና ክንግልገለን እዩ ዝምከር።

ባህልን ስነ ጥበብን

ሻዕብያን ዶክተርን

ዮሃንስ ሃብተገርግሽ (ጆንሜራ)

“ከም ናይ ትማሊ
ዓሚ ቅድሚ ዓሚ
ወፈርና ብናህሪ
ብወግዒ ብዕሊ፡
ድሑርን ቅዱምን
ገድልን ዋርሳይን
ፈላምን ሰዓብን
ውሉድን ወላድን
ዘብዘብ ኢልና
ትንፋስ ከነድሕን
ኤረይ ደምን ልብን
ኣሕሊፍና ኣይንህብን።

ካብ ግጥሚ መተሃን ተሰፋማርያም ዝተወሰደ’ዩ።

ኣብ እምባን ኩርባን ኣብ ሸንጥሮን ሜዳን ብሊዩቲ ብቐትሪ ምስ ተመካ ዕንቅርቢት ተመሓዝዮም፡ ምስ ባህርን ዳህርን ኣሳሓይታን ቁርን፡፡ ምስ ሓጺን መጺን ምስ ሃልሃልታ ሓውን መዳፍዕን ሞርታሩን ምስ መስዋእትን ስንክልናን ተፋጢጦም።

ምስቲ ብቐንእን ሕሱናን ዓይኑ ደም ሓቢጡዎ፡ ክድቅስ ክትንስእ ኤርትራን ህዝባን ክብል ዝውዕል ጸላኢ ጥራይ ዘይኮነ፡ ምስቶም ብልጸግና ሃገርን ስልጣነ ህዝቢ ኤርትራን ዘይብህግ፡ ርእሱ ክኣሉ ባዕሉ ንባዕሉ ክመሓደር ዘይደልዩ ምዕራባውያን ሓይልታ፡ ቅድሚ ህዝቡን መንግስቱን በጃ ክኾውን ኣብ ቅድመ ግንባር ደው ኢሎም በጃ’ዛ ሓላል መሬት ውሕስ ክኾኑ እንከለው፡

ሃብርም ስዉኣቦውያንና ድማ እግሩ እግሩ፡ ብመንፍስ’ውን ምስኡ ሓቢሮም በዓል ብርዑ ብብርዑ፡ በዓል ክራር ብኽራሩ፡ በዓል ጥቡብ ብጥበቡ፡ ወኑ ከለዓዕሉ፡ ሞራል ህዝብን መንግስትን ከበርኹ ዝለዓለ እጃም ተጻዊቶም እዮም።

“ጅግንነት ተበልኩም ሕርሕራይ
ሞት ተበልኩም ከም ቀዳማይ
እቲ ምንታይ እቲ ምንታይ
ከይትድፈር እዛ ኤርትራይ
እዛ ስልምቲ ቕናት በዓልቲ ቖላይ
ምጭውቲ ዓደይ ዝብላ ኣስላማይ ክስታናይ
ኪዳን ዝኣተወላ ክስውኣላ እንተላይ፡

ተባሂሉ ከምቲ ናይ ዘመነ ገድሊ፡፡ ስነጥበብ ማዕረ ጠበንጃን መድፍዕን ድሕሪ ኩናት ጓይላ፡ ካብ ጉዕዞ ናብ ጉዕዞ፡ ኣሰር ኣሰሩ ሰዒቡ፡ ጸላኢ ኣንፈት ህድማ ጠፊእዎ፡ ሸም ንህቢ ከም ዝጠፍኦ ዕስለ ዕግርግር ክሳብ ዝብል ክኸውን እጃሙ ኣበርኪቱ’ዩ፡፡

ብዓጥምን ተንቀሳቓሲ ስእልን ዝተሰነዩ ስርሓት ገጣምን ደረሰን ኣወል ሰዒድ፡ ንሞራልን ሰራዊትን ህዝብን ኣብራኾም

ሓቒ ሓቒ ዝጨንዉ ሓሶቦትን ታሪኽን ሐ.ዞም ብ መገዲ ዓውት ከም ዝተሳለዩ ርኢናዮም ኢና። ብፍላይ ኑቶም ኣብ ወጺኢ ዝርከቡ ሃገራውያን ኣሕዋትናን ኣሓትናን ርጡብ መልእኽቲ ሐ.ዞም ይቐርቡ ከም ዝበሩን ናብቲ ናይ ሓድነት መንፈስ ኤርትራውነት ኣብ ምምላስ መሪሕ ተራ ከም ዝበሮም ዝኩሓድ ኣይኮነን።

ሓይሊ ስነጥበብ እምበኣር ዘርዚርካ ዘውዳእ ኣይኮነን። ባህሊ፣ ፍቕሪ፣ ሓድነት፣ ጅግንነት ሕብረተሰብ ብዘመርጸኖ ኩርናዕ ገሊጹኖ፣ ኣብ ምንቃሕን ምውዳብን ኣብ ቕያን ጅግንነትን ክተድምዓሉ ይሕግዙ። ብፍላይ ድማ ኣብ ከምዚ ዝሓለፈ ፈታኒ እዋን፣ ወኒ ከተላዕልን መገዲ ቅኑዕ ቃልሲ ክተተሕዘን ዝለዓለ ተራ ይጻወቱ።

"ሓደ እንተመጸ ብሸርሒ ጥራይ
ዓሻን ጨካንን እንተመጸ ከም ካልኣይ
መንቀኛ እንተሰዓበ ብባድመ ላዕላይ
መን'ሞ ይሕለፋ እዛ መረብ ጥውጥዋይ
ኣቦታት ነይሮም ብጭማራ ጥራይ
ውሉዳት ሰዓቡ ብምንሽር ጥራይ
ክሳድ ጸላኢ ዝበትኩ ብወስታ ጥራይ
ዓደይ ዓደይ ዝብሉ ኤርትራይ ኤርትራይ
ጽንጽያ ከይዓልባ ኣዒንቲ ኣባይ
ኣብ ቅድሚ ዋርሳይ ኣብ ቅድሚ ተጋዳላይ"

እቲ ቕያን ጅግንነትን እቲ ሓቦን ኒሕን ከም ተወርሶ ካብ ናብ እናተሰጋገረ መለሱ ጸኒዑ'ዩ። ከምቲ ሓደ ኣዛዚ ሓይልታት ምክልኻል ኤርትራ ዝበሎ ድማ፣ "ንጸላእትና ብዛዕባ ኤርትራ መሬታን ባሕራን ከይሓስቡ ናይ 50 ዓመት ዕዮ ገዛ ሂብናዮም ኢና።" ዝበሎ'ዩ።

ህሩጽ ዕርዲ ማዕጸዎ፣ ጫካታት ሸረሮ፣ ዓዲ ሃገራይን ኣድያየጦን ዓዉነው ኣቢሉ፣ ጎላጉል ሸረ ከም ማይ ሰትዩ ኣብ መደባይ ታብርን መደባይ ዛናን ጎቦታት ሰለኽለኻን ብምእካላይ እ'ዚ'ውን ዕርድታት ፋጺ ሃደሸደሸ ኣቢሉ፣ ኑቲ ከይቀረጸ ዝተቐርጸ ጸላኢ ጡሓሒሶ ዝሰገረ ተባዕ ሓ/ም/ ኤርትራ፣ ከም ፍጡር ሰብ ኣማኢት ኮሎ ሜትራት ተጓዒዙ፣ ኣጥቂዑ መለሱ ዝኾዓዘ ኣብ ዘዕረፎ፣ መዛግቡ ሐ.ዙ ዕጥቁን ብረቱን ድሉው ገይሩ ክራሩ ዝቓኒ፣ ኩዕሾ ንዘጻወት ዘይክኣሎ ጅግና፣ ድምጻዊ መልኣከ ኣብርሃም

"ኣባ ጥመር ኣብ ደቡብ እንከሎ
ድምጺ ውኻርያ ነንበሳ ኣይድህሎን'ዩ
ኣይሰምዕን'የ ዝብል እንተሎ
መፍቶ ኣሞራ ስጋኡ ይቕሎ
ሓየት ኣምበላይ የጠንቅቕ ኣሎ።
ኣላ ሓለንጊ እታ ናይ ትማሊ
ኣብቲ ወራራት ነበረት ኣብ ገድሊ
ተረሲዕዎስ ወስ እንዶ ይበል
ከም ዝሓለፈ ድማ ይሕመል
ይብል ኣሎ'ወ መንደላይ ጎብለል።

ተባሂሉ እንተዘሜሎ፣ ብርዒ ተተኺሉ እንተተጋጥመሉ፣ ይትረፍ ንጸላኢ ንዓለም እንደዩ ኣገሪሙ። ብኸልተ ሰሙን ኣብ ዝደለዩ ውዒሉ ሓደሩ። መዳፍዑ እምባን ኩርባን ፍሒሩ፣ ኣራእሶም ብሕፍረት ንቘልቁል ክሳብ ዝድፍኡ እንደዩ ታሪኽ ፈጺሙ። ደም'ቲ ኣላሽ ዘይብል ዘይባተኽ ተንከለኛ ጸላኢ ሩባን ሸናጥሮን ዛርዩ። ኮታ ተፈጥሮ በቲ ህባባላዊ ጅግንነት ተገሪሙ፣ ብርዒ ኣብ ጻዕዳ ወረቐት ተተኺላ ሓቒ ክትምስክር፣ ናይ ሓሶት ታሪኽን ፈኸራን ዓገብ ክትብል ብዛዕባ'ቲ ጅግናን ጅግንነቱን ብዛዕባ'ቲ እምነቱን ሓቅነቱን፣

"ቀደም'ኳ ተሓሊፉ ቖጽሊ እናተሓይከ ብዘይ ማይ
ኣብ ትሕቲ ጋርሳይ ኣብ ትሕቲ ሕዳይ
ሎም'ውን ኣርኪቡ እግሪ መኺል፣ ጻዕዳ ቖላይ
ምቕናይ ጥራይ ምቕናይ
ምጽናዕ ጥራይ'ዩ ሕርሕራይ
ጉጭ እንከሎ ዓንቃፋይ
ሓሳድ እንከሎ ተናኻሳይ
ደው ኢልካ ምሕዳር'ዩ ምእንቲ ኤርትራይ
እጅግኻ ምስብሳብ'ዩ ክሳብ ላዕላይ።"

ጅግና ሓይልታት ምክልኻል ከም በዓል ቆጸራ ንኸፍሲ ወከፍ ዓድን ከተማን ብጅግንነት ደቢኽ ኩበለን እንከሎ፣ ካብ ሕፍረት ተጎልቢቡን ድንን ኩቦላ እንከለዋ፣ ናይ ድምጻዊ ገሬሱስ (ወዲ ሻውል) ደርፌ ንእለቱ ቕጅል ትብሎ፣

"እህህ ኣቢሉዎም ጎሚዳ ኣባ ብልሓቱ
ደርሆ ነቆ ዓሊግድር ኣብዘይ ሰዓቱ"

ጎደናታት ጃህራን ፈኸራን ቆጽለ መጽሊን ወረቓቕትን ብጉፋስ ክንክበለል፣ ጅግና ሓ/ምከ/ ኤርትራ ድማ ብኸልተ ወሰናስን ምስ ኣጽዋሩን ንብረቱን ዓጠምጠም እናበለ ኩሓልፍ እንከሎ፣ ከተማ ሸረ ናይ 1989 ክሕደታ ተዘኪሩዋ ንሻዕቢያ ሰጊድ ሰላም ኢላ'ያ ርእሲ ህንጻታታ ኣድኒና ኣሕሊፋቶ። እቲ ኣብ ዝባና ዝተኸየጠ ኣብ ጽባሕ ምትሓዝ ሸረ፣ ብሻዕቢያ ተሰይሙ ዝበረ ደሓር ወያኔ ኑቲ ቅያን ጅግንነትን ሻዕቢያ ዘንተ እለት ከይዝከር፣ ብተንኮል ሽሙ ዝቐየሩዎ በሪኽ እምቢ፣ "ሕጂ ድማ ኣብ ልዕለይ ጅግንነት ክትፍጽሙ መጺኹም" ብዘስምዕ ቃና ብምግራም ተቐቢሉዎም።

ስዕረት ጣልያን ዘበሰሩ እናተባህለሎም ዓመት መጸ ዝምደረሎም በላሕቲ ጤረራት ከባቢ ዓድዋን እንትጮን ብመዳፍዕ ጅግና ዋርሳይ ተጋዳላይ ከም መዕገርገርቲ ቖልዑ ዝቦኖም ተቐጥቂጦም፣ ብልሖም ጎዲሙ፣ መንፈሶም ኣጥፊኦም፣ ኑቲ ጣሕሸምሸም እናበለ ረገጹዎም ዝሓለፈ ጅግና ሓ/ምከ/ ኤርትራ ተዓዚሞም ጠሚቶምዎ። ብዓለባ ትዕቢትን ጃህራን ስለ ዝተጎልበቡ ጸለም መንጠሊና ተኸዲኖም እህህታኦም

ይገልጹ ነይሮም።

ንእሉቱ ናይ ደራሲ የሴፍ ተስፋይ (ወዲ ሹዋ) ዘረባ ዘከረ፡ “ሻዕብያን ዶክተርን መብጣሕቲ ክጉብኡ እንክለዉ ድምጾም ኣይስማዕን'ዩ።” ትብል።

ብርግጽ ዓወታቱን ጅግንነቱን ዘዘኻኽሩ ዘይዕበዩ ኣርማ ሰላም፡ ኣርማ ናጽነት፡ ኣርማ ሰውራዊ ቓልሲ ዝኾነ ጅግና ሓይልታት ምክልኻል ኤርትራ ግና ዘይከምቲ ጸላእትን ከዳምትን ስርዓት ወያኔ ዝብሉዎ፡ ኑቶም ተፈጥሮ ዝደኾኖም እምባታት፡ ወሓይዝን ሽናጥርን ዕንቦታትን ኣግራብ መሮርን ይድንግጹሎም። ኑቶም ጠዋሪ ዘይብሎም ኣብ ዕጹው ቤት ንጥሜትን ስቓይን ዝተፈርዱ ህዝቢ ካብታ ዘሎቶ ድራር እሉት ይመቕሎም። ካብታ ንጽምኡ እተርውይ ብራኾኡ ኀሮሮኦም የተርክሶም። በቲ ጸኒሕ ሰናይ ተግባሩ ይሕበን ኸኣ እምበር ኣይዕበን። ይኾርዕ እምበር ኣይፍክርን። ብተግባር'ቲ ተመሃሪዶ ዝበረ መፅገርገሪ ወሽላኽን ተለኣኣኽን ውድብ ዘይማልሱ ረኺቡ ይሓዝን እምበር ኣይሕኸስን። የግዳስ ብናይ ድምጻዊ ረዘ ኣለም ደርፊ ይኾርዕ፡

“ኤርትራዊ ሰባር መንጉዳ
ትማል ቀቢርካ ኣኽፊልካዮም ዕዳ
ሎሚ ቐጥቂጥካዮም ከም እክሊ መኼዳ
ተሓበን ኤርትራዊ ጎማሚ ጎሚዳ፡
ኣብ ኢድካ'ዩ ዘሎ ምስጢር እዚ ኸባቢ
ፍቓድካ'ዩ ዘሐዊ ዝቕብር ዝድርቢ
ድሌትካ'ዩ ዘግልል ዝሓቁፍ ዝድርቢ
ኩራዕ ኤርትራዊ ኳንካ መዛረቢ”

እናበለ ይደርፍን ይዘልልን። ይሕበን ይሕንሕን።

ስለ ጥቡብ ማዕረ'ቲ ካብ ኣፈ መዝ ዝወጽእ ጤያይትን መዳፍዕን ንጸልኢ ስዒሩ ርእሲ ከም ዘደንን ይስወጦ። ስዑር መንፈስ ጸላኢ ትሕቲ መሬት ክተሰፍር፡ ውጥንኩ፡ ዕጥቅኻን ስንቅኻን ተጸፍፍ። ሞራልካ ተሐደሰ። ንጥቡብ ድማ ተድንቕ። መሊስካ ትጸንዕ። እንቋዕ ኤርትራዊ ኮንኩ ትብል። ብታህዲድን ጃህራን ዘይክማሁ ብቑጽሪ ሰብን ኣጽዋሩን ዘይርዕድ፡ ኡኳ ደኣ ዝሕንሕን ኣብ ጸገም ዝስውድ ፡ ኣብ ኳናት ዝረብሕ፡ ኣብ ግዜ ሰላም፡ ሰላማዊ ዝኾውን ናቱ ዘይሁብ ዘይናቱ ዘይደሊ እንቋዕ ኮንኩ ኢልካ ትኾርዕ።

ከምቲ ድምጻዊ በራኺ ኣብታ “ምላድ'ከ ይድገም ደዩ” ትብል ደርፉ ከም ዝበሎ'ዩ።

“ምላድ ሓንሳእ'ያሞ ክሰቡላ ይብሉና
ሞት'ከ ትድገም ድያ መን ተመሊሱና
እንቋቑሖ ተመን ክፈስስ ርኤና
ሸሕ ትንፋስ ጸላኢ ክንቀትል ረብራብና”

እምበኣር'ከስ ከምቶም ክሳብ ለይተ ሎሚ ጣዕሞም ይኹን ግጥማዊ ትሕዝቶታቶም መለሱ ዝበርኽ፡ ዝፍቶ ተደጋጊሙ ዝሰማዕ ሰውራውያን ደርፍታትና፡ ኣብ ሎሚ ዘሎዉ ስለ ጥቡበኛታትና ድማ ብኸሉ ስለ ጥቡባዊ መልክዖም ግዜ ዘየህስሶም ናይ ሓርበኝነት ትሕዝቶታቶም ኣበርኪቶምልና ኣለዉ። ቅስሚ ጸላኢ ኣብ ምስባር፡ ሞራል ህዝብን ሰራዊቱንክብ ኣብ ምግል ድማ ዓቢ ሓወልቲ ሃኒጾም ወይ ተኸሉም ኣለዉ እሞ ምስጋና ይኹኖም።

ዜሰደምሙ ፍጻመታት ስፖርት

ሽሃብ ኣርኣያ

ዓለም ስፖርት ኣዘናጋዕን ብቢልዮናት ዝግመት መኽሰብ ዝጋሓጦን ህጡር ዓውደ ቢዝነስ'ዩ። ከም ካልእ ዓውዲ'ውን ኣዘናጋዕን ኣገራምን ፍጻሜታትን ዜናታትን ኣይተፈልይዎን።

ሕቶ መርዓ ኣብ ሜዳ ኹዕሶ

◆ ዳርጋ ኩሎም ምዕራባውያን፣ ንኣፍቃሪቶም፣ ናይ መርዓ ሕቶ ከቕርቡ እንከለዉ፡ ብማራኺን ዘይርሳዕን ኣገባብ ጌሮም'ዮም ዘቕርብዎ። ለቦሚር ፋዲካ ዝተባህለ፣ ኣብ ሓምሻይ ሊግ ኩዕሶ እግሪ ሃገረ ስሎቫክያ ዝጻወት ተጻወታይ ድማ፣ ኣብ መንጎ ጸወታ'ዩ ነታ ኣብ'ቲ እዋን ከም ተሓጋጋዚት ዳኛ ኰይና ነቲ ጸወታ ትመርሕ ዝነበረት ፔትራ ሊባኮቫ ዝስማ ኣፍቃሪቱ፣ "ተመርዓውኒ" ብምባል፣ ኣብ ቅድሚ ኣሽሓት ተዓዘብቲ ኣብ እግራ ተንበርኪኹ። እቲ ኣጋጣሚ ነታ ኣብ ስርሓ ተጸሚዳ ዝነበረት ተሓጋጋዚት ዳኛ ኣዝዩ ኣሰንባዲ'ኳ እንተ ነበረ፡ "ሕራይ" ካብ ምባል ግና ኣይተኣገመትን። ደገፍቲ ክልቲኦን ጋንታታት ድማ፣ በዚ ሮማንቲካዊ ኣጋጣሚ ተሳሒቦም ንስፖርታዊ ህልኾም ንግዚኡ ረሲዖም ብሓባር ብጣቕዒት ነቲ ሜዳ ከንጎድጉድዎ ተራእዮም።

ለቦሚር ዓይኒ-ዓይኒ ኣፍቃሪቱ ክጥምት፣ ጸወታኡ ኣይዘንገዐን፣ ኣብ መወዳእታ ድማ ጋንታኡ 3-1 ክትዕወት መሪሕ ተራ'ዩ ተጻዊቱ።

ሩብሻ እንሳስታት ኣብ ሜዳ ኹዕሶ

ዝተፈላለዩ እንስሳታት ኣብ መንጎ ናብ መጻወቲ ሜዳ ብምእታው፡ ኑቶም ተጻወትትን ኣባላት ጸጥታን ንምሓዞም ኣብ ጻዕሪ'ዮም ዘእትዉ። ንሳቶም ደድሕሪ'ቶም እንስሳታት ክጎዩ ብዘርእይዎ ኣሰሓቒ ተግባራት ድማ፣ እቶም ተዓዘብቲ ይዘናግዑ'ዮም።

እዞም እንስሳታት ወይ በቶም ተዓዘብቲ፣ ወይ ድማ ብገለ ጸኒሖም'ዮም ናብ'ቲ ሜዳ ዝኣትዉ። ኣብ ዝስዕብ ንገለ ካብ'ዞም ኣጋጣሚታት ክንትንክፍ፦

◆ ኣብ መንጎ ጸወታ ዊጋንን ቦርንማውስን፣ ሓንቲ ደርሆ ናብ'ቲ ሜዳ ብምእታው፡ ብኣንክሮ ነቲ ጸወታ ክትዕዘብ ተራእያ።

◆ ሓደ ድሙ ድማ ኣብ መንጎ ጸወታ ራግቢ ጋንታታት ቶሎንን ለኒስተርን ብምእታው፡ ነቲ ጸወታ ንግዚኡ ዕግርግር የእትዩሉ።

◆ ንእሽቶ ምጽጹላይ ድማ፣ ንጸወታ ሊስተርን ኩንዝ ፓርክን ክዕዘብ ከም ዝደለየ እንክመስል፣ ናብ ማእከል'ቲ ሜዳ ብምእታው፡ ብድፍረት ግትር በለ። ኑቶም ክዐሶኦም ገዲፎም ደድሕሪኡ ክጎዩ ዝጀመሩ ተጻወትትን ኣባላት ጸጥታን ድማ፣ ቡብሓደ ድሕሪ ምሽካዕ፣ ቤታ ዝመጻ ተሰዊሩ። ጋዜጣታት ዓዲ እንግሊዝ ነዚ ምጹጽላይ፡ "እቲ ሚሲ ምጹጽላይ" ኩብላ ገሊጸናኦ ኣለዋ።

◆ ተጻወትትን ተዓዛብትን ኣብ ርሱን ጸወታ ጋንታታ ሊቨርፑልን ቶተንሃምን እንከለዉ ድማ፣ ሓደ ድሙ ኣብ መንጎ ብምእታዉ ንቆላሕታኦም ክስሕብ ከኢሉ። ንዓኡ ግና፣ ኣንጭዋ ግዲ መሲሉዎ፣ እታ ኩዕሶ'ያ ስሒባቶ ኔራ።

◆ እቲ ዘገርም እንስሳታት ጥራይ ኣይኮኑን ናብ ማእከል ሜዳ ዝኣትዉ፡ ዝና ክረኽቡ ዝደለዩ ተዓዘብቲ'ውን፣ ሃንደበት ሞሊቖም ናብ ሜዳ ክኣትዉ ይርእዩ'ዮም። እዞም ተዓዘብቲ ወይ ነቲ ዘድንቕዎ

ተጻወታይ ንምስዓም፡ ወይ ድማ ኑቲ ዝጸልእዎ ንምህራምን ካልእ ዕላማን ሒዞም'ዮም ኑቲ ሜዳ ክሓርስዎ ዝርአዩ። ጥራይ ኑብሶም ኲይኖም ናብ ሜዳ ዝኣትዉ'ውን ኣይተሳእኑን።

ኣብ መሰርሕ ምስግጋር ተጻወትቲ ዘጋጠሙ ፍሉይ ፍጻመታት

◆ ኣብ መሰርሕ ምስግጋር ተጻወትቲ፡ እቲ ልሙድ ኑቶም ተጻወትቲ ገንዘብ ብምኽፋል ካብ ጋንታ ናብ ካልእ ጋንታ ምስግጋር'ዩ። ኣብ ካልኣይ ደረጃ ሊግ ኮስታሪካ እትጻወት ጋንታ ፑማ ግና፡ ኑቲ ሮጄ ርባስ ዝተባህለ ወዲ 26 ዓመት ኣጥቃዓይ፡ ናብ'ታ ኣብ ቀዳማይ ሊግ እትጻወት ጋንታ ዩኒቨርስታድ ብ50 ኩዓሳሱ'ያ ሸይጣቶ።

◆ሬጎፔርቶ ሺላ ዝተባህለ ወናኒ ክለብ ፑማ ኣብ ዝሃቦ መግለጺ ጋንታኦም ኣብ ፋይናንሳዊ ወጥሪ ብምህላዋ፡ እዚ ስምምዕ ከም ዘዋጽኦምን፡ ኑቲ ዝጸንሑም ሕጽረት ኮዓሳሱ ከም ዝሸፍነሎምን ገሊጹ'ሎ።

ዘይልሙድ ባህርያት ተጻወትቲ

ምስ መሰርሕ ምስግጋር ተጻወትቲ ኣብ ዝተኣሳሰር፡ እዚ ብሚልዮናት ዝግምት መስርሕ ብወገን ተጻወትቲ፡ ወከልቶምን ጋንታታትን ከም ቅድሚ ኩነት ዘይልሙድን ዘይንግምቶን ዝርዝራት ይጥቀሱ'ዮም።

ንገለ ካብኡ ምስ እንዕዘብ፦

◆ ውሩይ ሆላንዳዊ ተጻወታይ ደኒስ በርካምፕ ሓደ ካብ ከዋኽቡቲ ጋንታ ኣርሰናልን ብዓል ውዕለታን'ዩ። እንተ ኾነ ግን እዚ ተጻወታይ ልዑል ናይ ነፋሪት ፍርሒ ወይ ድማ ፎብያ ስለ ዝነበሮ፡ እቲ ዘይነፍር ሆለንዳዊ ዝብል ስም ለጊብዎ'ዩ።

በርካምፕ ምስ ኣርሰናል ክዋዓዓል እንከሎ፡ "ብነፋሪት ትብሃል ክይተገሸኒ" ክብል'ዩ ሓቲቱ። እታ ጋንታ ካብ ሜዳኣ ወጻኢ ጸወታ ክህልዋ እንከሎ ድማ፡ ብመኪና ወይ ብባቡር'ዩ ዝኸይድ ነይሩ። እዚ ፎብያ ነፋሪት ንበርካምፕ ኣደዳ ድኻምን ብኩራትን ይገብሮ ነይሩ'ዩ። እቲ ዘገርም በርካምፕ ብሰንኪ እዚ ፎብያ ምስ ሃገራዊ ጋንታ ሆላንድ ከይገይሽ ኢሉ፡ ቅድሚ ግጥም ዋንጫ ዓለም 2002 ካብ ኣህጉራዊ ጸወታ ምስንባቱ ዝሕብሩ ብዙሓት'ዮም። ምብኳር እዚ ተጻወታይ ንሃገሩ ሃስዩዋ'ዩ። ኣብ ዋንጫ ዓለም 2002 ካብ ምስታፍ ድማ ቦኺራ።

◆ እቲ ምኩርን ምስ ብርክት ዝበላ ክለባት ጀርመን ዝተጻወተን፡ ናይ ማእከል ሜዳ ተጻወታይ ሮልፍ ጎይ ሚን ምስ ጋንታ እንትራኽት ፍራንክፈርት ክጻወት ኣብ 1999፡ ክዋዓዓል እንከሎ ሰበይቱ ምግቢ ሰራሓ ትኽእል ብዘይ ምንባራ ሓደ ጸገም'ዩ ነይርዎ። ስለ'ዚ ካብ ኣብ ኣብያተ ምግቢ ብምኻድ ምግቢ ዝእዝዝ፡ ምስ'ታ ጋንታ ኣብ ዝገበሮ ውዕል "ንሰበይተይ መግቢ ከመይ ገይርካ ከም ዝስራሕ መሃርዋ" ብምባል፡ እታ ጋንታ ብወጻኢ.ታታ ንሰበይቱ ኣገባብ ኣሰራርሓ መግቢ ክትምህረሉ'ዩ ሓቲቱ። ኣካየድቲ'ታ ጋንታ ድማ፡ "ደሓን ዋላ'ኳ ሓማትካ ንጓላ ጸብሒ ከመይ ጌርካ ከም ዝስራሕ ክትምህራ እንተ ክበራ፡ ስለ ዝደለናካ ግን ባዕልና ብገንዘብና ክንምህራ ኢና" ብምባል፡ ኣብ ሓደ ቤት-ትምህርቲ ኣማሃህራ ኣገባብ ምድላው መግቢ ኣመዝገብዋ። ወሓለ ከሻኒት ስለ ዘኾነት ድማ፡ ጸገም'ዚ ተጻወታይ ንሓዋሩ ተፈቲሑ'ዩ።

◆ ሓደ ካብ ከዋኽቡቲ ኣመዝገብቲ ሸቶ ባርሳን ዓለምናን ዝኾነ ልዊስ ስዋረዝ፡ ዋላ'ኳ ኪኢላ ተጻወታይ እንተኾነ፡ ማዕገርገርን ተባኣሳይን'ዩ። ምስ ሓረቐ ድማ፡ ከም ከልቢ ዝናኸስ ተጻወታይውን'ዩ። ብርክት ዝበሉ ተጻወትቲ ምስ ነኸሰን፡ ኣብ ዋንጫ ዓለም ንኢጣልያዊ ተኸላኻሊ ኪሊኒ ጽቡቕ ገይሩ ምስ በጀሎን ድማ፡ ሓለፍቲ ባርሳ ኣብ ውዕል'ዚ ተጻወታይ ምስ'ታ ጋንታ ክሳብ ዝሃለወ፡ ንዝኾነ ተጻወታይ ከይነክስ ዝእግድ ቅድመ ኩነት'ዮም ኣቐሪቦም። ሓለፍቲ ባርሳ፡ "ሱዋረዝ እንተደሊኻ ተጻረፍ ወይ ተጓሰጥ፡ ካብ ምንኻስ ግና ስንኻ ኣኩብ። ከይተኽፍኣና" ክብሉ'ዮም ንስዋረዝ ኣፈሪሞሞ። ክሳብ ሕጂ'ኳ ሱዋርዝ ንዝኾነ ተጻወታይ ኣይነኸሰን ዘሎ፡ ምስ ባርሳ ዘለዎ ውዕል ምስ ወደአ ድማ፡ ሓቢርና ክንርእ ኢና።

"ስጋ ሕስምቲ"

እንግሊዛዊያን ኣትሌታት ኣሌስተርን ጆናታንን ማናቱ'ዮም። ክልቲኦም ኣብ ውድድር ጉያ ትሪያታሎን ይወዳደሩ ኣብ ዝነበርሉ እዋን፡ ኑቲ ዉድድር ይመርሑ ኔሮም። ናብ መዛዘሚ ሕንጻጽ ቅድሚ ምብጻሖም ግና፡ ኣሌስተር ናብ ድሕሪት ምስ ጠቶት፡ እቲ ደድሕሪኡ ዝሰዕብ ዝነበረ ማንታ ሓዉ ጆናታን፡ ክደክምን ሰንከልከል ክብልን ምጅማሩ ኣስተውዒሉ። ኣብ ክንዲ በይኑ ስሒቡ ቀዳማይ ኲይኑ ዝኣቱ ከኣ፡ ንሓው ብምድጋፍ ኑተን ዝተረፋ ሒደት ሜትሮታት ሰለይ ኩበሎ'ዮ መሪጹ። ቡቲ ዝወሰዶ ውሳነ ድማ፡ ንሱ ካልኣይ ሓዉ ድማ ሳልሳይ ደረጃ ክወጹ እንከለዉ፡ እቲ ድሕሪኦም ዝሰዕብ ዝነበረ እስጳኛዊ ኣትሌት ማርዮ ሞላ ድማ ቀዳማይ ኲይኑ

ኣትየ። "ሲጋ ሕስምቲ" ዝባሃል ከምዚ'ዩ።

ጭዳሪ ኣንጻር ዝፈትውዋ ጋንታ

ኣብ እዋን ጸወታ እቲ ልሙድ ነገር፡ ደገፍቲ ንተጻወትቲ ጋንታኦም ብምትብባዕ ንተጻወትቲ ኣንጻር ጋንታ ክድህልዎም ምርኣይ'ዩ። እንተ ኾነ ግና፡ ኣብ ገሊኡ ደገፍቲ ኣብ ልዕሊ ተጻወትቲ ወይ ድማ ኣካየድቲ ጋንታኦም ዘለዎም ተቓውሞ ንምግላጽ፡ ኣንጻር'ታ ዝፈትውዋ ጋንታ ክጭድሩ'ዮም ዝርኣዩ። ኣብ ሱፐር ሊግ ሱዳን ንኣብነት፡ እቶም ብኣመራርሓ ሓለፍቲ ጋንታኦም ዘይዕገብት ዝነበሩ ደገፍቲ ጋንታ ኣልመሪኽ ጸወታ ተጀሚሩ ክሳብ ዝዛዘም፡ ንተጻወትቲ ጋንታኦም ብፋጻን ድምጽን ብምድሃል ንተጻወትቲ ኣንጻር ጋንታ ከተባብዑ ተራእዮም። ከም ውጺኢቱ ድማ፡ ኣልመሪኽ ክልተ ብባዶ ተሳዒራ።

ኣርጀንቲናዊ ኣትሌት ፈደሪኮ ብሩኖ፡ ኣብ ማራቶን "ሪዮ ዲ ጃኔሮ" እንዳ ተወዳደረ እንከሎ ሃንደበት ምጭብባጥ ጭዋዳ ስለ ዘጋጠሞ፡ ኣብ ክንዲ ካብ'ቲ ማራቶን ዝንሳሓብ፡ ነተን ተሪፈናኦ ዝነበራ ሸውዓተ ኪሎሜተር ንኺ እናንኸየ ክወዳደር ተራእዩ። እዚ ወዲ 23 ዓመት ኣትሌት ዋላ'ኳ ኣብ'ቲ ውድድር መበል 137 እንተ ወጽአ፡ ብብዙሓት ግና ናእዳ ኣትሪፉ'ዩ።

ዘሕዝኑ ፍጻመታት

ዓለም ስፖርት ዘሕዝኑ ፍጻሜታት'ውን ይስነድዎ'ዮም። ኣብ 1950 ንኣብነት፡ መዛዘሚ ጸወታ ዋንጫ ዓለም ኣብ ከተማ ሪዮ ኣብ መንጎ ሃገራት ብራዚልን ኡራጉዋይን ኣብ ሜዳ ማርካና እንዳተኻየደ እንከሎ፡ ብራዚላውያን እታ ዋንጫ ናቶም ምኳና ዝኾነ ጥርጣረ ኣይነበሮምን። ምኽንያቱ፡ ብራዚል ንኹለን'ተን ዝገጠማኣ ጋንታታት ብገፊሕ ክትስዕረን እንከላ፡ ኡራጉዋይ ግና፡ ብሰንከልከል'ያ ናብ'ቲ ናይ ፍጻሜ ጸወታ በጺሓ። ብዘይብእኡ ሃገራዊት ጋንታ ብራዚል ክልተ ዕድል ሒዛ'ያ ናብ'ቲ ጸወታ ኣትያ። ክትስዕር ወይ ድማ ማዕረ ክትወጽእ። ስለ'ዚ፡ ብራዚላውያን ንፈለማ እዋን ኣብ ታሪኾም ዋንጫ ዓለም ንምጭባጥ፡ ዝዓግቶም ነገር ከም ዘየለ ብምእማን፡ ኣቐዲሞም ነቲ ጽምብል ዝኸውን ምድልዋት ኣብ ምጽፋፍ'ዮም ኔሮም።

ኣብ ዕለተ'ቲ ግጥም ኣብ'ቲ ሜዳ 200 ሽሕ ካብ ደገፍቲ ብራዚል ብኣካል ክርከቡ እንከለዉ፡ ኣብ ከባቢ'ቲ ስታድዮም ድማ፡ ልዕሊ ክልተ ሚልዮን ደጋፊ ዓወት ጋንታኦም ንምጽምባል ይጽበዩ ኔሮም። ፊስካ ተነፊሓ ጸወታ ምስ ተጀመረ፡ ተጻወትቲ ሃገራዊት ጋንታ ብራዚል ብምሉእ ፍናን ንልዳት ሃገራዊት ጋንታ ኡራጉዋይ ክድብድቡ ጀሚሮም።

ቀዳማይ እብረ ጸወታ ድማ፡ ብዓወት ብራዚል ሓደ ብባዶ ተዛዚሙ። ብራዚላውያን ተጻወትቲ ብሉጽ ጸወታ እንዳኣንጸባረቑ እንከለዉ፡ ኣብ ምክልኻል ኣድሂባ ዝነበረት ሃገራዊት ጋንታ ኡራጉዋይ ኣብ መበል 66 ደቂቕ ማዕረ እትገብራ ሸቶ ከተመዝግብ ኪኢላ። ጸወታ ናብ ምዝዛሙ እንዳኸደ፡ ማዕረ ምውጻእ ንብራዚል የዋጽኣ ብምንባሩ፡ ደገፍታ ዘሻቕል ኣይነበሮምን። ዓወቶም ርጉጽ ካብ ምግባር'ውን ድሕር ኣይበሉን። ዳኛ ንምዝዛም'ቲ ጸወታ እተበስር ፊስካ ክነፍሕ እንዳተጸበዩ እንከለዉ ግና፡ ሃገራዊት ጋንታ ኡራጉዋይ መዐወቲት ሸቶ ከተመዝግብ ኪኢላ። ብራዚላውያን ድማ፡ ነታ ዋንጫ ርእዮም ስኢኖምዋ።

ኣብ መላእ ብራዚል ድማ ናይ ሓዘን ኩነታት ተፈጢሩ። ሓደ ደጋፊ ካብ ምሒር ሕርቃን ንብሱ ሓኒቑ ክመውት እንከሎ፡ ሰለስተ ደገፍቲ ብወቕዒ ልቢ ሞይቶም። ተጻወትቲ ሃገራዊት ጋንታ ብራዚል ከም ኩዳዓት ተቖጺሮም ንሓዋሩ ካብ ጸወታ ተኣጊዶም። ጻዕዳ ሕብሪ ዝነበራ ማልያ ሃገራዊት ጋንታ ብራዚል ድማ፡ ከም መርኣያ ሕማቕ ፋል ስለ ዝተራእየት በዛ ሕጂ ዘላ፡ ንባንዴራ'ታ ሃገር ዘውክል ሕብሪ ዘለዋን ማልያ ተቐይሩ።

እዚ ኣገራሚ ፍጻሜ ኣብ 1960 ኣብ ሃገረ ደንማርክ'ዩ ኣጋጢሙ። ጋንታ ኖሪገር ንጋንታ ኢብልቶብ ሓደ ብባዶ እናመርሐት እንከላ ግዜ ኣኺሉ። ሂኒንግ ኤርክስ ዝተባህለ ዳኛ'ቲ ጸወታ ናይ መወዳእታ ፊስካ ክነፍሕ ኩብል ፊስካ ናብ ኣፉ ይውትፍ'ሞ፡ "ፊጽ" ኩብል ምስ ጀመረ፡ ኣርተፊሻል ስኒ ወድዩ ምንባሩ፡ እቲ ስኒ ምስ'ታ ፊስካ ናብ መሬት ይወድቕ። ኣስናኑ ከልዕል ኢሉ ናብ መሬት ብዘደነነ ድማ፡ ጋንታ ኢብልቶብ ኣብ ውዱእ ግዜ ማዕረ እትገብራ ሸቶ ኣመዝገበት። እቲ ዳኛ ድማ፡ " ነታ ሸቶ ኣይራእኹዋን" ብምባል፡ ኣይሓሰባን። ጸኒሑ ኣብ ዝሃቦ መግለጺ ድማ፡ " ኣርተፊሻል ስነይ ከይስበረኒ ኩብል ንገለ ካልኢታት ነቲ ጸወታ ኣይተዓዘብክዎን። በቲ ኩይኑ በቲ ግና እቲ ጸወታ ተዛዚምሙ ብምንባሩ፡ ነታ ፊስካ ይንፋሓያ ኣይንፋሓያ ዘምጽኦ ለውጢ የብሉን" ኩብል ተሰሚዑ።

እቶም ሓቂ ዝዛረቡ እናመሰሉ ዝሕስዉ ሰባት፡ ኣዝዮም ሓደገኛታት'ዮም።

ኣገደስቲ መምርሒታት ህይወት

ንሂወትካ በቲ ግቡእ መገዲ ንምምራሓ እዞም ዚስዕቡ ነጥብታት ኣዝዮም ኣገደስቲ እዮም፥

- ብዕላማን ተምሳጥን ምንባር
- እውንታዊ ኣተሓሳስባ ክህልወካ ምጽዓር
- ኣብ ኩሉ ምንቅስቓሳትካ ዘድሊ ምስትውዓል ምግባር
- ነብሰ-ምቁጽጻር ምዝውታር
- ዘድልየካ ነገር እንታይ ምዃኑ ብግቡእ መሚኻ ንምትግባሩ ምጽዓር
- ኣብ ሚዛን ሰብነትካ ዘድሊ ምቁጽጻር ምግባር
- ካብ ዝምድናታትካን ዕርክነትካን ዝያዳ ምኽሳብ
- ኣታዊታትካ ልዕሊ ወጻኢታትካ ክኸውን ምጽዓር
- ኣብ ሂወትካ እወታዊ ለውጢ ምፍጣር
- ርእሰ-ምትእምማንካ ምዕባይ
- ወትሩ ሕጉስን ትስፉውን ምዃን

ካብ' ዘም ቁጽርታት፡ ዜሮ ክትረክብ ሓንቲ ደቒቕ ጥራይ እያ ዘሳትካ። እንድያሞ!

እንተ ረኺብካያ ንብጻይካ ኣካፍላ።

ብስለት እንታይ እዩ?

- ብስለት ገዛእ ርእስኻ ብግቡእ ምፍላጥ'ዩ።
- ብስለት ብጌጋታትካ ምእማን'ዩ።
- ብስለት ሓገዝ ኣብ ዘድለየካ እዋን ምሕታት'ዩ።
- ብስለት ክትብሎ ዘሎካን ዘይብልካን መሚኻ ምፍላጥ'ዩ።
- ብስለት ኣማራጺታት ከም ዘሎካ ምፍላጥን ናይቲ ዝወሰድካዮ ኣማራጺ ሓላፍነት ምስካምን'ዩ።
- ብስለት ሂወት ጸጋ ምዃኑ ምስትብሃል'ዩ።
- ሂወት ንገዛእ ርእስኻን ካልኦትን ይቕረ ንምባል ቅሩብ ምዃን'ዩ።
- ብስለት ድኽመትካን ሓይልኻን ብግቡእ ምግንዛብ'ዩ።
- ብስለት ሓገዝ ኣብ ዘድልየካ እዋን ምሕታትን ኣብ ዘየድልየካ ድማ ባዕልኻ ምትግባርን እዩ።